

I'ISAERI EHKORIAM IKITIAME

Ehkoriami Riosi Iyoterichi Chiiachitia

Sumario de la historia de los israelitas
en el huarijío de Sonora
Según el Antiguo Testamento

Sumario de la historia de los israelitas en el huarijío de Sonora

Primera edición
Sumario de la historia de los israelitas
en el huarijío de Sonora
16-024 México, D.F. 2C
©2016 Liga Bíblica Internacional

Versión electrónica ©2023 Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.scriptureearth

Licencia Creative Commons
(Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 4.0 Unported)

- Compartir — Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra.
- Reconocimiento — Debe reconocer los créditos de la obra.
- No comercial — No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
- Sin obras derivadas — No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.es>

PROLOGO

Este sumario del Antiguo Testamento ha sido elaborado con la idea de proporcionar un trasfondo histórico de las situaciones y los personajes del Antiguo Testamento a los que se hace referencia en el Nuevo Testamento. Como en el Nuevo Testamento no se hace referencia a los reyes del período del reino dividido, en este resumen sólo se ha tratado en una forma breve. También, muchas de las citas de los Salmos que se mencionan no han sido incluidas. Asimismo, del libro de los Proverbios sólo han sido incluidos aquéllos que son relacionados con la educación de los hijos, debido a que llenan una necesidad expresada por los creyentes indígenas.

El Apéndice presenta en forma breve los acontecimientos del período intertestamentario, lo cual va preparando al lector para poder entender mejor la situación política y social de los israelitas cuando Jesús vino al mundo.

Usted notará que algunas secciones han sido traducidas completas y otras han sido resumidas para que el sumario sea más corto posible, sin dejar por eso de ser interesante. Se ha tratado de seguir el orden histórico lo más posible, con el propósito de presentar claramente la relación entre acontecimientos y personajes.

ÍNDICE

Sumario:

Dios comienza a crear el universo 1	1
Taamo Noono Riosio, yooma itapiti neteka o'ineria 1	1
Dios hace al primer hombre y la primera mujer 2	4
Pahcha Riosie netetiame tijoe, oowitiame tiame 2	4
El primer hombre y la primera mujer pecan 3	5
Pahcha weeriame tijoe pahcha weeriame oowitiame tiame, tatakoriamepua 3	5
El primer asesinato 4	8
Pahcha pukeri simiyamechi meriniame 4	8
El gran diluvio 5	11
Yomatiam weeechi si'riwa 5	11
Dios hace que la gente no hable el mismo idioma 6	14
Eowa Riosia ki piiripi naera pahtemichio muuwáeme mehtachena 6	14
Dios escoge a Abraham 7	15
Eowa Riosia Auranikamera uunapua 7	15
Abraham y Lot se separan 8	17
Aurania Rooti tiame poanatanapua 8	17
Dios hace un pacto con Abraham 9	20
Eowa Riosia Aurani ahjama ahpo katewena 9	20
Abraham ruega a Dios por la gente de Sodoma 10	23
Aurani Sooroma mochikamewichio Eowa Riosie cheriwejera 10	23
Dios destruye Sodoma pero salva a Lot 11	26
Eowa Riosia Sooroma na'ataio, Rootio newipatenapua 11	26
Un pleito empieza en la casa de Abraham a causa de sus dos hijos 12	28
Aurani tatanara ahpo nasiwariame 12	28
Dios pone a prueba la fe de Abraham 13	30
Eowa Riosia Aurani aatiatani 13	30
Buscan esposa para Isaac 14	31
Ihsa uupira i'yaniam 14	31
Jacob y Esaú 15	37
Aakowo Esauchi iintoria 15	37
Isaac es engañado por su hijo 16	40
Ihsa Aakowoe wisikuetiapua 16	40

El sueño de Jacob 17	44
Aakowo tetewaria teemuka 17	44
Jacob encuentra esposa 18	45
Aakowoa ahpo uupiemia tewaní 18	45
El nombre de Jacob es cambiado por el de Israel 19	48
Aakowo teawaekaiopua, Isaeri tewatiame 19	48
José es odiado por sus hermanos 20	51
Oose ahpo papachie nekamuchewa 20	51
José no es vencido por el pecado porque honra a Dios 21.	53
Oosea newitoria tatakori 21.	53
Lo que le pasa a José estando preso 22	55
Oose ikiria perekarichi 22	55
José interpreta los sueños del faraón 23	57
Oose araoni teemuria ma'chitawa 23	57
José como gobernador de Egipto 24	59
Oose Eejito te'ta yawichi, te'ta tesura 24	59
José pone a prueba a sus hermanos 25	63
Oose ahpo papachi aatiatani 25	63
Jacob llega a Egipto con toda su familia 26	66
Aakowoa Eejito asina, yooma ahpo ta'pechi ahjama 26	66
Dios cuida al niño Moisés 27	71
Eowa Riosia Moise kohja neesetowa 27	71
Moisés es llamado por Dios para ayudar a los israelitas 28	73
Moise uuyawi tajenariachi paetiame Eowae 28	73
Moisés va a hablar con el faraón de Egipto 29	78
Moisea Eejito araoni ahjama nayewani 29	78
Dios manda nueve plagas a los egipcios 30	80
Eowa Riosia watani na'arari uhjurena, Eejitokamera ti'tijoerichi 30	80
Dios manda la décima plaga y los israelitas salen de Egipto 31	87
Eowa Riosia oosa marikisa kokosawa, Eejito ti'tijoeri uhjurewa 31	87
Dios da leyes para la celebración de la Pascua 32.	90
Eowa Riosia Semejenato pahkoo, aachin nokaka pahkotapuame tuuyena Moisé 32	90
Los israelitas cruzan el Mar Rojo 33	91
I'isaeri pa'we sehtanamechi wakiyachi uumatowa 33	91
Dioa alimenta a los israelitas en el desierto 34	93
Eowa Riosia i'isaeri wakiwechiami i'toai koi'tewa 34	93

Dios da agua a los israelitas en el desierto y los ayuda a vencer a sus enemigos 35	96
Eowa Riosie i'isaeri wakiwechiami nokisinioi nerojitewa, seepurawaopua tiame newitoka ku'isika 35	96
Dios da los diez mandamientos a los israelitas en el cerro Sinaí 36	98
Eowa Riosia oosa mariki nuurari ki'yani i'isaeri 36	98
Los israelitas prometen obedecer los mandamientos de Dios 37	102
I'isaeria Eowa nuurari e'waka mochitomio tuuyá 37	102
Dios enseña a los israelitas cómo construir el tabernáculo 38 .	103
Eowa Riosia Moiseo, ahpo i'tokari aachin teeka netepuame tuuyena 38	103
Los israelitas hacen un ídolo para adorar 39	108
I'isaeria ahpo paparawemia riosirewa neteria 39	108
Los israelitas construyen el tabernáculo 40	111
I'isaeri Eowa Riosi i'tokari neteya 40	111
Dios castiga a dos sacerdotes 41	116
Eowa Riosia ooka ne'neseriosi kokosani 41	116
Dios enseña a los israelitas lo que pueden comer 42	117
Eowa Riosia ihtana ko'lkome tiia masitenapua i'isaerio 42 . . .	117
Cómo se purifica la mujer después del parto, e instrucciones acerca de la lepra 43	118
Achini teeka ahpo piipateniame sausa neipao; ihtana iintoniame repera ko'koame yekisaoi 43	118
El Día del Perdón 44	119
Ihtana nokiwa Cheriwewa Taawechi 44	119
Dios da más leyes e instrucciones a la gente de Israel 45 . . .	121
Eowa Riosia i'isaerio, epeche nokisipuame nuurari ki'yani 45 .	121
Bendiciones por la obediencia y consecuencias de la desobediencia 46	124
E'wiame enesaa kaawe ikiniamepua; ki e'wiame enesaa kiisi kaawe ikiniamepua 46	124
Los israelitas llegan a la frontera de Canaán 47	125
I'isaeri Kanaani suuwerachi mui puachi ajasiwa 47	125
Coré quiere ser sacerdote aunque no fue escogido 48	129
Koore ki uutiamakai neeseriosi enenarewa 48	129
Dios tiene misericordia de los israelitas aunque éstos se quejan 49	135
Eowa Riosia i'isaeri ki kaawe chaachapoio, tesiwa e'rewa 49 .	135

Dios no le permite a Balaam maldecir a sus escogidos 50 . . .	138
Eowa Riosia ahpo ijinuwachio, Waaramio ki reesiseniamepua na'aremichioo 50	138
Mueren algunos israelitas por adorar a los ídolos de Moab 51 .	145
Ookapi i'isaeri wahjipani mooa ti'tijoeri ri'riosirewarachi papakapa 51	145
Los madianitas mueren or haber engañado a los israelitas 52 .	148
Mi'miriania wahjipani, i'isaeri wiskuekapa 52	148
Las tribus de Rubén y Gad se establecen al oriente del río Jordán 53	150
Ruuweni tetejimaria Kaari tetejimaria tiame, Oorani akichi cherayachiamina ohjorepani 53	150
Los últimos consejos de Moisés a los israelitas 54	151
Moise kiterepamioipa wa'asi i'isaeri tuuyeretia 54	151
Josué toma el cargo de nuevo líder de los israelitas 55	156
Oosuea weemera paamiratuamechitia, i'isaerichi yasipawa 55	156
Los israelitas entran en Canaán 56	159
I'isaeri Kanaani weechi muiwa 56	159
Jericó es destruida 57	161
Eriko muuwari mochiwa tehte-waatakore Eowa Riosie ru'minawa 57	161
El pecado de Acán 58	163
Aakani tatakoria 58	163
Los gabaonitas engañan a Josué 59	167
Kawaoni ti'tijoea Oosue wihkueria 59	167
Los últimos consejos de Josué a los israelitas 60	170
Oosue ahpo kajuyachi wa'asi i'isaeri tuuyewariwichio chaniria 60	170
Dios nombra jueces para libertar a Israel 61	174
Eowa Riosia i'isaeri soontaro pa'pamuratoame ajawasitiame 61	174
Un ángel habla con Gedeón 62	178
Aaata Eowa Riosi ku'iwaria, Keereoni ahjama nayewani 62 . .	178
Dios ayuda a Gedeón a escoger a su ejército 63	181
Eowa Riosia Keereoni ku'ina ahpo so'sontarowa uuka 63 . . .	181
Gedeón conquista a los madianitas 64	183
Keereonia mi'miriani soontarowarachi newitona 64	183
La historia de Jefte 65	186
Ehtechi teereriame naawesari 65	186

Dios anuncia el nacimiento de Sansón 66	190
Eowa Riosi Saansoni naawamio tuuria 66	190
La boda de Sansón 67	193
Saansoni neewiwa 67	193
La gran fuerza de Sansón 68	196
Saansoni tisiwa uwarera 68	196
Sansón y Dalila 69	198
Raarira Saansoni wihkueria 69	198
La historia de Rut, una mujer de otro país 70	203
Ruuti nayewaniame, seenu weeechi ohjoeme 70	203
Dios le habla a Samuel 71	206
Eowa Riosi Saamueri nayeweria 71	206
Samuel llega a ser juez 72	210
Saamueri soontaro paamiratuame enepawa 72	210
Saúl, el primer rey de los israelitas 73	213
Saauri i'isaerichio ki aaata yawichikoi yawichituria 73	213
David vence a Goliat 74	218
Raawi Kooriati newitoria 74	218
Saúl fracasa por no obedecer a Dios 75	221
Saauria ki e'wekapa Eowa Riosi, kiisi kaawe simiria 75	221
Saúl tiene mucho miedo al ser abandonado por Dios 76	225
Saauri tísia majaya Eowa Riosie toitiápa 76	225
El reino de David 77	227
Raawi yawichituwa nayewaniame 77	227
David declara su hijo Salomón rey en su lugar 78	230
Raawi ahpo yawichituwachi ahpo taana Saromoni yawichitutaria 78	230
Salomón recibe mucha sabiduría porque se la pide a Dios 79	232
Saromonía Eowa Riosi itaniapa peenewario, tísia peenewariemepua 79	232
Salomón construye el templo de Dios y después su corazón se desvía del camino de Dios 80	235
Saromoni Eowa Riosi te'ta tiopara kajusaa, ki kaaweruma eraparia iikachi 80	235
El reino es dividido en dos partes 81	237
I'isaeri weewaraa okana eeneparia 81	237
Dios alimenta a su profeta Elías 82	239
Eowa Riosia Eeria ahpo nayewatura, koi'tena 82	239
Elías se enfrenta con los profetas de Baal 83	242
Eeriaa Waaari ti'tijoe naewatura ahpo newitowa noonoijerani 83	242

Dios consuela a Elías 84	245
Eowa Riosia Eeria kaawe erapatena 84	245
Dios se lleva a Elías 85	249
Eowa Riosia, Eeria tewekachi apechunani 85	249
Naamán va con Eliseo para curarse 86	251
Naamania Eriseochi eenani ahpo yachapatepuawichio 86.	251
El profeta Jonás 87	255
Oonasi Eowa Riosi nayewatura 87	255
El profeta Oseas 88	260
Oosea tewaniame Eowa Riosi nayewatura iintoria 88	260
El profeta Amós 89	264
Aamosi Eowa Riosi nayewatura 89	264
Los israelitas son llevados a Asiria 90	265
I'isaeri Aasiria weeechi i'toretia 90	265
El profeta Isaías 91	266
Isaia Eowa Riosi nayewatura 91	266
El profeta Miqueas 92	283
Miikea Eowa Riosi nayewatura 92	283
El profeta Joel 93	284
Ooeri Eowa Riosi nayewatura 93	284
El profeta Abdías 94	286
Apuria Eowa Riosi nayewatura 94	286
El profeta Nahúm 95	287
Naumi Eowa Riosi nayewatura 95	287
El profeta Habacuc 96	287
Awaku Eowa Riosi nayewatura 96	287
El profeta Sofonías 97	288
Sojonia Eowa Riosi nayewatura 97	288
El profeta Jeremías 98	290
Eremia Eowa Riosi nayewatura 98	290
El profeta Ezequiel 99	300
Esekieri Eowa Riosi nayewatura 99	300
Daniel interpreta el sueño del rey Nabucodonosor 100	303
Raanieria Napukotonosóri teemuria ihtanakotawa 100	303
La historia de los tres hombres que no les quemó el fuego 101	308
Paika ti'tijoe ki tajario tuuniame 101	308
Daniel explica otro sueño al rey Nabucodonosor 102	311
Raanieri piirechi Napukotonosóri teemuriatia ihtanata 102	311
Daniel explica el significado de la escritura en la pared 103	314
Raanieria sa'michi iyotetiame ihtanakotani 103	314

Dios libra a Daniel de los leones 104	315
Eowa Riosia Raanieri newitena oori ohjoachi ipatiaio 104 . . .	315
Los israelitas regresan a su tierra 105	319
I'isaeria eenechi ahpo weewachi e'enapasia 105	319
El escrito del profeta Hageo 106	323
Aakeo Eowa Riosi naewaturae iyoteretia 106	323
El escrito del profeta Zacarías 107.	324
Sakaria Eowa Riosi naewaturae iyoteretia 107	324
Jehová Dios salva a los israelitas por medio de la mujer Ester 108	327
Eowa Riosi i'isaeri neesetoria Ehteri oowitiamee 108	327
Más israelitas regresan a su tierra 109	341
Ehpeche i'isaeri ahpo weewachi e'enawa, Ehra ahjama 109 . . .	341
El escrito por el profeta de Jehová Dios Nehemías 110	342
Nejemia Eowa Riosi nayewaturae iyoteretia 110	342
Jehová habla por Malaquías 111	343
Eowa Riosi Marakíachi nayewaria 111	343
La historia de un hombre llamado Job 112	347
Oou tewaniame tijoe nayewaniame 112	347
Job no niega a Dios a pesar de su sufrimiento 113	351
Oouo ki ka'itaria Eowa Riosio, tísia aiwaio 113	351
Salmo 1 (114)	357
Wiikewari 1 114	357
Salmo 23 (115)	357
Wiikewari 23 115	357
Salmo 51 (116)	358
Wiikewari 51 116	358
Salmo 115:1-13 (117)	359
Wiikewari 115:1-13 117	359
Los consejos de Salomón a los padres y a los hijos 118	360
Saromoni tuuyewari tatanaraopua yayawaraopua tiame 118 . . .	360
APÉNDICE 119	365
NA'ROWETI 119	365

I'ISAERI EHKORIAMI IKITIAME Ehkoriami Riosi Iyoterichi Chiiachitia

---

Taamo Noono Riosio, yooma itapiti neteka o'ineria
(Naayachi O'inia Riosi Iyoteri 1:1-2:3)

1 Pukeri simiyachio kiteeriai tewekaaiopua pehjio, taaa yachapuachio, so'porioi, meechnoio, weeeai kiteeriaipua pehjio i'ka wehjoarichio. Tijoeai kitereriaipua pehjio, ki enepateniapapua pehjio. Eowa Riosiche yasitoriam eeneriaipua pehjio, ki wahjiamesiopua, kiisi wahjiamesi ahjamekapa puuuu.

Apoe Eowa Riosi iintokamepua enepatekao, yomatiam e ihtoai i'ka wehjoarichi iinuameopua, tewekachi tísia te'pa enepateria iintuameopua tiameo. Eowa Riosi o'inerioiopua weee enepatekao, yomatiam tukapachi eneriaipua nerojampao, neeroio weee mo'poraka po'yoioipua pehjio.

Waikamio ahpo enepatiachio Eowa Riosia, chaachariamepua:

—i Tetewipari enepasaa!

Wa'a cheesocheopua, tetewiparia enepariamepua. Eowa Riosia pu'ka tetewipario, kaawerumaoopua pu'kao, kaawe e'rarepua. Waikao Eowa Riosia tetewipario pootariamepua ki tetewiparichio, pu'ka tetewipario, “taawe” teewarepua, pu'ka ki tetewiparichio, “tukawari” teewarepu. Pu'ka enepatere Eowa Riosia, pukeri taawe ahpo neteriachio.

Ooka simiyamechi taaweo, Eowa Riosia chaacharepua:
 —iNeeroia okana enepamitiamua! Pirenapi neeroia te'pa
 chukipamitiamua, teere manika itipikame neeroia wa'api
 itipimitiamua.

Eowa Riosi wa'a cheechesoopua neeroia,
 poanaturiamepua. Waikao Eowa Riosia teereo te'pa
 tiameopua naasipao, “weee tewekara” teewariamepua.
 Wa'a iintoriame Eowa Riosia, ooka taawe simiyachiopua.

Paika taawe simiyachiopua, Eowa Riosia cheerepua:
 —Teere pirenapi enepakame neeroia, poanatumitiapua,
 ma'chi enepamichiopua weeeo.

Waikaopua wa'a ikirepu; pu'ka neeroio pirenapi
 manipakameo “pa'we” teeware Eowa Riosia. Pu'ka ma'chi
 enepakameo, Eowa Riosia pu'kao “weee” teewarepua. Riosia
 pu'kao kaawe teereme tiopao, cheerepua:

—Kuhsi yauka weweripamitia, sioka uumawe enepaka
 weeechio. Kuuu ko'kopuame taakiamе, weweripamitia
 tiame.

Wa'a ikirepua waikao, weweripare to'iwe siionamea,
 kuuua tiame. Riosia i'kao, kaawe tiame tetewarepua. Pu'ka
 yoorare Eowa Riosiapu, paika taaweo simiyachio.

Naao simiyame taawechiopua, Riosia cheerepu:
 —Tewekachio ta'tajewari iintupamitiapua, weeechi
 tajitoka mochtomichiopua, pukaepua tiameo ta'tawe
 naaniatapuachio, me'mecha teetowao tiame, pa'pamupari
 teetowa naaniatapuawichiopua ahjae.

Wa'a ikire Riosia, neterepua ooka tajayame weeweruma,
 epeche werumarao, taawe tajimichio, epeche nu'utirao
 tukao tajimichiopua. Puuuu neterepua tiame, so'sopori.
 Riosia yahcharepua taaaо, meeчаopua tiame, wa'a ikisa
 yooma so'pori tiame, tahjeka mochimichiopua weeeo. Eowa
 Riosia pu'kao kaawe tiame tetewarepua. Pu'ka yoorare
 Eowa Riosia, naao simiyame taawechio.

Mariki simiyame taawechiopua, Riosia cheerepua:
 —Yooma pa'wechio iintupamitiapua so'chi, yooma
 akichiami tiame. Yomatiamе weeechiopua tiameo, tuchiki
 iintupamitiapua tiameo, te'pa poojaka ohjoame.

Wa'a iintoka iintupatere Eowa Riosia yooma ihta so'chio,
 yooma ihta tuchiki tiame; Riosia kaawe tiame tetewarepua

pu'kao. Eowa Riosia waikao kaawe tiame tetewapao, chaanerepua so'chio tuchikiopua tiame:

—Muuwepamitia eemea yomatiame weeechi.

Pu'ka yoorare Riosiapu marikisa taawechio.

Puhsani simiyame taawechio Eowa Riosia cheerepua:

—Yooma ihta animari iintupamitia: si'simaroni, ma'masotiamie tiame, yooma ihta ma'masari, ihtaohi wehchi petika ohjoame tiame.

Wa'a teeka enepatere Eowa Riosia yooma ihta animariopua, ma'masatuopua, wehchi petika ohjoameopua tiame, yooma pu'kao kaawe tiio tetewarepua. Eowa Riosia cheerepua tiameo:

—Nee apoekamera paika tiiameraa, tijoe enepatemaniamie ehpeo netekao, no'ochitia paika tiariemie, pu'kao neeea, yomatiame no'o enepateriamiechioiopua, te'ta ye'kame enemichioopua ikachioopua: yooma ihta so'chichi, yooma ihta tuchikichi, yooma ihta animarichi, yooma ihta animari nu'nuntira ahjamechi, yooma ihta wehchi petika ohjoamechioopua tiame.

Waikao Eowa Riosia ti'tijoeri neterepua. Pahchao Riosia piiripi tijoe neterepua, wa'a ikisaopua neipao, piiripi oowitiamie neterepua tiame, wa'a ikikaopua pu'ka na'pao, chaanerepu:

—I'wa ohjoremeri eemea weeechi. I'wa weeechi muuwemitia eemea, yomachi wehjoarichi pochipuapuwichioopua. Eeme enemeri i'ka wehjoari iintuamechio, utewari iinuemeriamie. Kooamechitiao aamo ki'yaniniamie, yooma to'iwe koi'wame, kuuu takerio, koi'wakamera tiame. Animario, ma'masario, wehchi petika ohjoameo, tuchikio, to'iwe ki'yaniniamie pu'kao ko'komichioo, to'iwe taakiaopua tiame, ihtaohi weeechi ahjameo, ihtaohi pu'ka koaya ki'yaminiamie ko'komichioo.

Wa'a iintosaapua Eowa Riosia ti'tijoerichio, yooma ihta animarichioi, kaawe tiio tetewarepua. Pu'ka yoorare Eowa Riosia puhsani taawe simiyamechio.

Wa'a ikitioopua, puhsani taawe kajuyachioopua, kajukame itipire tewekaa, weee tiame, yooma pukachi iintuame tiame. Waikao Riosia oowisani taawe simiyamechioopua, resipurepua yooma ahpo neteka ihsiriaio. Eowa Riosia,

pu'ka oowisani taawechi yooma ihta neteka kajusa
resipukamekapao, pu'ka oowisani taawe yahcharepua
ti'tjoeri resipumichioo.

Pahcha Riosie netetiame tijoe, oowitiame tiame

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 2:7-9, 15-25)

2 Eowa Riosia pukeri tijoe enepatiaio, te'ta pahcha
weeriameraoo, we'e totomatiamée tijoe enepateriame
puuuu, wa'a ikisaopua pu'kao, pu'ka yakachi puupucheka
ki'yariamepua ahjario. Wa'a iika ahjatetiame tijoea.
Waikao Eowa Riosia púkeri tijoe ahpo enepateriao, Aarani
teewariamepua.

Wa'a tijoe enepateriachio, taakewari echitiame iinueriai
Eowa Riosiaa cherayachiminao. Puuu taakewari echitiachio
yooma ihta taakewa koi'wame iinturiamepua. Wa'a
taakewari echitiachio, Eereni teewaeriame eneriaipua. Eowa
Riosia wa'a yahchaka iinueriamepua, pu'ka púkeri tijoe
ahpo enepateriao, pu'ka taakewari ahpo echaria inatetekáo.
Eowa Riosi taakeri echariachi naasipao, ooka kuuu taakeri
echariaipua. Piiripi puuu kuuu taakeria, te'ta peenewari
nane'repori iinueme enerepua, ihtanakamera te'ta
kaawerumakoopua, ihtanakamera ki kaawerumakooiopua.
Piire taakewara kuuua, pu'ka ko'kotiaopua, ki wahjiamesi
ahjaniamé enerépuu.

Eowa Riosia i'ka tijoe ahpo enepateriaoo, chaaneriaipua:

—Muuua, yomatiamé i'ka taakerichi no'o echariao, no'o
reesiseri iinuemua ko'komichioo. Nape kaawerumari
naane'réporio, ki kaaweruma naane'réporioio taakiamé,
ka'te ko'komitiamua pu'kao, pu'ka ko'kosaa muuuu, kiisi
kaawe teeremamua noochio, mukimachemua noochio, aamo
weerewaa oochetupaka mukimapua.

Eowa Riosia, we'e totomaturae neterepua yooma
animario, ma'masari, wehchi petitoka ohjoame, yooma
eekachi ohjoameopua tiame tuchikí; wa'a iintosaapua Eowa
Riosia Aarani i'yetorepua teewatemichio. Waikao Aaranja
yooma pipiripi teewaeterepua, puuu teewaraa wa'api
tiamepua pehjo ehpe taawechiamisioi.

Nape Aaranja ki iinueriaipua aaata piirechi ahpo
ku'imiao, aaata ahpo ahjama yasimiao, ahpo ahjama

nayewamiaioio. Wa'a tiiopa pu'kao Eowa Riosia, erapariamepua apochio:

—Ki kaawepu tijoea piineri yasiwaa. Aaata enepatemane naaju pu'kawichioo pirena mochimichiopua, Aarani ku'ika yasitomichiopua pu'kao.

Waikao Eowa Riosia kochipaterrepua pu'kao, pu'ka kohchioiopua, piiripi wachikari o'wara ma'chipaserepua. Waikao Eowa Riosia pu'ka wachikari o'wao, oowitiame enepateriamepua ahjaeo. Pukae oowitiame enepatesaopua, Aarani u'yetorepua tetewimichioo. Aarania u'yepatiaapa pu'ka oowitiameo, tetewakaopua pu'kao, cheeriamepua:

—Ihji no'o ahjama yasimeria, no'o weerewa wachikari o'warae enepatetiamepua, pukaepa “oowitiame” teewámenia pu'kao, apoe Eowa Riosi iintoriamekopua no'o weerewachi ma'chipakao, oowitiame enepatekao.

I'ka tiiachipa tijoea, ahpo yeeyeo toayamepua, ahpo uupima pirenatupamiapaopua, na'pa pirenaopua, piiripichitia, eenepamiaopa. Aarania ahpo uupío, Eewa teewariamepu pu'káo.

Aarania Eewaa tiame poiyame ohjoaioo waikamio, kihta ahpo suuwe e'rriamepua.

Pahcha weerime tijoe pahcha weerime oowitiame tiame, tatakoriamepua

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 3:1-24)

3 Ehkoriaamio, siinoi Riosi enepateriaa, tísia peeniame eneriaipua wiskuakao, ki yooma animari ehkoriaami Riosi neteriachitia. Riaorósia pu'ka siinoichi pakika, chaanerepua oowitiameo iinatukekao:

—iNaakona, wa'a aamo chaaneru Eowa Riosia, ki yooma aamo ko'konureka i'ka echitiame taakiao?

Oowitiamea nehjiarepua waikao:

—Yooma ko'kopuamekatapua nape naaticheopua ka'io, piiripi pu'ka ooka echitiachi naasipa ajakameo, puuua kaawerumari nane'rewa iinuemekatapua, ki kaawerumari nane'rewa tiamé. Eowa Riosia wa'a tiame taamo nuurekapua, kiisi ko'kopuata puuua, kiisikooi ahjachi ihchepapuatapua, pu'kao ko'kosaa teemea, wahjipapuamekata teemea.

Siinoa wa'a chiiopa oowitiameo, chaanerepua
oowitiameo:

—¿Wahjipatarena eeme? Ka'fii. Riosia wa'a cheerepua nane'riamekapao, pu'ka taakeri ko'kosao, nane'remerikopua kaawerumao, ki kaawerumakooiopua, wa'a ijikisaa eemea, Riosi tiameka teeremerikopua. 4 Puuu oowitiamea inateparepua, pu'ka taakerio tísia peenia tiamekopua ikotupuame, taisa tiamekopua ko'kopuawichioo. Ihjia tísia machiraeme, ahpo maaeparepua pu'ka ko'kosaapua taakia. Wa'a erapakaopua piiripi uusaopua pu'ka taakiao, ko'karepua. Wa'a ikisaopua tiameo, ahpo kuunaoi kipoterepua tiame, puuuaihua waikao, ko'karepu tiame. Wa'a iintosaopua, pu'ka wa'apichi ahpo nane'reparepua, ahpo poiame ohjoaopua, wa'a iikachipa puuuu, kuhsi saawarae ahpo to'perepua.

Neipao, wa'a oichaniame inamurepua Riosio, taakeri eechichiopua oiame, aariopua wa'asi. Waikaopua puuu tijoea uupiraa tiame, ichipupariaipua taakeri echiteriamio. Nape waikao Riosia, chaaneka paaerepua Aarano:

—¿Akana oina muuuu?

Aarania waikao nehjiarepua:

—I'wa ihsinania. Echitiachiami oiame aamo inamukapa, ichipupakania majaka, poiame oiapa. Pukaepa ichipukania.

Waikao Riosia iinatukerepua:

—¿Aatana aamo chaaneka poiame aamo oiyo tuukao? ¿Pu'ka kuuu taakeri aamoo no'o ki ko'konurera, ko'karukosa muuuu?

Aarania waikao, nehjiarepua Riosio:

—Eje'e, pu'ka ko'kakamenia. Puuu oowitiame aamo no'o ki'yaria, puuu iintokapua no'o kipotekao.

Waikao Riosia, iinatukerepua oowitiameo:

—¿Achinikai wa'a iintokamua?

Oowitiame nehjiarepua:

—Siinoi ihsikapua no'o wiiskuekao; pukaepa ko'kakania pu'ka taakerio.

Waikao Riosia chaanerepua, pu'ka siinoio:

—¿Achinikai wa'a iintokamemua? Ehpeo wa'a aamo iintoriawichioo, te'ta epeche ki nakiwame enemeri

muuua, ki yooma wahja animarichitia. Ehpe waanamio muuua, yooma si'sinoia, topae paitokao ohjomeri eemea, wehchiche aamo tewaya koaka. Ehpeo neeea aamoo, oowitiame seepurawara enepatemia, pu'ka oowitiameo, aamo seepurawa; ahkasi na'pa aamo, tijoetusiwaka mochitoachisio, ahpo nekamucheka mochitomeri. Nape piiripi aaata oowitiame tijoetuka mochisiwachi naawameria, pu'ka aamo na'ara iintonareka yasitoao, aamo newitoka pihunamapua, muuua pu'ka kaaweruma iintoao, ka'chi iika na'atamamua na'atanariaio.

Riosia wa'a cheesaopua riaorósio, chaanerepua oowitiameo:

—Muuua aamo no'o e'wekapao, aamo sauyaio, tísia kokoreka saumamua. Muuua aamo kuuna ku'iwatere yasitomapua, yooma ihta nuurewa yorakao; aamo kuunaa, puuu enemeripua te'ta aamo neesetoka yasitoamea.

Riosia kuunarao chaanerepua:

—Aamo uupi e'wakapamua, no'oo ki ko'kanureria ko'kariopa taakerio, weeeai na'aretiame itipiame puuuai, aamo wa'a iintoriawichioo. Kooameo tísia tehki nokaka teimeripua, yooma aamo ahjatoachisiopua. Weeecho wehcha yawimapua, to'iwe ko'koma eemea. Tekipanaka, taipochika, teima muuua aamo kooamewao, ahkasi aamo weerewao weee enepachisi eenechi, ahjae aamo netetiamechio, we'e tuusirae netetiamekapa muuua, we'e tuusira enepamapua eenechio.

Waikao Eowa Riosia pu'kao, itapiti animari ko'itiame wi'chira wakiraterepua Aaranio Eewaopua tiame. Wa'a iintosaapua Eowa Riosia, eraparepua apochio:

—Ehpeopu tijoea oowitiame tiamea, no'oka tiame enepakamepua, puuua noochitia paika teerewaeme enepakamepua, no'o paika teerewaemehitia te'tereka mochitoamekapa, paika ahpo aatanaeme mochitoapa. Wa'a te'terekapaopua, aapoeo ma'chiame machika tetewamepua te'ta kaawerumaraopua, te'ta ki kaawerumaraioipua. Ehpeo neeea pu'kao tatakorikamekopua pu'kao, kiisi ki ko'kojeraninia pu'ka kuuuo ki wahjiamesi ahjaniame taakiameo.

Wa'a erapakapa Eowa Riosia, puuyanarepua waikao, Aaranio Eewaopua tiameo ahpo taakeri echariachio, Eereni

tewaniachio, aapoe wa'api tekipanaka echaka taaketeka ko'komichio. Wa'a iintosaapa Eowa Riosia, ahpo echaria taakeri inatemichio ajawarepua, ahpo ku'iwa inatemichio wa'a Eerenio, pu'ka ki wahjiame ahjari taakiameopua, kiisi aaata ko'komichiopua pu'kao.

Pahcha pukeri simiyamechi meriniame

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 4:1-22, 25-26)

4 Neipa wa'a Eereni Eowa Riosie puuyanatiaiopua, Aarania ahpo uupimao, ooka tatanatarepua. Pa'chiraa puuua Kaaini teewaerepua, pooniraa puuua Aaweri teewaerepua. Aaweria po'wa yoorarepua tepuwa, Kaainia weeechi tekipanasirepua.

Wa'atia u'matorepua taaenaria, piie taaweopua na'pahka ahpo poponiemea, Eowa Riosi ahpo oowewari i'yetorepua. Kaainia ahpo taaketeria i'yetore puuua, Aaweria piiripi po'wa i'yetorepua, epeche kaawerumara ahpo iinuekao. Eowa Riosia, kaawe e'raka tetewarepua Aawerio, ahpo oowewaniaopua tiame, nape Kaainio ki wa'achitia tetewarepua, pu'ka ahpo oowekiao. Wa'a tiiachipa Kaainia, tísia nekare puuua, tahpitika iika nanarira ahpo nekarewaeopua.

Waikao Eowa Riosia, chaanerepua Kaainio:

—¿Achinikai nekayamemua tahpitika iinyaeka nanarirao? Kaaweruma iikae e'raka no'o i'yetosoo aamo oowewario, aamo tísia kaawe e'reweka uumiinia. Nape no'o wihkuenareka no'o oowewakamekapao, tísia tatakori kamemua. Nape kaaweruma inatapasaa maa, newitomamua aamo tatakori niameo.

Tepepi wa'atia u'matorepua, nape piie taawechi Kaainia Aaweripopua ahpo ahjama siimichio yeetorepua, wahka ohjopuawichioopua pirena. Wa'a ohjonioi Kaainia, ahpo pooni me'yarepua. Waikamio Eowa Riosia iinatukerepua Kaainio:

—¿Akana kahti aamo poonia?

Kaainia cheeka nehjiarepua:

—Kiisi nane'riamenia pu'kao. ¿No'o poonikosa inatiamenane?

Waikao Eowa Riosia, chaanerepua:

—Aamoo ki no'o tuuyekooiopua, naane'rénania pu'kao aamoo, me'yariopua pu'kao, pukachipa neeea amochio, aamo kokosamania. No'o kokosari amochi iintomiaa, naati enemapua: muuua aamo echayao, kihta taaketemamua. Yomachi wehjorichiami oima muuua, i'yaka epeche kaawerumara weee, echipuachio, nape ki tewimamua kaaweruma weeeo, ahkaoi aamo echimiachiopua te'ta taaketiaméo.

Waikao Kaainia chaanerepua Eowa Riosio:

—Ki anachamerinia tísia kokosario. Seesenu weeechi no'o oimeri enesaania, aawataai no'o natepakao ki no'o machiyapao, no'o merimapua.

Wa'a chiiopa Eowa Riosia, chaanerepua:

—Nape neeea aawata aamo me'yakameo, ki nu'uti kokosa iintomania pukachio.

Waikao Eowa Riosia pu'ka Kaainio, itapiti naaniatiwa yahcherepua weerewachio, aaataai pu'ka natepakameo, ki merimichiopua pu'kao, pu'ka naaniatiwa tetewikaopua. Kaainia pu'ka Eowa Riosi ahjama ahpo weririachi nayewakao, u'matorepua sewinachi weechiamio, Nooti tewaniáchi.

Neipamio wa'ao Kaainia, neewirepua. Neewisaapapua taanaerepua piiripi, pu'kao Eenoki teewarepua. Ehjepamio Kaainia, weruma mochiwari, neterio tuuwamepua. Waikamio Kaaini taanaraa Eenoki tewaniamea, taanaerepua piiripi Iirati tewaniame. Puuu Iirati taanaraa taanaerepua piiripi, Meejujaeri tewaniame. Meejujaeriapua tiameo, taanaerepua piiripi tiame, Meetusaeri tewaniame. Meetusaeria taanaerepua piiripi, Raameki tewaniame.

Raamekia ooka ooweru iinueriamepua, pu'ka ooka ooweruchio, paika tatanareriamepua. Raameki paika tatanaraa, piiripi puuu enerepua, wi'chikarichi ohjoekamea pukerichiopua pahchao, puuuu wakasi puhkueriaméa tiame; piireá, puuu pahcha enerepua a'rapa cheetiamea púukeri o'iniachio, paakapucheopua tiamé; piirechi puuu taanaraa pehjo, pahcha sisioki taipacheka chonaka, itapiti neteka o'ineriámepua pukeri weeechio, tekipanakao.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 5:3-5)

Aarania, ki ookapi tatanaeriamepua. piie siento aampa piie weerewa oosa mariki paamuaiopua tatanatasikao, Seeti tewaniame taanaeriamepua. Seeti tewaniame naawarioio simiteriamepua tatanatasikao. Puuuu ahkasi watani siento, aampa ooka weerewa oosa mariki paamupari, ajariame puuuu. Seetia taanaeriamepua piiripi, Eenoki tewaniame. Seetia Eenokia tiame tísia yooriamepua Eowa Riosio.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 5:9-29)

Eenokia, taanaeriamepua piiripi, Kainani tewaniame. Eenokia tatanaeriamepua tiame wahjachi. Kainania taanaeriamepua piiripi, Majarareri tewaniame, wahjachi tatanatasiwa pehji. Majarareria taanaeriamepua piiripi, Aareri tewaniame. Majarareria taanaeriamepua pehji wahjachi. Aareria taanaeriamepua piiripi, Eenoki teewaeme. Aareria tatanaeriamepua tiame wahjachi tatana. Eenokia taanaeriamepua piiripi, Matusaréni teewaeme. Eenokia tatanaeriamepua tiame, wahjachi pehji. Eenokia, yomatiamé ahpó ahjarichi taawe, Eowa Riosichiche iyorika yasitoriamepua. Pukaepa pu'ka Eenokio, paika siento aampa paika weerewao mariki paamuaio, Eowa Riosia, ki mukukame apechunakamepua, tewekachio. Eenokia ki mukukame puuúu, ahjakame i'totiamepua tewekachio.

Matusaréni, taanaeriaipua piiripi, Raameki tewaniame. Matusaréni tatanaeriamepua tiame wahjachi. Maatusarenia, watani siento aampa paika weerewa watani paamuaipa, mukurepua. Raamekia, taanaeriamepua piiripi Nooe tewaniame. Raamekia taanaeriamepua tiame wahjachi tatana.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 6:1-3)

Wa'a teeka ki ookapi iintupare ti'tijoeturia weechio. Nape wa'atia muuwepariachisi, wa'achitia muuwerepua tiame, tatakoriaameai. Pukaepa Eowa Riosia cheerepua:

—Ki toima neea ti'tijoerio, tehpe ahjamichioo. Tehpe tísia suuwe e'rame neeepa pu'kao, kiisi kaawe nokayame

tetewapao, ahpoche erakoa nokayame tetewamenia.
Pukaepa neea pu'kao, piie sienta paamupari aampa piie
weerewa wa'asi, ohjoetemanía pu'kao.

Yomatíame weeechi si'riwa

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 6:5-10)

5 Eowa Riosia ki ookapíkopa ti'tijoeriopa, na'arariche
inatari nokayameo, yuuwesire puúua ti'tijoeri ahpo
enepateriao. Waikaopua cheerepua:

—Kihtawichio kaawe enerepua, no'o ti'tijoeri enepateríaa,
pukaepa neea pu'kao, yooma kiterepatemanía i'ka
weeechio, yooma animarima tiame, nu'nuntima weeweruma
tiame, nu'nunti itapiti ma'masari, ihtaói si'sinoi, ihtaói
tuchikioipua tiame. Kiisi kaawe e'ramenía pu'kao, wa'a
tiame enepateriapa.

Yomatíame wehjoarichi tijoerio, Nooeche te'ta
kaawe tetewiníame enerepua Eowa Riosieo. Nooea te'ta
kaawerumarichiche teetoame enerepua, puúua Eowa
Riosiche e'waka yasitoríamekapa. Yooma ti'tijoechiopua
pu'ka taawechemio, Nooeche eneriaipua, Eowa Riosi
yorajerache yooraka yasitoamea. Nooea paika tatanaeme
enere puúua, Seemi, Kaami, wa'a ikisa Aajeti.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 6:11-22)

Waika taawechemio, Eowa Eowa Riosia cheeriaipua
Nooeo:

—Yooma ti'tijoeri weeechi mochikameo, yooma
pihtunamo erapakamenía pu'kao, tísia tatakorika
mochitoamekopa pu'kao, kiisi ka'karumache yooraka
mochitonariamekopa pu'kaó. Pukaepa pu'kaonia, kiisi
naanie ikitemanía pu'kao weeechio, nape aamoo neea
ka'chi yoramanía, aamo newipatema neea, aamo petechi
mochikameopua tiameo. Wa'a iintomiapao, pawenewikari
aamo netenuraninía ma'ree, pu'kao paika raampata
yooreminaeme, wa'a muipuaichioipua aamoo, aamo
petechiche mochikameo. Cho'irae chuhcheka ikichemitiapua
ma'chio yooremina tiame, ki muimichioipua neeroio.
Pawenewikario eee kehchuma netepuapua pu'kao: Piie

siento aampa piie weerewa oosa mariki aampa mariki
kenekumetoopua tepekumao, piie weerewa aampa paika
kenekumeto weeresio, oosa mariki aampa naao kenekumeto
weeriame te'pasio; paikana raampata yooreminaeme
netemitiapua, aampasi o'iniao naasipasi kenekumetoo,
yeewaeme netepuapua pu'kao, yooma norikamesi,
ta'wesamichiopua yooreminao, eekaoio, pakimichiopua
tiame. Yeetaraa, pirenamina wa'apiche enemeripua.

'Pu'ka pawenewikari aamo kajusoopa neeeaa, ki nu'uti
wawasora yu'ki uhjuramane weechio, yooma ti'tijoeri
wahjipamichiopua, yooma ihtaai i'ka wehjoarichi iintuameoi.
Aamoche newipatemania, aamo petechiche mochikame tiame.

Nooea waikao, yooma wa'a iintorepua pu'kao, te'ta Eowa
Riosieopua ahpo chaaneretiao.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 7:1-24)

Pu'ka pawenewikari kajusoopa, Eowa Eowa Riosia
chaanerepua Nooeo:

—Ehpeo pahkimitiapa muuua wa'a pawenewikarichio,
yooma aamo ta'pechi mochikame ahjama. Yooma ehpe
taawechiامي mochikamea ti'tijoeri, muuuche kaawerumaa
enekamepua noochio.

Waikao Nooea pakire puuua pawenewikarichio, ahpo
uupima, tatanama, ahpo momoniawama tiame, pu'ka ki
teesa teeremeri yu'kio, newipamia. Pu'ka ahjamao muirepua,
yooma ihta animari, inikimasa, yomatiamе weeechi ahpo
panisutoka ohjoame, siinoichitia, yooma ihta tuchiki
tiame. Wa'ao muirepua yooma ihta animaria, piiripi oowira
piiripi ye'ira, te'ta Eowa Riosie Nooe moanureriachitia,
ki yomatiamе wahjipamichiopua ihta animario.

Pawekakerachio moaretupua tiameo, puhsani ahpo
seesenu ihta animari koi'wame, piiripi ye'ira piiripi oowira
tiame. Neipa oowisani taawechiopua, yooma yooremina
mochirepua pu'ka pawenewikarichio. Waikao Eowa Riosia,
ikicherepua pawenewikari yeetarao, pu'ka wa'apichi waikao,
yu'ki wawasoraa o'inerepua yukukao, nape ki ku'ita yu'ki.

Ooka weerewa taawe yukurepua, ooka weerewa
tukawari tiame. Pu'ka neeroi moenoio pawenewikaria,

poojachurepua neerochio, neeroi aampa chukiparepua. Neeroia, simiterepua mooenakao, ahkasi ki naania ikiyachisi kaawio, epeche te'pa ajakameo.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 8:1-22)

Neipao, ooka weerewa taawechi neipao, Nooea wahjonarepua pu'ka pawenewikari yeewaraopua, wa'a ikisaopua, uhjurarepua piiripi kooro, ne'nemichiopua we'leo wakipariareopua. Nape puuu kooroa pe'ku eenarepua pawenewikarichio, ki tewakapa wakiyachio, ahka ahpo resipumiachiopua, weeeo pochikame po'yopa neeroie pehji. Waikao eenechi enasoopua kooroo, Nooea ahpo sekachi weripatekao, pawenewikarichi yooremina i'torepua, kooro kariterachi pachamia. Puuuu waikao puuyerepua ehpeche oowisani taawechi pehji, wa'a ikisaapa, eenechi ujurepua pu'ka kooroo, weee wakipariamekooio, ne'nemichio. Tukapasipachiopua kooroa, eenariamepua eenechi, kuuu saawara ki'kitokaopua chu'wachio.

Pukachi naane'rére Nooea, we'leo wakipamekoopua wa'asi. Nooea waikao, ehpeche oowisani taawe puuyesaapua, eenechi ujurepua pu'ka kooroo, weee wakipama ne'nemichioo. Waikaopua kooroa, ki eenare puuuapa wa'asio, pawenewikarichiopua eenechio. Waikao Nooea pu'ka pawenewikari yeewarao, wa'a o'inia ne'neka tetewarepua weeeo, wakipariopa wa'asi.

Waikao Eowa Riosia, Nooeo chaanerepua:

—Machenamitiamua wa'a pawenewikarichio, aamo uupima, aamo tatanama, momoniawa tiame. Muuuu, puuyanamitia tiameo, yooma animarioi, yooma tuchikioi, yooma siinoichitia ohjoameoi, iniki ma'sari tiame, yomatiam wehjoarichiami uumpakao, ki ookapi tatanatamichiopua.

Wa'a iika puuyare puuuu, pu'ka pawenewikarichio. Neipao Nooea, tepawe netekerepua Eowa Riosio, ahpo Eowa Riosi paparamiachio. Pu'ka tepawechio, wa'a ko'isa kohserepua Eowa Riosio, ihta animari pipiripi Riosie piiparichitia tetewiniame, i'kachitia: wakasi, tuchiki, Eowa Riosi oowewachitia ki'yarepua, ki ahpo si'riteka

newipateriopa pa'wechio. Eowa Riosia pu'ka tetewakapa ahpo oowewetiameo, tísia peenia erapare Eowa Riosia. Waikao Eowa Riosia Nooeo, chaanerepua:

—Ki seenampa wa'asi si'ritemane weeeo, ti'tjoerio tehtemariokoio ku'kutewekoio tísia na'arari noonowinarerioiopua, ihta animarioipua, ki si'ritamane ehpe no'o iintoriachitia. I'ka wehjoari weritoachiopua, iintumapua tísia echiwameo, tísia taakewari i'ipaniame tiame; i'ka wehjoarichio tatarewari iintumapua tuurawari tiame; paamuni yukuyachi, tomoyukuyachi, tatawi kuuwesari, iintumapua taawe tiame; taawesari iintumapua, tukawari tiame.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 9:1-3, 11-13)

Neipao Eowa Riosia, kaaweruma cherirewa yahcherepua Nooeo, tatanaraopu tiame i'ka naawesari eee cheeka:

—Neeea aamo ku'imane muuwepari tatanamichiopua, yomachi uumpaka pochimichiopua wehjoarichio. Neeea aamo tetejimarisiwameopua tiameo, yooma ihta animari ye'kamichiopua i'ka weeechio, siinoichitia ohjoame, tuchikichitia ohjoame, so'chichitia ohjoame tiamé. Yooma ihta animario aamo ko'konariao, reesisemania, to'iwe rahtatiameoi ko'konarioo, reesisema neeea tiame. Ti'tjoerio si'ritekao, kiisi ko'imania eenechio, ihta animarioi, ki iintumaoipua weeechio, piirechi si'riniameoi no'oe ko'yao. Neeea kenora weramania ehpesio, pu'ka tetewapao nane'remichiopua ki iintumeriko piirechi si'riwari yomatiame i'ka weeechio, i'ka wehjoarichio. Puuu kenora enemeripua, no'o teeremio tuuya naaniatiwária.

Eowa Riosia ki piiripi naera pahtemichio muuwáeme mehtachena

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 10:32—11:9)

6 Te'ta weewerumara yu'ki noonora u'matsoopa weeechi si'riwao, ki si'rika Riosie newipatetiamea, ki ookapi tatanasika muuwepariai puuua. Waika taawechemio puuu ti'tjoeria, piiripi naera wa'api nayewame eneriaipua. Nape piire taawechi muuwepasaopua puuua, erakopakao chaachaparepua ahpo:

—Weruma netetariapua mochiwari, wahka ihtoriachio tísia weruma taamo nayewapuame enepapuawichiopua. wa'a ikisaopua tiame, kai waapisi weerame tewekachisi kuuwaeme netetaria. Wa'a te'tereka mochitosaa teemea, ki ahka chi'rika ohjoema teemea weechio.

Eowa Riosia pu'ka tetewikapa ki teesa weruma mochiwario, wa'a ikisa pu'ka ti'tijoerio tewekuwasí weerame neteyopao, puuua eraparepua: “Ihji ti'tijoeri te'tiamea kai waapisi weerame kaari tewekachisi kuuwaeme o'inekamepua netekao, pirenapi wa'api ki chi'rika ohjoenariapao. Ihjia piiripi wa'api naera nayewasa mochitoame enesoo, ki aaata teewetemapua ahpo erakoria inatariao, neeécheate. Piiripi naewari nayewanipua, pukaepa ahpo pahtiamepua, wa'a tiiapa puuua, yooma ahpo inata noonoimeripua. Ehpeo neea tekimapua, pu'ka ti'tijoeri naerao wekapumia, ki ahpo pahtemichiopua pu'kao, ahpo piirechi ahjama nayewao.”

Wa'a e'raka Eowa Riosia, wekanaterepua pu'ka naerao, yomatíame pu'ka ti'tijoerichio. Pukaepa waikami ti'tijoeria, ahpo naera wekaputiaopua, ki simiterepua ahpo neteka mochitoao. Wa'a iikapa puuua, chi'ripare puuua yomatiáme i'ka wehjoarichiamio. Waika o'inia wa'ao, Waaweri teewartupua wa'ao, ti'tijoeri naera Riosie wewekaputiachikapa wa'ao.

Eowa Riosia Auranikamera uunapua

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 11:10, 27-32; 12:1-20)

7 linturiaipua piiripi tijoe Taare tewaniame, puuua Seemi tewaniame tetejimarisiwachi eename. Puuu Seemia, Nooe taanara eneriamepua. Taare tewaniamea taanaerepua piiripi, Aurani tewaniáme. Aurania neewiriameaipua piiripi oowitiame ahjama, Saara tewaniame, pu'ka Aurani ahjamao yasariaipua tiame, piiripi techiwara Rooti tewaniame. Waikamio puuua Kaareo weewarachi ohjoeriamepua, Uuuri tewaniachi mochiwachi.

Piie taawechio Eowa Riosia chaanerepua pu'ka Auranio:

—Toowa muuua pu'ka aamo weewao, aamo tetejima, aamo noono kariwaraopua tiameo, wa'a ikisao muuua, siimitiamua no'o aamo kiamo tuuriachi weee.

'Neeea aamo tetejimarisiwachieo, ki nu'uti mochiwari iintapame neeea pu'ka tatanaraeo. Neeea aamoo tísia kaawe aamo ikitewa yahchenania ehpesi o'inia, muuu aamo teewara tísia kaawe nayewaniame enemamua. Aamo noochi tísia kaawe teereka yasitoriaa, ki ookapi tetejimarisiwachi muuwepariwichio tísia kaawe teeretemania ahkasi wahka ihtoriachisio, waikamio mochikamea, tísia kaawe aamo chaachapameripua. Yooma aata aamo tísia kaawe nayewameo, tísia kaawe yoramania pu'kao, nape tiisi kaawe aamo chaachapameo, kiisi kaawe ikitemania pu'kao. Yooma amochitia noochi paparari tajayameo, tísia kaawe yorapuamepua no'oeo, yomatiamie ti'tijoeri noochi paparaka mochitoameopua wehjoarichio.

Aurania waikao machenare puuua Uuuri tewaniachio mochiwarichio, ahpo noono yeekaopua, ahpo uupi Saaraopua tiame, Rooti ahjama tiame ahpo techiwa, pirenachi weeechi siimpakaopua Kanaani teewaekachi. Yooma puuua Aurani ahjama Aarani mochiwachi ajasisaapua, wa'a itipiriamepua ohjoekao. Wa'a ohjoenioio Aurani noonoraa, mukurepua.

Ahpo noono mukisooa Aurania, Eowa Riosie machenanuretiapa wa'ao, e'weriamepua. Aurania waikao wa'a Aarani mochiwachio machenariamepua waikao, Rooti yeekao, ahpo puhkuwa po'wa wiatoka, wakasi tiame, yooma ahpo tepukia ahjama. Waikao wa'a teetokaopua, Weeteri tewaniachi ajasiriamepua, Kanaani weewarachi. Kanaani ti'tijoeria wa'a ohjoekoio, pu'ka weewachiamipua, Eowa Riosia chaanekame eneriaipua Auranio, pu'ka weee kiamo tuuyeka yooma Aurani ahkasi ahpo tetejimarisiwachisiopua. Wa'a asisaapa Aurania, tepawe weerariamepua wa'ao, Eowa Riosi kaawe e'rewari oowewari oowemiapaopua wa'áo, wakasi merisa Eowa Riosi wahsenekeriamepua wa'ao, Eowa Riosi oowéwarichitia.

Neipamio ki nu'uti eenarepua toorewi wa'ao, yoomachi wa'ao weewarachiamio. Aurania waikao inatarepua, ki ahpo iinuwaeremio kooame, wa'a erapakaopua, Eejitomi simirepua ohjoremia, wa'a Eejitoo, tísia iintuo tuuopa kooameo.

Eejito asiaiopua Aurania, chaaneriamepua ahpo uupio:

—Naane'riámekapa neeea, aamoo tísia peenia tiamekopao, puuu Eejito ohjoeme ti'tijoeo, aamo tetewakapaopua, aamo no'o ikotuchemapua. Waikaopua wa'a erakoapaopua, no'o merinaremapua, aamo ahjama itipinariapa. Pukaepa muuua, no'o piiniko tuumitiamua.

Eejito ajasitioopua, wa'a Eejito mochikamea, tísia peeniatiametewakapaopua Saarao, siimparepua chaanemiao wa'a Eejito araoni yawichio, tísia peenia tiameko tuuyemia Saarao. Neipao Saaraa paajuteretupua araoni yawichie wa'a Eejito yawichikarichi, yawichi tetewinariapua pu'kao, aachin tiame peenia tiamekopua pu'kao, ahjama neewinariapa. Araonia piiripi ahpo ujupirachitia iinueka yasimo o'rariame eneriaipua. Pukaepa ki ookapi ihkokeriaipua pu'ka Auranio, po'wa, wakasi, uuru, animari tumusari tiamé, kaameyo tewaniame, wa'a ikisa tiameo, Aurani seekaerachitia mochtokemeri. Nape Eowa Riosia, ki pu'sererepua pu'ka wa'a tiame yawichichi simiyame ihsiwao. Waikao Eowa Riosia, kokosarepua araoni yawichio, pu'ka ujupira tiame, wa'a ikisa pu'ka tatanaraoiopua, weruma ko'koame uhjurerepua. Wa'a iikapa araonia, paaenurerepua Auranio, cheeka:

—¿Achinikai wa'a no'o yoorakame muuua? ¿Achinikai ki no'o chaanekamua i'ka oowitiameo aamo uupikoopua? 'Muuua aamo piiniko tuukamemua, wa'a tiichipa neeea, no'o uupichitia uukamepua. I'wa kahtiametewaniameo uupia. ¡Ikanati i'wa eenaka i'topuapua, aamo weewachi no'rapuapua!

Waikao Aurania machenare wa'aopua, ahpo uupima, wa'a ikisa yooma ahpo iinueka ahjama.

Aurania Rooti tiame poanatanapua

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 13—14)

8 Aurania machenasaapa Eejitoo ahpo uupima, wa'a ikisa tiame yooma ahpo iinuema ahjama, Kanaani weewarachi eenarepua pe'ku, wa'a ihtorepua tiame techiwaraai Rooti tewaniameai. Asisaapa eenechi Weeteri tewaniachi, pahchao Auranio tepawe weerariachio, wa'a weriparepua ku'itapi ahpo simiyaopua, wa'ao cheriwema ki'yarepua Eowa Riosio animari merisapa manirachitia ki'yaka pu'kao.

Aurania ki teesa paarasatiame enerepua: tísia iinueme o'ro, tísia tataparasi paarasatiame tiamé, wa'a ikisa ki ookapi puhku animari. Rootiai tisiwa paarasatiame eneriamepua tiame, wa'achitia ahpo teechichitia Aurani, ki ookapi iinuerepua po'wao, wakasiopua tiame, wa'a ikisa ti'tijoe ahpo ahjama weweripakame tiame; nape wa'a ahpo mochikachio ki ajaseparepua to'iwea, pu'ka yooma animari ko'komichioopua. Ki ta'iria mochire puuuu pu'ka Aurani puhkura inatiameo, Rooti puhkura inatiame ahjama nasiwamekopa. Wa'a tiachipa Aurania, piie taaweopua chaanerepua Rooti:

—Ahpo tetejimaeme teeme; pukaepa ki kaawe nasiwaniaa taamo wa'api ahjamaopua, aamo puhku tepuyameopua, no'o iinuwa tepuyameopua ahjama. Kaawe eneriaipua poanatutia. Wa'a po'i yooma we'e, aamo uunaria uumichio aamo ohjoenariachi. Aamoo owemina akipasoo, ahjachimina siimania; aamo ahjamina simisoo owemina siimania.

Rooti tewaniamea ne'nerepua waikao, yooma pu'ka oorani akichitetu akipame weee, pu'kachio weechio, weeru maaniame tetewarepua neeroi, Eowa Riosi echariachika tiame. Waikao Rootia uurepua yooma pu'ka Ooranichi akipame weee, wa'a akiparepua waikao ohjoremia, nenekuami mochiwarichi naasipa wa'a akipachi weee. Kajuyachiopa wa'asi, Sooroma mochiwachi ohjoerepua, wa'a ti'tijoeo tisiwa na'aramechi, wa'ao tísia iinya nokaka tatakoriwachi.

Aurania Kanaani kaawieme akipachi itipirepua, wa'aopua Eowa Riosia chaanerepua pu'kao:

—Wa'a aamo kahtiachio kaawe ne'nemitia aamo norikame. Neeea aamo kiama pu'ka weee aamo tetewaria, puuuu aamo iinuwa enemapua yooma ki wahjiame taawechisi, wa'a ikisaa amochi tatanasimeriopua tiamé, aamo ojochiwarawichioo. Ki ookapi enepatemanía pu'kao, we'e moorewarachitia kehki. ¡Werisi wa'ao, oimitia i'ka weee nenekumi, kehkisi weere akipame tiame! ¡I'ka weee aamo kiamanepua!

Waikao Aurania apechunarepua pu'ka ku'itapi ahpo mochipariaopua, wa'a ikisaapua waikao, simirepua waikao uumawekachi ohjoremia Maare tewaniachi, Eeroni waapi

mochiwachi muuwari. Wa'ao weeresapaopua Eowa Riosio tehchona tepawetiameo, wa'a oowewarepua Eowa Riosio piiripi animari kosoka.

Aurani Maare ohjoekoio, Sooroma ya'yawichia Oomora tiamea, pirena nasiwaka mochiriaipua piirechi ya'yawichichi, seenu mochirachi. Ihji ookaa newitoretupua wahjaeo, waikaopua puuuu, yepowechiami ujumarepua. Ihji yepowechia muuwaarepua teeresi te'tekori, puuuu pukachi ruhjirepua ujumaka nokisiai. Waikao wahjachi ya'yawichia, Sooroma muikaopua Oomora tiame, yooma i'tore puuuu kooameo, itapiti nateyame ahpo tewariaopua tiame wa'a maniria; i'torepua tiame ookapi ooweru. No'rapaapa, Rooti ta'perachi ajasirepua, Aurani techiwara kahtiachi Sooroma ohjoeme. Pu'kaopua tiame i'torepua chapisa, yooma ahpo iinueka ahjama.

Piiripi tijoe wa'a newikamea, Auranichi eenaka yooma tuuyerepua pu'kao. Aurania ahpo techiwa chapitio tuuopao, yooma na'poarepua waikao, ahpo nuurewaopua, puuuu paika sientoo mariki aampa osanao, ti'tijoe enerepua. Waikao puuuu yooma pirena na'naritorepua ya'yawichio, Raani mochiwachisi. Aurania ahpo ti'tijowamao, aampa e'enarepua nasiwaka, wa'a o'iniaopua Oowa tewaniachisi na'nariparepua, wa'a u'yerepua tiameopua yooma pu'ka i'toriaopua. Wa'a ikika ku'ire Aurania, ahpo techiwa newimichioopua Rootio, yooma ahpo ichikoneretiao, iinupamichioopua eenechi. Newitaparepua tiameo, yooma ooweruopua, wa'a ikisa yooma wahjachi tijoe tiame.

Aurani no'wasoopua, newitosoopua pu'ka ya'yawichio, Sooroma yawichia piiripi neeserosi ahjama, machenariaipua Aurani kaawe e'remia natepamiaopua pooechio. Ihji neeserosia, Merekisere tewaniame enerepua, Saaremi yawichituame tiame. Merekiserea Aurani natepasaapa, eee cheeka Eowa Riosi kaawerumari yahcherepua:

—Apoe Riosi teweka netekamea weee tiame, aamo kaawerari yahchemapua. Eowa Riosikamera kaaweruma naewapuame enemapua, puuu Apoe aamo newitotekamekapa, pu'ka aamo seepurewaraopua.

Wa'a tiame Riosi kaawerumari yahchetiapa Aurania, Merekisereo, oosa mariki ki'yarepua pipie sientochio, ahpo

nasiwarichi newitoka iinuwapariaopua. Wa'a ikitiapa
Merekiserea, Sooroma yawichi ooweriaipua uumichioo.

Nape Sooroma yawichia chaanerepua Auranio:

—Muuukamera itipimitia yooma ahjamao, no'oo ohso
kaawe ti'tijoerikamera no'o kiamitia.

Nape Aurania nehjiarepua:

—No'oo kiisi kaawe ikitepo tuukamenia no'o Paamira
Riosio, kihta uumo tuukame neeea aamo iinuwa, ka'chi
taawechi cheemichiopua aamoo, aamo ihsirio tuukaopua
no'oo, tísia paarasatiame enepatekao. Wa'a chaanekamenia
Eowa Riosio, tísia te'pa kahtiameo, teweka netekameo weee
tiame.

Neipao Aurania, no'warepua ahpo wisasokarichi.

Eowa Riosia Aurani ahjama ahpo katewena

*(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 15:1-6,
13-14, 18; 16:1-12, 15-16; 17:1-21, 23-27)*

9 Neipao pu'ka wa'a tiame simisooopua, Eowa Riosia Auranio
itapiti tetewewatechi nayewerepua, pu'kao chaanerepua:

—Ka'te yuuwesi Aurani, aamo neesetoame neeea. Aamo
iintoriawichio kiapuamea, ki nu'uti enemeru.

Nape Aurania nehjiarepua:

—¿Ihtanawichio kaawepua noochio, aamo no'o itapiti
kaawerutaniameo? ¿Kiikosa nane'riamemua no'oo, piiripioi
ki taanaemekoo? ¿Achini iintoka aamo kaawerura no'o
yahchetamua?

Waikao Eowa Riosia, Auranio ma'chi i'torepua poiyachi
ma'chiachi, wa'aopua pu'kao, chaanerepua:

—Kaawe ne'nepaomua tewekachio, ihtetaomua pu'ka
so'porio, ihtetame teeresaamua; puuu kehki enema amochi
puuyakameai, wahka ihtoriachisio.

Aurania ahjachi e'rarepua waikao, Eowa Riosio
yoramiochepua pu'ka ahpo cheeriaopua. Pukachipa
Eowa Riosia, pu'kakamera uurepua, tijoe te'ta
kaawerumachitiaopua, kiisi se'wi ihsiamoopua
kaawerumachio.

Eowa Riosia pu'ka Auranio, simiterepua chaanekao:

—Nane'remete muuuu, pu'ka aamo tetejimarisiwachi
puuyakameo, seesenu weeechi mochimerikopua. Wa'ao

puhkuchitia mochimiohua pu'kao, a'chikoi yorapuamekopua pu'kao, naao sienta paamuparisi. Nape neea pu'ka aamo ti'tijoeturiwachi na'nawakame na'ara yoorakameo, pu'ka seesenu ti'tijoeturio tísia kokosamania pu'kao, aamo puhkuchitia iinuemeriohua. Neipao puuu amochi puuyakamea, puhjetiamé puuyanamania wa'ao. Wa'a iintosaapania, wee kiamania pu'kao, Eejito akichi o'inia, ahkasi Eujaráte weruma akichisi. Waikao, ki nu'uti paarasateka mochitemania pu'kao.

Oosa mariki paamupari u'matoame u'matoriohua, Eowa Riosie wa'a chaaneriachiohua Auranio, apochi puuyakame kiapo tuutiachiohua Kanaani weeeo, nape Aurania Saaraa tiame, ki tatanaeriahua pehjo. Aurani ta'perachio, wa'a yasariahua piiripi Eejito oowitiamé, Aakari tewaniame, puuu Saaraawichio puhkuchitia tekipaname eneriahua. Piie taawechio Saaraa chaaneriamehua Auranio:

—Nee, ki taamo reesiamé Eowa Riosia pehjo taamo tatanaremichioo, pukaepa aamo itanenania, pu'ka Aakari ahjama pirenatupamichiohua, pukachioi aamo tatanatamichiohua.

Aurania e'warehua pu'ka Saara cheeriaohua, Aakari ahjama eeneparehua waikao. Aakaria peteterepasaahua, kichiweka tetewarehua ahpo teeko oowitiamé Saarao. Waikao Saaraa kichiweka tetewiniamekapao, Aurani tuuyerehua. Aurania tuuyetiaapao, chaanerehua Saarao:

—Nee Aakari aamo puhkuchitia kahtiaméa, aamo ihtaoi iintonarewachitia kahtiaméhua. Ihta yoranariaahua ahjao, yoramache muuuu pu'kao.

Waikasi o'inia Saaraa, tísia na'ara yooraka yasitorehua Aakario, ahkasi wa'a yoraniaecheohua, wakiwechiami u'marehua. Nape Riosi ku'iwaria pu'kao, ooruchi wakiwechi waapi paichi natepasaahua, chaanerehua:

—No'ramitia muuuu aamo teekochimina, yooma e'wemitiamua pu'kao. Ki ookapi puuyamerikaitemua amochi o'iniao. Pu'ka kuita aamo iinuemiao, Ihmaeri tewapuahua pu'kao, Eowa Riosio aamo tetewariohua tísia aiwameo. Puuu weripasaapa apoea, yooma ahjama nasiwamerihua, puuu aatachi nasiwaa, pu'ka puipanareka nasiwamerihua.

Waikao Aakaria wa'a chaanetiapao, no'rarehua eenechio Aurani ta'perachio, wa'a ikisaahua puuuu, Aurani naao

weerewa aampa puhsani paamupari i'toiopua, Aakaria taanarepua piiripi, pu'kao Aurania, Ihmaeri teewarepua.

Aurano toitioi kiiya piie sientu paamumioiopua pehjo, Eowa Riosia machejenerepua, puuuu chaanerepua pu'kao:

—Neeepu Eowa Riosia, te'ta yoomachi utewaemeraa; kiisi tatakoriame aamo tetewinariamenia, itapiti kateweri yachanariapa aamo ahjamao. Amochi o'inia puuyakame ti'tijoeritusiwachio, ki ookapi ti'tijoeri iintapama neea pu'kao, amochio puuyatemanian tiameo ki ookapi ya'yawichi, ki ookapi ti'tijoeturi tiame. Katewemane i'ka kateweri aamo ahjama, amochi puuyameriopua tiameo, aamo Riosiwa enemane ki seena aampasi, amochi puuyameriopua tiame. Aamoopua, pu'kaopua tiameo, yooma kiamane pu'kao, Kanaani weeraopua, pu'ka weeeopua ehpeo, aamo ohjoekachiopua. Pu'kao, pu'ka no'o toowerachitia kiamania ki wahjiamesi wa'asi, neea pu'kao tiameo, nee enemapua Riosiwarao ahkasi ki wahjiamesi. Ka'te natakepamitia muuuu, pu'ka no'o aamo iintokemo tuuriao. I'ka yoramitia eemea: Yooma ti'tijoe aamo ahjama mochitoameo, siichitepunurepuapua pu'kao. Puuu siichitepuniania, no'o aamo ahjama kateweria pichiwatame enemapua. Ehpe waanamio, yooma puuu tehtemari naawakamea, osanao taawe i'toiopua ahpo naawakachio, siichitepupuamepua tiameo, wa'a teeka naania teeremichiopua aamo weerewachio no'o aamo ahjama kateweria pichiwatario, ahkasi ki wahjiamesi taawechio. Ki nakiyamea pu'ka naaniatiwario, ka'te ohjoeotemetiamua amochio, ki yooriamekopapua pu'ka taamo chaachaparia katewerio.

Eowa Riosia pu'ka Aurano chaanerepua tiameo:

—Aamo kiamane piiripi aamo taana Saarachio.

Aurania chopokorieka weripaka wehchisi koatareparepua ahpo yooreminao e'rakao: “¿Neeekosa piie sientu paamuameai noonora enetarenia? ¿Saaraai no'o uupi naoo weerewa aampa oosa mariki paamuameaio, taanaetarepua?”

Eowa Riosia chaanerepua waikao:

—Eje'e, cheekane neeepa, aamo uupi Saarao no'oo kiamerikoopua piiripi taanaewa, pu'kao muuuu Ihsa tewapuapua. Eee tiiochiami eenechi paaumparichiopua, taanaremapua piiripi.

Waikao Aurania Eowa Riosio e'wesaapua, siichitepurepua ahpo taana Ihmaeriopua pahchao, pu'ka wa'api taawechei. Wa'a ikisaopua yooma siichitepurepua tiameo, ahpo petechi ohjoemeoi, yooma ahpo tekipanatiaopua tiameo. Wa'a iintosaapua tiame Aurania, ahpo tiame siichitepunurerepua, te'ta Eowa Riosi ahpo chaaneretiachitia.

**Aurani Sooroma mochikamewichio Eowa Riosie
cheriwejera**

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 18)

10 Eowa Riosia Aurani machejenerioiopua tuuyemiao, Saara Aurani uupira taanaremio tuuyepoio, te'ta eee teerekamepu: Piie taaweo Aurania ahpo wisasokarichi muirachi kahtioio, ahpo tawemina ajakame tetewariamepua aaata paika tijoe. Piiripi puuu, Riosi eneriamepua tijoe weerewaeme.

Aurania wa'a tetewakapao, ikanati werisirepua ahpo ta'pechi asipumia, wa'a ikisaopua pu'kao, resipunurerepua kuutere ekata. Neeroi upakenurerepua waikao, ahpo tarachi papakomichiopua, wa'a ikisaopua tiameo, kooame upakenurerepua tiame ko'kotepuawichio.

Ko'kosepasaapua puuu wa'a e'enakamea, iinatukerepua Auranio:

—¿Akana kahti Saara aamo uupia?

—Wa'a wisasokaritere —nehjiarepua Aurania.

Waikao piiripi puuu Riosi tijoechoitia weerewaemea, cheerepua:

—Eenechi paamuparichi enamane eenechi aamo kahtiachi oimia, waika taawechiamio, aamo uupi Saaraa, taanaemapua piiripi.

Wa'a chanioi Saaraa, yooma inamurepua pu'ka nayewaniameo yooremina wisasokarichi yasakaopua. Aurania Saaraa tiamea, o'ochetiame enerepua wa'asi. Pukaepa Saaraa ki anacharepua ahpo a'anarewaopua.

Waikao Riosia chaanerepua pu'ka Auranio:

—¿Achinikai achina Saaraa? ¿Iintunare ihta itapiti Riosiwichioo, itapiti ki teesa tehki tiameopua, Eowa Riosio ki yorame tiaopua?

Wa'a chaachapasaopua wa'a e'enakamea, ajasika Sooroma uumparepua mochiwachi. Waikao Riosia

eraparepua: “Kaawe eneriainia Aurani chaaneniopua no'o iintomio, Auranio ki ookapi ti'tijoeri noonorachitia enemerikopua. Neeea pu'kao chaanekameniapa, yomatiamе weechi mochikameo, ki nu'uti no'o kaawerumari iintomeriko tuuka; Auraniopua neea uukamepania pu'kao, yooma ahpo tatanao, yooma apochi waanami tijoetukameopua tiameo, yooma no'o masitiakamerache e'weka mochitonuremichiopua, ka'karumarache yoranurareka. Yooma i'ka no'o chiia e'waka mochitosoopua, iintomania waikao no'o cheeriao, kaawerumario ahjachi.”

Wa'a erapaka inatasaopua Eowa Riosia, chaanerepua Auranio:

—Puuu Sooroma Oomora mochikameapua tiameo, kiisi kaawe nokaka mochikame inamukamenia. Pukaepa wa'a simiyamenia, ne'nemia pichiwajuare wa'a chaachapaniameo, ki kaaweruma nokaya no'o tuuyetiameo. Wa'a asisaane, yooma nane'remania pu'kao.

Wahjachi ooka wa'a e'enakamea, Sooroma uumparepua, nape Eowa Riosia, Aurani ahjama itipirepua, teesa waanami. Waikao Aurania, iinatukerepua Eowa Riosio:

—¿Yooma wahjipatetaremua ki ka'karumao, kihta a'chi te'tiameoiopua ahjama? Ooka weerewa aampa oosa marikioi iintosoopua tijoe ka'karuma wa'a muuwari mochirachio, ¿ki tesiwe e'retaremua pukachio? Neeea aamoo, ki ko'imeriko e'ramenia, ka'karuma ti'tijoerio, ki ka'karuma ahjamao. Muuukameraa te'ta katewiameraa itapiti na'arari yomatiamе wehjoarichio, ¿ki riisaka kaawe e'raka itipiniameche iintotare muuuane naaju?

Waikao Eowa Riosia nehjiarepua:

—Ooka weerewa aampa oosa mariki ka'karuma natepasaane tijoe ka'karuma wa'a Sooroma muuwari mochirachio, pu'ka kehkiwichioo tesiwe e'remanepua pu'kao.

Aurania eenechi chaanerepua Eowa Riosio:

—Nee muuu Eowa Riosia, ka'chi eramitiamua wa'a no'o chiioio, neea oowera we'e totomaterae netetiamepua. Nape, mariki toisooipua ooka weerewa aampa oosa mariki

ahsepamiachioo tijoe ka'karumao, ¿yooma ko'itaremua pu'ka mariki toiyoio?

Eowa Riosia nehjiarepua pu'kao:

—Ooka weerewaoi aampa mariki tewakainia wa'ao ka'karumao, ki ko'imana pu'kao.

—Seenekachi ooka weerewaoi mochiwipua ka'karuma ti'tijoeo, ¿puuu kehki mochisope, ko'itare muuua pu'ka muuwari mochirao? —chaaneriame Aurania ehpecheo.

—Ooka weerewawichioo, ka'chi yoramana pu'kao —cheere Apoe Eowa Paamiraa.

Nape Aurania, eenechi utewa yoorarepua pu'kao chaaneka:

—Aamo yooranine ki aamo nekamichio no'o ahjama, pu'ka wa'api utewa no'o yoori wiichio, nape seenekachi piire weerewaoi aampa oosa marikioi teimamua wa'ao ka'karumao, ¿pu'ka wiichioi na'atataremua, pu'ka muuwari mochiwario?

Eowa Riosia eenechi chaanerepua:

—Piie weerewa aampa oosa mariki natepasaanepua, ki na'atamanepua, pu'ka muuwari mochiwario.

Aurania simiterepua cheeka:

—No'o Te'ta Paamira, siintoka chiimene wa'a teeka nayewiapaopua, nape ¿na'atataremua pu'ka muuwari mochiwari, piie weerewa natepasaa kihta a'chi te'tiame?

Eowa Riosia nehjiarepua:

—Piire weerewa natepakaai ka'karumao, ki na'atatare neea pu'ka muuwari mochiwariopua.

Iiweta Aurania yoorarepua pehji:

—No'o ka'chi eramitia no'o wa'a chiioi no'o Paamira, ka'te nekamitia no'o ahjama, nape i'kache nayewamane wa'asi, ki oosa kichiwa cheemane wa'asi; ¿na'atataremua pu'ka muuwari mochiwario, oosa mariki ti'tijoe ka'karuma natepasaoipua wa'ao?

Eowa Riosia nehjiarepua pu'kao:

—Oosa mariki mochisooipua ka'karumao, ki na'atamania pu'ka muuwari mochiwario.

Eowa Riosi kuuwepasaapua Aurania ahjama naawesakao, u'matorepua wa'ao; Aurania waikao, no'rarepua ahpohjoeka kahtiachi wisasokarichi.

Eowa Riosia Sooroma na'ataio, Rootio newipatenapua

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 19:1-29)

11 Tukapasipachiopua, ooka Riosi ku'kuiwari ti'tijoea te'terame ajasirepua Sooroma muuwari mochiwachio. Puuu Rooti tewaniamea, wa'a yasarepua muirachi, pu'ka muuwari mochirachiopua. Puuuu pu'ka Riosi ku'kuiwari tetewakapaopua, werisirepua kaawe e'raka asipumia. Koomorasipakaopua puuuu, chaanerepua:

—Pa'pamira, aamo tesiwa chaaninia i'ka aaata yorakiamē ta'perachio, che'repasa uumatojeraka, piie tukawarioipua. I'wa che'repasaa, meere piari uumatopuaipua, wa'a aamo siimpachio.

Nape aapoea, chachaparepua:

—Ka'ii, cheriwema. Ma'chi che'repama teemea pooechi.

Nape puuuu, tísia utewa yoratiapa Rootieo, wa'a che'reparepua, Rooti ta'perachi. Pu'kao wa'a ta'pechi ajasisoopua, Rootia waikao aiwari netesa kooame ko'koterepua.

Ko'kotioioipua, kiisi petipanioipua pehji kokochimiao, puuu yooma Sooroma ti'tijoea norikame nooreparepua Rooti kariwao. Puuuu tehtemari o'ochetiamea tiame, weeru chaachaparepua siinamuka Rootio:

—¿Akana mochiwipu ti'tijoe, ehpe tukao aamo ta'pechi e'enakamea? ¡Puuyanamitia pu'kao! ¡Ahjama petinare teeme!

Waikao Rootia, machenarepua nayewemia, nape ahpo pukaminaopua kaawe yeetesa kaario, puuuu chaanerepua:

—No'o cheriwemitia eemea wa'a tiioi, ka'te wa'a noonoomitia eemea, itapiti ki teesa wewekatiame na'arari.

Nape aapoea nehjiarepua:

—¡Ikicha weripamua wa'ao!

Waikaopua, o'inerepua Rooti na'arekao, naaeparepua pu'kao, pu'ka kaari yeetaraopua ru'minanareka. Waikao Riosi ku'iwaria ahpo seeka wahchikao, Rootio yooreminapo panisurepua kariwarachio. Wa'a iintosaapa Eowa Riosi ku'iwaria, puuuu yeetepaipua yeetao, ki ma'chirepaterepua pu'ka ma'chi nokayameo. Wa'a ikitiapaopua yooma nu'nuntima ahkasi weeweruma tiame, ki ma'chiriame

itipirepua. Ki ma'chiriamekapaopua wa'asio, ahkasi
 resesiparepua pu'ka kaari yeetara i'yakao.

Waikao puuu ooka Eowa Riosi ku'iwari wa'a e'enakamea,
 chaanerepua pu'ka Rootio:

—Yooma uusa pu'ka aamo iinueka i'ka muuwari
 mochiwachio, aamo mamará, aamo mo'mone enemerioepua
 tiame; yooma mehka i'topuapua pu'kao puuyanakao,
 i'wao, yooma na'atamerikopua taamoo. Ki ookapipapu
 wenejiniamea Eowa Riosichi, ihji muuwari mochiwariaapa.
 Pukaepa uhjuratiame teemea, yomatiamé i'kaopua,
 pihunamichioepua, kihta itipiteka.

Waikao Rootia ahpo mo'mone enemeri tuuyemia
 simiriaipua, puuu chaanerepua pu'kao:

—iNahpe puuyataria i'wao, ki teesa na'atapuame ihji
 muuwariopua apoe Eowa Riosieopua wa'asi.

Nape mo'mone enemeri tehtemaria, ki pichikeka
 inamurepua Rootio, pu'ka chiiáo. Ma'chirepopaopua wa'asio,
 puuu Riosi ku'iwaria, eenechi chaanerepua Rootio:

—iYaapiti! Yaapiti werisika puuyanamitiapua i'wao,
 pu'ka aamo uupio, wa'a ikisa aamo mamara ahjama, ki
 wahjipanariaa no'o wepayoiopua i'ka ti'tijoe ooweru tiame
 i'wa mochikameo.

Nape Rootio tehpe eenepopao, puuu ooka Riosi
 ku'iwaria, ikanati panaka u'masika, ma'chi puuyanarepua
 wa'a Sooromao. Panitoparepua tiameo, Rooti uupirao,
 mamararaopua tiameo, Eowa Riosie tesiwetiamekopua
 pu'kao. Pukaepa puuyanarepua wa'a muuwari
 mochiwarichioepua, newipatekáo. Ma'chi nokisinioioopa
 wa'a muuwari mochiwarichio, piiripi puuu Riosi ku'iwaria
 chaanerepua:

—iU'mapasika, newipamitia eemeaa! Ka'te ukana ne'neka
 u'masimitia, ka'te ajapamitia wa'amiahka yeepoo. Kaawichi
 muimitia eemea, ahjanariaa.

Nape Rootia chaanerepua:

—iKa'te taamo uhjura wa'ao no'o Paamira, ki ookapi
 no'o cheriwekame muuuapa! Tísia ka'karuma enekame
 eemeapa no'o ahjamao, taamoo nehpuapakao, ohso kaawe
 ki siimpanariame teemea wa'a kaawichio, a'chikoi ikimaoui
 teemea wa'ao ki kaaweruma, wa'a iikaoi wahjipama

teemea wa'ao. Nape waami mochiwachikapu nu'uti. I'wa waapikapua wa'ao, wa'a newipama teemea. Wa'a taamo reesisejerani neeea, taamo siimpamichioopua ohso kaawe.

Waikao piiripi puuua cheerepua:

—Kaawepua. Aamo no'o itania, iintomane. Ki na'atamane pu'ka mochiwa aamo chiiao. ¡Nape yaaapíti naaju! Wa'akosa siimpamitia naaju, kihta yoramete neeea ki wa'a aamo asioopua pehjiio.

Ma'chirepasoopua, pu'ka Rooti asisooopua Sooari tewaniachi mochiwarichio, Eowa Riosia, na'i apoche tajayame yukipaterepua Sooromachio, Oomora mochiwarichioopua tiameo, aasujere apoche tisiwa tahtame. Wa'a iintokao Eowa Riosia, yooma na'atarepua wa'a iinueniameo, yooma wa'a Sooromao Oomora tiameo, kajuka kuuweparepua wa'ao, ihtaoi kiisi itipiteka ahjachi pichikeka riosieriaoipua. Wa'a ikitiamepua, wa'a yepowechi ohjoeka mochiriamea. Nape Rooti uupiraa Riosi ku'iwario, kiisi ukana ne'neka u'masi nuuretiaoipua, newipamia u'masiaoipua, weripaka ukana ne'neparepua, ki ookapi ahpo iinueria toaya yuuwesika. Ki e'wakapa Riosi ku'iwario cheeriao, wa'a werika itipirepua oona eneparepua.

Pu'ka meere wa'api Aurania, simirepua wa'a ahpo ihsiriachioopua werika, Eowa Riosi ahjama nayewakao; Ne'nerepua Sooromatu, Oomoratuopua tiameo, yomachi wa'a yeepoo, ki nu'uti moroyame wewerisirepua wa'atuo, kai nu'uti tajenariamechitia. Wa'a teeka inatepare Eowa Riosia Auraniopua, ke'chu na'ataiopua pu'ka muuwari yeepo mochiwariopua, Rooti ohjoeriachio, Rooti ma'chipaiopua wa'a ahpo na'atamiachio.

Aurani tatanara ahpo nasiwariame

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 20:1; 21:1-4: 8-21)

12 Neipao u'matsooopua pu'ka Sooroma na'ataniameo Oomora tiameo, Aurania machenarepua wa'a ahpo kahtiachioopua, sewinami akiparepua ohjoremia Ehrari tewaniachi muuwárichi. Wa'ao, wa'a taanaerepua piiripi, pu'ka ahpo taanao, Ihsa teewarepua, pu'kao, osanao taawe simiyachioopua tijoeturiachio, siichitepurepua pu'kao.

Wa'a teeka u'matore taenaria ahkasi Ihsa weripachisi, waikamio Aurania piie taawechio, yooma ahpo ahjama

weweripateriaopua ahjamao, weruma pahkotarepua ahpo taana wiichioo. Nape Saaraa pu'ka Aakari taanara Ihmaeri tewaniameo, ahpo taana Ihsa na'areniname tetewarepua. Waikao Saaraa, wa'a tiame tetewakapao, nekumeka tetewarepua Aakario. Waikaopua chaanerepua Auranio:

—¡Wahka uhjuramitia Aakario, ahpo taana ahjama Ihmaeri! Ihmaeria, kihta iinueka itipimapua aamo tatana toowewao, no'o taanakamera Ihsa uuka itipimeripua pu'kao.

Aurania ki nu'uti iiyana eraparepua wa'a chaanetiapao, kiisi wahka uhjuranariapa ahpo taana Ihmaerio. Nape Auranio wa'a tiame tuuyesoopua Eowa Riosio, Eowa Riosia chaanerepua:

—Ka'chi eramitiamua aamo wa'a tiioio. Oowera yoramitiachemua Saara aamo yorajera, aamo no'o te'ta muuwemetemo tuuriaa, Ihsa tetejimarisiwachikamera enemeripua. Puuu Ihmaerio aamo taanao, neea pu'ka tetejimarisiwaopua tiameo, tísia muuwetemania tiamé.

Pu'ka meere taawechio Aurania pa'a yasisikao, nutuka ki'yarepua Aakario, wa'a ikisa tiame, piie aari pochikame neeroi wi'chijari, wa'a ikisaa uhjurarepua siimpamichio wahka. Waikao Aakaria simirepua, wahka oirepua ahpo taana ahjama wakiwechiami, ki nane'riapa ahka ahpo simiyachi. Soopasaapa pu'ka neeroi ahpo wi'chijarichi i'toao, ahpo taanaopua kuutere toarepua ekata, tísia tahtopa; wa'a toisaopua mekapi noriwi yasiparepua, ki tetewinariapua ahpo taana, parae mukuyame. Puuu temaria wa'a yasarepua naaraka waikao. Riosi ku'iwaria, pu'ka temari tetewapa tísia paramuka naarameo, tewekachi o'inia nayewerepua Aakario, eee cheeka:

—Aakaríi, ka'te mahjamua aamo taana mukimeriko e'rakao. Eowa Riosia pu'ka temari tesiwa cheeka naarachaniameo, inamukamepua pu'kao, wa'a yasaka naarachaniameoopua. Eowa Riosia tísia kaawe aamo inatenurenapua pu'ka aamo taanao, ki nu'uti enemerikopua pu'ka kuitao, ki ookapi ti'tijoeturi muuwetemio tuuyopa Eowa Riosio.

Waikao Aakario Eowa Riosia, paichi tetewiterepua wa'ao neeroi pajename. Waikao Aakaria wa'a pochiwasapua wi'chijariopua, nerojiterepua ahpo taana Ihmaerio. Waikao

wa'a waapi paichi ohjoreparepua. Waikao Eowa Riosia wa'a ku'ika ohjoeterepua ahkasi pu'ka temari weripachisi. Wa'a ooruchi weeechi weripaka Ihmaeria, tísia peniparepua ataporie mumukao, masoero enepakao. Weripasoopua pu'kao Ihmaeri yeeyeraa, Eejito oowitiame ahjama neewiterepua. Puuu Ihmaeria pu'ka oowitiame o'iniaio, ki ookapi tetejimarisiwa muuweriamepua.

Eowa Riosia Aurani aatiatani

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 22:1-18)

13 Neipamio Eowa Riosia Aurani aatiatanipua, aachin tiia apochi paparao. Pukaepa chaanerepua Auranio:

—Aurania uumitia pu'ka aamo taana Ihsa, aamoo pu'kache iinueka, Moorijaji weewachi siimitiapua i'tokao, i'wa wa'api Kanaani weeechi. Wa'a asisaapa muuuu, aamo taana merisa no'o oowemitiapua wahseka, waami no'o aamo chaanemiachi kaawichi.

Pu'ka meereo Aurania pa'a yasisisaapua, puhte yahcherepua uuruo; puuuu kuuu kaisaopua ahjae kosipuameopua, simirepua pu'ka Eowa Riosi ahpo chaaneriachi, ahpo taana Ihsa yeeka, ooka tiame ahpo ku'itoame ahjama. Paika taawe nokisiaipua pooesimikao, Aurania mehka ihtoio pehjio, ahseparepua tetewikao, Eowa Riosie ahpo tuuyeretiachiopua. Wa'a asimiapaopua chaanerepua ahpo ku'ika nokisiao:

—I'wa itipimitia eemea uuru ahjamao. Puuu temaria neeea tiame, epeche waanami siimpamapua pehji; Eowa Riosi oowewari kiameri teemeapua pehji, ehjepa e'ename teemea.

Waikao Aurania pu'ka kuuu uusaopua ahjae kososa oowepuameopua Eowa Riosiwichioo, Ihsa mooketoterepua pu'kao; wa'a iintosaopua Aurania, ahpo peeturi ahpo tawichawaopua tiame uusao, ahjama akiparepua. Ehjepami neipatakiriopua, Ihsaa chaanerepua ahpo noonoo:

—No'noo, yooma na'puakame teemeapa kuuuo, ¿nape akana chuhkuamepu po'waa, merisa Eowa Riosi oowewapuameaa?

—Eowa Riosi apoe wa'api taamo tetewitemiitepua pu'kao, merisa oowepuameo —chaanere Aurania ahpo taanao.

Ajasisaapua kawijampao, Aurania tepajorona netesaopua wa'ao, wa'a to'warepua pu'ka kuuuo. Waikao ahpo taana Ihsa purisaopua, pu'ka kuuu aampa teekarepua. Waikao Aurania ahpo peeturiwa uusaopua, te'pa apechunakaopua ahpo seekao, pukae merimo o'rariaipua, nape te'pa o'inia sisinamure Eowa Riosía, eee cheeka:

—Ka'te me'ya aamo taanao —cheeka—. Ehpeo nane'riamenia aamoo, te'ta no'o yooreka pichikiamekopua, ki aamo wa'inakamekopua, aamo taana wa'apikoi, no'o oowewemiaiopua, piiripi wa'apikoi muuuu aamo taanao. Wa'a cheesochepa Eowa Riosio, Aurania wa'a chuhkuame tetewarepua kusitere iintuame po'wa, charewachi chaikameopua aawarao.

Waikao Aurania chaipuka pujisao, pu'kakamera merisa oowewerepua Eowa Riosioo, wa'a na'ichi kosokao, ahpo taana merisa Eowa Riosi oowewamerikaioo. Waikao Eowa Riosia, chaanerepua Auranio:

—Ki nu'uti aamo kaawe iintomania itapitio, i'ka aamo teereriawichioo, ki aamo wa'inaka no'o kiamo o'rariopa pu'ka aamo taanao, piiripi wa'api iinuekaio. Amochi o'inia puuyameo, ki ookapi muuwetema neee, so'pori kehki tewekachi maaniamechitia, pu'ka seete pa'wesue kahtieme kehkiioio tiame. Wahka ihtoriachi amochi tetejimarisiwachi naawakameeo, yomatiamе wehjoarichi ti'tijoeria, tísia kaawe ikitepuamepua, aamoo tísia kaawe e'wariopa no'oo.

Ihsa uupira i'yaniamе

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 23:1-2, 17-19)

14 Saaraa, piire siento piie weerewa aampa oowisani paamuaio, mukurepua. Aurania waikao ahpo waapi ohjoeme itanerepua waikao, ku'wichi weee tariwachi, ahpo uupi wetemajipuachiopua, wa'api wa'a Siikémi. Waikaopu itanetiamea, tariwachi ki'yarepua waikao, wa'a ikitiaopua Aurania, wa'a wetemajirepua ahpo uupío.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 24:1-67)

Aurania oochetiame enerepua wa'asi, Eowa Riosiai tísia kaawe simitekame enerepua tiameo pukachíoi, yooma ihta

itapitichíoi. Piire taawe Aurania, paaerepua piiripi ahpo nuurewari epeche paamirao, yooma ahpo iinuekaopua, neesetoka kahtiamie. Pu'kao Aurania, chaanerepua:

—Eowa Riosi tetewachi aamo pichiawatapuapua no'oo, i'ka tísia weruma no'o iintokemia itanemiao, te'ta pichiwari aamo yoramerichekoopua. Ka'te toimitiamua no'o taana Ihsao, i'ka Kanaani weechi ohjoeme oowitiame ahjama neewimichioo. No'o tetejimachi siimitiamua ohso kaawe, aaata oowitiame Ihsa ahjama neewimeri i'yanemiao.

Aurani te'ta seekarewachitia nuurewaraa, nehjiarepua:

—Nape ki enanaresoope no'o ahjama puuu oowitiameo, ¿ihtana iintotania waikao? ¿Aamo taanasakamera i'totarenia waikao, wa'a aamo te'ta machenariachi pukeri o'iniaio?

Aurania waikao chaanerepua te'ta ahpo seekarewao:

—¡Ka'i, no'o taanao ka'te i'tomitiamua wa'ao!, Eowa Riosio wa'ao no'o ma'chipakamepua, i'ka weekamera no'o kiamiapa, noochi tijoetusiwakamewichioopua. Wa'a tiiachipa i'wa itipimeri no'o taanaa. Eowa Riosia, aamo pahcha uhjurameripua piiripi ahpo ku'íwari, aamo ku'ika u'yepamichioopua aaata oowitiame no'o taana ahjama neewimerio. Pu'ka oowitiameo ki enanarekoioopua, kihta a'chi teeremerimua, sa'rukame enema muuuu i'ka aamo no'o nuureriao. Nape no'o taanao a'chitia tiiachioio, ¡ka'te i'tomitiamua wa'ao!

Waikao puuu te'ta seekarewaraa, Auranio chaanerepua: “Neeea Eowa Riosi tetewachio, eee cheeka no'o pichiwatamenia: iintokache itipimania aamo no'o nuuriao, kiisi ki yooraka itipimania.” Waikao Aurani te'ta seekarewa nuurewaraa, epeche ka'karumara uusaapa ahpo teeko iinuwara ihkokewao, oosa mariki animari tumusari uusapa tiameo, simirepua waikao Aarani muuwarichi, Mesopotámia weeéchi. Pu'ka Aurani te'ta seekarewara Aarani muuwari mochiwachi asioioopua, tukapasipachi enerepua wa'asio. Wa'a keenako eejenapachi eneriai ooweruai, wa'a neeroi paimiao, wa'a neeroi pairachio. Puuu Aurani te'ta seekarewaa, wa'a resiputerepua ahpo i'toa tu'tumusari animario, waapi wa'a pairachi. Waikao, wa'a o'inerepua Eowa Riosi ahjama nayewakao:

—Muuu Eowa Riosi, no'o teeko Aurani Riosiwaraa, no'o teeko kaawe yoramia no'o tetewitemitiamua, muuuu naania

iintomitiamua i'ka no'o aamo itaniao. I'wa itipimane yasaka pairachi, i'wa mochikame ooweruo enapasichi neeroi paimia. Aaata oowitiame eee no'o chaaneriaopua: “¿Ki no'o toitaremu nerojimichio aamo sikorichi i'toa?”, “Eje'e nerojisa, —cheeka no'o nehjiakameo— aamo ma'chipasemane tiame neeroi, aamo puhku tu'tumusari nerojimichioo”, puuu enetemitiamua aamo uuriao, no'o teeko Ihsa uupira enemichioo. Wa'a teeka no'o nane'remichiopao, no'o teekoo kaawe yooramekoomua.

Iiweta wa'a no'o chiioipua Eowa Riosio, paa wa'a ihtoria no'o teeko moniyawa enemeria, tísia peenia tiame oowitiame, sikori mahtoka. Puuu Reeweka eneriapua, Weetueri maarara, Naakori tewaniame taanara, puuu Naakoria Aurani poonira eneriamepua. Reewekaa tísia peenia tiame enerepua, kihta tijoe ahjama ihsikame pehji. Puuu wa'a tekiriaipua pairachio, neeroi paisa no'roipua pu'kao, puuu Aurani seekarewaa ahsepaka chaanerepua:

—No'o cheriwemitia muuu. ¿Ki no'o reesisetare muuu no'o nerojimichio pu'ka aamo sikoriwachi i'toa?

Reewekaa cheeka nehjiarepua waikao:

—Eje'e, nerojisa muuu paamiraa, —chaanere puuu.

Waikao Reewekaa tekipusa ahpo sikoriwao, ahpo sikoriwachi itusa ki'yarepua nerojimichioo. Nerojisoopua, puuu oowitiame kutewea chaaneriamepua tiameo:

—Aamo ma'chipasekeman tiame neeroi, aamo puhku tu'tumusari nerojimichiopua tiame.

Waikao Reewekaa, yaapiti nerojirachi wi'sunasaopua ahpo sikorichi i'itoaopua neeroio, weesa u'masika pairachio, ahkasi aiwachisi nerojiterepua tu'tumusari puhkuraopua. Waikao puuu seekarewaa ne'neka werirepua pu'ka kuteweo, pichiwa puupua Eowa Riosi uuriao, e'rakao. Pu'ka tu'tumusari kajusopa nerojitekao, waikao Aurani te'ta seekarewaa, o'ro yakachuchari ahpo i'toria uusa ki'yariamepua, yakachi chuchamichiopua pu'kao, wa'a nokaka mochiwachikopa waika taawechiamio. Puuu ki'yarepua tiameo, sekachuchari, sekachi chuhchaka oiwame apoche o'roe netetiame, wa'a iintosaapua chaanerepua:

—No'o tuuyemitia aatanakoopua aamo noonoo.

Apoea nehjiarepua:

—Weetueri tewaniame maarara neeea, Naakori taanara.

Waikao Aurani seekarewaa, iinatukerepua:

—¿Ki iinuekare aamo noonoa, ahka no'o che'repamiachio?

Waikao Reewekaa cheeka nehiarepua:

—Eje'e, no'o noonoa iinuemepua, aamo che'repame tiiachio, kooameoi iinuemepua aamo ko'kotepuawichio, to'iweoi iinuemepua, aamo puhku tumusari ko'kotepuameoi.

Waikao Aurani seekarewaa, chopokorieka weripaka nayewerepua Eowa Riosio cheeka:

—¡Aurani no'o teeko tewekachi Noonowara, tísia cheriwema ki'yamenia aamoo, tísia kaaweruma enekamekopa no'o teekochio, tísia riisaka no'o u'pakamekopamua, no'o teeko tetejimara ta'perachio!

Puuu kutewea waikao, u'masirepua ahpo yeeyechiopua ta'pechi, yooma tuuyerepua pu'kao, ahpo ikiretiaopua. Kutewea Raawani tewaniame pa'chieriaipua piiripio, puuuu wa'a chiiopa ahpo piinio, pu'ka tijoe ne'nemia u'masirepua, wiitu pairachi kahtieme. Puuuu u'masirepua wa'ao, yakachuchari ahpo piini u'paria tetewakapa, sekachuchari kiaretia tetewakapa tiame, inamukamekapa tiameo, yooma pu'ka tijoe cheerio tuuwao. Raawania pairachi asikao, chaanerepua pu'ka tijoeo:

—Cheriwema ki'yamenia Eowa Riosio, aamoo taamo petechi u'pariopao. Nahpe taamo petechi. Ka'chitia ma'chi itipimetemua kochimiao, pukaepa katewekame neeeapa aamo kochimiachio. Katewekame neeeapa tiaméo, ahka aamo puhku tu'tumusarioipua tiameo che'repamiachio.

Waikao puuu Aurani seekarewara tijoea wa'a eenarepua Weetueri pehterachi. Waikao Raawania, ahpo ta'pechi puhjerepua tu'tumusari mookecherao, ko'koterepua tiameo; wa'a ikisaopua, neeroi u'yeparepua tiame Aurani seekarewarao, ahpo papakomichio tarachio, ahjama nokisiameopua tiameo.

Koome weeretiaapa Aurani seekarewaraa, cheerepua:

—Neeea ki ko'komania pehjo, ahkasi aamo chaanesaape ihtanawichio no'o eenariaopua amochio.

—Nayewasa naaju —chaanere Raawania.

Waikao o'inerepua chaanekao:

—Neeea Aurani te'ta seekarewapua. No'o teekoa, tísia kaawe yoratiamepua Eowa Riosieo, tísia paarasatetiame

pukaeo. Puuua ki ookapi itapiti ki'yaka muuwetewao, ihjichitia: po'wa, wakasi, tataparasi toomi, o'ro toomi, nuurewari ti'tijoe, ooweru tiame nu'nurewa, tu'tumusari, u'uru tiamé. Saaraai puuu wa'api uupiraai, taanaerepua piiripi, tísia paamurakaiopua wa'asio. Pu'ka ahpo taanao no'o teekoa, yomatiamé ahpo iinueka ki'yakamepua pu'kao. No'oopua puuua, Eowa Riosie no'o ki kaawe ikimio tuukapua, ki no'o yorasoo ahpo no'o nuureriao. Puuua eee no'o chaanekamepua: “Neeea ki neewijeraninia no'o taanao, i'wa Kanaani weeechi ohjoeme kutewe ahjamao. Ohso kaawe no'o noono tetejimarichi simijeraninia, i'yanemichio aata kutewe no'o taana ahjama neewimeri.”

‘Wa'a tiiachipa, ahkasi i'wa asikamenia, i'wa neeroi pairachisio. Waikao Eowa Riosi nayewekao cheekamenia pu'kao: “Eowa Aurani Riosiwaraa, pichiwa i'ka no'o kaawe simitenariaa no'o eenariawichioo, no'o i'wa pairachi kahtioio, i'ka no'o ikitejeraninia: Puuu kutewe neeroi paimeri no'o chaaneriao: No'o toimitia nerojimichio pu'ka aamo sikorichi i'toa. Puuua no'o nehjiakameo cheekao: E'esa nerojisa, aamo ma'chipasemane tiame neeroio, aamo tu'tumusari nerojimichioopua tiameo. Puuu enetemitia aamo uuriao, no'o teeko taanara ahjama neewimerio.”

‘Ki kajuyainia i'ka Eowa Riosi chaanekaopua pehjo, paa wa'atepa ihtoame tetewakania aata kutewe Reeweka tewaniame, sikori mahtoka ihtoame. Pu'ka tekisooopua pairachio, chaanekania pu'kao: “No'o cheriwemitiamua. ¿Ki no'o reesisetare muuua no'o nerojimichioo, pu'ka aamo sikoriwachi i'toa?” Puuua tekipuka sikorio no'o chaanekapua: “E'esa nerojisamua, aamo ma'chipakemane tiame neeroio, aamo puhku tu'tumusarioi nerojimichio.” Waikaopua, nerojitekapua tiameo, no'o i'toa tu'tumusarioi. Waikao iinatukekania: “¿Aatana maarara muuua?” Waikaopua nehjiakapua: “Weetueri maarara neeea, no'o paapaa, Naakori tewaniamekapua.” Waikaonia, yakachuchari uusa ki'yakania yakachi chuchapuame, wa'a ikisaonia, sekachuchari ki'yakania, sekachi chuhchaka oiwame. Yooma wa'a ikisaopa neeea, chopokorieka weripaka, weruma cheriwema ki'yakania Eowa Riosio, Eowachi tísia paparaka, ki se'wi no'o u'pariopa, no'o

teeko Aurani poonira maarara kahtiachio, Ihsa no'o teeko taanara, ahjama neewimeri ohjoekachi. Wa'a tiiachipa i'wa eenakamenia. Ehpeo eemea, ma'chiame no'o chaanemitiapua, ka'karuma enemeru enesaa no'o teekochio; ki wa'a teeresoo, no'o tuuyemitia tiame no'o naane'rémichioopua, ihtana no'o yoramia.

Waikao Raawania Weetueria tiame, nehjiarepua:

—Yooma ihjia, Eowa Riosichi eenamepua, ka'chi iika taamo wa'inamete teemea, pukaepa kiisi itipime tiiame ihjia, kiisi e'wakao. Nee, i'wa weeriamu Reewekaa. Apoea kaawe iintamapua, ahpo aamo ahjama siimiao, aamo teeko taanara Ihsa, ahjama neewimiao, te'ta Eowa Riosi e'rariakamerachitiao.

Aurani seekarewaraa waikao, wa'a tiame nehjiakame inamukapaopua, tísia kaawe e'rakao, tisiwa kaawerumako tuurepua Eowa Riosio. Waikao, weeka ma'chipasapa itapiti ahpo u'pariao, tataparasio, o'roo, ki ookapi wisachuchariopua tiameo, Reeweka ki'yarepua pu'kao. tiame, Raawani pu'ka pa'chiraopua, yeeyeraopua tiameo, itapiti ihkokerepua tiamé. Wa'a iintosoopua Aurani seekarewarao, ahpo ahjama e'nariameopua tiameo, koame ajawaretupua ko'komichioo, itapiti iijimichioopua tiame; wa'a ikitioopua waikao, wa'api che'reparepua, pu'ka tukaoo. Pu'ka meere mochisisaapa Aurani seekarewaraa, chaanerepua Raawanio kutewe yeeyeraopua tiameo:

—No'o toimitiapa no'ramichio, no'o teeko ta'perachi.

Nape pa'chiraa Reeweka yeeyeraa tiamea, chaachaparepua:

—Reewekaa itipimeripua pehji oosa mariki taawesi, wa'a kehki taawe ahsepasoopua, kaawe siimapua aamo ahjamao.

Nape Aurani seekarewaraa chaanerepua:

—Ki tehpe no'o eenepatejerania wa'asio, Eowa Riosio kaawe iintoriopa no'o eenariawichioo, wa'a tiiachipa no'o toimetioi no'o no'ramichioo, no'o teeko Aurani ta'perachi, i'ka Eowa Riosi tísia kaawe iintoria ikanati nane'retemichio.

Waikao aapoeo chaachaparepua:

—Paaeka iinatuketariapua kuteweo, aatia cheetarepua.

Waikao paaeretupu Reewekaa, enasoopua iinatukeretupua pu'kao:

—¿Ehpe wa'api siminaremu i'ka tijoe ahjama?

—Eje'ee, ehpe wa'api siinariamena —cheeka nehjiarepua.

Waikao towarepua pu'ka Reewekao pu'ka ahjama siimichioo, wa'a ikisa tiame pu'ka oowitiame yooma taawechi inateka yasitokame ahjama. Waikao Reeweka tetejimaraa, eee chaaneka kaaweruwa e'rerepua:

—Oo, taamo tísia nakiya kutewe tejimari, ¡ki ookapi aamo tatanatajeriame teemea!, ¡aamo tetejimarisiwachi ti'tijoetukameo, ahpo seepurawa Eowa Riosie newitowa, e'rejeriame teemea!

Waikao Reewekaa ahpo neesetowa oowitiame ahjamao, yooma ahpo seekarewara tiamea, tu'tumusarichi mo'moenarepua, wa'a ikisapaopua, Aurani te'ta seekarewara ahjama uumparepua.

Yooma pu'ka Aurani weewachi siimpaka nokisinioio, amori ajasinioiopua wa'ao, Ihsaa, machenariaipua oowera oimia tukapasipoi wa'asi. Puuua senawato wa'a nokisiame tetewarepua tu'tumusari. Reewekaa Ihsa tetewikapao, tekirepua tumusarichio. Waikao asisapa Aurani te'ta seekarewaraa, yooma tuuyerepua Ihsao, yooma ihta achini teereriaopua ahpo simiriachio. Waikao, Ihsaa ikanati waami ahpo yeeye wisasokarichi u'parepua, wa'a yasaka ahpo ahjama neewimichiopua. Ihsaa, tísia nakika yasarepua Reewekao, wa'a teeka natakeparepua, ahpo yeeye mukuria yuuwesiriao.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 25:5, 7-10)

Aurania, piie sienta paika weerewa oosa mariki aampa mariki paamuai, mukuriamepua. Ihji tatanaraa, Ihsaa, Ihmaeria tiamea, puuu nokarepua wetemajikao, Saara wa'api uupira wetemajitiachi chokichí. Ihsaa, yooma Aurani iinueria tooeretetiamee iinueka, yasitoriamepua.

Aakowo Esauchi iintoria

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 25:11, 19-34)

15 Ihsaa, ooka weerewa paamupari iinueriai puuuu, Reeweka ahjama neewiaio, Kanaani weeechi ohjoekaio; Eowa Riosia pu'kao, tísia kaawe yoorakame eneriamepua. Reewekaa ki tanayame eneriaipua, wa'a tiiachipa Ihsaa,

utewaeme tesiwa cheeka itanerepua Eowa Riosio, Reeweka taanaremichioopua. Eowa Riosia inamuriapaopua Ihsa itayao, Reewekao tatanaeme enepaterepua. Reewekaa ki nane'riame eneriaipua ahpo okasauwa tatanaremiao; pukaepa Reewekaa, ahpo topachi ki muuenati nokayopao, Eowa Riosi iinatukerepua aatia tiiachipa tísia nokayamekoo. Eowa Riosia waikao, ooka enemio tuurepua na'nawamerio. Eowa Riosia chaanerepua tiameo, pu'ka pahcha naawakamechi ti'tijoetusikameo, neipa naawakame ti'tijoetusikameo, pu'ka nuurarira enemeriko tuuyerepua. Eowa Riosia yeeyerao chaanerepua tiameo, na'pa puuu pirena naawakamea, ki nu'uti ti'tijoeturi, te'teremerikoopua.

Neipamio, Reewekaa saumiachi taawe asisooopua, okasauri na'nawaterepua Eowa Riosi te'ta cheeriachitia. Pahcha naawakamea, Sehtaname kuupaeme enerepua, pu'kao Esau tewaretupua, tísia kuupaemekopa. Pukaminachi naawarepua pooniraai, ahpo pa'chi Esau chapitoka terokichi; pukaepa Aakowo tewaretupua: u'yewa —chaniwame eureo naewaniachio.

Puuu kukuchia neipamio, weweriparepua wa'asi. Esaua, kuhsitere pu'seriame enerepua, tísia peeniame eneparepua, wicharankie papakao, ataporie mumukaopua tiameo. Aakowoa yuuweeme tijoe enerepua, mooena tiiame, puuuu, po'wa tepuyame enerepua. Ihsaa, Esau i'yakoa koayamekapao, epeche nakiyame enerepua pu'káo, ki Aakowochitia; nape Reewekaa poanachi, Aakowokamera kaawe uuka tetewame enerepua.

(Waika taawechemio, noonora mukisooopua, pahcha weeriakamera pa'chira iijitipiame eneriamepua paamirachitiao ahpo noonóchitia. Puuu noonoraai ke'chu mukuyaio, Eowa Riosi kaaweruri yahchiam eejeneriaipua ahpo tatana pa'chirao. Pahcha weeriameaa pa'chira, tuumika uujuyame eneriaipua, ahpo noono mukimiai toowewao. Puuu poponiraa, ki tuumika uujuyame enerepua, pipirípia.)

Piire taaweo Aakowoa, wa'a ihsiriaipua itapiti kusimuni pasukao. Esaua tísia resipakame eenao kuhsitere o'iniao, chaanerepua Aakowoo:

—No'o ki'yachi pu'ka kusimuni aamo pasuya, tísia chorowame eenanine.

Aakowoa nehjiarepua pu'kao:

—Aamo kiamane ki'yao, nape no'oo, aamo pa'chirachitia teeretesoope amochio.

Esaua nehjiarepua:

—¿Ihtanawichio kaawenapu pa'chira eneniamea, toore amori mukuniaapua wa'asi? Muuua no'oo, aamo pa'chirachitia teewetesoo, aamo kipotemania kusimuni kooameo. Waikao Esaua cheerepua: Eje'e, no'o pa'chira enemamua ehpeo.

Waikao Aakowoa kipoterepua ahpo kusimuni kooameo, Esaua kipotetiaapa pu'ka kooameo, ko'karepua waikao.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 26:1-5,12-14, 34-35)

Eowa Riosia, tísia kaawe iintokame eneriaipua Ihsao, nape pu'ka paamuparichiamipua, tísia tooreturi eenariaipua wa'ami Kanaani mochiwachiamio. Wa'a tiiachipa Ihsiaa, Eejito siimo o'rariaipua kooame i'yamiaopua.

Nape Eowa Riosia chaanerepua:

—Ka'te siimitiamua Eejitoo, i'wapi itipimitia muuua, neeea tísia kaawe ikitemiitena amochio. Yooma no'o iintokemo tuuria aamo noono Auranio, amochi iintomache neeea. Wa'a iintomeri neeea amochio, Auranio no'o chaaneriao, tísia pichikeriopa pu'kao, Auranio tiameo, yooma no'o nuureria iintoriopa. Neeea amochiopua tiameo, aamo ti'tijoeturisiwachio, ki ookapisi muuwepatemia. Aaata aaata aamo ti'tijoeturisiwachi naawakameechio, tísia kaaweruma ikitemania, ahkasi yomachi wehjoarichi mochikame.

Pu'ka Ihsa echisoopua, ki ookapi taaketekeriame Eowa Riosia. Eowa Riosia tísia kaawe simiterepua Ihsachio. Yooma pu'ka iinueka kahtiao, ki ookapisi muuweterepua pu'kao.

Esaua ooka weerewa paamuaipua, ooka ooweru ahjama neewirepua, Kanaani ohjoeme. Reewekaa Ihsaa tiame, yuuwesiparepua, pu'ka Esau Kanaani ooweruchi ujupitariopao.

Ihsa Aakowoe wisikuetiapua

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 27:1—28:2)

16 Ihsaa paamirapakapaopua wa'asio, ki ma'chireriaipua. Piie taaweo ahpo taana Esauo, ahpo chokichi enanureriaipua, ahpo chokichi enasoopua Esauo, chaanerepua:

—Nee, oochetuna neeeapa, piie taawechi i'kamio, mukimiite neeea. Pukaepa aamo kianarene neeea, i'ka Eowa Riosi kaaweruwa yahchewariopua, ke'chu mukuyaionia. Pukaepa aamo simijerani neeea kuhsitere, aamo ataporiwa i'toka, kusijuwara tiame i'toka, itapiti maajoi i'yamitia. Itapiti koi'wame tewisaa, merisaa upapuapua. Wa'a ikisaopua, no'o chooronakepuapua sa'parao, no'o te'ta pu'seriachitia kooame. Wa'a iintosaamua no'o u'yepamitiamua, no'oo ko'komichio.

Reewekaa inamukapapua Ihsa chiiiao Esauo, Aakowo paesaopua, chaanerepua:

—Nee, i'ka iintomitamua no'o aamo chaania. Pu'ka wa'a aamo iintosoopua aamo noonoa, aamokamera kiamapua waikao, Eowa Riosi kaawerumari amochi kaawe siimeriopua. I'noramitia ooka chiiwa te'ta wi'wiyameraopua, tísia ta'yame kooame no'o yorakemichiopua aamo noonoo, apoeo te'ta ta'iriachitia. No'o pu'ka sa'para chooronesoopua, aamo noono i'yetopuapua ko'komichio. Puuuu ko'kosaapa, amochi yahchemapua, Eowa Riosi aamo ahjarichio, tísia kaawe ikimeriopua. Wa'a iintomo tuuyame inamukania aamo noonochio, aamo pa'chi chaaniameopua.

Nape Aakowoa chaanerepua ahpo yeeyeo:

—Nape no'o pa'chia, tísia kuupaemepua weerewachio, neeea ki wa'a tiamepua. No'o noonoa noochi ihchepasaa, no'o naane'rémepua no'oo, Aakowokoo, ki Esau.

Nape yeeyeraa chaanerepua:

—Ka'te mahjamua, muuuu yoramitiachemua no'o aamo chaaniao. ¡Yaaa teetoka i'norasa naaju, pu'ka ooka chiiwao!

Aakowoa simirepua waikao i'noramia pu'ka ooka chiiwao, pu'kao ko'isapaopua, ahpo yeeye u'yeparepua. Waikao yeeyeraa, kaawe yooraka chooronakerepua pu'kao, Ihsa pu'seriachitia. Waikao Reewekaa, epeche ka'karumara

uusapa Esau wisasoriwao, Aakowo chuhcherepua pu'kao. Ehjepamio chiiwa wi'chirae keemeparepua Aakowoo, ki kuupaekachiamio, yooma ramaka sekachiami, yooma kutachiamiopua tiamé. Yooma wa'a yorasapao, ki'yarepua pu'ka kooameo, ahpo noono i'yetoka kiamichiopua.

Waikao Aakowoa, i'torepua ahpo noono waami kahtiachio, pu'kao ki'yakao chaanerepua:

—Íya no'noo, ko'komitia i'ka kooame maajoi no'o me'yaria.

—¿Aatanakamera no'o taana muuuu? —iinatukere noonoraa.

—Esau neeea, pa'chirakamera aamo taana —nehjiare Aakowoapu wistukao—. Yooraru neeepa, pu'ka kooame aamo no'o itaneriaio —chaanere Aakowoa—. I'wa weeri aamo kooamea, ko'kosa naaju ehpeo. Neipa ko'kosaapamua, noochi yahchepuapua pu'ka Eowa Riosi kaawerumari noochi kaawe ikitemiao.

Waikao Ihsaa iinatukerepua:

—¿Achini iintoka ikanati tewakamua maajoi?

—Apoe Eowa Riosi ihsikapua no'o ikanati tewitekao, pukaepa ku'we eenakamenia —chaanere Aakowoa.

Nape Ihsaa chaaneriamepua pehjiio:

—Wakichuri yasipao no'o chokichíí, no'o sekae amochi imasuka ne'nemane aamoo aatanakamerakoo, pichiwa no'o taana Esauko muuuu —chaanerepua.

Aakowoa waapi yasiparepua waikao, ahpo noonoo ahpo ramakachi seekarepamichiopua pu'kao. Waikao Ihsaa Aakowo ramakachi imasukao, chaanerepua:

—Aamo nayewaa Aakowoka chiiame muuuu, nape aamo ramakaa, Esau ramaka tiiamepua —chaanere Ihsapu—.

¿Pichiwa Esau muuuu no'o taaná? —chaanere puuuapu.

—Eje'e, pichiwa Esau neeea —nehjiare Aakowoa.

Ihsaa, Esau maaeriamepua Aakowoo, tísia kuupaekopua pu'kao, ramakachi sekachiami tiame, Esauchitia. Ihsaa waikao, ko'karepua pu'ka kooameo, wa'a ikisaapa Aakowoo yahcherepua, Eowa Riosie tísia kaaweruma ikiteniameo, eee cheeka:

—Eowa Riosi aamo kiameripua, te'ta ka'karuma taaketewariopua i'ka weechio, yooma amochi

tetejimarisiwachi tatanasiwachio, ku'ipuamepua ki ookapi i'ka wehjoaricho ohjoemee. Puuu aamo kaawe nayewameai, wa'achitia kaawe ikitepuame enemitiapua tiame Eowa Riosieo.

Ihsao pukeri kuuweparioipu Aakowoo Eowa Riosi kaawerumari yahchekao, pu'ka machenoipua ahpo noono kahtiachi o'iniaopua pehji, Esauai, eenare puuuapa ahpo oiyachiopua maajoi i'yaka. Esauai wa'achitia kaawe chooronawesaopua ahpo u'paria maajoi sa'pao, pu'ka kooameo ahpo noono i'yetorepua. Waikao pu'ka kooame u'yepasaopua, eee chaaneriachipua tiame ahpo noonoo:

—Werisisa no'noo; ko'kosa i'ka kooame, no'o aamo u'yeparia, maajoi sa'para puuuu. Ko'kosaapa no'o yahchepuapua pu'ka Eowa Riosi kaawerumari no'o kaawe ikitemeri.

Waikao Ihsaa iinatukerepua pu'kao:

—¿Aatanamua chiiao?

Esaua nehjiarepua:

—Esau neeea pahcha weeriamera aamo taana pa'chira —chaanere puuuu ahpo noonoo.

Ihsaa ka'chi ikime e'rarepua waikao, nehjamekapa puuuapa, Eowa Riosie kaaweruma yahchewao. Waikaopua chachapia cheekao, chaanerepua:

—¿Aatana enerepua naaju paachuri i'wa eenakamea, kooame kaawe yoratiame no'o u'yepakamea? Ko'kakame neeepa pu'kao, wa'a ikisaopua tiameo, yahchekame neeepa pu'kao, no'o Eowa Riosie kaaweruwa ikiwa yahchewariopua, kaawe tiame ikimichiopua pu'kao, yooma ahpo taawechehi ahjatoachio.

Esaua wa'a chiioapa ahpo noonoo, sisinaka nanarare puuuapu nekaka cheeka:

—¿Oosa siminapua no'o ponia itapiti no'o u'yiachiopua! Pahchao pa'chirachitia eneniame no'o u'yekapua, ehjepao no'o Eowa Riosi kaaweruwari yahchewari u'yerepua, itapiti no'owichio kaawe ikipuame. Pukaepa wa'a tewaretupua ahpo teewaekao. Wa'a tiioioopua muuu no'o noonoa, no'o yahchemitia no'ooi pu'ka Eowa Riosi kaaweruwa, no'oopua kaawe siimichiopua meere taawechiamio.

Waikao puuu noonoraa tuuyerepua pu'kao, achini teeka ahpo yahcheriaopua pu'ka kaawe siimeriopua pu'ka pooniraopua. Wa'a ikisaapa chaanerepua:

—Kihta iinuenia wa'asi ihta Eowa Riosi kaaweruwa aamo yahchemiaopua.

Nape Esaua, utewa chaanerepua Ihsao:

—iNo'o yahchepuapua tiamée, pu'ka Eowa Riosie kaawe ikitewariopua!

Waikao Ihsaa chaanerepua pu'kao:

—iIhtanana iinuemenia aamo kaawerumari yahchemiao? I'kache iinuamenia no'o aamo chaanemiaopua Eowa Riosieo. Tísia nasiwamamua muuu no'o taanaa, wa'achitia nasiwaka mochtomeripua amochi ti'tijoeturisiameai, aamo pooni ti'tijoeturisiwao yooreka mochtomerikapa, aamo ti'tijoeturisiwaa. Puuu Esau ti'tijoeturisiwaa nahsinapasaa tekipanaka pu'ka Aakowo ti'tijoeturisiwawichioo, seenepioi oosaoi nasiwasikaiopua, newitoma puuuu pu'kao, nape neipamio eenechio, puuu Esau ti'tijoeturisiwaa, newitopuamepua.

Waika o'inia Esaua, nekamucherepua Aakowoo, ahpo ichikoneriopua pu'kao, Eowa Riosi kaawerumari ahpo kiapuao, ahpo noonoe yahchepuaopua. Pukaepa piie taaweopua cheerepua:

—Pe'yachi puuuu, no'o noonoa oochetunapua wa'asi, pu'ka mukisoopua piie taawe neipami ahkao, merimania no'o poonio.

Reewekaa Esauo wa'a e'rameko tuuopao, waikao Aakowoo chaanerepua:

—Nee, aamo pa'chia aamo merinariamekatapua. Pukaepa muuuu, ikanati machenapuapua i'wao. Naati ta'perachi siimpuapua, no'o pa'chi Raawani; wa'a yasimitia pehjo, ahkasi u'matoachisi pu'ka aamo pa'chio aamo nekamuchiao, pu'kao aamo merinarewao. Waikami ahka aamo uhjuremane piiripi aamo tuuyemerio, aamoopua enamichiopua eenechi.

Ehjepao, Reewekaa chaanerepua Ihsao:

—Aakowoo i'wa Kanaani ohjoeme oowitiame ahjama neewisoopua, ahpo pa'chio iintoriachitiao, mukima neea yuuwesirieo.

Waikao Ihsaa Aakowoo apochi enanuresaapua, chaanerepua:

—Nee, ki nahkinia aamoo, i'wa Kanaani ohjoeme oowitiame ahjama aamo neewimichioo. Aamo teechi

Raawani ohjoekachi siimitia muuua ohso kaawe, wa'a simika neewimitia muuua, aaata pu'ka maarara ahjama.

Aakowo tetewaria teemuka

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 28:10-22)

17 Waikao Aakowoa wa'a iintorepua. Simirepua ahpo noono ta'perachio, wa'a ikisaapa puuua, Aarani mochiwachi pooerachiami akiparepua. Wa'ami ihtoaiopua taaa pakisooapa, wa'a che'reparepua. Puuua oowera wa'ami ahka maanime tehte uusapao, mo'teka kochirepua wa'ao. Kochipasaapua wa'ao, teemurepua, wehchi o'inia weeriamie i'mora ahkasi te'pa tewekachisi, pukachiopua Riosi ku'iwaria, pukachi enapaka tekiyame tetewarepua wa'apotepa, tekipaka eenechi mo'moenapame. Pukachi i'morachi weeriamie tetewarepua tiameo, Apoe Eowa Riosiopua ahpoo chaaniame:

—Neeēju puuua, aamo o'ochikiwa Auranio, aamo noonowa Ihsaopua tiameo, Riosiwaraa. Neeea amochio, amochi puuyakameopua ti'tijoeturisiwao, i'ka wee kiamania pu'kao, aamo po'yachiopua kochika. Ki ookapi muuwetemania pu'kao, amochi ti'tijoeturisiwao, yoomatiame i'ka weechi mochikamea, aamo teerewachi kaawe e'repuamepua. Neeea aamo ahjama kahtiaitepua; ahkaoi aamo akipakoio, aamo inateka yasitomania. Wa'a teeresaapa neea neipamio, eenechi aamo weewachi upamania.

Aakowoa pusasaapua ahpo kochirewachio, eraparepua: “No'o piineriko maayainia i'wao, nape ki wa'a tiiaitepua, i'wachi kahtiaite Eowa Riosiai no'o ahjamao. ¡I'wa Eowa Riosi kaarirachi muirarichikaitepua, i'morachipote moenaka tewekachisi!”

Aakowoa tísia iyoriwachikai tiiopa wa'ao, tísia seeweparepua. Waikao uusapa ahpo mo'teria tehte, chahkaraka weerarepua, wa'a ikisaapua ooriwo sowinero wi'sunerepua aampao, Eowa Riosi oowewarichitiao. Wa'a ikisaapa puuua, Weeteri teewarepua wa'ao, wa'a ahpo kochiriachiopua. Ihji i'wa teewaraa, Riosi Kariwara chaniwamepua. Wa'a wa'apiopua tiameo, itapiti iintomo tuurepua eee cheekao: “Eowa Riosio no'o inatesoopua,

no'o ahjama oisoopua tiameo, no'o ko'kometi kiasoopua tiameo, no'o wakira chuchamia kiasoopua tiameo, waikao neeea, te'ta no'o Riosiwachitia tetewimania, waikaonia pu'kao, oosa mariki simiyame kiamania pu'kao, yooma no'o yowitaka ki'yao.”

Aakowoa ahpo uupiemia tewaní

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 29:1—31:3)

18 Aakowoa neipao, u'matorepua Aarani mochiwachi poowechiami. Ke'chu Aarani asiwachi muiwachio, kuhsitere pehjiio, wa'a tetewarepua aaata po'wa tepuyame, ahpo tepuya po'wa resiputiamé, waapi tekopairachi. Puuuu neeroi ma'chipaka aajatoriaipua, ahpo puhku po'wa nerojitemia. Aakowoa iinatukerepua pu'kao:

—¿Machiyame eeme aaata tijoe, Raawani tewaniame, Naakori papawara?

—Eje'ée, maachi teeme pu'kao —nehjiarepua.

—¿Kaaweruma kahtiare puuuu? —cheere pehji Aakowoa.

—Eje'ée, Raawania kaaweruma kahti puuuu —chaachapare tepuyamea—. Ne'neo, wa'anane ihtona Raawani maara Raakeri tewaniamea, ahpo puhku po'wa wiyatoka.

Aakowoo iinatukioiopua pehjiio, wa'a asire Raakeria ahpo noono puhku po'wa wiyatoka. Aakowoa ikanati tetewisachepua pu'kao, wa'a akiparepua neeroi ma'chipaniachi, pu'ka po'wa wiyatoka i'toa, neeroi ma'chipasa nerojitemia. Aakowoa Raakerio, Reeweka taanarako tuurepua, Raawani pu'ka Raakeri noonorao, ahpo tee-chiko tuurepua, Raakeri noonora. Waikao Raakeria u'masirepua ahpo noono tuuyemia.

Raawania Aakowoo ahpo piini taanarako tuuwame inamukapao, u'masika eenarepua tiame ahpo ta'pechi i'tomia.

Raawania ooka maaraeme enerepua; Reea enere ko'chiraa, piiniraa Raakeri. Reea ki kaaweruma enerepua puichio; Raakeria tísia peeniatiamé enerepua. Waikao Aakowoa piie meeche kahtiaiopua Raawani ta'perachio, chaanerepua Raawanio:

—Oowisani paamupari tekipanamane aamowichioo, aamo no'o kiasoopua Raakeriopua aamo maara neewimichio ahjama.

Raawania nehjiarepua:

—Kaawepua cheerepua Raawania, aamo kiamane pu'ka Raakerio nape no'o ahjama itipimitia ohjoekao pehji.

Wa'a teeka Aakowoa, oowisani paamupari tekipanarepua Raakeriwichioo. Aakowoa ki tehpe u'matomio e'rarepua wa'a kehki paamupario, tísia nakiyamekapa Aakowoa Raakerio. Pu'ka oowisani paamupari u'matosoopua, Aakowoa chaanerepua waikao Raawanio:

—No'o kiamitia ehpeo no'o ahjama neewimerio, no'o ahjama neewimichiopua pu'kao, paa u'matoru pu'ka oowisani paamupari taamo chaachapariaa.

Nape Raawania wisikuerepua Aakowoo, ko'chirakamera ki'yarepua pu'kao, Reea tewaniamera.

Waikao Aakowoa tísia nekakaopua, eee chaanerepua Raawanio:

—¿Achinikai no'o wa'a yoorakame muuuu? ¿Ki Raakerikamerawichio aamo ahjama tekipanakamenia aamowichioo? Nape muuuu ki wa'a iintokamemua, ohsotia tísia no'o wisikuekamua, ko'chirakamera no'o ki'yakaomua —chaanerepua Raawanio.

Waikao Raawania nehjiarepua Aakowoo:

—I'wao ki wa'a nokayame teemea, ki pahcha neewiteniachi i'wao piinirao, ki neewioopua pehji ko'chirao. Ahsepari tekipanakame muuuapa, Reea ahjama aamo neewitiameo, oowisari paamupario. Ehpeo muuuu Raakeriwichioo, ehpeche oowisani paamupari aamo tekipanameri muuuu noochio.

Wa'a tiichipa Aakowoa oosa mariki aampa naao paamupari tekipanarepua Raawani tehkiwachio, pu'ka ooka ahpo ujupiwichioo. Nape pu'kawichio kajuka tekipanakaio, Raawaniwichioo puhsani paamupari tekipanarepua pehji, animari yowika tepuka.

Pu'ka Aakowoo, oosa mariki aampa naao paamupari tekipanoiopua Aarani mochiwachio, oosa mariki aampa piiripi kukuchi tatanatarepua wa'ao. Ihjipu puuu tatanaraa: Ruuweni, Siimoni, Reewi, Uura, Raani, Nehtari, Kaaari, Aasari, Isakari, Seuroni, wa'a ikisa Oose. Pu'ka Aakowo Aarani ohjoekoiopua, Aakowo puhkuraa animari, epeche muuwepaterepua ki Raawani iinuarachitia. Pukaepa Raawania taanaraapua tiamea, nekamucherepua Aakowoo.

Piie taaweopua Eowa Riosia chaanerepua Aakowoo:
 —No'ramitia aamo weewachi, aamo noono kahtiachi,
 neeea aamo neesetoka yasitomapua.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 31: 17-33, 55)

Aakowoa Eowa Riosie ahpo chaaneretiao, ahpo ooka uupiche tuuyerepua, nape Raawani ahpo si'yao ka'i. Waikao Aakowoa ahpo si'ya Raawani ahpo puhku po'wa sikimia wahka akipasoopua, Aakowoa waikao ahpo Kanaani weeechi no'ramia kateweka o'inerepua, ahpo noono Ihsa ohjoekachi. Raakeria poanachiopua, ahpo noono ri'riosiwara ichikosa katewerepua, i'toka siimo o'rapa, ahpo noono ahjachi paparao. Wa'a noonoika puuyarepua Raawani ta'perachio.

Paika taawechiami neipa naane'rére Raawania, pu'ka Aakowoo pu'ka ujupirao, tatanarao, yooma ahpo iinueka tiameo i'toka siimpariopua, pu'ka ahpo ri'riosiwa ahjachi paparao, ichikoka i'toriopua tiame. Waikao Raawania yooma na'poasapa ahpo tetejima, yeetoka simirepua Aakowo ahsepamiao. Wa'a ikisaapa puuuu, oowisani taawe ihtoaiopua simikao ahseparepua, Karaara tewaniame kaawichi. Aakowo ahsepasaa Raawania, tísia te'yarepua pu'kao, chaaneka:

—¿Achinikai noriwi puuyaka eemea, ki no'o tuuyesa?
 ¿Achinikai no'o ichikonekamu pu'ka no'o ahjachi paparaoio?

Waikao Aakowoa cheeka nehjiarepua Raawanio:

—Ki aamo tuuyeka neeea, no'o ujupi aamo mamara u'yemio seewiapaopua. Nape neeea aamo iinuwa, kihta i'toamenia, kihta ihtoi aamo ichikotiameo. Nape piiripi ahka i'wa nokisiame itapiti aamo iinuwa ichikonekame enesoo, mukimachepua, —cheere Aakowoa.

Wa'a cheeriame Aakowoa, ki nane'riapa Raakerikoo, ichikoriameo, Raawani ri'riosiwara ahjachi paparao.

Raawania waikao, Aakowo wisasokarichi pakika i'yariaipua, nape kihta tewarepua wa'ao, pu'kao Raakerio pusitetera inasosaopua aampa yasipariopa. Raawania yooma wisasokarichiopua i'yakaiopua ki tewakapaopua, pu'ka ahpo i'yao wa'atia toarepua waikao.

Pu'ka meereopua piario, werisisapua puuua, ahpo papawaopua chuchurepua, ahpo mamaraopua tiame; wa'a ikisaopua Eowa Riosi kaawerumari itasaopua pu'kawichioo, waikaopua no'rarepua wa'asi.

Aakowo teewaekaiopua, isaeri tewatiame

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 32)

19 Aakowoa ke'chu asiaipua ahpo noono weewachioopua, ahpo nuurewa piiripi uhjurepua, ahpo pa'chi Esau tuuyemichioopua, ahpo teechi Raawani ohjirachio ahpo machenario tuuyemichioopua, ki ookapi ihkokewa i'yeto tuuyemichioopua pu'kao: wakasi, uuru, po'wa, chiiwa, ki ookapi ahpo ahjama tekipaname, ahpo ahjama weweripakame tiame. Aakowoa wa'a iintokamepua, ahpo pa'chi Esauo kaawe e'raka ahpo asipumichioopua, ahpo petechio. Ihji Aakowo ku'kuiwaria, wa'a nonowasaapua pe'ku Aakowochi e'ensaaopua, chaachaparepua Aakowoo:

—Aamo pa'chi Esaua, wa'ana ihtoamekapua naao sientio ti'tijoe yeeka.

I'ka inamukapa Aakowoa, tísia majarepua pu'kao, pu'ka Esauo ki ookapi yeetoameko tuuopa, ahpo merimio o'rapa. Waikao Aakowoa, ahpo Riosiwa nayewerepua, eee cheeka:

—Muuu no'o te'ta Noonoó Riosia, muuukamera no'o kaawe e'reka tetewaka yasitoameraa, ma'chiamé no'o chaanekamemua no'oo, no'o inateka yasitomo tuukao. Ehpeo neea tísia tesiwa e'raka aamo itaniamenia, aamoo no'o nehpuamichioopua no'o pa'chi Esauchiopua.

Aakowoa wa'a cheeka nayewasaopua ahpo Riosiwao, ihkorewa uhjurerpua ahpo pa'chi Esauo: weeka chiiwa, po'wa, tumusari, tooro, wakasi, wa'a ikisa uuru. Wa'a iintokame Aakowoa eee e'rakao: “Pukae ihkokewae pahcha no'o uhjuriaeo, kaawe erapatemanía no'o pa'chio.”

Aakowoa ahpo ujupima kohsochi asisaopua, ahpo ujupioopua, ahpo oosa mariki aampa piiripi tatanaopua ahjamao, ahpo ku'kuiwara ahjama tiameo, kohsochi paatekao paanonurerepua. Aakowoa piineri itipirepua ki paatekaopua pehjo, wa'a che'repamo o'rapaopua iwamina kohsochi. Puuua wa'ao, aaata Riosi ku'iwari tijoeka tiame ahjama, nasiwarepua ahkasi ma'chirepachisi. Nape puuu

tijoea ka'chi iika newitome tiiapa Aakowoo, kachakachi pi'yonarepua taawarachi neyachi. Nape Aakowoa pi'yonatiaio, tísia pewatiame chapirepua. Wa'a teereniapa Riosi ku'iwaria, chaanerepua Aakowoo:

—No'o toowa wa'asi ma'chirepamekopa wa'asi.

Nape Aakowoa wa'a chiiopao, chaanerepua:

—Eje'e, nape ki no'o yahchesoopua kaawerumario, kiisi aamo toima neeea.

Waikao puuu tijoea tiamea, iinatukerepua Aakowoo:

—¿Achini tewaniamemua naajú?

—Aakowo tewaniame neeea —nehjame Aakowoa.

Waikaopu tijoea tiamea, chaanerepua:

—Ki Aakowo teewaemamua ehpe o'iniaio. Ehpeo muuuu, Isaeri teewaremamua, Riosi ahjama nasiwakaoomua, newitókamekapa, newitoma muuuu ti'tijoerichioi.

Waikao Aakowoa wa'ao Peenieri teewarepua, puuuu e'raioa: “I'wao neeea Riosi nanarira nenekuti ahpo tetewikameai, ahjamenia pehjo.”

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 33:1-11, 18)

Waikao Aakowoa pu'ka meere taaa machenoioepua, yooma ahpo ahjama yeetoa nokisiwachio, Peenieri o'inia poee simisaapua pahcha weritorepua rojomisika, kokosa ikitetiamekapaopua kachakachio.

Esaua natepasaapa pooechi ihtoameo, u'masika koorepaka, chuchurepua pu'kao. Na'pahka pirena nanararepua. Wa'a iintosaapua Esaua, chaanerepua Aakowoo:

—Ka'te no'o ihkoke muuuu, ki ihkokewa nakiyame neeea, ahsepari iinuemekapania. Amoe itipitiamua pu'ka ahjamao ohso kaawe, aamo iinuwakamera puuuu.

Nape Aakowoa ahkasi tísia utewa yoorarepua pu'kao eee cheeka:

—Ka'i pu'kao. Uumitiache muuuu i'ka aamo no'o ihkokiaopua, tísia kaawe no'o erapariawichioopua, aamo tetewakapa eenechio.

Tísia utewa yoratiapa Aakowoeo Esaua, uurepua pu'ka ahpo pooni ihkokiao.

Wa'a ikitioopua Aakowoa pooe simirepua Siikemi teewaekachisi, wa'amio Kanaani weewarachi, wa'a asisaopua yooma ahpo ahjama nokisiao, wa'a ohjoerepua. Wa'ao, Eowa Riosiwichio weerarepua tepawe, wa'a iyoripuawichioopua Eowa Riosichio. Wa'aopua tiameo, tekori neropaira neterepua, wa'a neeroi ma'chipaka nerojitenariapa ahpo pupukuo, naatichitiaopua muuwae animari: po'wa, chiiwa, tumusari, wakasi, uuruopua tiame.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 35:1-6, 16-20, 27-29)

Piie taawechemi tepepi neipamio, Eowa Riosia chaaneka nayeweriapua Isaeri tewaniameo:

—Werisisa i'wao, waami ohjoremitia muuua Weeteri tewaniachi. Wa'a no'o netekemitia piiripi tepawe tehtee tehchonaka, wa'a aamo no'o tetewiteriopa kochirewachio, no'o tewekachi kariwachi tetekika mo'moename aamo tetewarichi, waika taawechi aamo pa'chi Esaeo, u'marioio.

Wa'a chaanetiapao Aakowoa, chaanerepua ahpo na'pa ujupio, yooma ahpo ahjama nokisiameopua tiameo:

—Yooma ma'chipamitia eemea aamo ri'riosiwao.

Toimitia eemeapa aamoo, seesenu riosichi paparao, eeméa, Eowa Riosichikamera aamo paparamio tuupuapua, te'ta papakotiame itipimichioopua aamo iikachio, aamo seesenu ri'riosi paparaweriaio, aamo ki ka'karuma te'tereriaopua. Wa'a ikisapa eemea aampachio, uupamitia eemea. Uupasaapa eemea, wichotiame wisasori chuchamitiapua. Ku'we siimpameri teemea Weeterio, wa'ao teemea, tepawe weeremeripua Eowa Riosio, wa'a iyoripuawichioopua Eowa Riosichio. Wa'a iintonariame neea, Eowa Riosio ahkaoi no'o oioiopua maapori tiachimioio, no'o ahjama teetoriopa ku'isikao, ahkaoi no'o kahtioiopua, no'o ahjama yasitorioipa.

Waikao Aakowo ahjama nokisiamea, yooma puuyanasa ki'yarepua Aakowoo, ahpo ri'riosieria ahjachi paparariameo, ahpoo ki kaawe te'tereriaio. Waikao Aakowoa yooma majisapa pu'ka ri'riosiwao, yoomahka Weeteri siimparepua. Wa'a Weeteri ajasisaapa Aakowoa Eowa Riosio, tepawe netekerepua tehchonakao. Wa'a iintosaapa Aakowoa, Weeteri o'inia uumatosapa, waikao waapi Eejerata

tewaniachi mochiparepua, ehpeo Weereni tewaniachipua. Wa'a mochiparioio Raakeria, wa'a saurepua kohja temario, Chaamini tewatiameo.

Pu'ka Chaamini naawariachipua Raakeria, wa'a kitereparepua. Pu'ka kiterepasooa, Eejerata simiyamechi pooe wetemajiretupua, tísia waapi Eejerata. Aakowoa wa'a o'inia yooma ahpo ahjama nokisia simisaopua, Maamre tewaniachi e'enarepua, ahpo noono ohjoekachi. Aakowo noonora Ihsaa, piie siento aampa naao weerewa paamuaioepua, mukurepua. Ahpo noono kitepakopao, Ihsa tatanaraa, Aakowo tewaniamea Esau tewaniamea tiame, wa'a wetemajirepua ahpo noonoo, Maamre tewaniáchi, ehpiamio Ehroni tewaniachipua.

Oose ahpo papachie nekamuchewa

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 37:2-34)

20 Oose Raakeri taanaraa, oosa mariki aampa oowisani paamuaioepua, ahpo papachima teetepuriaipua po'wa, Oosea ahpo petechi no'rasaapa ahpo papachi ahjamao, ahpo papachieo ki kaawe ahpo yoranio tuutuyeriaipua ahpo noonoo. Aakowoa epeche nakika yasitoriame eneriaipua Ooseo, ki wahja ahpo tatana Oose, papachirachitiaopua. Wa'a teereniame Aakowoa, ahpo oochetui taanaeriapa pu'kao. Pukaepa Ooseo, ampawakira netekeriaipua tísia peenia tiame, chuhchaka oimichiopua pu'kao. Nape ihji papachiraa, epeche nakika ki ahpochitia tetewiniopa ahpo pooni Ooseo, nekamucheka tetewame eneriaipua pu'kao.

Pukaepa papachiraa Ooseo, piie taawe ahpo teemuria nayewerioioepua ahpo papachio, puuuu tísia nekamucheka inamurepua, Oosea eee cheeriaipua ahpo teemuriao:

—Kusitere taamo nokayame teemuriane, tiiriko makoma neteka tehpushaka nokiwame. Pu'ka tekipanaka nokioio, senawato no'o makoma tehpunasa purariaa, werisikapua. Eeme tehpunasa makoma purariaa, no'o makoma puraria norikame ajapakao, chuchupasika iyoriapua pu'kao.

Waikao papachiraa chaachaparepua pu'kao:

—¿Muuukosaomuaa te'ta paamiratuamera enemerimua taamoo, te'ta taamo nuuriamera, wa'a cheeka chiame muuuu naaju?

Wa'a cheeriopa Ooseo ohsotia epeche nekamucherepua pu'kao, pu'ka wa'a tiame teemuriopa.

Neipamio piirechi itapiti teemuriaipua tiameo, pu'ka ahpo teemuriao, ahpo papachi inamuachi tuuyerepua ahpo noonoo. Pu'ka ahpo teemuriao eee cheeka o'inerepua:

—No'o kochirewachio, eee tiame teemuriania: taaa, meechea tiame, oosa mariki aampa piiripi so'poriai, no'o chopokorieka ajapakapua.

Pu'ka inamukapa noonoraa, uwatiame te'yarepua pu'kao cheeka:

—¿Ihtanako maayame muuua aamo teemuriao? ¿Aamo yeeyekosao aamo papachikosaopua tiameo, ahkasi neeeaiopua tiameo aamo koomoraka chopokorieka ajapamerijoare teemea?

Wa'a tiiachipao papachiraa, epeche nekamuchewa mehtarepua Oosechio, poanachi noonoraa, ki ookapi itapiti inataka itipirepua Oose teemuriao.

Piie taawechi neipami ahkao Oose papachiraa, mehka siimparepua tepumia, ahpo noono puhkuraoopua po'wa. Tehpe taawe ki enapopa ahpo tatanao, Aakowoa chaanerepua Ooseo:

—Nee, aamo papachia mehka nookapua po'wa tepuka. Wa'a aamo simijerania ne'nemia, aachin teetoamekopua puuua wa'ao. Simika ne'nemitia aamo papachio, achini te'tereniare puuua wa'ao, po'wa tepuyaa tiame. Yooma nane'resaapa pu'kao aachin te'teripao, ku'we enamitiapua no'o tuuyemia.

Oosea simirepua waikao ahpo papachi ne'nemia. Nape ihji papachiraa ahpo nokayachiami mehka ihtoi pehji tetewapaopua, ahpo chaachapare puuua:

—¡Nee, wa'a ihtonapu itapiti teemuamea! Meritaria pu'káo; waami tekorihi ipapuapu, merisaa, kihta neeroi maaniamechi wa'asi.

Ruuwenia wa'a chaachapaniopao, pu'ka newipatemo o'rapaopua, chaanerepua ahpo poponio:

—Ka'ii, ka'i meritariapua pu'kao; ka'te wi'sute eemea eerao. Ohso kaawe ahjakame tekorihi pachapuapua, neeroi wakiparichi wa'asi.

Wa'a cheeriamo Ruuwenia i'kao, ma'chipanariapapua neipao, wa'a iintosaapua ahpo noono uhjuranariapapua

pe'kuo. Wa'a cheesa Ruuwenia, wa'ami ahka akipariaipua itapiti yoramia po'wa nokayachio.

Waikao i'ka Ooseo ahpo mochikachi asisoopua oosa mariki papachiraa, chapisa ampawakira chuchatoao puhjesaopua, tekoricchi pahcharepua, neeroio wakipariachi wa'asi. Wa'a noonowisaopua, mochipariaipua ko'komiao.

Senawato wa'a mochiparioio, aaata muuwaeme nokisiametetewarepua, itapiti ki ookapi Eejito i'toame, tariwachi nehjiwame. Waikao Uuraa chaanerepua ahpo papachio:

—Nee, ¿ihtanana yowita teeme taamo pooni tekoricchi merisaa? Ohso kaawe i'ka itapiti nehjamechi nehjitariapua, waikaope toomi yowimeri teemea.

Waikaopua Oose ma'chipasaopua tekoricchio, pu'ka itapiti nehjamechi toomichi tarayamechi nehjarepua, piie weerewa tataparasi toomichi nehjarepua. Wa'a noonoiwachi i'toretu Oosea Eejitoo.

Ehjepamio Ruuwenia wa'a tekoricchi eenaiopua Oose ne'nemiao, ki tewakapa pu'kao wa'ao, tísia yuuwesiparepua. Ehjepao ahpo poponi mochikachi enasaopua chaanerepua pu'kao:

—¿Ki'tiame Oosea waami tekoricchio! Ehpeo, ¿achini chanitane no'o noonoopua neeea, neeea pa'chirachitiaopua?

Aapoeopua yooma nehjiarepua achini teeka nehjariaopua toomichio, itapiti nehjamechio. Waikao yooma Oose papachiraa, chiiwa meripo erakorepua, pu'ka eerarareerarepatemo erakoapa Oose ampawakirao. Wa'a noonowariamepua waikao. Waikao ahpo noono kahtiachi ajasisaapa puua, chaanerepua pu'kao:

—Nee, no'noo, i'ka wisasori tísia eeraeme tewaka teemea poeochiana no'rapaio. ¿Ki Oose ampawakirara ohjuare ihji?

Aakowoa machikaopua cheerepua:

—¿Eje'e, no'o kuitawa Oose ampawakirarapua! Itapiti oori ko'karekoipua pu'kao.

Waikao Aakowoa tísia yuuwesiparepu, mukurio o'raka Ooseo.

Oosea newitoria tatakori

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 39)

21 Oose i'totioopua Eejitoo, Potijari tewaniame tijoe tararepua pu'kao, i'ka itapiti nehjame

wa'a u'parioiopua. Potijaria kapitai enerepua, araoni yawichi karichi te'ta neesetoamera. Nape Ooseo Potijari puhkurachitia yasitoio, Eowa Riosia wa'apitia ku'ika teereriamekai teereriame pu'kao, Potijari ta'perachi kahtioioo. Potijaria nane'riame eneriamepua, Riosio Oose ahjama tiioopua, Riosio tísia kaawe ikitiamekopua pu'kao, yooma ihtaoi itapiti yoorachio. Pukaepa ahpo ta'pechi neesetowa weerariamepua, pu'kao yooma ahpo iinueka, ye'kamichio yahcharepua, neesétonureka. Waika taawechi o'inia Potijaria tiiaa tísia kaawe ikiwaa, tísia kaawe ikitorepua, Oose Riosie ku'ika teetoniapao.

Oosea tísia peenia tiame nanarieme enerepua, pukaepa aaata tetewamea, tahpitika e'raka tetewarepua. Wa'a tiamekopua pu'kao, ahkasi puuu Potijari uupiraaio, tísia peenia e'reka tetewarepua. Pukaepa piie taawechio puuu oowitiamea, chaanerepua Ooseo:

—No'o ahjama pojjeramenia ku'itapioi.

Wa'a chiiopa Oosea, chaanerepua:

—Ka'i neea pu'kao. Nee, ne'neo muuuu, no'o teekoa yooma no'o neesetotekamepua ahpo iinuwaopua, i'wa no'o kahtioiopua kihta kiisi a'chi iintomichiopua, ki kaawe tiameo. Nape muuuu kiisi no'o iyorijerame no'o teekoo, pu'ka muuuu kiisi kaaweruma no'o yorajeo. I'wa ta'pechiopua ki aawata epeche tiamepua ki no'ochitiao. No'o teekoa kihta no'o wa'inekamepua no'o oowe e'rekao, aamoche ahpo uupira, kiisi noonotejerakamepua. Wa'a tiachiopua neea, ¿aatia tiachipa iintotania itapiti ki teesa tiame Eowa Riosichi tatakoriameopua?

Pu'ka oowitiameo senepi taawechi ahpo utewa yooroipua ahpo ahjama poimichioo, kiisi e'were Oosea pu'kao. Piie taawechi Oosea, Potijari pehterachi pakiriaipua ahpo tehkiwa yoramia, ki aawata ki'tiopa wa'ao puuu oowitiamea, Oose wisasoriwachi chapikaopua, chaanerepua:

—No'o ahjama poisa ku'itapi.

Oosea wa'a chiopao u'maka machenarepua wa'ao, ahpo ampawakirao, pu'ka oowitiame seekarae mo'koiteka, seekarachi itipiterepua pu'kao. Ihji oowitiamea, ahpo sekachi itipitekapa Oose ampawakirao, ahpo petechi nuureniamie paesapao puuuu, ne'netekao chaanerepua:

—Nee, no'o kuunaa, isaeri tijoe taamo u'yepariamepua, puuu tijoea ehpeo, Potijari wa'api na'ariamepua, no'oopua tiamé. No'o ahpo ahjama pojieriaipua, nape weeru sisinaka neeea; ihjia no'o weeru sisinakopao, u'maka machenakapua ahpo wisasoriwao, noochi toaka.

Puuu oowitiamea wa'a cheesapa ahpo nuurewao, katewepua pu'ka Oose wisasoriwao, ahkasi ahpo kuuna eenachisi.

Potijaria enasaapa wa'a tiame tuuyetiapaopua ahpo uupieo, kaatísia nekarepua Oosechio. Waikao paaenurerepua Ooseo, perekarichi yachamiapa pu'kao, peereso. Nape Oose karichi kahtioio, Eowa Riosia ahjama teeretorepua, tesiwe e'resikaopua pu'kao. Eowa Riosia Ooseo, perekarichi kahtioio, tísia kaawe wichiyame enepaterepua Oosechio, wa'a perekarichi paamiratumeo. Puuu paamiratuamea waikao, Oose ye'karichi tooerepua pe'pereso. Waikao Oosea, apoe nuuraka yasitorepua wa'ao, yooma ihta itapiti wa'a yoraniamechíoo.

Oose ikiria perekarichi

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 40)

22 Wa'a kahtioio Ooseo peereso pehjo, araoni Eejito yawichia, nekarepua ahpo seekarewaka kahtia ahjamaopua, iijiwa paaso tehkiwaeme ahjamaopua, paani neteyameraopua tiame ahjama, pu'kaopua perekarichi mo'wakame eneriai puuuu, pe'péreso. Puuuu Oose kahtiachi peereso, moatiame eneriaipua.

Piie taawe Oose pa'a piari wa'ami u'matoiopua peereso ne'nesikao, tísia yuuwesiamé tewarepua paani neteyameo, paaso iijiwa tehkiemeopua tiameo. Wa'a te'teriopa pu'kao, iinatukerepua:

—¿Achinikai yuuwesina eeméa?

Aapoea nehjiarepua:

—Na'pa teeme itapiti teemuriamepua, ki teime tiameka teemea aatao pu'kao, ihtanakoopua taamo tuuyemichioo.

Waikao Oosea chaaneriamepua pu'kao:

—Eowa Riosikamerapua, pu'ka wa'a tiame teemutiameo. No'o tuuyemitiakoo eemea, pu'ka aamo teemuriaopua.

Waikao iijiwa paaso tehkiemea, yooma tuuyerepua Ooseo, ahpo teemuriaopua. Puuuu o'inerepua cheekao:

—No'o tawemina weeriane teemuriane piiripi panijuwari echitiame. Puuu panijuwaria paika paaniemekaapua, puuuu ikanati uuyasika sewasiapua, wa'a ikisikaopua taakesikao, ikanati iwapasiapua. Neeea pu'ka araoni iijipaso uusaopua, pukachi ihpoporosaopua, araoni sekachi ki'yakania. Pu'kasa tetewakania, no'o kochirewachio.

Wa'a cheesoopua Oosea chaanerepua:

—Aamo kochirewaa ihjipua: Puuu panijuwari paika paaniraa, paika taawepua wa'asi, i'wa aamo yasimiapaopua peeresoo. Paika taawechi simiyachio, eenechi werapuame muuua aamo araoni iijipaso tekipanamiao. Wa'api teeremeri muuua pu'ka araoni sekachi ki'yakaopua, iijipasoo. Wa'a teerekoopa i'kao amochio, no'o inatepamitiamua, no'o kaawe nayewaka yawichichio. Aamo utewaeme chaaninia, no'o pejana nayewamichioopua, pu'ka araoniopua, no'oo, ma'chipuapuaichioopua i'wao, kihta ki kaawe iintokamekopa no'oo.

Waikao paanitamerapechi o'inerepua, ahpo teemuria tuuyekaopua Ooseo. Puuuu, eee tiame tuurepua ahpo teemuriao:

—No'o teemuriaa noochi simiyamea, paika waari paani no'o mutuyame teemuriania. Te'ta raampata no'o i'toa waari paani, yooma ihta netetiame i'toamekane paani, pahteri tewaniame, araoniwichioa puuuu. Nape tuchikia wa'a enapaka no'o ko'koniapua no'o warichi mutitioipua. Pu'ka teemukania no'o kochirewachio.

Waikao Oosea chaanerepua pu'kao:

—Aamo kochirewaa eee chiiamepua: Puuu paika waaria, paika taawepua i'wa aamo yasimia perekarichioopua wa'asi. Muuua paika taawe simiyachio, meripuame muuua araonie, te'pa kuuchi chuhchaka topepatepuamepua, aamo wa'a ikisooapa kojiwea wa'a e'enaka, aamo ko'komeripua weerewarao.

Paika taawechi neipaopua, araonia pahkoterepua ahpo weeweruma te'tereka mochikameopua nu'nurewa. Pu'ka iijipaso tehki yoorameopua, eenechi ki'yarepua tehkiwarao tekipanamichioopua. Nape pu'ka araoniwichio paanitamerao, te'pa kuuchi chuhchaka merinurarepua pu'kao. Puuu ookaa te'ta Oose cheeriachitia ikitiamepua.

Nape puuu araoniwichio iijipaso tekipanamea, natakeparepua Oose pejana kaaweruma nayewapuameopua araonichio, Ooseo ahpo tísia kaaweruma yoratiaopua.

Oose araoni teemuria ma'chitawa

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 41:1-45)

23 Wa'atia u'matorepua ooka paamupari pehjiio, ahkasi piie tukawario araonioi itapiti teemuriachisioi. Puuu araoni teemuriaa, itapiti tísia tahpitika erapateriame enerepua. Pu'ka meere piario araonia, nuurarepua yooma e'enatepuawichioopua, teemuri machiyame, yomatiam eejito ya'yawichituniachiami ohjoeme. Nape ihjia, i'ka teemuri tuuyetiai, aaataa ki machirepua pu'kao, ihtanakoopua. Waikao iijipaso tehkiemea, chaanerepua Eejito yawichio:

—No'o perekarichi kahtioio pehji paani neteyame ahjamao, na'pahka teemuriameai teeme itapitio. Wa'achi kahtiaipua tiame piiripi temari, Kanaani weechi o'inia upatiame. Pu'ka tuuyekai teemea taamo teemuriao, apoe iintokapua taamo teemuria tuuyekaopua pu'kao, ihtanakoopua pu'kao. Yooma pu'ka cheeriachitia machenakapua taamo ookao, te'ta apoe taamo chaaneriachitia.

Waikao wa'a chaanetiapao araonia, ahpo kahtiachi upanurerepua Ooseo, perekarichi kahtiam e ma'chipasao. Araonia ahpo kahtiachi upatioopua Ooseo, chaanerepua pu'kao:

—Itapiti teemukame neeea, nape ki'tiamekaapua aaata no'o tuuyemio, ihtanakoopua pu'kao. Nape neeea aamoo tuuyetiamera, aamoo ihtaoi teemutioio, peeniamekoo ihtanakoopua tuukao.

—Eje'e, nape ki noochiche machenamepua, Eowa Riosia aamo nehjiamapua no'oeo —chaanere Oosea—. No'o tuuyemitiaopua naaju pu'ka aamo teemuriao.

Waikao araonia tuuyerepua ahpo teemuriao, eee cheeka:

—No'o kochirewachio teemuria neeea, neeroi suuwerachi weeriainia akichio, wa'ao oowisani wakasi wi'wiyame puuyakapua peenia te'tiame, puuuu wa'a nokayapua akisuepa, to'iwe koaka. Pu'ka neipaioi oowisani wakasi

puuyakapua tiame, tísia wa'watiame, tísia iinya te'tiame. Ihji wakasi iinya te'tiamea, ko'kakapua pu'ka pahcha puuyakame wakasio, oowisani wakasi wi'wiyameo. Nape puuua, pu'ka wakasi wi'wiame ko'kakaio, ki maaepori te'tiamekapua, wa'api te'tiamekapua wahkochame. Neipao, eenechi teemukane piirechi, pukachio oowisani tiiriko muurara teteperuma piiripi oowachi weweripapua. Pu'ka pukamina weweripapua tiameo, wahjachi oowisani tiiriko muurara kakaporame, puuua ki ka'karumakapua. Puu kakaporame muuraraa, ko'kakapua pu'ka teteperuma muuraraopua, oowisani. Puuupua, no'o kochirewachi tetewariaa.

Waikao Oosea nehjiarepua araonio:

—Na'pa puuu aamo teemuriaa, piiripi simiyamekaitepua ikiwao. Eowa Riosia aamo tetewitekamepua, itapiti aho iintomiaopua. Puuu oowisani wakasi peenia te'tiame wi'wiyamea, puuu oowisani weeweruma tiiriko muuraraopua tiame, oowisani paamuparipua tísia taakeri ihta echitiame. Nape puuu oowisani wakasi wa'watiamea, puuu oowisani kakaporame tiiriko muuraraa tiamea, naatipua, oowisani paamupari tísia tooretupuame. Wa'a tiichipao, oowisani paamupari e'enameripua, tísia iintumeri itapiti echitiame taakeriwao, yomatiam Eejito weechiopua. Neipa e'enamerapua tiameo, oowisani paamupari tísia tooretumeri. Ki tehpe toyamepua wa'asi, Eowa Riosi wa'a tiame o'inemiachio. Wa'a tiachipa muuua, kaawe eneriaipua i'yameti aaata tijoe tísia inatame, machiyame tiame, i'ka weechiopua ti'tjoerichio, ye'kamichiopua. I'ka yoramitia muuua, i'ka oowisani paamuparichi tísia paarasamiachiopua, echitiameo, senepi echiwame taaketesiwachio, yomachi Eejito mochiwachiamio, mariki waaneka po'pochikamechio, piiripi katewesinurapuapua pu'kao, nuutesipuawichioopua, iinuepuawichio ko'kometio, oowisani paamupari tísia tooremunioiopua. Nape yomatiam Eejito tiiriko echitiame senepi taakesiriao, yomatiam katewesipuapua pu'kao.

Araonia kaawe teeremio e'rarepua Oose chiiao, araoniwichio tekipanamea, wa'achi erakoriamepua tiameo, weeweruma te'teweka mochikameapua tiame. Wa'a erakotioopa araonia, chaanerepua yoomá pu'kao:

—Ihji tijoe kaawe yawichitumapua taamo weewachio-pua. Kiisi teima teemea piiechi tijoe ihjichitiao, Riosi Riosiwari yahchameopua apochio.

Waikao chaanerepua Ooseo:

—Ki'te aawataai epeche inatamea amochitiao, aataai epeche machiyamea tiameo, Eowa Riosi ihsiameopua te'ta aamo peenewaritekaopua. Aamokamera yawichi weerakame neeea, yooma i'ka weee muuwarichioopua ti'tijoerio, ye'kame enemichioopua. Aamo weeramenia yooma no'o mochiwari ti'tijoeriopua, aamokamera e'weka mochitomichioopua, yooma ihta aamo nuuriao. Neeche epeche weruma enamapua amochio, nooe te'ta yawichikapa.

Wa'a cheeka ahpo sekachi yawichi sutuchuchari pujisaopua, Oose sutuchi chuhcherepua pu'kao. Wa'a iintosaapua, wisasori tísia nateyamera chuhchenurerekapua Ooseo, wa'a ikisao o'ro koroka chuhcheretupua tiameo, kutachio. Waikao epeche kaaweruma tísia peeniatiamечи kaawai kaarochi moenapurepua, ki te'ta peeniatiamе ahpoo ahjachi oiyachitiao. Puuu yawichia tiameo, yomatiamе Eejito ooweruchi aata oowitiamе i'yasaopua, Oose ahjama neewiterepua, uupiemichioopua Ooseo. Wa'a teeka yawichi itipire Oosea Eejito weeechi yawichitumiao.

Oose Eejito te'ta yawichi, te'ta tesura

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 41:46—42:38)

24 Oosea, piie weerewa aampa oosa mariki paamuriaipua, te'ta Eejito yawichio, te'ta tesura yasitoaiopua.

Waikami pukeri oowisani paamupari ahpo teetowachio, kítisia taakeriamе yooma ihta echitiamea, yomatiamе Eejito weechiamio-pua, nape tísia taakerewa, kiisi ahsepame tiame ihtetakao. Pu'ka taakerio Oosea, yooma uuka katewesiriamepua, yomatiamе Eejitomi tiiriko taakeriamеo, yooma pu'ka oowisani paamuparichi simiyamechio. Ihjia tísia weeweruma sonoori netenurare puuuu, yooma wa'a pipirepi muuwari mochiwachiamio-pua, pu'kao netesaopua, wa'a katewenurerepua tiirikoo, wa'api wa'a ahpo ohjoekachiamio, yomachi wasachiamio-pua tiameo, o'okapi mochiwachiamio-pua tiameo.

Oosea ke'chu o'inioi te'ta tooretuwao, ahpo uupichio-pua, ooka tatanareriai puuuapa; pahcha naawakamea Manase

tewatiame eneriaipua, ookachi simiyamea, Ehraíni tewatiame eneriaipua.

Uumatosoopua, pu'ka oowisani paamupari tísia paarasariameopua Eejitoo, o'inere te'ta tooremuria, oowisanisi paamupari simiyame. Yomachi seesenu weechiamioipua tiame, tísia tooremuri teererepua, ki'tiamekopa ko'kometio. Eejitoche kiteere toorewia, Eejito mochikamea cho'choropasaapua, wa'a araoni kahtiachi eejenapariamekapapua, tiiriko itanemiao. Waikao araonia chachaneriamepua yooma pu'kao:

—Oosechi siimpamitapua eemea, aamo kiapua itanemiao.

Yomachi seesenu weechi ohjoemeai, Oosechi eejenapariamepua tiiriko itanemia tariwachi. Ahkasi ahkaoi seesenu weechiami ohjoemeai, wa'a eejenapariamepua Oosechio, ki'tiopa ko'kometi ahpo weewachiamio.

Kanaani weechioi wa'achi teereriamepua tísia tooretuniámea. Pukaepa Aakowoa wa'a teereriopa yomachi Kanaanio, Eejitoo naane'rékapa iintuameko tiirikoo, chaaneriamepua ahpo tatanao:

—Eejito siimpamitia eemea, tiiriko tarimía, pu'ka koaka taamo ahjaka mochitopuaichiopua pehjó.

Waikao puuu oosa mariki Oose papachiraa, siimparepua Eejito tiiriko tarimía; nape Aakowoa ki reesiserepua siimichioo, pooniraopua Chaamini tewaniameo.

Puuu papachiraa Eejito ajasisaapa Oose kahtiachio, koomora chuchupaka yooreka teepotarepua pu'kao, nape ki machirepua pu'kao. Oosea machiriamepua machiyao, nape ki machiyameka teerepua, wa'a ikisaapua, utewaeme cheeka iinatukerepua:

—¡Eemea! ¿Akana e'nakame eemea?

—Kanaani weechi e'nakame teemea tiiriko tarimia —nehjiarepua.

Nape Oosea chaanerepua:

—Ka'i, eemea taamo ihpuinamepua. Naati ne'nemia e'nare eemea, akanakachi i'ka Eejito mochiwachikamera, ki te'ta utewaemekopua.

Nape aapoea nehjiarepua:

—¡Ka'íi, paamira! Teeme aamo yorakiameraa, tiiriko tarimia e'enakame teemea. Yooma teemea, piiripi wa'api noonoemepua, ka'karuma ti'tijoe teemea.

—Kiisi pichiwani eemea —cheere Oosea pehji—. Eemea taamo ne'nemia e'enakamepua, akanakachi ki utewaekopua i'ka weeechio.

Puuu ahpo poponiemea nehjiarepua eenechi:

—Aamo yorakeka mochikamea teemea, oosa mariki aampa ooka teemea ahpo poponiemea, pu'ka wa'api noonoeme puuu wa'api tatanara. Kanaani weeechi mochikame teemea, ohjoéka. Taamo ponia, taamo noono ahjama itipikamepua, piirea ki taamo ahjama kahtiamepua wa'asio.

Nape wa'a tiiai Oosea eenechio, chaanerepua:

—i'Te'ta no'o aamo cheeriachitia, ne'nemia e'enakamepua!; eemea taamo ihpuiamepua, nape ikae aamo kaawe aatiatama neeea: neeea i'wao, ki aamo toima nonoramichioo, ahkasi aamo pooni no'o u'yepachisio. Simipupua naaju eeme piiripia, aamo pooni i'noramia. Wahja aamo poponia, i'wa yeetepatiame itipimapua pehjo aamo pooni u'pachisio. Tetewinariamenia aamoo, pichiwa chaachapamekoo.

Oosea waikao, yeetaeka mochiwarepua yooma pu'kaopua, ahkasi paika taawe simiyachisi. Paika taawe u'matosoopua, paaenurerepua eenechi, pu'kao. I'kao Oose kahtiachi e'enasoopua, chaanerepua pu'kao:

—Eeme watania, siimpamitia tiiriko i'yetoka aamo tetejima Kanaani mochikamewichioo, pu'kao, pu'ka koaka ahjaka mochimichioo pehjo. Piiripi eeme wa'api itipimapua yeetepatiameo. Ku'we no'o u'yepamitia pu'ka aamo poonio, pu'ka upatioopa neeea nane'remapua, pichiwa chaachapariamekopua. Ki no'o u'yepasoopua aamo poonio, wahjipameri eemea.

I'ka inamukapao, chaachaparepua ahpo:

—I'ka ikiyame teemea taamo natetewachitiaopua, taamo pooni Oosechi ki kaawe noonowiriao, ki e'wekamekapa teemea taamo pooni Ooseo, ahpo tesiwenurioioopua tísia aiwakao. Pukaepa ehpeo, teeme toiriaipua taamo tísia na'ara noonowiria aiwamio.

Ruuwenia chaanerepua waikao:

—Pukaepa utewa aamo yoorai neeea, ki na'ara yorapuaichioopua taamo poonio; nape ki no'o e'wekame eemea.

Ihji papachiraa kiisi nane'reka tetewarepua Ooseo, ahpo chaachapao, yooma pahteka inamuoiopua pu'kao, Ooseo aaata eureo nayewamechi, nayeweriamekopapua. Waikao Oosea wa'a ahpo chaachapame inamukapao nane'rerepua, ijinatepaka mochikoopua apochi na'ara noonowiriao. Waikao poanatukaopua pukachio, nanararepua, tísia tesiwa e'repakaopua ahpo papachio, kiisi kaawe ahpo noonowirio erakoamekopua pu'kao. Eenechi nayewame ikisaapa, waikao poanatakaopua Siimonio, ahpo papachi tetewachi purinurarepua. Wa'a iintosaapua, ahpo nuurewa nuurerepua, tiiriko pochikemichioopua ahpo papachi chi'chirawirachio. Wa'a ikisaopua, wa'achi toasa no'rapunurarepua ahpo papachi tomiwarao, pipiripi chirawirarachi. Wa'a ikisaopua tiameo, nutuka netenurarepua poorosimiwachiwichioo. Wa'asa ikiretia puuua. Waikao aapoeo mookechesapa u'uruwao, Kanaani weechiami nonowarepua, poorosimikao.

Ajasisaapua wahka ahpo che'repamiachio piiripi puuua, na'sochaiopua ahpo chirawirao uuru ko'kotemiao, wa'a manitoame tewarepua ahpo toomiwa ahjae nateteriao. Pu'ka tewitiame tuuyetiaapa poponiraa, tísia majarepua. Wa'a o'inia ajasiaapua ahpo noono ohjirachio, yooma tuurepua ahpo noonoopua ahpo ikiriao; ihtana ahpo nayeweretia yawichieopua tiame, achini teeka ahpo tewariapua ahpo tomiwaopua tiame. Chaachaparepua tiame ahpo noonoo:

—Wa'a tiiachipa eenechi siimpaiopua Eejitoo, itomeriche teeme taamo Chaaminio taamo pooni, ma'chipapuaichioopua Siimonio yeetaeka kahtiachi.

Oose papachiraa wahjopuaio ahpo u'paria chirawirao, yooma pipiripi chirawirachio, wa'a manitoame tewarepua ahpo tomiwao. Waikao tísia majakorepua, noonora tiamé.

Wa'a iikapa Aakowoa, chaanerepua ahpo tatanao:

—¿No'o mukijerani eemea yuuwesika? Pahchao Oose kiterepateriamenia, ehpeo Siimoni peereso kahtipua, wa'a tiiopua pehjo, Chaamini no'o u'yetonare eeméa.

Waikao Ruuwenia chaanerepua ahpo noonoo:

—Ka'te yuuwesi Chaaminiwichioo, nee neesetoma pu'kao, nooe aamo u'yepamane pu'kao eenéchi. Ki aamo no'o u'yepasoo Chaaminio, no'o tatana ookao, ko'ipuapua.

Nape Aakowoa nehjiarepua:

—A'chitia aamo chiioio, kiisi siima Chaaminia, aamo ahjamao.

Oose ahpo papachi aatiatani

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 43:1—44:2)

25 Toorewia epeche teetorepua pu'ka weeechio. Aakowoa soopasaapa Eejito o'inia ahpo u'yeparetia tiirikoo, chaanerepua ahpo tatanao:

—Siimpamitia eemea eenechi Eejito, paikapioi tarimia tiiriko taamowichio.

Nape Uuraa chaanerepua:

—Nape ki i'tosaa teemea pu'ka Chaaminio, oowera kihtawichio siimpameri teemea. Wa'a yawichi neesetoamea, ma'chiamé taamo chaanekamepua: “Ki no'o u'yepasaa eeme aamo poonio, ka'te e'enamitia ohso kaawe no'o ne'nemio.”

Waikao chaanerepua noonoraa:

—¿Achínikai piirechi pooniekoo tuuka eeme pu'ka tijoeo? Aapoeo nehjiarepua:

—Ki teesa taamo chaanekopao, taamo ta'pechi tetejima iinatukekaopua. Pu'kao taamo chaanekopa: “¿Ahjani pehji aamo noonoraa? ¿Poonieme eeme piirechi?” —taamo chaanékopa. ¿Achini teeka nane'retamare teemea, taamo pooni itanemia iinatukioiopua pu'káo?

Uuraa chaanerepua waikao:

—Ki toore taamo wahjipajerasaa, Eejito yawichituwa neesetorichi taamo toimitiapua, i'tomichiopua taamo poonio, ehjepa wa'api siimpamapu teemea waikao. Nee wa'api te'ta neesetomapua pu'kao. Ka'te majaka itipimitiamua.

Waikao noonoraa chaanerepua:

—I'topuameche tiioo Chaaminio, i'topuapua waikao. Nape pu'kachepa muuua, piie chirawira ihkokewa i'yetomitia tiame pu'ka Eejito yawichi yawichituwa neesetowao. Toomioi aamo no'raputiameo, tuumiamé epeche i'yetomitiapua tiame; pu'kao, apoe sekachi kiamitiapua yawichio, seenekachio puuu yawichia, ki naane'rétorekoiopua pu'ka toomio. Wa'a weeri aamo poonia, uusa i'topuapua pu'kao, eenechi pu'ka yawichichi siimpakao. Apoe Eowa Riosi yooma utewariameo, tesiwewa ihsijeramenia amochio, ma'chipuawichiopua Siimeonio

peereso kahtiameo, eenechi e'enamichio toakaopua, Chaamini tiame. Ki wa'a teeresoo wa'ao neeea, kiisi taanaeka itipimerinia. Riosio wa'a tiame erasoo, Apoe Eowa Riosi e'raria e'ramenia.

Waikao eenechi puuyarepua puuu oosa mariki Aakowo tatanaraa, Eejito weechiamío. Oose kahtiachi e'ensaaopua, chopokorieka ajaparepua yoorewekao. Oosea tetewakapao wa'a ihtoame Chaaminioio, chaanerepua ahpo ta'pechi ye'kawa paamiratuameo:

—No'o ta'pechi i'tomitia i'káo. Wakasi merimitiapua piiripi, kooame yoramitia tiame, no'o ahjama ko'komeripua ehpe oowetaweo.

Waikao Oose ta'perachi upatiaapa yoomahkao, majaya erakokaopua, ahpo chaachaparepua:

—I'wa uparetupu teemea, pu'ka toomi tapanarami taamo no'rapuretiawichio. Taamo chapisimerikoipua, taamo oowera wa'atia tekipanatemerikoipua kihta natetekao, yooma taamo pupukuwa uuru ahjama.

Wa'a tiachipa ajasisaapa pu'ka kaari muirachio, pu'ka kariwarachi neesetoame naeparepua nayewamiaopua ahjama, puuuu chaachaparepua pu'káo:

—Tapanarao pichiwa tarimia e'enakai teemea pu'ka tiirikoo, nape taamo ta'pechi ajasisaapua, pu'ka chirawira wahjochaipua, wa'a manitoame tewaka teeme toomi ahjae taamo nateteriaopua, yooma taamo pipiripi chirawirachiopua. Kiisi nane'rena teemea achini tiiachipa wa'a manitoriameopua. Pukaepa majakokame teemea. Ehpeo pu'ka toomio aamo no'rapumia u'yepakamepua, epeche toomi u'paka teemea tiameo, eenechi tiiriko taripuameewichioo.

Oose neesetokiamea nehjiarepua:

—Iika yachapasa eemea, ka'te majakomitiapua wa'asi pu'ka toomi aamo chirawirachi tewariawichioo, neeea ahsieme uukamepa, aamo tiiriko nateteria toomio. Pu'ka toomio aamo Riosiwakoi iintorepua, wa'a aamo chirawirachi to'wekao.

Waikao puuu Oose ta'pechi neesetokiamea, ma'chiparepua Siimeonio perekarichi kahtiameo, wa'a ikisaapua Oose ta'perachi u'parepua. Waikaopua Siimeonioa,

papachiraopua tiameo, neeroi ki'yarepua ahpo tarachi papakomichioo, wa'a ikisaapua pu'ka pupukura uuruo, ko'kometi yahcherepua.

Oose enasoopa oowetaweo, puuu oosa mariki aampa piiripi ahpo poponiemea, pu'ka ihkokewa Oosewichio u'pariao, Oose apoe sekachi ki'yarepua, te'ta ahpo noonoe chaaneretiachitia. Wa'a ikisaapua chopokorieka ajaparepua, ahkasi wehchisi koomorasipaka Oose yoorewekao. Wa'a ikitiaapa Oosea, aaatachi ahpo nayewia nayewekao, iinatukerepua:

—¿Achini tiame kahti aamo noonóo? ¿Ahjame kahtiamepua pehji?

Aapoeo chaachapaka nehjiarepua:

—Eje'ée, ahjaka kahtiamepua. Taamo noonoa kaaweruma kahtipua, cheriwema Eowa Riosi pu'kawichioo, wa'a tiiowichioo —wa'a chaachapasaapua, eenechi chopokorieka ajapaka yoorerepua Ooseo.

Waikao Oosea norikame ne'nesaapa, Chaamini ahpo pooni, ne'nepakaopua, cheerepua:

—¿Ihjipu aamo pooni aamo no'o chaachaparia?

—Eje'e —chaachaparepua.

Oosea ahpo aaatachi nayewa nayewakao, chaanerepua Chaaminio:

—¿Eowa Riosi aamo kaaweruma simiyame, oowejeraninia, temarí!

I'ka cheesaapa Oosea, ki nu'uti kaawe eraparepua, ahpo pooni tetewakapao. Wa'a iikapao, ikanati machenasaapa nanararepua tísia peenia erapakapaopua, ahpo pooni tetewakapao. Iika yachapa yachapasaapua ahpo nanarario, pusitesaopua waikao, eenechi pakirepua yooreminao, ahpo papachi mochikachio. Waikao Oosea, aatae ahpo nayewao, ahpo papachiwarao wihsuraka mochipanurerepua, epeche oochetiamera ahkasi temari nu'utichisi. Waikaopua yoomahka, weruma aatia e'raka mochirepua, ahpo nenekuti ne'neka. Wa'a erakorepua ki nane'riapa aatanakoopua Ooseopua pehji.

Ooseo poanachi kiaretupua kooameo, ahpo papachiwao poanachi piirechi meesachi kianurere kooameo, Eejito ti'tijoeriwao, nokiwachitiao.

Oosea waikao nuurerepua ahpo neesetokiao:

—Pipiripi pehtori wa'api kiamitia no'o papachirao, nape Chaaminiopua nu'utirao, epeche tuumiamie kiamitiapua pu'kao, weerú, marikisa simiyame epeche weerú —chaanere Oosea.

Wa'a ikirepua waikao, yoomahka ko'koretupua waikao, itapiti koayai iijiwa iijiretupua tiame, ahkasi ta'iria itipiwachisi.

Yooma ahka kajutioopa koakao, Oosea chaanerepua ahpo ta'perachi neesekiamieo:

—Ehpeo pochiwemitia tiiriko ahkasi ki ojowiachisi, yooma no'o papachi chirawirawachio, pu'ka tomiwaraoio wa'achi mo'wepuapua. No'o pooni nu'utira chirawirawachio, no'o tataparasi iijipaso teekenepuapua pu'kao, pu'ka toomiwaraopua tiameo, wa'achi mo'wenepuapua chirawirawachio, ahpo tiirikowa ahjae nateteriaopua.

Waikao Oose ta'pechi neesetokiamea, yooma wa'a iintorepua Oose ahpo chaaneriachitia.

Aakowoa Eejito asina, yooma ahpo ta'pechi ahjama

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 44:3—46:7)

26 Eejito o'iniaio Oose papachiraa, pukeri taaa cherayoi nonowariaipua. Nape Ki mehka nokisioiopua pehjo muuwarichio, Oosea chaanerepua ahpo ta'pechi neesetoraio:

—Na'naritomitia pu'ka ti'tijoe, ahsepasaapa chaanemitiamua pu'kao: “¿Achinikai ichikoriame eemea no'o paamiratuame tataparasi iijipasowarao?”

Pukaepa Oose ta'pechi neesetokiamea pu'ka ahpo na'naripa ahsepasaapua, chaanerepua:

—¿Achinikai ichikoriame eemea no'o paamiratuame tataparasi iijipasowarao?

Aapoe nehjiarepua:

—Kihta ichikokame teemea. Tekiputao teeme taamo mookechewao, taamo ne'nemichiopua yooma taamo aamo yorakewa chirawirawachio. Mukimachepua taamo aaata tewiketiamiea, pu'ka aamo paamiratuame tataparasi iijipasoo.

Waikao Oose ta'pechi neesetokiamea, chaanerepua:

—Kaawepua kaawea, nape puuu aaata pu'ka ichikokamea, no'o puhku tekipanatiame enemache puuua.

Waikao yooma tetekipurepua ahpo uuru mookecherao, wa'a ikisaapua yooma wahjonarepua chirawirao, yooma pipiripichi i'yaka ne'neweka. Yooma pipiripichi chirawirachi i'yaka ne'newesiaiopua, papachira nateteriache toomi wa'a tewisirepua, nape ahkasi Chaamini chirawirachi ne'neka i'yaiopua, wa'a poitoame tewarepua Oose tataparasi iijipasowarao. Wa'a ikitiopao, papachiraa tisiwa yuuwesiparepua waikao. Waikao eenechi i'toretupua pe'ku muuwari mochiwachi. Ajasisaapa Oose kahtiachiopua ta'pechio, chopokorieka ajaparepua wehchisi mo'orepaka yoorewekao.

Waikao Oosea aataaechi ahpo naewao, chaanerepua pu'kao:
—¿Achinikai wa'a noonowikame eemea? ¿Ki no'o nane'remeri maayai eemea, itapiti no'o ichikowesoo?

Uuraa nehjiarepua waikao:

—¿Ihtatiana aamo nehjiata teemea, Eowa Riosi taamo tatakorikame tewakame enesoo? Nape i'wa taamo ajawani muuua, yooma teeme aamo seekarewachitia tekipanamapua.

Nape Oosea cheerepua:

—Ki yoomahka a'chi noonowikamepua. No'o iijipaso tewitiameche, no'o nuurewa enemeripua. Wahjachia, kaawe nonowamapua ahpo noono kahtiachio.

Waikao Uuraa Oose naaepakao, chaanerepua ahpo aataa nayewao:

—Nee, neea no'o noono chaanekamepua, nooe te'ta neesetomeriko Chaaminio. Taamo noonoa mukimapua yuuwesirie, ki taamo ahjama enasoopua temario, ahpo kahtiáchio. Pukaepa aamo utewa yoorari chaaniamenia, no'okamera reesisemichiopua aamo puhkuwachitia tekipaname enemichiopua, pu'ka temari pejanapawawichioo. No'o poonio, reesisepuapua no'o noono kahtiachi no'ramichioo, no'o papachiwa ahjama.

Oosea naane'rékapa pichiwa sewina ikika ka'karuma enepakamekopua ahpo papachio, ki anachame eraparepua ahpo tesiwe erapawao. Waikao yooma puuyanasaapua ahpo yorakiameo, euroo nayewaka chaanerepua ahpo papachio:

—Ehpeo pichiwa no'o machima eeme. Neeea aamo pooni Oosekaite neeéa. ¿Naakona pichiwa ahjame no'o noonoa pehjiio?

Waikao papachiraa tísia majakao, tajinachukame itipirepua, kihta chanime erakopaka. Nape Oosea chaanerepua:

—Naakoo no'o waapi ajapamitia. Neeekaite aamo poonia Oosée, puuu aamo nehjaria Eejito siimpamechi. Nape ka'chi erakoe eemea amochio, ka'te no'o majawe eemea, no'o toomichi nehjakamekaioo. Neeea i'wa upatiame aamo ki kaawe no'o noonowiriawichioo, Eowa Riosie wa'a ikitetiapa wa'a noonoikamepua, ki ookapi ti'tijoeri newipatemichio wa'a ikitiamepua. Ooka paamupari siminapa yomatiamie i'ka Eejito weewachi tísia tooremuniamea, mariki paamupari toiyamepua pehjo, kihta kajutepuachi ko'kometi echayaio i'ka weechiamio. Nape Eowa Riosia, apoe ihsikamepua Kanaani o'inia i'wa Eejito weeechi no'o uhjurakaopua aamo pahchao, i'ka no'o teeremichiopua, aamoo ki toore wahjipamichiopua. Ehpeo ikanati nonoramitia no'o noono kahtiachio. Wa'a ajasisaapua eemea, yooma upapua na'poasaapa, i'wa u'yepapuapua no'o noonoo, yooma aamo tatanawaopua tiameo, i'wa ohjoemichiopua Eejito weeéchio.

Waikao Oosea puuyamioiopua wa'asi nonorakao, Chaamini ahpo pooni koorepaka, nanararepua. Wa'a iintosaapua, chuchurepua Chaaminio, yooma ahpo papachioipua tiame.

Nape ke'chu puuyanioiopua nonoraka pehjo, puuu Oose papachira e'nario tuuwamea, ahkasi yomachi araoni yawichikarichi tuuyeretupua. Waikao araoni yawichia chaanerepua Ooseo:

—Chaanemitia pu'ka aamo papachio, no'oo rewemio tuuya ookapi kaareta, pukachi upamichiopua yooma ahpo iinuekao, yooma tatanaopua tiame. Pu'ka ahpo u'uruwaoui yooma mookechesa nonorapupuapua wa'asi, ahpo noono kahtiachi Kanaani weeéchio. Pu'kao i'wa e'enasoopu ohjoremiao, weee kiamania epeche kajutiamera echiwa.

Oosea waikao ki'yarepua pu'kao, kaareta araoni cheeriá; ki'yarepua tiameo nutuka poorosimika ko'kopuame; ki'yarepua tiameo, wisasori we'wemera. Ahpo noonowichioo, piire weerewa uuru mookechetiame uhjurerepua ihkokewa. Waikao puuu Oose papachiraa, puuyarepua wa'a Eejitoo, tisiwa kaawe erakoáme.

Ahpo noono ta'perachi ajasisaapua, noonoraa yooma tuuyetiaapa, Oose ahpo taanao ahjakame kahtiamekoo, ki pichiwa maaeme e'rare puuua pu'káó. Nape te'ta pichiwako tuuyetiaapua pu'ka Oose cheeriao, tetewisaapa tiame Ooseo ahpo ihkokeriao, naakonasa, cheerepua:

—¡Ehpeo nane'rena neeea, no'o taanao, ahjame weritoamekoopua pehji! ¡Siimanesa neeea naaju, wa'a Oose ne'nemiao!

Waikao Aakowoa, simirepua Eejitoo yooma ahpo iinueka i'toka. Nape piie tukawarichio Eejito weeechi simiyaiopua Eowa Riosia nayeweriamepua kochirewachi ahpo tetewitekao. Aakowoa pu'kao, Riosi tewara chaaneka nehjiarepua:

—I'wa po'inia aamo inamukao.

Waikao Eowa Riosia chaanerepua:

—Neeea Apoe Riosipua, aamo noono Auranio Riosíwara. Ka'te majawemitia muuuu, wa'a Eejito simiyao, wa'ao no'oo ki ookapi aamo iintamerikopapua aamo tatanao, pu'kao neeea, ki nu'uti muuwari enepatema neeea. Aamo ahjama simiyame neeea wa'a Eejitooi, wa'a ikisaopua neeea wa'a Eejitoo, nooe wa'api aamo puuyanamaopua wa'ao, yooma wa'a tijoetuka muuwepakameopua.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 46:26-27, 29-30)

Waikao Aakowoa, Riosi cheeria ahjachi eratoka, Eejitomi ihtorepua poorosimika, yooma araoni kaareta ahpo reweriachi i'toka.

Oosea Eejito waapi nokisiamé tuuyetiapao, kaawai chuhchenurerepua ahpo kaaretawao, ahpo noono natepamia simiapaopua, kaawe e'raka asipumiaopua. Ahpo noono natepasaapa, koorepakaopua, tepépi naarakorepua, pirená, tahpitika eraniame kaawe erapakaopua, ki ku'itapisi ki ahpo tetewiriamekapao.

Waikao Aakowoa ahpo taana Ooseo, chaanerepua:

—Ehpeo neeea mukukaio, ta'iria mukimania, aamo tetewakapa eenechi, nane'riapa tiameo aamoo, ahjakame kahtiamekoo, iika yachapakamekapa neeea, yooma tísia yuuwesiria aamowichioo.

Waikao Oosea ahpo noonoo, wa'a o'inia Eejito te'ta ahpo yawichiwachi i'torepua, aranonichi eureo naerachio, te'ta yawichi chaniwame. Aakowoa wa'a i'totiaapa araoni tetewachio, tísia iyorieka teepoterepua pu'kao, wa'a ikisaapa chaanerepua araonio:

—Aa, muuu te'ta yawichii, ¡Eowa Riosio neeea, ki nu'uti aamo cheriwewa, teewejeráninia!

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 47:7, 27)

Wa'a teerewachi eenare Aakowoa wa'a Eejitoo. Wa'a ohjoremia yooma ahpo ta'pechi mochikame ahjamaopua, Kooseni tewaniachi enerepua. Yooma Aakowo tetejimaria, paika weerewa aampa oosa mariki eneriamepua, ooka Oose tatanara ahjamaopua, Eejito na'náwakame.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 48:1, 5-6, 11, 21)

Aakowoa piie sientoo ooka weerewa oowisani paamuaopua, kokoreparepua. Oosea tuuyetiaapa ahpo noonoo kokorio tuuwameo, simirepua ne'némia, ooka ahpo tatana i'toka, piiripia Manase tewaniame, piirea Ehraini. Pu'kao ahpo chokichi mochipasoopua Aakowoa, chaanerepua Ooseo:

—Ki puuyai neeepa, no'o aamo tetewimiaopua eenechio. Nape wa'atíoi Eowa Riosia no'o ahjaterepua aamo tetewimichioo, osopena aamo tatanaoipua. Puuu ooka aamo tatanaa, Ehraini, Manase tiamea, ke'chu no'o eenoio i'wa Eejito tijoetukamea, no'o ijinuwa puuua, no'o tatanaka te'tereka itipimeri puuua. Wa'achitia uumeripua no'o mukisoopa yomatiamé no'o iinueka tooewa. Ihji ookaa Ruuwenichitia uumeripua, Siimeonichitiaopua wa'achitia, yooma wahja no'o tatanachitia wa'achitia tiameo. Wahjachi tatanatasaamua pehji, puuua aamo ijinuwa enemapua. Puuua kihta uumeri no'o iinuwa toowewao, nape pu'kao, puuu papachira no'o toowewa ki'yaria naachutemapua pu'kao.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 49:29-31)

'Neeea waapi toitenapua no'o mukimiachiopa, nape Riosia wa'apitia aamo ahjama yasitoma puuua, apoe iintomapua

tiameo, pu'ka aamo ojochiwa i'tokaopua eenechio, taamo noonori weewarachío.

'No'o mukisoopua, ka'te i'wa Eejito no'o wetemajimitiapua. Kanaani no'o i'tomitiapua wetemajimiao, Maamre tewaniachio, ma'chiachi, no'o o'ochiki Auranio weee tarariáchi, yooma ahpo tetejima wahjipasiaméo, toapuachi. Wa'a wetemajitiame no'o o'ochiki Aurania, no'o ka'ka Saaraa tiame, no'o noono Ihmaeriaio wa'achi mukumajitiamepua, wa'a ikisa no'o yeeye Reewekaio wa'achi wetemajitiame mukusaa, wa'achi majitiame tiame no'o uupi Reea tewaniameai.

(Pukeri Naayachi Simiyame Iyoteri 50:12-13)

Aakowoo mukisooapa tatanaraa Kanaani i'torepua wetemajimiao, Aurani majiretiachi, Saara, Ihsa, Reeweka, Reea tiame.

Eowa Riosi Moise kohja neesetowa

(Puuyatia Iyoteri 1:6-16, 22)

27 Aakowochi simiyamea kukuchiwa ki ookapi muuwerepua wa'a Eejitoo, ki ookapi u'matoioapa paamupario, Oosea, yooma pu'ka taawechiame mochiriamea tiameo, yooma wahjiparepua.

Tísia paamuparichiopua neipamio, piirechi araoni yawichi yasiparepua Eejitoo, puuuu ki machiriamépa Ooseo. Pukaépa puuu weemera araonia, chaanerepua ahpo ijinuwa Eejitoo:

—I'isaeri ti'tijoeria, ki tamochitia epeche utewaeme muuwaemepua. Pukaépa itapiti yorania nahkipua pukachio, ki te'ta muuwemichiopua wa'asi, i'wa Eejitoo. Pukaépa taamo puhkuchitia teere teereniame nahkipua.

Pukaépa tísia na'ara yooraka mochiwarepua i'isaerio, kiisi kajume pehtiame tehki ki'yakao. Wa'a yoorakaopua isaeri ti'tijoerio, ooka ki nu'nunti muuwari neterepua pu'ka Eejito yawichiwichioo, yooma noorikame sa'mi weereka ko'retetiame, senépi taawechi aarowe netesitiameeo. Piie taawechi puuu weemera araonia, nuurerepua ahpo yawichituwachi mochikame ooweru sauteka peteniame, pu'kao eee chaanerepua:

—Akichi neerochi ihpapamitiapua, yooma pu'ka i'isaeri tehtemari na'nawasiameo.

(Puuyatia Iyoteri 2:2-23)

Ki tehpe neipao simiyachi naawakame neeea, tísia peenia tiameko tuuwame. Waikao no'o yeeyea, paika meecha simiyame no'o inasotoriaipua. Nape no'o yeeyea, ki tewayapa aachin teeka no'o inasoka yasitomiaopua wa'asio, waari netesapa cho'i chuhchekao, pukachi no'o tekisa, neerochi poojachoame Eejito akichio, no'o toitio tuuyetiameña. Waikamio pu'ka wa'apichiopua no'o ko'chiaio, no'o nerojampa poojatuaio, wa'a mahja we'weritoriaitapua waapi no'o ne'nekaopua, aatia ikitao.

Ku'we neipa araoni maararaai, wa'a tekiriataipua tiame akichi uupamia. Puuua, neerochi no'o poojachuame tewakapa kohjakoio waari to'peraemechio, ahpo nuurewa nuurerepua pu'ka waari to'peraeme ma'chipamichioo. Ma'chipatioopua pu'ka waario, mo'porapumichio nuurerepua pu'kao. Pu'ka wahjonatioopa, no'o kohja po'yame tewariatapua warichi yooreminao, naaraka po'yame. Waikao ihji yawichi maararaa tesiwa chiiopa naarakao, no'o koomiriataipua tesiwa e'repakao. Waikaopua cheeriatapua:

—¡Nee, Isaeri kohja ihjia!

Waikao no'o ko'chia waapi weripakao, chaaneriataipua araoni maararao:

—¿Ki aamo i'yajeranimua aata oowitiame, pu'ka kohja chi'chitemichioo?

—Eje'e no'o i'yekemitia aata, i'ka kohja chi'chitemichio —chaaneriataipua araoni maararaa.

Waikao no'o ko'chia, ikanati no'o yeeyechi u'masiriataipua tuuyemiao. Waikao no'o yeeye u'yepariataipua yawichi maararao, no'oo chi'chitemichioo. Wa'a enasooa no'o yeeyeo, araoni maararaa chaaneriataipua pu'kao:

—I'tomitiapua i'ka kohja aamo petechíi. Wa'a i'toka chi'chitepuapua, wa'a weripatepuapua. Neeea aamo chi'chiteriawichioo, aamo natetémánia.

Waikaopu no'o yeeyea, ahpo ta'pechi no'o i'tosaapua, wa'a no'o weripateriataipua. No'o kohjakoi weripasooa, Aaróni

maararaa, ahpo ohjoekachi yawichikarichi no'o upanuraretiania. Wa'a upatioopa no'oo araoni maararaa, Moise no'o teewariapua.

Wa'a ikika wa'a weripariania, araoni yawichikarichi, araoni maarara ye'yeeekachitia, wa'ao ki teesa peenewari masiteretiamenia.

Nape piie taaweo yawichikarichio, ma'chi no'o machenasoopua wa'ao, wa'ao aaata Eejito tijoeo, tísia na'ara yoraniame tetewikania aaata no'o tejima isaeri tijoéo. Waikaonia wa'a yoorame tetewapao, ikanati merisa setetere majikania Eejito tijoeo, ki aaata no'o tetewirio maaekainia no'o wa'a iintorioa.

Pu'ka meereo neea eenechi machenaio, ooka no'o tetejima i'isaeri nasiwame tetewikania waikao. Waikaonia ta'omakainia na'ara ihsiameo, eee chaaneka:

—¿Achinikai nasiwani eemea, ahpo tetejimari poponiemekai?

Waikao puuu nasiwaka o'inekamea, no'o chaanekapua:

—¿Aatana aamo weerakame aamoo, taamo ta'omamichioo, kiisikoi taamo paamiratuamekai? ¿No'okosamua merimo o'ranimua tiameo, Eejito tijoe tapana aamo me'yariachítia?

Waikaonia Moisea, wa'a chiiame inamukapaopua pu'kao, majawekania pu'kao erapakao: “Aa, no'o tetewikamepua naajuo. Wa'a teesoo yooma Eejito no'o tuumapua iintorioa.”

Araonia inamusaapa no'o iintorio, no'o merinareriapua no'oo. Waikao neea, no'o merinariameko tuuopua araonio, ikanati u'makania wa'ao. Eejito o'inia u'masaapa neea, Maariani weewarachi eenakania, ohjoremiao. Waikao neea wa'a ohjoekaio, wa'a neewika neea, aaata oowitiame wa'a ohjoeme ahjama. Waikaonia wa'a naawesaapa, no'o si'yachi o'inekania tekipanakao, Etero tewaniamechi tijoe, pu'ka puhkura po'wa inateka tepuka. Wa'ao neea, ooka weerewa paaumpari ohjoekao, ooka tatanatakania.

Wa'a Maariani weeechi no'o ohjoekoioipua pehjo, araoni Eejito yawichi merinareramea, mukuriameko tuuyetiania pu'kao, wa'asi.

Moise uuyawi tajenariachi paaetiame Eowae

(Puuyatia Iyoteri 3:1—4:17)

28 Piie taawe nee Moisea no'o si'ya puhkura po'wa tepuka oiioipua, Oore tewaniachi kaawichiamiopua,

Riosia werujuyawi tajenariamechi no'o machejenekapua. Nape i'ka werujuyawi na'ie tajenariaiopua, ki kokoyopua pu'kao, erapakania: “Ne'netaone pu'ka aatia tiachipa ki kokoyamekoopua pu'ka werujuyawio.” Waapi enepasaa neeea, aaata nayewachaniame inamukania, puuua eee cheechaniapua:

—Moisé, ka'te no'o waapi naeapa. Pujisa aamo kaakáo, muuua no'o tetewachi weerimekapao. Neeea aamo ehkoriaami Auranio, Aakowoopua, Ihsao tiameo, pu'ka Riosiwariana.

Waikao neeea, no'o to'pekania nanarirao, tísia majayapa pu'kao: “Kiisi tetewime” —erapakania pu'kao—; “Riosi tetewisaa neeea, mukimache neeea” —erapakao. Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Nane'rena neeea no'o ti'tijoeri Eejito mochikameo, tísia aiwaka mochikamekoopua wa'ao. Pukaepa aamo machejenekamenia aamo Moisé, aamo tuuyemiapa neeea, pu'kaopua nooe nehpuamerikoopua. Pu'kao neeea, nooe iintomeripua wa'a Eejito puuyanakao, pirenachi weechi i'tokao, epeche kaawerumachi. Pukaepa Eejito aamo uhjuraninia chaanemia pu'ka aranio, no'o chiio toinuremichiopua no'o ijínuwa ti'tijoerio, puuyatemichiopua wa'a Eejito weechio.

Waikao neeea chaanekapua Eowa Riosio:

—Nape ki iinuenia utewari no'o chaanemiaopua pu'kao, aranio no'o toinuramichioopua pu'ka aamo ijínuwa i'isaeri ti'tijoeriopua.

Waikao Riosia no'o chaanekapua:

—Neeea aamo ahjama ihsimapua ku'isikao, aamoo newitokache aamo machenasimichiopua, aamoo no'oo te'ta aamo chaaniachitia e'wesoo. Wa'a aamo puuyanasoopua no'o ijínuwaopua mochiwario, i'ka kaawichi e'enameripua, noochi paparamiao.

Waikaonia eenechi chaanekania Eowa Riosio:

—Nape no'o tetejimarichi simisaane, nayewemia Riosi no'o uhjulario tuukao, aapoeo no'o iinatukemapua: “¿achini tewaniamepa Riosia, aamo tamochi uhjuriaa?” Wa'a cheeka iinatuketiaania waikao, ¿ihtana nehjiatarena pu'kao?

Waikao Riosia no'o nehjiakapua:

—Pu'k'ao no'o eee chiio, tuupuapua: “Neeea Apoe neeépua, Kiisi Wahjiamesi Ahjámera.” Wa'a no'o chiio tuusaopua, chaanemitiapua tiame aamo tetejimario: “Apoeo, Eowa tewaniamepua, taamo ehkoriaami Aurani, Ihsa, Aakowo tiame, Riosiwara, puuua ehkoriaami mochiriame. Puuu no'o uhjurakamepua amochi, Kiisi Wahjiamera Riosí.” Waikao muuuu, yooma pipiripi tetejimari tijoeturichio, o'ochetiamera na'poasaopua, pu'ka yeeka siimitiamua, pu'ka weemera Eejito arioni chaanemia; pu'k'ao chaanemitiapua eemea: “Teemea Eowa Riosie uhjuratiamepua amochi, taamo reesisewa aamo itamichioopua, wakiwechi taamo siimpamichioopua, paika taaweoi yooma taamo tetejimari ahjamaopua, taamo Riosiwa iyorimia siimpachio, itapiti oowewari kiamiao.” Puuu aronia ki ikanati aamo toimapua wa'a siimpamichioo, ahkasi weesa no'o ne'netesoope no'o ihsia utewario. Neeea iintomapua tiameo, aamo reesisetioopua nonoramichioo, wa'a Eejito ti'tijoeri mochikameopua, ki ookapi itapiti ihkokewa aamo kiatekaopua, tísia nateyame. Wa'a teeka uumeri eemea ki ookapi paarasario, Eejito ti'tjoerieo.

Waikao nee Moisea chaanekania Riosio:

—Nape wa'a taamo chaachapakoioopua araonia, kiisi taamo pichikemapua. Puuua taamo chaanemapua: “Kiisi pichiwa chaachapame eemea, kiisi Riosie ihsikamepua aamo uhjurakao.”

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—¿Ihtanakosa makoyamemua aamo sekachio?

Neeea cheeka nehjiakapua:

—Kuhsi no'o ahjae tepuyá, ahjae no'o ku'richa po'wao se'wi uumpanaresoo.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Aamo mekapi ihpaopua pu'kaopua wehchi.

Waikao wehchi ipakania kuhasio, wa'a no'o iintokoopua, sayawe enepakapua. Waikaonia u'makainia majaka, sayawe enepakopáo. Nape Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Apechunaopua ehpeo wasichi chapikáo.

Waikao no'oo pu'ka sayawe wasichi chapika apechunoio, kuhsi enepakapua, eenéchi. Wa'atiame no'o tetewitesaapa Eowa Riosia, no'o chaanekapua:

—Piirechi itapiti peenia ihsiwa aamo tetewitemane. Aamo wakiratere pahchaomua aamo seekao.

Wa'a iintokonia waikao. Waikao no'o seekaa repera yekikame enepakapua. Wa'a no'o ikikoopua, Eowa Riosia no'o chaanekapua eenechio:

—Eenechi wakiratere pahchaomua aamo seekáo.

Waikaonia eenechi wakiratere pahchakania, no'o seekao. Wa'a no'o iintosoopua eenechi ma'chipoiopua no'o seekao, eenechi saukame tetewakania no'o seekao.

Yooma no'o tetewitesaapa Eowa Riosia, no'o chaanekapua:

—Ehpeo muuuu, muuupechi iintomeripua, yooma i'isaeri tetejimari ahjama nayewaiopua, i'ka peeniatiwari no'o aamo iintoka tetewiteriao, pu'ka iintoka tetewitepuapua. Ki aamo pichikesoo pu'kao, i'ka naaniatiwari no'o aamo ki'ya ne'netemichioopua, neeroi akichi u'mame itusa wehchi wi'sunemitiapua pu'ka tetewachi, puuu neeroia waikao, eera enepamapua.

Nape neea Eowa Riosio, eenechi chaanekapua pehjo:

—Kiisi kajume e'ramenia noochio pu'ka iintokao, nayewekaoi kiisi peenemaoui neea, kiisi peeniapa nayewakao.

Eowa Riosia waikao no'o chaanekapua:

—¿Aatanakosa ihsikamepu chu'wa ki'yakaopua ti'tijoerio? ¿Ki neekosa iintokamepu? Pukaepa muuuu siimpuachemua ohso kaawe, nooe amochi cheemapua aamo nayewamiao.

—Ka'i neea Eowa Riosíi. Ki siimo tuukamenia wa'asio, ki kajume e'rapa no'o cheemiao. Piirechi uumitiamua ohso kaaweo, wa'a aamo uhjuranario —chaanekania Eowa Riosio.

—Wee, kaawe wa'a teesoo —no'o chaaneka Eowa Riosia, nekamuka cheekao—; piirechikamera uumania wa'a teesoo, aamo pooni Aaronikamera —no'o chaaneka Eowa Riosia—. Puuuape peeniamekapa nayewakao, peenemapua aamo tetejima nayewekao. Puuu aamo poonia wa'ana pooechi ihtonapua wa'asi, pooechi natepamamua pu'kao. Puuukamera enemeripua aamo chu'waeraa, pukachi nayewameri muuuu. Pu'ka kuhsio aamo sekachiche makotoka oimerimua, pukae iintomerikapa muuuu, no'o peenia ihsiwao.

(Puuyatia Iyoteri 4:18-20)

Wa'a chaanetiapa neeea Eowa Riosieo, no'rakania no'o si'ya petechio. Waikaonia yooma no'o iinueka ohjoeka kahtia katewesaopua, wa'a machenakaonia Eejito simikania, no'o uupi i'toka, no'o tatana tiame, yooma no'o tatana iinuewa i'toka tiame. Wa'ami Eejitoami siimpai teemea, neeea no'o kuhsi makotokao, wa'a pooechiami natepakania Aaroni no'o poonío.

(Puuyatia Iyoteri 4:27-31)

Eowa Riosia ke'chu no'o machenoioopua Eejitomio, eee chaanerame eneriaipua Aaronio no'o poonio:

—Oore kaawi Siimitiamua Oore kaawichiami simiyamechi poee, wa'ami simiyaiomua, Moise natepamamua. Puuua itapiti no'o chaaneria aamo tuuyemapua.

Wa'a tiiachipa neeea, pooechi natepakamenia Aaronio. Waikaonia, yooma tuuyekania Eowa Riosie no'o chaaneretiaó, Aaronio no'o chu'warewa enemerikoopua, Eowa Riosi apoe uuriamekopua pu'kao, no'o chu'wachitia no'o chiia nayewasimichioo. Waikaopua wa'a o'iniaio, pirena siimpaka teemea Eejito weeechio.

Kooseni tewaniachi Eejito weeechio ajasisaapa teemea, yooma i'isaeri ti'tijoeri o'ochetiameopua, napawinureka teemea. Yooma napawisooa pu'kao, Aaronia yooma tuuyekapua pu'kao, no'o Eowa Riosie chaanenuretiao. Wa'a ikisaopua ne'netekapua tiame wa'a napawikameo, no'o Eowa Riosie kiaretiao no'o kuhsiwae ahpo utewarie peenia ihsiwao. Waikao yooma i'isaeri o'ochetiame wa'a napawikamea, yooma pichikerepua pu'ka chaachapariao, pu'ka Aaronio no'oopua tiame, chaachápariao. Waikao teemea tiameo, yooma tuuyekapua Eowa Riosio yooma nane'reka yasito tuuyopa wa'a tísia aiwaka mochitoao, apoe ihsimio tuuyopua wa'a puuyanakao, ki aiwamichioopua wa'ásio. Waikao tísia kaawe erakokapua yomatiamie i'isaeri o'ochetiame wa'a napawikamea, Eowa Riosio ahpo newipatemirikoopua.

Moisea Eejito araoni ahjama nayewani

(Puuyatia Iyoteri 5:1-21)

29 Piie taaweo nee Moisea Aaronia tiameo, Eejito araoni yawichikarichi e'enakapua, wa'a e'enakao teemea, chaanekapua pu'kao:

—Eowa Riosia taamoo, yooma taamo i'isaeri ti'tijoeri i'tonurekapua, waami ooruchi weeechi, wa'a ahpo paparapuawichiopua.

Araonia nekaka taamo nehjiakao, taamo chaanekapua:

—¿Aatanakosapu aamo Riosia, no'oo kiisi machioio no'o nuuriamekoopua? Neeea aamoo, kiisi aamo reesisema neeea puuyamichioo. Oowera wa'a chaachapame eemea, aamo tetejimario toimichiopua tekipanakáo. Ka'te yoramitia pu'kao ki tekipanamichioo, ohso kaawe eemeaio, tekipanamitiapua, pu'ka ahjamao. Ki soparame tehki inuwaeme enesoopua aamoo, epeche tehki aamo kiamania.

Pu'ka taawechi o'inia araonia, tehki paamirao i'ka nuurarepua yoramichioo:

—Ehpe o'inia waanamio ka'te kianuramitiapua paaa aarowetameo, paaa ahjae aarowetao, aamoo pukeri o'iniao ki'yariachitiaopua. Ehpeo paaa, aapoe wa'api paaa i'yaka upapaka netemapua aaroweo. Nape pu'ka wa'api kehki teekiatepuapua pahchachitia, teesaio ki puhjeka kehkiio. Pukaepa kihta tehkieka mochikamekapa puuuu, wahka ooruchi siimpaka pahkotanariamepua.

Waikaopu araoni tehki pa'pamuratuamea, wa'a iintorepua waikao, araoni nuurariachitia. Waikao i'isaeri aarowetamea, aapoe i'yaka upapasirepua paaa ahpo ahjae aarowetamiao. Araoni tehki pa'pamuratuamea, i'isaeri aarowetame ne'nesetoameo, tísia wepayapua pu'kao, kiisi ajasepopua ahpo teekiatetia yoorakao.

Waikaopu i'isaeri aarowetame ne'nesetoamea, araoni nayewemia siimpakapua, pu'kao itaneriapua, teesaio ahpo tesiwenurewa. Nape Eejito araonia nekaka chaaneriapua pu'kao:

—Oowera nanasinaka chaachapame eemea. Yaapiti nonoraka tekipananiachio, uwatiame tekipanatemitiapua aarowetame tekipanatiao, ahsepaka yoramichiopua ahpo teekiatetiao, wa'api kehki ahpo teekiatetiáme.

Waikaopu i'isaeri aarowetame ne'nesetoamea, tehkichi no'rapaiopua, pooechi taamo natepakapua no'o Moiseo Aaroniopua tiameo. Taamo pooechi nokisioi natepasaopua, taamo chaachapakapua:

—Eemea Eowa Riosio, taamo nehpuamio chaachapakamepua, nape teemea aamo chaachapariawichioo, epeche tísia aiwaka mochitoamepua.

Pukaepao i'isaeri ti'tijoeria tísia taamo nekamuchiamekapua no'oopua, Aaroniopua tiaméo.

(Puuyatia Iyoteri 5:22-23)

Waikaonia Eowa Riosi ahjama naewakao eee cheekania:

—Eowa no'o Te'ta Paamiraa, ¿achini iikai na'ara ikitiamemua i'isaeri ti'tijoerio? ¿Achini iikai i'wa no'o uhurakamua? Aamo no'o uhjurewachisi araronichi aamo chiia tuuyemichio, araonia epeche teetokamepua epeche tísia tehkitewapakopua aamo ijínuwa mochiwario, muuuu kihta ihsiamemua nehpuapakao.

(Puuyatia Iyoteri 6:1, 11; 7:9-13)

Eowa Riosia waikao no'o nehjiakapua chaanekao:

—Ehpe o'inia tetewimerimua ihtana no'o iintomerikopua, achini iintomerikopua no'oo, araoni Eejito yawichichio, ahpo puhkuchitia teewiameopua i'isaerio, achipu no'o iintomerikopua no'o utewariego, i'isaeri, Eejito weechi puuyanakaoo. Pu'ka wa'a tiame no'o iintosoopua araonio, aamo toimapua waikao, Eejito weechi puuyamichioo. Araonia tísia ahpo wa'inaiopua puuyamichio i'isaerio, apoe wa'api puuyanamiitepua, yooma no'o te'ta utewari iintowae yoraniaicheo. Siimpamitia naaju araoni chaanemia no'o aamo chaanenuria. Ki aamo reesisesoopua no'o oowewari yorakemichioo, Aaronio wehchi ipanurepapua aamo teesorawao, sayawe enepamichioopua araoni tetewachio.

Waikao neeea Aaroniaio, eenechi siimpapakapua Eejito araoni chaanemiao, Eowa Riosi taamo chaanenuria chaanémia. Pu'ka araoni kahtiachi ajasisaapa teemea, chaachapakapua araonio:

—Eowa Apoe Riosia, eee aamo chaaniamepua: “Toimitia no'o ti'tjoerio, paika taaweioepua, no'owichio oowewari yoramichioepua.”

Waikao araonia taamoo, chaachakapua:

—¿Puuu eenechi? ¿Aatanapu puuuá, no'oe e'wepuawichio? Puuu Eowa aaata weruma nuurarieme enesoo, no'o ne'netepuapua pu'kao, pu'ka naaniatiwarirao.

Waikao neee Moisea chaanekapua:

—Weee, ne'nemitiakosamua naajuo.

Waikao no'o Aaroni kiasoopua no'o kusiwao, wehchi ipasekapua araoni tetewachio. Puuu kuhsi wehchi ipatiaapa, sayawe enepakapua. Pu'ka wa'apichi araoni chokichio, wa'a mochikapua tiameo, puuu puusi wisikuiame. Waikao puuu, aapoepечи wehchi ihpapakapua ahpo kuhiwao. Waikaopu kuhsia, sa'sayawe enepakapua tiamé. Nape waikao, Aaroni sayawe enepateriaa, yooma ko'kosikapua pu'kao, pipiripi. Wa'a iintosoopa Araonia ahpo sayawe enepateriao, wasichi chapika apechunoioepua, eenechi kuhsi enepakapua. Nape araonia, wa'a tiame tetewitiaiopua Riosi utewario, puuu tísia peewame iikaekapao, kiisi toakapua i'isaerio, Eowa Riosi oowewamichioepua, ma'chi siimpakao.

**Eowa Riosia watani na'arari uhjurena, Eejitokamera
ti'tjoerichi**

(Puuyatia Iyoteri 7:14-24)

30 Eowa Riosia pu'ka araonio, ki taamo reesisekopa taamo i'isaeri puuyamichio Eejitoo, no'o Moiseo chaanekapua:

—Meere piari siimpuapua akichi araoni oiyo wa'ao, wa'a ihsioio pu'kao, chaanepuapua: “Eowa Riosia eenechi taamo chaanekapua, eenechi utewa aamo yoramichio i'isaeri ti'tjoerio, toimichioepua Eejito puuyamichio.” Wa'a aamo chaanekoi araonio, kiisi aamo e'wesoopua, aamo kusiwao akichi nerochi wewepuapua. Wa'a aamo iintosoopua, neeroia eera enepamapua.

Pu'ka meereo neea Araoniapua tiameo, akisuepa oiyame tewakapua teemea araonio. Waikao Araonia araonio, yooma tuuyekapua Eowa Riosie ahpo chaanenurétiao; nape

pu'ka Eowa Riosi chaanenura chaanetiapua araonia, kiisi toinareka puuua, Eejito puuyamichioo i'isaeri ti'tijoeriopua. Waikao Aaronia Moise kusiwarao, neerochi wewekapua akichi, waikaopu akichi neeroia, eera enepakapua wa'a iintotiacheopua. Pu'ka wa'apichiopua tiameo, so'chiaio tísia wahjipariapua akichio, wa'a iikapa so'chi wahjipakamea, kai waapisi Eejito akichi neerochio, tísia uupame ekayapua. Eejito ti'tijoeria ki iinuekapapua neeroi ahpo nerojimiao, tekopaira neteka akisuepa, paipaka nerojiapua neeroio.

(Puuyatia Iyoteri 7:25—8:19)

Neipa oowisani taawechiopua, Eowa Riosia no'o Moiseo eenechi no'o chaanekapua, eee chaanenuraka Eejito araonio:

—Ki aamo e'wakopaopua ahpo, tahpitika teeretemotiapua teemoo, yomatiamé aamo ijínuwa ohjoekachiopua.

Pu'ka meereonia waikao chaanekania Aaronio:

—Yomatiamé Eejito weechiamiopua neerochi, ahkási akichiamio, kohjochiamioi neeroi maaniachiamio, paichiamioiopua tiamé, no'o kuhsiwae ma'majoepuapua i'wa o'iniao —chaanekania Aaronio.

Waikao Aaronia wa'a iintokapua. Wa'a iintokoche Aaronio, kai ookapi puuyakapua teemo yomatiamé neeroi u'machiopua, maaniachiopua tiame, Kooseni tewaniachiche i'isaeri ohjoekachi ki teerekapua teemoo. Puuu teemoa yomatiamé Eejito ti'tijoeri ohjoekachio, taahpítika te'tetopua teemoa: Wehchiamio, karichiamio, epetachiamioipua, ahkasi kooame wasipateniachiamioipua tiamé.

Waikao Eejito araonia, tisiwa wa'a teetopa teemoo, ki anachapakapa puuua, no'o Moiseo chaanékapua:

—Muuua, nayewemitiapua aamo Riosiwao. I'ka teemo tahpitika teetoao, kiterapatemichio itanemitiapua aamo Riosio. Wa'a iintosoopua aamo Riosiwao, reesisemania waikao aamo i'isaeri ti'tijoerio, aamo Riosywa iyorimia siimpamichioo, itapiti oowewari kiamiaopua.

Waikao neea wa'a cheeka itanekekania Eowa Riosio, teemo kiterapatemichiopua. Pu'ka meereo waikao,

tahpitika te'teretoamea teemo, yomatiamē Eejito weechi wahjipariapua, akichiche iintuamerache ahjame itipika. Waikao Eejito ti'tjoeria, yomatiamē Eejito weechio, ahkao kii ookápi chuuraweka ajawariapua, teemo wahjipakame ihpichika na'poatiameopua. Kii ookápi kapua teemo pikakame, tisiwa iiyanakame uupame, ekayame yomatiamē Eejito weechio. Araonia ki'tiopa pu'ka teemoopa, tisiwa peewanapakaopua iikarao, kiisi reesisekapua isaeri ti'tjioepua, ahpo Riosiwa iyorimia siimpamichioo.

Wa'a iikopa araonio, Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Chaanemitia pu'ka Aaronio, aamo kuhsiwaeo, tísia uwatiame wewenurapuapua, tísia wee totomatiachio.

Wa'a iintoopua Aaronio, tahpitika ikikapu ehta totomatiachi puuyakao, ahkasi yomatiamē Eejito weechiamio, tísia totomatiachio puuyakaopua tiaméo, ahkasiopua yomatiamē Eejito weechiopua pochika, Kooseni i'isaeri mochikachicheopua, ka'fi. Nape araonia wa'a ikitiaopua pukaeo, ki reesisekapua i'isaeri ti'tjoerio ahpo Riosiwa iyorimia siimpamichioopua, ohsotia puua tísia peewamekapua iikarachio.

(Puuyatia Iyoteri 8:20-32)

Eowa Riosia waikao kiisi ahpo ewanariopaopua araonio, no'oo chaanekapua:

—Chaanemitia pu'ka araonio, ki no'o e'wesoo tahpitika no'o ikitemerikopua tisiwa ki nu'uti muuweriwa wahjoi, yooma ihta eera chumituame, yomatiamē araoni ti'tjoeriwachicheo, araoni ti'tjoeri puhkurachitia te'teriamēchi tiameo, yomatiamē Eejito weechiopua, pochikame tísia kichiwa noonowiteriamēpua eerara chumitekao.

Waikao Eowa Riosia wa'a iintokapua, yomachi Eejito weechiopua, pochikame tísia wahjoiepakapua, nape Kooseni i'isaeri ohjoekachicheopua, ka'fi. Araonia no'o Moiseo Aaroniopua tiame paaesaopua, taamo chaanekapua:

—Aamo Riosio itanepuapua wahjipateka kiterepatemichiopua, yomatiamē Eejito weechiopua wahjoio, wa'a ikisoo pu'kao, ehpeonia pichiwa chiiamenia, aamo toimio tuukaopua i'isaeri ti'tjoerio,

wahka siimpaka pahkotamichioo, aamo Riosiwao; nape ka'te mehka siimpamitiapua naaju, ku'we e'napuawichioo.

Waikao neea wa'a chanika itanekekapua Eowa Riosio, waikao Riosiaio, no'o itanekeria iintokapua. Waikao Eowa Riosia pu'ka meereo, yooma wahjipateka kitepatekapua, wahjóio. Nape puuu araoni iikara tísia peewanapakaopua eenechio, kiisi reesisekapua puuyamichioopua wa'ao, i'isaeri ti'tijoerio.

(Puuyatia Iyoteri 9:1-12)

Pukaepa ookapi taawechi neipao, Eowa Riosia piirechi kokosari uhjurekapua Eejito kahtiame araónio, yooma ko'yekekaopua araoni ti'tijoeri pupukurao: kaawai, uuru, tumusari, po'wa tiame. Nape i'isaeri ti'tijoeri puhkurachea, kiisi wahjipakapua, piiirípioi. Nape araonia wa'a yooratiaio tísia Eowa Riosie kokosarieo, kiisi e'wakapua. Ohsotia puuu, tísia peewanapakaopua ahpo iikachio, ka'chitia towakapua i'isaeri ti'tijoeri puuyamichioo, Eejito o'iniaio.

(Puuyatia Iyoteri 9:13-35)

Waikao Eowa Riosia no'o Moiseo Aaroniopua tiameo, eenechiopua taamo chaanekapua:

—Ehpeo napiso i'toka siimpamitia eemea araonichio, pu'kao, araonichi ajasisaapa, pu'ka napisoo eekachi ipasemitiapua tetewachi. Wa'a iintosaapao chaanepuapua araonio: “Ikae napisoe eejeputiameo —eee chiame Eowa Riosia— yomatiamé aamo ti'tijoeri Eejito mochikameo, tahpitika ikiwa ehcha yekitemania.”

Nape araonia yooma i'kaeoi wa'a ikitiaiopua, tísia peewamekapaopua ahpo iikachio pehjóio, kiisi reesisekapua i'isaeri ti'tijoeo, Eejito o'inia puuyamichioopua.

Eowa Riosia waikao, eenéchi no'o Moise Aaroniopua tiameo, araonichi taamo uhjurakapua eee chaachapakapua nayewemichioo:

—Taamo Riosiwaa, i'ka aamo chaanenapua: “Toimita no'o ti'tijoerio, Eejito puuyamichioo, no'ochi e'enaka noochi paparawichio, no'oo po'wa ko'yeka oowewemichioopua.

Nape neeea ihtaoi aamo inatao, ma'chiame tetewaka yasitoamenia, pukaepa wa'a tiioa aamoo, uhjuramania epeche itapiti kokosari. Nee e aamo pihtunanaresaa, aamo pihtunamii neeepa, aamo tísia tatakorikamekopaopua noochio. Nape neeea aamo ajamichio toania pehjo, aamoo tetewimichio no'o utewario, yoomahka nane'remichio tiameo, aatanakoo no'oo. Meere wa'api tehje yukitemania, epecheche aamo kokosakao. Wa'a no'o iintomerikopaopua, yooma puhku kuhsitere aamo ohjotiaopua, aamo ti'tjoerioa tiame kuhsitere aamo ohjotiaopua, ohso kaawe ichipunurepuapua ka'chi ijikimichio pu'kao no'o tehje yukitioio. Puuu yooma animari ma'chi ohjoamea, ti'tjoeria tiame, wahjipakache itipimapua, no'oo tehje yukitiaeo."

Pu'ka meereopua Eowa Riosia no'o Moiseo, no'o chaanekapua:

—Te'pa tewekachi oowepaomua aamo kuhsiwao.

Waikao wa'a no'o iintokopao, ki ku'ita tatakapua te'pa tewekáchio; wa'a tatakopa tepoenao, tisiwa ki nu'unti yukukapua tehjée, wehchiopua, tunakame yasipasikapua. Puuu tehjea yooma pihtunasikapua kuhsitereopua uumaweo, echitiameoipua yooma na'átaka. Puuu yu'ki tehjea tiameo, yomatiamé ko'yariapua tiame, ma'chi ohjoameo, yooma aaata ki araonie tuuyetiamea ki e'wakamekooio, ma'chi ohjokamea. Naatichiche ki yukukapua tehje, Kooseni tewaniachi weechiche.

Wa'a ikitetiapa araonia Eowa Riosieo, araonia no'o paaenureriapua Aaronio tiamé; puuu araonia ahpo kahtiachi taamo e'enasoopua, taamo chaanekapua:

—Aamo Riosiwao utewa yorapuapua, i'ka tehje yukitiao, teewetemichio. Teewetesoopua i'ka tehje yukitiao, aamo reesisenane aamo nonoramichio waikao. Pahtekame neeepa, ki kaawe ihsiamekopua aamo Eowa Riosiwa chiiao.

Wa'a teeso i'wa machenasachenia ma'chi, tewekachi apechunaka no'o seekarawao, tehje Eowa Riosi yukitiao, teewemapua. Wa'a ikitioopa teewetekao, amoe nane'remamua Eowa Riosi ihsiriopua i'ka tehje yu'ki teewetekao.

Wa'a cheesaonia machenakania ma'chi mochiwachio. Machenasaapania, tewekachipote seekarepakania, te'páa,

wa'a no'o iintoche yu'ki tehjea, teewekapua. Nape wa'a ikitioiopua arania, kiisi reesisekapua taamo puuyamichioo Eejito weechio, taamo reesisemo tuukáiopua.

(Puuyatia Iyoteri 10:3-20)

Ki taamo reesisekopua araonio, eenechi simika neea Aaroniopua tiame, araonio Eowa Riosio chiio chaanemia:

—Ki aamo toisooa i'isaeri ti'tijoeri Eejito puuyamichioo, meereopua Eowa Riosia, ki ookapi uhjuramotipua ohchio, yooma ko'komichioopua, tehjeo ki yooma pihtunariaopua.

Pu'ka wa'api taawechi aranonichi e'enariapua tiameo, araoni tekipanakiameo, araoni utewa yoramiaopua, i'isaeri reesisepuawichioopua Eejito weechi puuyapuawichioo, ke'chu yooma pihtuchanioiopua yomatiamé ahpo Eejito weewachio. Waikao arania no'o chaanekapua:

—Weh, wa'a teesoo ikanati siimpaka naaju, pu'ka aamo Eowa Riosiwarao itapiti oowewemia, nape pu'kachepao, no'o tuuyepuapua aatana siimpamerikoopua.

Nape neea chaanekapua:

—Yoomahka siimpameri teemea taamo tatanáma, yooma ihta taamo iinueka i'toka, yooma taamo puhku, yooma taamo o'ochetiamerao, yayawatiaméopua tiamé.

—Wiistuki —no'o chaanekapua araoni yawichia—. Eemea oowera no'o wihkuenariamepua wa'a teeresoo. Kiisi yooma siimpamete eemea wa'ao. Ti'tijoeche siimpamitiapua wa'ao, aamo Eowa Riosiwa oowewari kiamiáo.

Wa'a cheesaopua arania, nekaka taamo ujumapukapua ahpo kahtiachio.

Waikao pu'ka meereo Eowa Riosia, kiisi e'wekopa Eejito puuyanaka i'isaerio, cherayachitepa eejetekapua, tahpitika tísia teetoame masaochi kiriochi, yomachi Eejitoami weechi e'enakao, tukapasipatekapua. Wa'a noonoikaopua, yooma ko'kakepakapua, kiisi kihta itipitekapua siionameo, itapiti kuuu saawaraopua, to'iweoi kuhsiteriami yaukameoi; Wa'a iika poiyame itipitetiapua kiriochieo, yooma ihtaopua kuuu echitiame taakera koi'wame saawaraopua tiamée.

Yomachi wa'a ikitioiopua Eejito araonia, eenechi no'o paaekapua Aaronioopua tiame. Araonichi taamo e'enasoopua, araonia taamo chaanekapua:

—Tísia tatakorikame neea aamo Eowa Riosichiopua, amochiopua tiamé. Nape wa'a tiioiopua neea, aamo naarachenania no'o tatakoriria cheriwemichioo, aamo itanenane tiameo, aamo Eowa Riosiwao no'o cheriwejeremichio, yooma i'ka kiriochi no'o weewachi na'atameo, wahjipatenurepuapua wa'asi.

Neea Moisea waikao, wa'a cheeka itanekania Eowa Riosio. Waikao Eowa Riosia, tísia utewaeme eejetekapua ariwachitikiao. Puuu eekaa waikao, kai muuenati eejekao yooma i'tokapua kiriochio. Nape araonia, neipa pu'ka kiriochi nonowasoopua, taamo i'isaeri ti'tijoerio, kiisi taamo reesisekapua taamo siimpanariachi siimpamichioo, Eowa Riosia araonio, wa'api teeremichioopua iikara peewaekao.

(Puuyatia Iyoteri 10:21-29)

Wa'a tiamekopua araoni iikarao iiwetaopua pehjioo, Eowa Riosia eenechio, no'o chaanekapua: “Tewekachipote apechunamitiapua aamo seekao, aamo kuhsiwa makokao.” Wa'a no'o iintokao yomatiamé Eejito weeechio, tisiwa tukapasipakapua, nape tisiwa tukapasipaka oorosí weripaka tukapári. Wa'a teerekaopua tukapakao, paiká taawe wa'a teerekapua. Wa'a tiiopao tukapario, aaata Eejito araoni ti'tijoeria, ka'chi iika ohjome te'teriapua ma'chio. Naatiche mochikachiche taajenapua, i'isaeri ti'tijoeriche. Wa'a ikitioopua araonia, eenechi no'o paaekapua, Aaroniopua tiame, ahpo kahtiachi e'enasoopua, taamo chaanekapua:

—Siimpamitia naaju yooma aamo uupima, pu'ka aamo Eowa Riosíwa oowewari i'yetomia, nape yooma aamo puhkuwao, i'wa toimachepua eemea.

Nape wa'a chiiopa araonia, nee Moisea chaanekapua pu'káo:

—Nape teemea yooma animari i'toniamé nahkipua, pukae kiamerikapa teemea Eowa Riosio, oowewario.

Araonia wa'a taamo chaachapakopao, tísia nekakao puuuu, taamo chaanekapua:

—¡Yaaa teetoka naaju, ikanati se'wisa naaju no'o tetewachio! Kiisi aamo tetewime e'ramenia wa'asi; eenechi aamo e'enasoo, aamo ko'imachenia.

Waikao nee Moisea araoni kahtiachio machenamiaapa, chaanekania:

—Weeh kaawepua, kiisi no'o tetewime erasoopua aamoo, ka'chitia taawechi ki oosa enamania wa'asi.

**Eowa Riosia oosa marikisa kokosawa, Eejito ti'tijoeri
uhjurewa**

(Puuyatia Iyoteri 11:1-2, 4-7)

31 Araoni kahtiachio taamo nonorasoopua, ehjepamio Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Ehpeo, kiisi pichiwa nayewariopa araonio, itapiti weruma kokosari yoramania araonichio, araoniopua, yooma ti'tijoerirachiopua tiameo, apoe wa'api kiichepaka aamo nonorapumichiopua Eejitoo puuyamichioo, yooma i'isaeri ti'tijoerio. Nape muuu Moisea ki enamo tuukaimua araonichiopua wa'asio, neea eenechi aamo uhjuranipua araonichio, eee no'o chiio tuuyemia: “Neea waikachu naasipa tukaonia, wa'ami u'matomania Eejito mochiwachiamio, yooma aamo ijinuwa pahcha naawakame noonorawachi pipiripi te'ta pa'chirao, yooma wahjipatesikaopua pu'kao, wa'a ikisikaonia tiameo, pu'ka animari puhkurao te'ta pahcha naawakameraopua tiameo pipirípíoi, yooma wahjipatekemanía pu'káoi. Yomatiamé Eejito weechio, ka'chitia taawechi ki nu'uti naarakowa teeremapua, ka'chitia taawechi ehkoriami taawechiami ahkaoi. Nape i'isaeri ti'tijoeri te'ta pa'chira naawakameo, kiisi wahjipatemania pu'kao, piirípíoi, aamoo nane'remichiopa no'oo aatanakoopua, achini iintoka no'o nehpuamekoopapua, no'o ijinuwakamera i'isaerio.”

(Puuyatia Iyoteri 12:1-13)

Eowa Riosia no'o tuuyekapua tiame, eee chaanemichio yooma i'isaeri ti'tijoeri no'o tetejimario:

—Yooma eeme pipirepi ta'pechio, po'wa i'norasa merinuramitiapua, i'ka tukaoo yooma i'isaeri ti'tijoeri

ta'pechio, ko'komichiopua. Ki muuwaeme enesaopua ahpo ta'pechi noonoraewachio, ahpo waapi mochikame kipoteka ko'konurepuapua. Wa'a ikisao pu'ka animari eeraraopua na'poanuramitiapua pu'kao, wa'a ikisapaopua pu'ka eerarao, ahpo kariwa muirachi mootarachi nenekúurachi tiame chuhchenurepuapua, itapiti kuhsi saawarae, eerachi saampatesa. Pu'ka sa'paraopua, wahsesa ko'konuremitiapua pu'kao, keeripa chihpuame ihkomeka, takari ki rewaruraeme tiame. Ka'te ko'konuremitia nu'utioi yo'wio, pasutiamemoio, wahsekache kaawe wasikame ko'konurepuapua.

'Yaapiti ko'konuremitiapua pu'kao, ahpo wisasoriwao chuchasa wa'asi, tarachioi kaakatasa wa'asi, teesoraoi makoka wa'asi, kai waapisi poorosimerikopa pu'kao. Ihjia, no'o Semejenato taawechi enemeripua, Eejito weechiami no'o u'matoiopua, yooma pahcha naawakame te'ta papachira ko'isika, animari tiame wa'achitia, te'ta pahcha naawakame pa'chirachitia ko'isika u'matomiachiopua tiameo. Nape pu'ka po'wae eerara kaari mootarachi nenekúurachi chuhchetiame tetewapao, semejenatoka riisaka u'matomania, ki aawata me'yeka te'ta pahcha naawakame pa'chirao.

(Puuyatia Iyoteri 12:14-20)

'Ihjipu senepi paamuparichi aamo inataka mochitomeria, yooma senepi paamuparichi i'ka no'o semejenatoo, pahkótaka, wa'a chaanepuapua, aamo tetejimari i'isaeri ti'tijoério. Pu'ka pahkochioo, oowisani taawe paani ki rewaruraeme ko'komeri eeméa, wa'a chaanepuapua aamo tetejimari i'isaerio. Pahcha taawechi pahkotamiaioo, yooma katewemeri eemea rewarurao, wa'a nokisapa eemea, ki rewaruraeme wasiteteka ko'komeri eeme takario. Waika tawechiamio, yooma tuuyepuapua eemea aamo tatanao, aatia tiiachipa pahkotanio no'o semejenato pahkoo, wa'a chaanepuapua aamo tetejimari i'isaerio.

(Puuyatia Iyoteri 12:21-28)

Waikao nee Moisea, yooma no'o i'isaeri tetejimari tuuyekania, yooma Eowa Riosi no'o chaaneria

tuuyepuawichoo. Waikao yooma pipiripi ta'pechi ti'tijoeria, wa'a noonoiriamekapua waikao; yoomahka pipiripi ta'pechiopua, piiripi po'wa merisaopua, pu'ka eeraraopua, iisopo saawara isapira netesaopua, pukae chuhcheriapua ahpo kaariwa muirachi mootarachiopua, nenekúurachiopua tiame.

(Puuyatia Iyoteri 12:29-30)

Waikachuri naasipa tukaopua, apoe Eowa Riosi wa'api wa'ami eenariamepua, yomachi wa'a Eejitoo, yomachi pipiripi petechiami te'ta pa'chirakamera naawakame wahjipatesikao, wa'a ikisikaopua tiameo, yooma animarichioi pahcha naawakameopua tiameo, te'ta pa'chirachitiao, wa'achi ikisiriamepuaa wahjipatesikao. Araoni taanaraai te'ta pahcha weerame naawakameai, merisiretupua tiame Eowa Riosieo. Wa'a ikitiopa wa'ao, ki teesa kokosa erakoka naarakowa teerekapua wa'ao. Nape puuu i'isaeri tatanaraa te'ta papachiraa, kiisi wahjipatetiamepua piirípioi, pu'ka po'wa eerara ahpo kariwara muirachi mootarachio, nenekúurachioopua tiaméo, chuhcheretiamekapua.

(Puuyatia Iyoteri 12:31-32)

Araonia yomachi pipiripi ta'pechi wa'achi ikikame wahjipateretio naane'rékapaopua, no'o Moiseo, paaenureriapua waikao, pa'a tukaokoipua pehjiio pu'ka wa'api tukawarichio. Wa'a keenako wa'a no'o eenarioiopua araoni kahtiachio, puuua no'o chaanekapua:

—¡Yaapiti nonoramitiapua naaju ohso kaawe! ¡Ikanati yooma i'toka puuyamitia aamo Eowa Riosiwa itapiti oowewari oowemiaopua, yooma aamo wakasiwa i'tokaioi, aamo po'wa puhkuopua tiame, aamo chaachapariachitia! No'owichioopua tiameo, itanepuapua aamo Eowa Riosiwaio, kaaweruma no'o weritowa.

(Puuyatia Iyoteri 12:33-36)

Nape ke'chu Eejito puuyapai pehji teeme i'isaeri ti'tijoeria, yoomahka ihkorewa itaneka teemea Eejito ti'tijoerio, itapiti

netetiame o'roe, itapiti netetiame tiame tataparasié, wa'a ikisa tiame wisasori we'wemera te'ta nateyamera. Eowa Riosia pichiwa Eejito ti'tijoerio, ka'karuma enepateriapua tamochio, taamoo kaawe erakoa ihkokemeri te'teretewa. Wa'a ikitiapa teemea nonoraka puuyasaapua, ki ookapi ihkoketia i'toa teemea, Eejito ti'tijoeri tísia paarasateka mochikao.

(Puuyatia Iyoteri 12:37-38)

Teeme i'isaeri Eejito puuyakamea, puhsani sientó miiriahkaka teeméa ti'tijoechea, ki ihtetakaopua ooweruo kukuchioiopua tiameo. Teemea yooma i'tokapua tiame, taamo pupukuwaopua po'wa, taamo wakasi pupukuwaopua tiame.

**Eowa Riosia Semejenato pahkoo, aachin nokaka
pahkotapuame tuuyena Moisé**

(Puuyatia Iyoteri 12:40, 42-48)

32 Eowa Riosio pu'ka tukawari taamo i'isaeri ti'tijoeri ku'ika puuyachioipua wa'a Eejitoo, naao sientó aampa piie weerewa oosa mariki paamupari, ohjoetioikapua wa'asi wa'a Eejitoo. Eowa Riosia pu'ka tukawari wa'a ikitiame ahpo semejenatoeo, pu'ka inataka mochinurakapua, senepi paaumparichi ahpo iintoriaopua semejenatokao, pahkotaka. Waika o'inia Semejenato pahko teewakame Eowa Riosia pu'kao.

Eowa Riosia no'oo Aaroniopua tiameo pu'ka pahkoo, eee yooraka taamo yoranurekapua, taamo i'isaeri tetejimariopua:

—No'o Semejenato pahko yooraiopua, eee nokaka no'o iyoripuapua: Aaataai ki isaeri tijoe enesaa, ki ko'kometepua pu'ka po'wa aamo me'yariaopua, wasipateriao. Eeme i'isaeri ti'tijoeria, pu'ka po'wa wahsiaio yomatiamé wahsepuapua, kihta kahponeka piiripioi o'warao; aamo petechi yooremina ko'komitiapua pu'kao, nu'uti chi'wameoi sa'pa ki ma'chipaka ma'chio.

'Aata ki isaeri tijoe ahpo petechi ahpo piisi tatanarachitia te'teriamiéopua ahpoo, Semejenato pahko koi'wa

yoranaresaapua ahpo petechio, puuua, yooma ahpo petechi tehtemario, ahpo siichitepunenurepuapua pu'kao; ahpo siichitepusaape pahchao, kaawe yoramapua waikao, no'o Semejenato koi'wao. Nape yooma tehtemari aaata petechio, kiisi siichiteputiame enesoo, aaataai wa'a petechio ki ko'konurepuapua no'o Semejenato pahko koi'wao, oowéruoi —wa'a no'o chaanenurakame taamo Eowa Riosiwaa.

(Puuyatia Iyoteri 13:1, 14-15)

Wa'a no'o chaanesaapa Eowa Riosia ahpo chiiao, eee no'o cheenurakapua tiame ti'tijoerio:

—Pahcha temari naawakameraa aaata petechi noonorewachio, no'owichio poanatiame enemeriko tuuyepuapua. Pu'ka puhkura animarioiopua tiameo, pahcha tanatiame animari oowirao, no'owichio poanatiameko tuuyepuapua, pu'ka animari merisaa no'o oowewapuawichiokopua —wa'asa no'o chaanenurakapua, ti'tijoerio.

—Aamo no'o Semejenato pahkotoio, aamo tatanao iinatukesoo: “¿Ihtana tiichipa pahkotani teemea?” —chaachapakao, muuu noonoraa chaanepuapua—: “Ihji taamo pahkotaa, Eowa Riosi tísia ahpo utewarie newipateria, taamo ehkoriaami puuyanarioiopua Eejito o'inia, taamo Eejitoo puhkuchitia mochikoiopua, ohjoéka.”

Taamo Eowa Riosiwaa wa'a iintokamepua, Eejito araonio, kiisi taamo toinarerioopua, Eejito o'inia puuyamichio taamo ehkoriaami i'isaeri ti'tijoerio. Wa'a Eejitoo Eowa Riosia, yooma ko'inekeriamepua pahcha na'nawakame papachioopua, pu'ka puhkura animarioopua wa'achitia pahcha papachira tanatiameo, yooma ko'ikeriamepua. Pukaepa ehpe taawechiami teemea, pu'ka animari oowira pahcha pa'chira tanatiame merisao, taamo pahcha naawakame pa'chi pejana mukuyamechitia, oowewame teemea Eowa Riosio.

I'isaeri pa'we sehtanamechi wakiyachi uumatowa

(Puuyatia Iyoteri 13:17-22)

33 Araonio taamo i'isaeri ti'tijoeri Eejito o'inia puuyamichio toakooio, Eowa Riosia sehtaname

pa'wechi pooechiami taamo i'tokapua, taamoo, wakiwechiami uumatoteka. Teemea i'toamekapua tiame ahjae nasiwapuame. Teemea i'toamekapua tiameo, Oose mukuria o'wara, apoe wa'api ke'chu mukuyaio, eee cheeriopa: “Neeea nane'riamenia piie taawechi ahkao, aamoo puuyanapuakooopua i'wa Eejito o'ininaopua Eowa Riosieo, Eowa Riosi taamo noonori kiamo tuuria weechi i'tokaopua. Pu'ka wa'a tiame iintosoopua Eowa Riosio, wa'a no'o i'tojeraninia no'o mukiso o'waraopua.”

Wa'ami wa'atu taamo nokisioioopua Eowa Riosia, taamo pahcha teetoamekapua, taamo akanakamera ne'netesika siimpawachio. Eowa Riosia taaweo, taamo pahcha weritoetiapua toomario, taamo akanasika nokisiwachio; tukaoopua tiameo, taamo pahcha weritoetiapua tajayame, taamo tahjetokaopua siimpachio.

Araonia taamo nonowatioiopua Eejito o'iniao, ohso kaawe ki nonowapumio teeriainia e'rariapua. Wa'a erapakaopua chaaneriapua ahpo ihtata iintopua tu'tuyewario:

—Kiisi kaawe tiame i'isaeri ti'tijoerio nonowariopao, ki'tiopa ehpeo no'o puhku ti'tijoeri, itapiti tehki taamo tekipanakemerioopua.

Waikaopua araonia ahpo soontarowa na'poasaopua, taamo na'naritoriapua taamo ahsepaka eenechi pe'ku taamo upanariapa.

Sehtaname pa'wesuwe ajasitioopa, no'o tetejimari i'isaeri ti'tijoeria tísia majakoapua, tísia maapori tiioapa wa'ao, ki'tiopa ahka ahpo newipuapuachi, sihkochitu muiriamekapapua teemea; wa'ao tiameo, neneku kaawíchikopa, taamo pukamina e'nariachitepai, tahpitika cheetoame inamutiopua kaawai u'mapasiamie, puua ki ookapi Eejito soontaro eneriáme. Wa'a iikao no'o tetejimari i'isaeria no'o Moiseoo, chaachapakapua:

—¿Achinikai i'wa taamo u'pakamua, i'wa taamo wahjipamichioopua ooruchi tiiachi? Epeche kaawe eneriai ki puuyatiaopua Eejito Kooseni tewaniachi taamo ohjoeriachioopua, wa'ao puhkuchitia mochikaioopua, epeche kaawe tiiaipua.

(Puuyatia Iyoteri 14:5—15:1)

Nape nee Moisea wa'a no'o chaachapopa pu'kao, chaanekania:

—Ka'te paache majako eemea, moena ajaka puuyepuapua pehjo, achini iintoka aamo nehpuamerikopua Eowa Riosio.

Wa'a Pa'we Sehtanamechi taamo ajasikoio, tukapasipachikapua wa'asi. Waikaopu toomari taamo pahcha weritoamea, taamo pukamina weripakapua, pu'ka ki ookapi Eejito so'sontarochio, pejanáweka. Wa'a ikitiapa aronia ahpo so'sontarowa ahjamao, ka'chi iika taamo mochikachi muikapua.

Ehjepao Eowa Riosia eee no'o chaanekapua waikao:

—Aamo teesorawao apechuna, pa'wechi oowepa pu'kao. Wa'a no'o iintokopa teesoraeo Eowa Riosia, ki nu'uti eejetekapua cherayachitepa eename. Puuu eekaa yooma tukawari eejekapua, ahkasi pa'wechi maaniame neroio wahjoka neneku waatapachisi, ahjaminaopua, oweminaopua tiamé, wa'a iikaopua, wakiyachi enepaka taamo uumatomichioopua. Wa'a iikopaopua pa'we naasipami poowe enepakopao, wakiyachiami uumatoka teemea. Wa'a tiiopa puuu Eejito so'sontaroa wa'a pa'wechi ajasisaapa, wakiyame po'yopa poeoe, kihta majakoka muikapua puuuai, ahpo ka'karochiopua, ahpo ka'kawaichi nokisiameapua tiame, taamo na'naritokaopua taamo ahsepanareka. Nape Eowa Riosia waikao, amori taamo paonoiopua araoni so'sontarowao amori taamo ahsepame te'teretoiopua, Eowa Riosia araoni so'sontarowa kaaretaraoopua, yooma puhjekekopua ku'risimiraopua. Wa'a iintosaapua Eowa Riosia, no'o chaanekapua:

—Pa'wechi oowepapuapua aamo kuhsiawo. Wa'a aamo iintosoopua pa'we neroia watarumikao, araoni so'sontarowaraa mesunakao, yomatiamé si'ripuka ko'imapua.

Neeroia waikao eenechi napati wa'apitia maaniame enepakapua, araonio pu'ka so'sontaroopua tiameo, yomatiamé si'ripuka wahjipatesaopua. Ma'chirepasoopua Eejito so'sontaro wahjipame weerewaraa, pa'wesuetu maaniame tetewaka teemea yoomahka i'isaeria tetejimaria. Waikao teemea Eowa Riosio, yoomahka wikatakekopua, taamo Eejito so'sontarochio, newipateria chaachapakao.

Eowa Riosia i'isaeri wakiwechiami i'toai koi'tewa

(Puuyatia Iyoteri 15:22-25, 27)

34 Pa'we Sehtanamechi uumatosaapa teeme, paika taawe nokisia teeme poorosimikao, ahkaoi ki

tewisika neeroi nerojipuameo. Ahkasi paika taawe u'matorioiopua, neeroia tewitiapua tewitiao nape chihpuame, kiisi nerojime tiamekapua. Pukaepa no'o tetejimari i'isaeria tísia nekakokapua no'o ahjamao, no'o chaanekapua:

—¿Nerojimená tiiame ihji neeroia, tísíwa chihpuame neeroi?

Waikaonia Eowa Riosi nayewakoopa pu'ka neeroi chihpuamechi simiyame tuuyekao, Eowa Riosia waikao, kuujumawe wa'a weeríame no'o ne'netekaopua, no'o chaanekapua:

—Muuua pu'ka kuujumaweo, wa'a neeroi chihpuamechi ru'minamítiamua.

Wa'a neeroi chihpuamechi no'o ru'minasoopua pu'ka kuujumaweo, puuua neeroi chihpuamea, kaaweruma enepakapua, kaawe nerojime tiiame. Pukaepa wa'ao, “Maara” tewatiapua, puuua “chihpuachi” chaniwame.

Wa'a o'inia uumatosaapa teemea poorosimikao, naapi siimpa teeme waikao wakiwechiami, ahkasi Eerimi weewarachisi ajasiwachisi, wa'ao oosa mariki aampa ooka paichiekachikapua, wa'a noríkameo paika weerewa aampa oosa mariki tahku ajakachi. Wa'a ajasisaapa, ookapi taawe resiputiapua.

(Puuyatia Iyoteri 16:1-8)

Wa'a resipusaapa teemea, eenechi poorosimítiapua, ahkasi Siini teewaekachisi. Wa'a Siini teewaekachi ajasinioiopua, piie meeche aampa naasipasi i'toameka teeme, Eejito weeechi o'inia taamo puuyariachisiopua. Yooma kooame Eejito o'inia taamo nutukaetoao, soopakame teemea wa'asio. Pu'ka kooameo soopatiopa wa'asio, no'o tetejimari i'isaeria, nekakokaopua no'o chaanekapua:

—Epeche kaawe eneríai Eejito itipíniaa, wa'ao teesaói iinuekai teemea kooameo. Muuua Aaroníaiopua, oowera toore taamo wahjipamichio, u'paríamepua i'wamio.

Waikao Eowa Riosia no'o Moiseo, chaanekapua:

—Meere wa'api pu'ka aamo i'isaeri tetejimari amochi nekakoameo, kiasimane kooameo, tewekachi

o'inia eename. Nape pu'kao eemea, piie taawe wa'api ko'kopuameche uumeripua; kihta katewemeri eemea, meere ko'kopuamewichioo. Wa'a teeka nane'remania aamo i'isaeri tetejimario, ihtanasi te'ta no'o e'wiamekoopua. Puhsani taawe simiyamechiche, ooka taawewichio ko'kopuame uumeripua, oowisani taawechio, ki aamo uhjurerikopua kooameo —wa'a no'o chaaneka apoe Eowa Eowa Riosia.

Waikaonia pu'ka Eowa Riosie no'o chaaneretiao, no'o tetejimari i'isaeri tuuyekania eee cheeka:

—Eowa Riosia aamo uhjuremotiapua kooame.

Ehpe aario, sa'pa aamo kiamotiapua; meere piario itapiti kooame aamo kiamotipua, aamoo Eowa Riosio tetewimichiopua, ki nu'uti aamo tesiwa e'riamekoopua, aamoo ki kaawe tiame nayewakoiopua Eowa Riosichi, wa'a iintomotipua. Eeme tamochi na'ariaa, ki tamochikamera simiyamerakaitepua, te'ta Eowa Riosichikamera simiyamerakaitepua.

(Puuyatia Iyoteri 16:13-31)

Pu'ka wa'api aario Eowa Riosia, pu'ka ahpo cheeriao, ikireche itipikapua. Ehjepamio wa'a mochiniachiohua checherepakao, ki ookapi chochoka e'enakopao, pu'ka chapisa ko'isa, wahsesa ko'kotiapua. Pu'ka meere pa'wichuri wakipasoopua, itapiti tohsaname itipiriapua to'iwe aampao, piwiyame. Ihjia eneriapua kooame Eowa Riosi uhjurariáa; puuu Eowa Riosi uhjuraria kooamea, maana tewatiapua.

Waikaonia Moisea tuuyekao, eee chaanekania:

—Ihjipu kooamea, Eowa Riosi taamo uhjureriaa. Siimpaka na'poamitia eemea pu'kao, nape ehpe taawechiche ko'kopuamechewichioo. Eowa Riosia meere eenechi taamo uhjuremotiapua kooame, pukaepa kihta nuutemeri teemea meerewichioo.

Waikao i'isaeri ti'tijoeria, wa'a noonoitapua waikao, siimpaka na'poatiapua waikao, pu'ka maanao, Apoe Eowa Riosi tewekachi o'inia uhjurariao. Nape wa'a chaanetiai aaata i'isaeria meerewichio ko'kopuame nuutepua na'poariapua tiameo, kiisi e'waka Eowa Riosi cheeriao.

Nape yooma puuu meere ko'kopuame nuutetiamea, yooma pikaka ikuchuwakame ma'chirepariapua. Waikao neea pu'ka meerewichio tiame na'poakameo, nekakaonia tísia terikania.

Waikao teeme i'isaeri tetejimaria, senepi taawechi nanapoapua pu'ka maana ko'kopuaméo, ke'chu taipoiopua taaao. Puuu maana to'iwe aampa chuhkuame ki na'poa itipikamea, taaa tatawíe ya'yakaopua, wa'api wehchi wiiwichiriapua mu'ipaka.

Puhsani taawechi asisoopua nee Moísea, chaanekania ti'tijoerio:

—Meereo resipuniame taawechipua, Eowa Riosio iyoriniachikamerapua taawe. Pukaepa eemea ehpe ko'kopuamewichio na'poapuapua, meerewichio ko'kopuame tiamé. Ehpe taawe aiwachisi ko'kosaopua, meerewichio ko'kopuame nuutepuapua. Waikao puuu meerewichio yoomahka nuutetiamea, kihta pikakame ma'chirepariapua.

Nape ki nuutekamea meerewichioo, eenechi puuyariaipua i'noramiao, nape kihta tewariapua maaná, wa'a cheekamekopua Eowa Riosio, resipuniame taawechio kihta maana uhjuramio tuukamekopua.

Wa'a teeka taamo masiteka Eowa Riosia, resipupuame taawechio ahpo te'ta iyorika mochtowao.

(Puuyatia Iyoteri 16:35)

Wa'a teeka Eowa Riosia pu'ka maana taamo i'isaeri tetejimari ko'komichio uhjurekao, ahkasi ooka weerewa paamuparichisi wa'a teewetokapua, ahkasi Kanaani asikoachisi. Puuu maana tewaniamea tohsanamekapua, sóosopatiame, waayeta se'ori chuhchetiamechitia kahkáme.

**Eowa Riosie i'isaeri wakiwechiami nokisinioi nerojitewa,
seepurawaopua tiame newitoka ku'isika**

(Puuyatia Iyoteri 17:1-6)

35 Neipao teeme i'isaeri ti'tjoeria ookapi taawechi poorosimikao, ahkasi Rejirimi weewarachi ajasitiapua, wa'a mochipatioiopua resipumiao. Wa'aoi ki'tiopa neroio isaeri ti'tjoeria, nenekakapua no'o ahjamao, puua no'o eee no'o chaachapakapua:

—Ehpeo muuua neeroi taamo kiamitiapua, tísia pa'paramuna teemé.

Waikaonia chaanékapua:

—¿Achinikai nekakoame eemea no'o ahjamao? ¿Ki Eowa Riosichikamera nekakoai chaachapame eemé?

Nape wa'a chaanetiaipua i'isaeri no'o tetejimaria, simitekapua chaachapakao weeka itapiti noochi nekamuchekao.

Waikao nee Moisea Eowa Riosichi paparaka nayewakania, eee cheeka:

—Muuu Eowa no'o Riosí, ¿ihtana iintotania ehpeo, i'ka no'o tetejimari noochi nekakokamechio? Amori no'o pasipupuame puuuapa noochi nekakokao.

Eowa Riosia no'o nehjiakao, no'o chaanekapua waikao:

—Ookapi o'ochetiamera i'toka, no'o aamo tuuyemiachi siimpamitiapua kaawichio. Wa'a kaawichi e'pechio, aamo kusiwa makotoae wewemitiapua. Wa'a aamo e'pechi wewesocheopua, neeroi machenamapua, yoomahka aamo i'isaeri tetejimario, nerojimichiopua.

Waikao wa'a no'o i'tokopa Eowa Riosi chaaneria o'ochetiameo, wa'a e'pechi no'o wewekopao, o'ochetiameo neeroi pajename tetewakopao, yoomahka nerojitiaapua wa'ao.

(Puuyatia Iyoteri 17:8-13)

Wa'a Rejirimi mochipatioio, wa'a e'enakapua amarekíta ti'tíjoeri, tamochi nasiwámia. Waikaonia chaanekania Osuweo:

—Oisa te'tiamera u'wamera uusaa, i'toka siimpuapua nasiwamichioo, amaresíta ti'tíjoerichi. Neeea wa'a meereo, kaawichi mooenamania no'o kusiwa makotokao. Wa'a no'o yasaka aamo nasiwame tetewapao, Eowa Riosia aamo ku'ipamapua newitotekao.

Oosuea waikao wa'a iintokapua yooma no'o nuureriachitiao. Pu'ka meereo neeea tiame Aaroni ahjamao, wa'a kaawichi mooenakania, piirechi tijoe tiame Uuuru tewaniame yeeka. Pu'ka meereo waikao, Osuwe so'sontaro i'toriaa, amaresíta ti'tíjoerichio, nasiwasikapua. Waikaonia

wa'a neneku no'o seekarewa wahchika weripakania wa'ao, no'o kuhiwao makoka; wa'a teeka no'o weerioio, i'isaeri soontaro nasiwamea, newitoatoapua. Nape no'o wahchika weeria seeka tekipusoopua, amaresítapechi ti'tijoeri newitome teeteretoapua. Wa'a teetopua amaresíta newitokao, no'o resipakopaopua no'o kuhi makoka te'pa oowakao, puuu Aaronia Uuuru tewaniamea tiamea, tehte no'o yahchepakapua yasipamichioo. Waikao no'o neneku chokichi ajapakao, no'o seeka wahchiameteewekapua te'pa no'o makoteka, no'o kuhiwao. Wa'a teeka yasakania ahkasi ariwachisi nasiwaniasi, taaao pakiyachisi; wa'a teeka newitoteka Eowa Riosia Osuweo, amaresíta ti'tijoerichioapua.

(Puuyatia Iyoteri 18:25-26)

Waikamio, tísia tehkikopa peereira katewiame eneniameopua no'oo Moisewichioo, ookapi ti'tijoe peereira katewemeri te'terame uusaonia, no'o ku'ika peereira katewemichioo, ajawasikania. Waikaopua, aapoe wa'apiopua ahpo peereirao, kateweka mochitokapua, ki te'ta tehki tiame noonótiameo. Nape te'ta tehki tiamera peereirao, nooe katewesiania pu'kao.

Eowa Riosia oosa mariki nuurari ki'yani i'isaeri

(Puuyatia Iyoteri 19:1-6)

36 Teeme i'isaeri ti'tjoeria paika meeche nokisiaiopua poorosimikao, Sinai kaawi tewaniachi e'enaka mochipatiapua. Wa'ao Eowa Riosia no'o Moiseo, chaanekapua:

—Muuu Moisea, Sinai kaawichi moenamitiapua, wa'ao neea aamo chaanemapua.

Waikao wa'a no'o moenasoopua, eee no'o chaaneka Eowa Riosia:

—Eeme i'isaeria, eeme wa'api tetewakamepua no'oo, achini teerewachi no'o aamo ma'chipariopua Eejitoo, te'ta noochi papararioopua. Wa'a te'teretoka aamoo, te'ta simiteka noochi paparasioopua, yooma no'o nakiya yorasoopua tiameo, eemea no'o uurua ti'tijoeri enetemapua, aamo wa'api te'ta te'teretoka mochitosoopua, tísia aamo

ku'itoka yasitomania. Weh, meerekachi enamane eenechio, i'isaeri ti'tijoeri nayewemiao, naasipa weruma toomarichi weritoka. Ehpeomua yooma i'isaeri ti'tijoeo ooweruopua tiameo, uupanuremitiapua pu'kao, wa'a ikisao, kaawe wichotiame wisasori chuchanurepuapua. Wa'a noonoisaapua, yoomahka kaawe e'enamapua no'o chiia keepumiao, wa'a Sinai kaawi chokichio. Nape wa'a Sinai kaawichio, ka'te aawataai moenamitiapua, aaata wa'a moenakamea, mukimerichekopa. Wakasi po'waoi ihtá animarikoio, ka'te toimitia wa'a mo'moenamichioo, wa'a aamo toisoo mo'moenamichioo, wahjipamache puuuu.

(Puuyatia Iyoteri 19:10-18)

Wa'a no'o chaaneka kajusoopua Eowa Riosio, tekikania waikao wa'a kaawichio, yooma no'o i'isaeri tetejimario, Eowa Riosi no'o chaanenureria chaanemia. Waikaonia no'o tetejimari i'isaeri mochikachi asisaapa, Eowa Riosio uupanurio tuuyekania i'isaerio, yoomahka ti'tijoe ooweruopua tiamée. Waikao yoomahka uupasaapa Eowa Riosio, wisasori kaawe wichotiame chuchanureko tuukania. Paika taawe i'toaiopua wa'a eenaka Eowa Riosia weruma toomari tunakame tukapatuamechi; puuu toomaria wa'a eenakao mo'porepakapua pu'ka Sinai kaawio, tahpitika chaachakapua te'teokao, tahpitika iintokaopua kuhjipakapua tiaméo, yooma te'pa kaawichio, tahpitika iintokaopua tiame morokao. Wa'a iintosaapua tiameo, ki nu'uti turuwachaniame inamutiapua wa'ao, kai nu'uti turupuchari turuwachaniamechitia, ki nu'uti toruwaka kusuchaniame. Ki ku'ita moorewa tiioa wa'ao, ki nu'uti na'i tajenarichi weritoka tekiriopa tiame Riosi Eowao, no'o tetejimari i'isaeria, tísia majakoapua pu'kao. Ehjepaonia no'o i'isaeri tetejimario, wa'a kaawi chokichisi i'tokania Eowa Riosi chiia keepumichioo.

(Puuyatia Iyoteri 20:1-17)

Waikao Eowa Riosi o'inesoopua nayewakao kaawia, oowera chachapia ihsiapua Eowa nayewaka chiiaeo. Puuuu

ahpo nuurari taamo chaaneka nayewekao, eee taamo cheekapua:

—Neeepua Eowaa, te'ta aamo Riosiwaraa. Neeepua tiameo, Eejito o'inia aamo puuyanakamea, aamoo te'ta tísia aiwaka mochikoioipua, araoni puhkurachitiao.

'Eemea ka'te aaata piirechiami ahka paparawemitiapua, noochiche paparapuapua ohso kaawée.

'Ka'te aamo Riosiwachitia uumitiapua, ihtaoi tewekachi iintuameka tiame, itapitie netetiamechío, ihtaoiopua i'ka weeechi iintuame, ti'tijorie itapitie netetiameoi, ihtaoiopua itapiti neerochi iintuameka tiame netetiamechioi. Kihta ihtaoiopua ahpo riosiwachitia netetiame teteiwameo, ka'te chopokorieka ajapemitiapua pu'kao, ihtaoiopua aamo oowe erapateka itapiti yoorepuawichio aamo peenia chaaneka utewa yooraka chaachapoio, ka'te ihta iyoriwa yorakemitiapua pu'kao, aamo te'ta Riosiwarao, neechekopua, te'ta Eowa Riosikamerao, neechekamerakopua. No'oche tísia kaawe erakoka paparapuapua. Yooma aaata ki noochi paparamoopua neeea, ki no'okamera nakiyamekoopua tiameo, kokosamachenia pu'kao, ahkasioi tatanaraoi, ahkasioi ojochiwaraoi, ahkasi ojochiwaraoi tatanasiwaraoi. Nape no'o chiia e'waka mochitoameopua, no'o nakika mochitoameopua tiaméo, kaawerumari ikiteka yasitomania pukachio.

'Ka'te —Áii Riosí— chaani, oowera chanikao, no'o teewachi wa'a chaniniamea, oowera ki noochi paparaka chiiame puuua. Aaata oowera wa'a chaachapameo neeea, kokosámania pu'kao.

'Inatepaka mochitomitia eemea no'o resipuriamo taawechio, no'oo aamo resipumichio taawe yahchariao, ahkasi wahka ihtoriachisi resipusiawichioo. Eemea puhsani taawe wa'api tekipanamitiapua, nape oowisani taawechiopua resipumitia, pu'ka oowisani taawe resipuwachio, noochiche iyoriwa nokipumepua ahkai mochikaio. Eemea aaataaio pu'ka taawechio, kihta tekipanapuapua, aaataaio aamo ta'pechi mochikameaio, aaataaio aamo seekarewachitia mochikameaiopua puhkuchitia; aamo puhku animari tekipanatewao, resiputepuapua tiaméo, kaawaioo, uuruoio, aaata

ti'tijoeri aamo ta'pechi ohjomia e'enakameoopua tiameo. Wa'a te'tereka mochitojeraninia aamoo, no'oo pukeri o'icharichi puhsani taawechio, weee enepatesaapania, teweka enetesaaapania tiameo, neeroi enepatesaapania tiame, yooma ihta iintuame enepateka kajusaapania tiameo, oowisani taawechi no'o resipuriopa. Wa'a tiachipa aamowichiooi, pu'ka oowisani taawechi yahchiamenia aamo resipumichioopua tiamé. Pu'ka oowisani taawechi yahchamania, noochi paparaka te'ta iyorimichioo.

'Aamo yeeyeopua aamo noonoopua, ahkai kahtiaio, yooreka tetewipuapua pu'kao. Wa'a te'tereka ohjoetosa eemea, ki ku'itapisi mochitomapua, no'oo aamo Eowa Riosiwarao, weee nooe aamo kiamio tuuriáchio.

'Ka'te merimitia muuuu aaataoi.

'Ka'te nokimitia eemea aamo ki nokipua tiameo, aaata uupira ahjamao, uupiraai kuunara ahjamao.

'Ka'te ichikomitiapua.

'Ka'te wihtuki nayewamitiapua aaatachioopua aamo wahjachio.

'Ka'te tahpitika eramitia aamo aaata piirechi iinuekachitia yasinarewakao, ikotuchekekao, i'ka eee tiamechitiao: kaari, aaata uupira, aaata seekarewachitia mochikameoi, aaata puhkura animariroi, ihtaai aamo piirechi iinuekaioipua ikotuwaio.

Yooma i'isaeri ti'tijoeria, wa'a mochiniapua napawikame kaawi weeriachi chokichi, keepuka pu'ka tísia utewaeme te'óchaniame, ki ku'wita turupúcharika chiiáme, ne'neka pu'ka tahpitika ihsiamé kuhjipaka, wa'a kaawichio tísia moroyameopua tiamé. Wa'a tiame tetewapa no'o tetejimari i'isaeria, tísia majakameopua, no'oo chaanekapua:

—Ohso kaawe aamokamera nayewemichio itanepuapua Eowa Riosio, wa'a ikisooopua muuukamera taamo tuuyemitiapua Eowa Riosi cheeriao. Nape apoe Eowao, ki taamo nayewejeriame teeméa, apoe taamo nayewesooopua, wahjipamapu teemea.

Waikaonia no'o tetejimari i'isaerio, eee chaanekania pu'kao:

—Ka'te majako eemea Eowa Riosio, Eowa Riosia, ahpo tísiwari utewari aamo ne'neteka chiiamepua,

aamo seeweka inamumichiopua, ki tatakoriwa ihsika mochitonaremichiopua.

I'isaeria Eowa nuurari e'waka mochitomio tuuyá

(Puuyatia Iyoteri 20:21)

37 Waikaonia ti'tijoerio mekapi enepoiopua wa'a kaawiopua pehjo, Eowa Riosi kahtiachisi pakikania tukapachi, ehpeche nuurari no'o kiamichiopua, no'o i'isaeri tetejimariwichioo.

(Puuyatia Iyoteri 21:12, 14-15, 17; 22:20)

Wa'a Riosi kahtiachi no'o asisooopua, Eowa Riosia no'o nayewekao chaanekapua, ki ahpo nuurari e'waka mochitoameo, kokosapuamekoopua, eee chiiapua:

—Aaata ihtawichiooi me'yakamea, mukimáchepua. Aaata nekaka me'yakameai, mukimachipua tiame. Aaata ahpo noono yeeyeoi tehpunaka na'atakameai, meripuamechepua. Wa'achitia ahpo noono ahpo yeeyeoi mukinurakameaio, apoekamera mukimerichepua. Aaata piirechi itapitikamera ahpo riosiweteka oowekameapua ki no'okamerao, mukimerichepua tiamé.

(Puuyatia Iyoteri 23:14-17)

Yooma ti'tjoeria piie paamuparichi simiyachio, paisa e'enamерipua no'o tetewachio, paika pahkokoio sesenepi, itapiti no'o ihkokewa makotokaopua, oowatokaopua kehkisa no'o ki'yaria parasatewao.

Kajusaapa wahjachi Eowa Riosi nuurari ti'tjoerio iyoriniame chiia keepukao, tekikania wa'a kaawíchio. No'o i'isaeri tetejimari mochikachi asisaapania, yooma tuuyekania pu'kao, Eowa Riosie tuuyenuretiao. Waikaopua aapoeo, no'o chaachapakapua:

—Yooma e'wema teemea, pu'ka Eowa Riosie aamo taamo chaanenuretiao.

Waikao nee Moisea yooma iyotekania Eowa Riosi nuurario, iyoripuawichio no'o chaaneretiáo. Waikao yooma iyotesaapania pu'ka Eowa Riosi nuuraio, pu'ka

meereo, yooma paaekania no'o ahjama e'enaria ti'tijoerio, wa'a Sinai kaawitere napawipuawichioopua. Waikaonia wa'a napawisooopua, tehtee ooronatakania. Pu'ka oorona netesapaonia, ookapi tehtemari uhjurakania wakasi tatanara o'owira ko'imichio, Eowa Riosi oowewepuawichioopua wahsekao. Waikao weeweruma kaajete uusaopua pu'ka wakasi tatanara o'owira eerarao, naasipasiopua pu'kao, Eowa Riosiwichio no'o tepaweteriachi norikame saampatekania pu'ka eeraeo.

(Puuyatia Iyoteri 24:3-8)

Wa'a ikisaonia yooma Eowa Riosi nuurari iyoriwara iyonakekania, ti'tijoerio. Pu'ka no'o kajusooopua iyonakao, no'o tetejimari i'isaeria eee chaachapakapua:

—Teemea yooma pu'ka Eowa nuurani iyoriwa aamo taamowichio iyonakeriao, iyorikache ohjoema teemea.

Waikaonia ti'tijoerio wa'a chaachapasooopua, piirechi kaajete eera to'wame uusaonia, iisopo kuhsisu uusaonia tiameo, pukaeo eerachi saampatesaonia, i'isaeri ajakachiami weesa chi'ponekania eekachi eee cheeka i'isaerio:

—Ihji eeraa amochiami no'o chi'poniaa, taamo Eowa Riosi nuurario, taamo iyorimio chaachaparia pichiwatari puuua.

Eowa Riosia Moiseo, ahpo i'tokari aachin teeka netepuame tuuyena

(Puuyatia Iyoteri 24:12-18)

38 I'isaeri ti'tijoerio yoomahka iyorika mochtomo tuusooopapua e'weka tiamé, pu'ka Eowa nuurari uhjureriaopua pahcha simiyamechio, no'o Sinai kaawichi no'o moenarioioo Eowa Riosia, eee no'o chaanekapua:

—Eenechi moenamitia i'wa te'pa Sinai no'o kaawichio, ehpeche iinuemekopapua no'oo, ihta itapiti aamo tuuyemia. Ooka tehte taparasi aamo kiamo o'rane, pukachi no'o iyoteriachi te'ta no'o nuurario, pu'kao aamoo, aamo tetejimari ne'nétemichioopua, i'isaeri ti'tijoerio.

Waikao neea eenechi moenakapua Sinai kaawichio, Osuwe yeekao. Nape wa'a moenamiaio neea, i'isaeri o'ochetiameo chaanekania:

—I'wa itipimitia eemea no'oo puuyeka. Itapiti aamo katewemia iinuesaa, wa'a kahtipua Aaroni pu'kawichioo, Uuuri tewaniame tiame, puuu ooka aamo ku'imapua, ihtoi itapiti aamo katewenekao.

Wa'a chaanesapa neeea, mooenakania kaawichio. Puuu toomaria eenechi moenasoopa, eenechi mo'porepakapua kaawio. Oowisani taawe no'o ihsioiopua wa'ao, Riosi Eowaa no'o nayewechaniapua wa'a naasipa toomarichio. Eowa tisiwaria i'isaeri tijoeri tetewachioo, itapiti na'i tajenakameka tiapua, te'pa kaawichi chupachío. Nee Moisea wa'a kahtiania Eowa Riosi ahjamao, ooka weerewa taawe, ooka weerewa tukawari tiame.

(Puuyatia Iyoteri 25:1-7)

Eowa Riosia wa'a kahtioiopua ahjamao, eee no'o chaanekapua:

—Muuua i'wa o'inia tekisaopua, Isaeri ti'tijoerio chaanemitiapua, yooma pu'ka no'o ki'yariachi uusa, no'o ki'yaka oowepanurepuapua, aapoe ahpo kaawe e'rachi. Puuu itapiti no'o u'yepapuamea, ihjipua: o'ro, tataparasi, koure; yooma ihta pa'wisari: tewekachitia siioname, setamurame, sehtaname tiame; wisasorio, te'ta ka'kárumara; riino wisasori te'ta nateyamera; chiiwa kuupara, weesero wi'chira sehtaname pa'wisetiame; wi'chi yokitiame te'ta nateyamera; ma're te'ta pepewatiamera; nerosowi; yooma ihta itapiti kooame ta'iretame.

(25:8-30)

'Yooma ihji aamo upanuranuriala, tiopa netepuamewichio, no'o aamo naasipa yasitomichio. Ihji no'o tiopakaria i'tokari enemeripua, ihjia poorosimiaapa eepi sa'runasipuamepua, ahka resipupua no'o chaanesiachio, ikanati werasipuawichio eenechio. Puuu i'tokaria, yooma wa'a i'toniameapua tiameo, te'ta aamo no'o chaanesiachitia netepuame enemeripua, te'ta kehchuma aamo no'o chaanesiachitia werasipuame enemeripua, naatichitia: oosa mariki aampa paika naasipasi kenekura keneruma

enemeripua, weeresio te'pasio tiameo, naao kenekumeto naasipasi enemeripua. Puuu wechapariraa, paika wechaparieme enemeripua, apoche taparasie. Naominachi ki wechaparitetiachio, wisasori chuhchepuamepua mariki otonatetiachi, wa'a enemapua muipuachio. Puuu i'tokaria, naao tahpewa kemaporaeme enemeripua, eee tiame: pahcha simiyame tapemopora, wisasori netetiame enemeripua; ookachi simiyame tapemopora, chiwajowira kuuparae keema netetiame; paikachi simiyame tapemopora, po'wa wi'chira sehtaname pa'wesetiame enemeripua; naochi simiyame wa'asi tapemopora, itapiti wi'chi sosopatiame enemeripua.

'Puuu i'tokari yooreminaopua, ooka yooreminaeme netenuramitiapua, naasipao naao otona o'roetiamechi wisasori chuhchetiamechio, okana yooremina iintapame. Wa'a te'ta epeche yooreminaopua, te'ta epeche tísia iyoriwachi enemapua; wa'aopua te'ta iyoriwachi yooreminao, kaajoni o'roe tapechuchetia tekipuapua, te'ta pewatiamera, kuuu taparasie netetiame; wa'a ikitiaopa muuuu, wa'a toanurepuapua pu'ka tehte rarapenameo, Riosi Eowao, ahpo nuurari iyoteriachio, yomatiame ti'tijoe ooweruopua tiameo, te'ta yooreka mochtomichiopua. Pu'ka kaajoni mo'porarao, apoche o'roe netenurapuapua pu'kao, pu'ka mo'porachi neneku e'nekuwachio, ooka tewekachi Riosi ku'iwari aanaeme netesa, ajawenurapuapua, apoche o'ro netetiame. Puuu ooka Riosi ku'kuiwara netetiamea, ahpo aana ma'saraeo pu'ka kaaja mo'porarao, to'piameka te'teremeripua, apochi taaweeka ajakao, pu'ka kaaja mo'porarachio, koomoraka ne'neka. Ihji kaajaa, ti'tijoeri noochi kateweri nayewamepua, aapoe wa'api no'o nuurari e'wekache mochtomio tuuria, i'ka kaajachi yooreminao toatiameo, ooka tehte rarapenamechi iyotetiame.

'Pu'ka kaaja aamo kuuwepatioopa netekao, pu'ka ooka no'o ku'iwari ajawetiachio, te'pa aampa o'inia aamo ahjama ihsimania, ehpeche aamo tetejimari i'isaeri no'o nuurewachi simiyame yorapuame aamo ki'yakao. Yooma pu'ka neipao, pu'ka i'tokari yooremina te'ta iyoriwachi tekitiopua no'o kaajawao, te'pa pu'ka ooka no'o ku'iwari netetiame ajawetiachi aampa ihsimania, aamo tetejimari i'isaeri

tatakoriria cheriweka, te'ta neeserosi wa'a pakisooa, animari eerarae wa'a kaaja mo'porachi chuhchemiaopua.

'Ookachi yooreminaopua epeche waapikamera yeetachio, ki te'ta iyoriwachi enemeripua wa'ao. Wa'a yooremina kawiyaminao, meesa werapuamepua wa'ao, apoche o'roe netetiame, pukachio, toapuapua oosa mariki aampa ooka paaní. Puuu oosa mariki aampa ooka paania, isaeri tetejimeripua, oosa mariki aampa ooka tetejimari; ihji pipiripi muuwari tetejimarua, Aakowo pipiripi tatanarachi ojochisikamepua.

(Puuyatia Iyoteri 25:31-40)

'Pu'ka ki te'ta iyoriwachi tekiyaminao, meesamina ma'chiachio, kanterero weranurapuapua wa'ao, apoche o'roe netetiame, pukachio oowisani kaantera ajaweniamechi. Pu'ka yooremina te'ta iyoriwachi ke'chu muiwachio, wa'a wisasorie to'perachi chuhkuachio, tepawe weranurapuapua wa'ao, o'roetiame, wa'a kosipuawichio'pua cho'io. Yooma ihji itapitia, pahcha muirachi ki te'ta iyoriwachi yooremina, wisasori to'pera mariki o'roetiame otonaeka chuhkuachio, wa'a ajawanurapuapua.

(Puuyatia Iyoteri 27:1-19)

'Pu'ka i'tokarichi tawemina ta'perachio, sisiokie netetiame weruma ihsawirera weranurepuapua, wakajowira yomatiamé wahsepua tiiachi, yomatiamé powajowira tiamé, pu'kao, no'owichio oowewarichitia. Puuu sisioki weruma ihsawireraa, naaomina ihkiachio wakajowira aawaraka te'teriamé ajawenurapuapua. Wa'a ikichaminao paanikora weranurapuapua oronse meetarie netetiame, pu'kao neeserosia, neeroie pochiwemeripua, ahpoo paanikomiiachi. Wa'a norikameo pu'ka i'tokarichio, ne'neserosi paanikora weeriachisiopua, ahkasi ihsawirera weeriachisiamio'pua tiameo, yooma nooreka pu'kao, ooka weerewa enekura ihtetame tepekumao, aamo ko'retenurapuapua; pu'ka ko'rera weeresiopua pu'kao, piie weerewa aampa osanao ma'matokasi yoranurapuapua; oowepote weeriameopua

pu'ka ko'rerao, ooka matokasi enemeripua. Ko'reraa tohsaname wisasori chuhchetiame enemeripua, paika weerewa otonarachi chuchatiame; yeetaerachipua, wisasori kutatiame chuhchetiame enemeripua, naao ko'rekuuuchi chuchatiame. Puuu i'tokari yeetaeraa, ko'rera yeetaraopua tiameo, taaa machenachimina ajameripua.

(Puuyatia Iyoteri 28:1-4)

'Aaronio uukamenia naao tatanara ahjama, puuu ihjipua: Naarapu tewaniame, Aawio tewaniame tiame, Reasari tewaniame, Itamari tewaniame, yooma pu'ka naao Aaroni tatanao, Aaroni ku'imichio ajawakamenia ne'neserosi nu'nuntirachitia. Aaronia te'ta werumara neeserosi enemeripua. Pukaepa chaanejeraninia ti'tijoerio, pu'ka Aaronio tatanaraopua tiameo, ne'neserosi wakirara netekenurepuapua, ta'tasewame wakiraeme, peenia te'tiame, tatapara nokayame, te'ta pu'ka yoramia wakirarepua te'teriami.

(Puuyatia Iyoteri 29:38-42, 45)

'Puuu ne'neserosia, senepi piari ma'chirepasoopua, piiripi poajowira merimeripua no'o oowewariwichioo, epeche kaawerumara uusa piiripi wa'api paamuame. Pu'ka eerara uusaopua weruma paasochio, ihsawirera norikame nenekurachichi chi'ponemeripua. Pu'ka ihsawirerachi aampaopua, wa'a wahsenurameri muuuu yomatiame pu'ka powajowirao. Tiiriko tusutiame tomatiamie no'o oowenurapuapua, wa'a ikisa nerosowi, panijuwari neeroraopua tiame. Senepi taawechi piari aariopua tiame, wa'achi noonoinurapuapua. Senepi poorosimika eenechi werasinioiopua no'o i'tokario, wa'a nokisinurapapua no'o iyorika oowewariwao, senepi no'o oowewenioio wa'a aamo nokayachio, wa'a aamo ahjama ihsimania te'ta iyoriwachio.

(Puuyatia Iyoteri 30:1-8)

'Senepi piariopua Aaronia pu'ka kanterero pi'wiaiopua, cho'i mooriwa kosinurapuapua tepawerichio, te'ta

iyoriwachi wisasori to'pera chuhkuachiopua, chokichi weeriamo. Tukaoo pu'ka kantererochi kaantero tajenatesaopua, eenechi cho'i kosinurameripua cho'i moorerachio wa'a tepawerichio.

(Puuyatia Iyoteri 31:1-6)

'Neeea Wesareéri uukamenia, Uuri tewaniame taanara, pu'ka Uurio, Uuuri tewaniame taanarapua, yooma puuua uura tetejimarisiwa ti'tijoeri. Pu'ka Wesareério no'o Riosiwari pochiwekamenia pu'kao, te'ta machiwari ki'yakao, te'ta peenewa inatari ki'yakao tiame, wa'a ikisa tísia peenewa ye'kari ahjae ihsimichiopua no'o i'tokari netekao, yomatiamé ahjaera nakipuame no'o i'tokari netenuramiawichioopua tiamé.

'Neeea pu'ka ahjamao, Ajoria tewaniame weerakamenia, Aaisamaka taanara puuua, pu'kao Raani tetejimarichi uukamenia pu'kao. Yomatiamé Ajoria ahjama tekipanamerio, tísia pepeniamekoioopua pu'kao, epeche peenewari pahtewa kiamania pu'kao, epeche peeneka yoramichiopua pu'kao, no'o nuurewa amoe chaanenuraka uhjuroa.

I'isaeria ahpo paparawemia riosirewa neteria

(Puuyatia Iyoteri 32)

39 No'o Moiseo te'pa Sinai kaawichi kahtioioopua, Eowa Riosi yoranurawa nuurewa uukao, no'o isaeri tetejimaría we'sapariapa tehpe ki no'o tekiyopao, chaachapariamepua Aaronio:

—Itapiti riosi taamo netekemitiapua taamo paamiratumichiopua, taamo kaaweruma ahjari teetowachi masitesimichiopua; Moisea ahkasio ki eenamepua wa'asio, ki nane'riamekoi teemea ihtanajuare ikiriamekopao.

Waikao Aaronia chaaneriamepua pu'kao:

—No'o u'yepamitiapua pu'ka aamo ooweruwa we'raraopua o'ro apocheo, yooma pu'ka tatanara we'ra chuhchaka ohjoa tiame.

Waikao yooma oowerua, Aaroni u'yeparepua yooma o'ro we'ra ahpo chuhchaka ohjoao. Pu'ka o'ro u'yepatiaapa, Aaronia yooma na'ichi ya'yapurepua, wa'a

iintosaapa pukaeo, wakajaira taanara netekeriapua. Pu'ka netekesaopua, ti'tijoeri u'yepariapua tetewimichioo. Isaeri ti'tijoeria ahpo riosirewa tetewapaopua, chaachapariapua ti'tijoerio:

—Nee, i'wa chuhkupu taamo Riosiwaa, taamoo, Eejito puuyanakamea, taamo newipateka.

Aaronia waikao tehtee tepawe neterepua, pu'ka wakajowira riosirewa netetiame tawemíno; wa'a iintosaapua aampao, tehte chachakarama tehchoneka ooronetarepua. Aaronia waikao, chaanerepua ti'tijoerio:

—Meereo pahkotema teemea, i'ka aamo riosirewa itapiti wasipateka oowewamichiopua.

Pu'ka meereo yooma napawirepua pu'ka riosirewa chuhkuachiopua. Wa'ao ki ookapi itapiti oowewerepua wahsewekao ahpo riosirewa chuhkuachio. Pu'kaopua tiameo, chopokorieka ajaperepua tawemina iyoreweka, yawikerepua tiameo pu'ka ahpo riosirewa netetiame chuhkuameo. Ki nu'uti pahko kooametaniame noonowitiamepua wa'ao.

No'o Moiseo te'pa Sinai kaawichi no'o ihsinioiopua Eowa Riosi ahjama nayewakaopua pehjo, puuaa no'o chaanepua:

—Tekika ne'nemitiaomua aamo tetejimari i'isaerio; puuaa no'o nuurario natakepakamepapua wa'asi, piirechi ahpo riosiwemia netekame puuuapa. Naane'riámekai neeepa pu'ka wa'a tiame noonowimia, pu'kao tísia peewamekopapua ahpo inatarichio. Ehpepeo neeea pukachio, tisiwa nekakame kahtiamenia, ko'imachenia ki kaawe noonowikamerao; nape kaawe te'teriamiopua noochio amochitiao, ki nu'uti tetejimarisiwari enepatemanía.

Waikaonia tísia nekariamekopua Eowa Riosio, ki yooma wahjipatemichiopua ti'tijoerio, eee cheeka pejana naarachekania Eowa Riosichio:

—Paamira, ¿ihtanawichio ko'ita muuaa aamo utewarie wa'api puuyanariamekaiopua pu'kao Eejito? ¿Ki nane'riamekosa muuaa wa'asio, aamo iintokemo tuuriapua Auranio, Ihsaopua, Aakowoopua tiameo, kii ookapi aamo iintapakemio tuuriamekopua pu'káo, so'porichitia, weeeoi aamo kiamo tuuriaopua tiaméo, akana enemerikoopua, ohjoremiachioopua tiaméo? Wa'a tiachipa yooma aamo ko'isooopua, Eejito ti'tijoeria aamo na'aremapua.

Waikao wa'a no'o chaanesoopa pu'kao, saipakapaopua tísia ahpo nekarewao, Eowa Riosia ki yooma ko'yakapua isaeri ti'tjoerio.

Neeea Oosue ahjama tekiyaiopua wa'a Sinai kaawichio, Eowa Riosi nuurari tehte rarapenamechi iyoteria, i'toka tekikania. Nape wa'a ti'tjoeri mochipatiachi eenaiopania, wikatame tetewakania, yawiyame tiamé. Wa'a nokayame tewakapaonia ahpo riosirewapariachi paparameo, ki nu'uti nekapakao neeea, wehchi ihpapakania Eowa nuurari tehtechi iyoteriao, puuuu wehchi ruhjikaopua, yooma kahsikapua. Wa'a iintosaania, pu'ka wakajoiri apoche o'ro netetiame uusaopua, na'ichi ipasekania pu'kao. Wa'a iintosaania pu'ka o'roo, yooma pihtunake tuisapaonia, neerochi ipasekania pu'kao, wa'a ikisaopua pu'ka neeroio, yooma nerojitekania isaeri ti'tjoerio.

Wa'a iintosaania eee chaanekania Aaronio:

—¿Achinikai wa'a iintoka muuuu? ¿Ki nane'riamekosakao muuuu, ki nu'uti tatakoriopua itapiti ihtaoi netetiamechi riosiwaka paparaniameo, Eowa Riosikamera paparamitooiopua ohso kaawe?

Wa'a no'o chaanesoopa Aaronio iinatuokekao, Aaronia eee cheeka no'o nehjiakapua:

—Aapoekamera te'ta ki kaawe noonikamepua, aapoekamera utewa yooraka eee no'o chaanekamekapa: “Piirechi riosirewa taamo netekemitiamua.” Waikaonia pu'ka weeka itapiti o'roo u'yepatiapaonia, na'i tajenarichi ihpapakania. Wa'a no'o iintosoopua, puuu o'ro na'ichi ya'yakamea wakajoiri taanaraka tiame machenakapua, aamo te'ta tiame tetewariachitia.

Yooma wa'a tiame no'o nehjiakoopua Aaronio, yooma ti'tjoechi ne'nepakaonia, chaanekania:

—Yoomahka Te'ta pichiwari Eowa Riosikamera na'aritonariamea, no'o weeriachikamera ajapapuapua.

Waikaopua, reewi tetejimariche ajapakapua no'o weeriachiminao. Waikao chaanekania pu'kao:

—Eowa Riosia aamoo ko'inurenepua pu'ka aamo petechi waapiami ohjomeo, yooma wakajoiri riosirewakapa te'ta paparawekamekoo.

Waikao reewi tetejimaria, wa'a noonowikamepua, wa'a noonowikaopua reewitaa, ahkasi paika miiri i'isaeri ko'yariapua.

Waikaonia yomatiamē ki ko'itiame itipiameo,
chaanekania pu'kao:

—Eemea wakajowirachi tísia paparakemeaio, ki ko'itiamekoio, ki sa'ruame eemea, ki nu'uti aamo tatakoririao. Pukaepa utewaeme naaracheka Eowa Riosio, itanema neeea aamo cheriwepuwichio.

Waikao chaanekania Eowa Riosio:

—Tesiwa e'raka chiiamenia, cheriwejerakaopua no'o tetejimari ti'tijoerio, ki teesa tatakoririaopua itapiti netetiamechi riosirepakaopua, paparawekao. Ki cheriweme erapasaamua pu'kao, no'okamera choapuapua tewara, aamo iyotaperichio.

Wa'ao no'o chaanesoopua Eowa Riosio, eee cheeka no'o nehjiakapua:

—Nape neeea, noochiche tatakorikameche choamania no'o iyotaperichio. Wa'a tiachipa muuuu, simika i'tomitiapua aamo ti'tijoerio, no'o aamo kiamio tuuriachi weewachi, no'o tewekachi ku'iwaria aamo pahcha weritomapua. Nape pu'ka tatakoririao neeea, te'ta kokosapuame taawechi kokosamania pu'kao.

Nape Eowa Riosia wa'a cheekamekaiopua ku'we neipao, itapiti ko'koame yekirewa uhjureriapua, pu'ka wakajoiria riosirewa netetiame paparaweriopapua.

I'isaeri Eowa Riosi i'tokari neteya
(*Puuyatia Iyoteri 34:1-4, 10-16, 27-35*)

40 Neipa pu'ka kokorewa yekiwa uhjuraríoio, Eowa Riosia eee no'o chaanekapua:

—Ehpeo muuuu ooka tehte rarapenāname chachaka netesa aamo kahsinariaka te'terīameo, te'pa Sinai kaawichi no'o i'yetomitiāmua, pukachi no'o iyotemichīopua eenechīo, no'o oosa mariki nuurariwao.

Waikaonia i'yetokapua pu'ka ooka tehte rarapenānameopua, Sinai kaawichi, wa'a no'o eenakopaopua Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Ki nu'uti itapiti iintomiitenia aamo i'isaerīwīchīo, wa'a aamo ohjoremiachīo. Wa'a ohjoeme ti'tijōeria kiisi noochi paparamēopua, ma'chipamania pu'kao, pu'ka puhsani tetejimariwa ti'tijōeriopua, aamokamerache wa'a

itipimichiopua. Nape aamo inatemitiaopua pukaeo, ki ahjamachi aamo nokisinaremichiopua ihta itapitichioi, nenewikaoi ka'te nenewimitiaopua ahjamao; ohso kaawe ru'minemitiaopua ahpo ri'riosirewa tepaweririaopua, kahsinepuapua tiame ahpo ri'riosirewaopua netetiameo. Ru'minepuapua tiameo, itapiti kuuuoi kutemorioiopua tiamée, ahjachi ahpo ri'riosirewa imachuka paparawiachioi, aamoo tiameo, ki pu'ka ri'riosirewarachi paparamichiopua. Eemea no'ochichekamera paparapuapua.

'I'ka aamo ahjama no'o katewiao, Isaeri ti'tijoeri ahjama tiameopua no'o katewiao, iyotepuapua.

Neipa ooka weerewa taawe i'toi Sinai kaawichio nee Moisea, eenechi tekikania Sinai kaawichio, no'o tetejima i'isaeri mochikachio. Puuu kehki taawechi kaawichi kahtiaoonia, kiisi koaka yasakania, ihto ki iijika. Nee Moisea Sinai kaawichi tekiyaiopua, na'pa tehte rarapename Eowa Riosie iyotetiame nuurari u'pakao, pu'ka oosa mariki nuurari e'wepuameo, ti'tijoeria no'o nanarira tatapara ihsika tajitokao, tísia no'o majaweka tetewikapua, aawataai kiisi no'o ne'neme erakoapua. Pukaepa wisasorie no'o to'pekania nanarichio. Wa'a ikisaonia chaanekania no'o ti'tijoerio:

—Ka'te no'o majakóo, ohso kaawe no'o waapi ajapamitiaopua, no'o Eowa Riosie tuuyenuretia keepumia. Pukaepa neea Eowa Riosi ahjama nayewamiaapa, momopurapuania no'o nanario, nape ti'tijoeri ahjama nayewamiaapa, momoporiana no'o nanario, tísia majaweniapaonia ti'tijoerieo no'o nanarichi ne'nepuao, tahpitika tiamekopania no'o nanarichio, Eowa Riosi tisiwarirao.

(Puuyatia Iyoteri 35:4—36:4)

Waikaonia no'o nanari to'pekao, yooma chaanekania isaeri ti'tijoerio, Eowa Riosio ahpo weerenurio tuuyopua pu'kao, ahka ahpo te'ta iyoripuachio, apochi paparakao. Wa'a chaanesaopania, yoomahka upanurekania weeka itapiti oowewari ahpo kaawe e'rachi upapuame Eowa Riosiwichioo, itapiti ahjaerae tekipanapuame, wa'a te'ta no'o chaanenurakamekopapua Eowa Riosio. Yoomahka ti'tijoeria waikao, wa'a noonoikapua.

Yooma Eowa Riosiwichio oowewari na'poatioopua, Wesareéri Ajoria tiame paaekania, yooma wahjachiopua tiameo, Eowa Riosio epeche pepenewari kiamio tuuria ahpo paparapuachi werapuachi tekipanamichiopua. Yooma pu'ka tekipanameri e'enasoopua, yooma pu'ka ahjaewa u'yepatiapaonia, yooma naachutekania pu'kao, Eowa Riosi te'ta iyorika paparapuachi weraniachi tekipanamerikoo.

(Puuyatia Iyoteri 39:32-43)

Yooma ihji pipiripi tekipanameria, o'inekapua yoorakao ahpo tehkiwa yoramiao. Yooma kajusaapapua ahpo ahjaera netekaopua, ahjae Eowa Riosi i'tokari ajaweka werapuameo, puuu ahjaera netetiamea tísia kaawe peenia yooraka netetiamekapua, puuu pu'ka yoorariaa, te'ta Eowa Riosi cheeriachitia netetiamekapua. Waikao neea tekipanakameo eee chaanekania: “Tisiwa kaawe yoorakame eemea.”

(Puuyatia Iyoteri 40:1, 17)

Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Piie paamupari ahsepakopa aamo puuyariachi Eejitoo, ahkasi apechunapuamepua waikao, ihji no'o i'tokaria.

Wa'asa noonoitipua waikao, pahcha taawechi pahcha mechachiopua, ookachi paamuri muitiooopua, ahkasi waika taawechi apechunaka teemea, pu'ka Riosi Eowa i'tokariraopua.

(Puuyatia Iyoteri 40:34-38)

Waikao pu'ka Eowa Riosi i'tokari kajutioopua weeraka wa'asio, te'ta apoe Eowa Riosi cheeriachitiaopua, puuu toomaria wakiwechiami poorosimika ahkamina taamo nokisimiachi ne'netesikamea, Eowa Riosi i'tokarichi aampapote chukipakapua waikao. Wa'a iintokaopua Eowa tisiwariraapua, pochikame yasipakapua yomatiamе yooremina i'tokarichiopua. Wa'a o'inia wa'anaopua puuu Eowa Riosi toomaria senepi taawechio, taaweo, pu'ka i'tokarichi aampa chukukao, ekatawetiapua, tukaoopua

puuu toomaria wa'a chukukao, na'i tajenakame eejenepapua. Senepi pu'ka toomari apechuka simiyopao, naane'rémريكا teemea, pooesipuamerikoo.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 1:1-17)

Waika wa'apio Eowa Riosia no'o chaanekapua tiameo:

—Aaata ahpo oowewawa no'o u'yepanariamea, tooro no'o u'yepamapua, ki iinuesaapua pu'kao, powajoiraoi no'o u'yepamapua, chiwajowiraoi. Ki iinuesaapua pu'kao, ooka chonoporo no'o u'yepamapua ooka koorooi. Pu'ka ahpo no'owichio oowewaopua, i'ka i'tokari ta'perachio, muiwachi weripaka oowemeripua pu'kao, wa'a eenaka no'o ne'neseriosia, uukemapua pu'kao. Puuu wakajowira powajowiraoi teekoraa, mo'orachi imachuka weripamapua pu'kao, ahpo tatakoririao pukachi toayamechitia. Wa'a teeka werika kutachi tehpunaka merimeripua pu'kao. Puuu ne'neseriosia pu'ka eerara uusaopua, ihsaweri nenekurachi norikame wi'suwemeripua. Wa'a iintosaopua pu'ka animari peesusaopua, yooma chi'wapame tehpunasapaopua, pu'ka ihsawi weraniamechi ihsawerichi, wahsemapua.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 2:1-10, 13)

'Aaata no'o oowewari u'yepanariamea ahpo echaria taaketeriao, tiiriko tusutiame paatusipua no'o u'yepanurepuapua, ooriwo nerosowi tiame, wa'a ikisa cho'i ahjae moomórepua. Apoe neeseriosia pu'ka tiiriko tusutiame paatusipua, tusipasiopua, ooriwo nerosowira to'weka, wesopuamepua; wa'a iintosaopua piie makoma uusaopaopua, cho'i moomori ahjama ihsawerichi kosimeripua pu'kao. Pu'ka itipikameopua, aapoe ne'neseriosi wasipatesa ko'komeripua pu'kao. Pu'ka no'o oowepaniameopua tiiriko tusutiame paatusitiameo, ku'witaoi no'owichio wasipaketiaonia, yomatiamae paatusitiame no'owichio wasipatetiameko, kaawe eramania.

'Yooma pu'ka oowewa no'owichio u'yepaniameapua no'o i'tokarichio, onawetiame enemeripua.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 3:1-17)

'Aaata tísia no'o ahpo paarasateriowichio no'o oowenariamea, wakasi no'o u'yepameripua, po'wa, chiiwaoui, pe'yachi ye'ira oowiraoui enemapua, nape pu'kachepa puuua, kihta a'chi ki kaawe tíaame eneméripua. Puuu neeserosia pu'ka merisa eerara uusaopua, yooma ihsaweri norikamechi wi'suwemeripua. Pu'ka yooremína iinueka topawario, wahsiraopua, soowiraopua tiameo, yooma kosimeripua pu'kao. Pu'ka animari sa'parachiopua, wahseka ko'kopuamepua, no'oo no'o nuurarichio eee chiiamenia: “ka'te ko'komitia pu'ka animari eerarao, pu'ka animari ko'itiame soowiraoui.”

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 4:27-31)

'Aaataai ki nane'reka tatakoriamekaipua, no'owichioo, kiisi kaawe iintokamepua. Wa'a tiiaiopua inatepasaapa ahpoo tatakoriopua, chiiwa ye'ira no'o u'yepama puuua, kaawerumarache naaju, kihta a'chi tíaame ki kaawerumao. Pu'ka animari u'patiameo ihsaweri weeriachi chokichi teekakaopua, moochi seekarepakaopua ahpo tatakoriaria inatapaka toayachitia, waikao neeserosia, kutachi checheka merimapua pu'kao. Wa'a iintokaopua neeserosia, itapiti kaajetechi uumapua eerarao. Waikao neeserosia pu'ka eeraeo, ahpo suhturae chuhchemapua pu'ka naominamina ajakame ihsaweri aweterarao. Wa'a ikisaopua pu'ka animari soowirao, kosimapua; puuu soowi kosotiaapa, tísia peeniakame eejemapua oowepoteo, Eowa Riosiwichioo. Wa'a iitomeri neeserosia pu'ka eeraraeopua, wa'a ikitiopua neea, cheriwema neea pu'ka tatakoriameopua. Yooma pu'ka wa'a tiame iintotiaapa neea, pu'ka chiiwa u'pakameo, cheriwemania ihtaoi tatakoriario.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 6:1-7, 20)

'Aaata aaatachi wihkueka tatakoriame enesaa, ahpo ki kaawe iintoriao, katewemeripuuua, nape epeche nateyame

ki ahpo iintoriachitia. Ahpo aatachi ki kaawe iintoriachi katewesaapapua, pu'ka wa'api taawechi noochi enameri puuuu, ahpo pupukuwachi uusa piiripi poajowira, pu'kao no'owichio oowewamiaopua, nape kaaweruma kihta ki kaaweruma tiaame. Pu'ka powajowirao, neeseriosichi upameripu pu'kao, pu'ka powajowirao merimichiopua, ahpo tatakoria pejanaweka. Wa'a iintosoopua neeseriosio pu'kawichioo, neea waikao cheriwemapua pu'ka tatakoriao.

Eowa Riosia ooka ne'neseriosi kokosani

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 10:1-15)

41 Na'pa papachira Aaroni tatanaraa, ne'neseriosi mochiparia puuuu; puuu piiripia, Naarapu teewaame eneriaipua, piirea Aawiu teewaame. Piie taawechiopua moorira ihsawie pochiwemia e'nakaipua, pirenachi na'itiachi ihsawi uusa yahcheriaipua moorerao, ki Eowa Riosi tuuriachikamera uusa, oronse ihsawerichi. Pukaepa Eowa Riosi te'ta iyoriwachi muisoopua pu'ka moorera i'toka cho'i kosimiaopua, Eowa Riosia pu'ka ookao, na'i tajenaka kosoriapua, wa'a nokaka wahjipakapua. Waikao nee Moisea wa'a ikitiame tetewakapao, chaanekania Aaronio:

—Ihjipu Eowa Riosi cheeriaa: “No'o yorakiamera ne'neseriosia, ki nu'uti iyoriwa te'tereniame nakiyamepua noochio. Pukaepa aata tijoeai ooweruaiopua tiameo, ki nu'unti iyoriwari teeremeripua noochio, ki nu'unti e'wewari teerekaopua tiaméo.”

Waikaopu Aaroni tetejimaraa, na'pa pu'ka neeseriosi wahjipakameo, wetemajimia i'torepua pu'kao. Ooka Aaroni tatanara mochiriaipua pehji, piiripia Ereasári tewaniame, piirea Itamari tewaniame tiame. Waikaonia pu'kapechi na'pa ajawakania ne'neseriositumichioopua, pu'ka ooka wahjipakame neeseriosiriachioo puuupechi neeseriositumichioopua.

Neipao Eowa Riosia chaanekapua Aaronio:

—Muuuai puuu ooka aamo tatanaai kiisi iijimeripua wiinoo, no'o iyoriwa i'tokarichi muimiaoopua, ki mukiwarie aamo no'o kokosamichioopua aamoo, aamo

tatanaoioopua. Te'ta tísia machika mochtomeri eemea, te'ta aachintiamerakoopua te'ta iyoripuameo, aachintiamerakoopua tiameo, ki te'ta iyoripuamerakoo, naatioopua tiameo, aachintiamerakoopua te'ta piiparioo, aachintiamerakoopua ki te'ta piiparioio; wa'a te'terepacheopua eeme no'o ne'neseriosia, tísia kaawe masitemeri eeme no'o i'isaeripopua ti'tijoeri, yomatiamé no'o e'wewaka mochtopuame, no'o nuurari Moisee aamo ki'yariaopua.

Waikao nee Moisea chaanekania Aaronio, Reasariopua, Itamari teewaemeopua tiamé:

—Eeme ne'neseriosia reesiseramépuu uumichioopua, tiiriko piiwisari tusitiameopua Eowa Riosi itaria ahpo oowewapuawichioo; nape pu'kachepa eemea tísia iyorika ko'komeripua, Eowa Riosi tepawetiachi chokichi, pu'ka kooameo tisiwa te'ta iyoriwaemekopapua. Eemea yooma aamo tatanama ko'komeripua, tehtemari ooweruopua tiame, pu'ka muripa sa'paopua, muuyara sa'paopua tiame, Eowa Riosi wahsekeka oowewatiameopua, ti'tijoerio ta'iria mochtomichioopua pu'kao.

Eowa Riosia ihtana ko'kome tiia masitenapua i'isaerio

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 11:1-23, 29-30, 42)

42 Eowa Riosia no'o Moiseo Aaroniopua tiameo, taamo chaanekapua:

—Eee chaanepuapua ti'tijoerio: “Nee eeme i'isaeria, Yooma animari weeechi iintuameopua, naatiche reesiseewa iinueme eeme ko'komichioo, ajacharame tuurichaemeche, ooka topawariemerache. Nape ooka topawariemekaio, ki ajacharame tuuricharieme enesoopua, tumusarichitiao, ka'te ko'komitiapua pu'kao. Naatioipua, ajacharame tuurichariemekoioopua, ki ooka topawarieme enesoopua koowichitiao, ka'te ko'komitiapua pu'kao.

’Yooma animari neerochi ohjoemeopua, anakakeraemeche ko'komeripua, sinapoemeo. Nape ki anakakeraameo ki sinapoemeioopua, pu'kao ki ko'kometepua.

’Tuchikio ihjichepua ki ko'kopuamea: kuusapua, yooma ihta kaarachi, yooma ihta ujumioi, ihta papekorioi, ihta oonorioi, waachooi, yoomá ihta so'pechioi.

'Ka'te ko'kometepua ihta inikiame ahpo ma'sae pojachuameo, wehchi ohjoameoiopua. Nape ahpo kaichie niiniwa iinuemeopua, ihta ohchichitia, ihta tukuchurumichitia tiame, kaawe ko'kometepua.

'Ka'te ko'komitia animari kakaporame chapakaemeopua, ihta tekurichitia, ihta chikurioipua, ihta oochoaipua.

'Ka'te ko'komitia ihtaoi wehchi ahpo ru'suwaka ohjoameopua, naao taaraameo u'matoame naao taaraameoi, ru'suwaka ohjoameopua."

Achini teeka ahpo piipateniame sausa neipao; ihtana iintoniame repera ko'koame yekisaoi

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 12:1-8)

43 Pu'ka taawe tiamiopua tiameo, Eowa Riosia epeche nuurari no'o ki'yakapua ti'tijoeri chaanemichioo, ihjikapua:

—Aaata oowitiame saukamea, oowisanisi taawe ki piiparieme puuua. Kohjaa siichitepupuamepua, osanao taawe i'toiopua naawariachio; nape yeeyeraa ta'pechi yasimeripua pehji, piie weerewa oosa mariki aampa paika taawesi pehji. Pu'ka kehki ahsepatesaapa taaweo, i'tokarichi enameripua ahpo Eowa Riosiwichio oowewari neeserosi i'yetoka. Nape oowitiame naawakame enesoopua kohjao, puuu yeeyeraa oosa mariki aampa naao taawe ki piiparieme yasimeripua. Pu'ka kehki taawe i'toaiopua, ahkasi paika weerewa aampa puhsani taawesi, ahpo petechi yasimeripua ki ahkaoi machenakao, ahpo sauria iyorikao. Pu'ka kehki taawe u'matosoopa, i'tokarichi enameripua ahpo Eowa Riosiwichio oowewari neeserosi i'yetoka. Puuu oowitiame Eowa Riosiwichio oowewari i'yetoaa, ihji enemeripua: piiripi po'wa nu'uti piie paamuame; nape ki iinuesoopua po'wao, ooka chonoporo enemeripua, ooka koorooi.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 13:45-46)

'Aaata eeme repera tewaniame ko'koame yekisaopua, poanachi ma'chi yasimeri puuua ki ahpo ohjoekachi. Aaata aaata ahka repera kokoriame waapiami ahka kahtiachi asitioo, puuu repera kokoriamea, ahpo nanari to'peka

sisinameri puuua: “Kokoriame neeea, kokoriame neeea”,
—chaaneka.

'Aaata ki naania ikitesoopua ahpo repera kokorewaopua, tiopa neeseriosichi siimeripua, pu'ka ahpo repera kokorewa yachapariamekoo ne'nemichioo, puuu neeseriosia kaawe ne'nesaopua kokoreriao, apoe chaanemeripua te'ta yachapakame enesoopua. Neeseriosia yachapakame enesoopua, ooka tuchiki upanurameripua Eowa Riosiwichio oowewario, ahpo te'ta yahchariawichioopua, Eowa Riosi kaawe e'rewaopua. Pu'ka ooka tuchiki upatioopua neeseriosia, sikorichi yooremina merimeripua piiripio, wa'a iintosaapua pu'ka tuchiki ahjamerachio, ahpo me'yaria tuchiki eerarae saampatemeripua masapowarachio. Wa'a iintosaopua neeseriosia repera saukameo, te'ta saukameko tuumeripua pu'kao. Waikaopua pu'ka tuchiki eerae saampatetiameopua, toimeripua waikao, kuhsitere akipamichio poojachuka.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 14:1-13)

'Waikao puuu repera kokoriai yachapakamea, kaawe wichopuapua ahpo chuhchaka oiya wisasoriwao; ahpo moochioi kaawe tehpunameripua kuupao, ahpo echapoapua tiameo, yomatiamе siisika. Kaawe uupameripua tiameo, yooma i'ka iintosaapaopua, kaawe e'raka siimeripua ahpo wahjachi ahjama ohjoremia. Oowisani taawe neipaopua, paika po'wa piie paamuame, upameripua no'o oowewapuawichioo, puuua ooka o'owira enemeripua piiripi ye'ira. Yooma wa'a iintosopa pu'kao, te'ta piipakame tetewimania pu'kao.

Ihtana nokiwa Cheriwewa Taawechi

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 16)

44 Neipa na'pa Aaroni tatanara wahjipasoo, Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Chaanemitiapua pu'ka Aaronio, ki ihta keenakooi pakimichioopua wa'ao, te'ta iyoriniachio no'o i'tokarichio, pu'ka ooka simiyachi wisasori chuhkuachi pukaminao, pu'ka Aaroni ki mukimichioopua. Wa'ao piie paamuparichio,

seenepi wa'api pakimeripua, te'ta Cheriweniame Taaweche. Aaronia pu'ka te'ta Cheriweniame Taaweche pakimiapao, puuua kaawe uupasaopua, tohsaname wakiratameripua. Nape ke'chu pakiyaiopua wa'ao, piiripi wakasi taanara oowira merisao, no'o oowemeripua ahpo tatakoria cheriwepuawichioo, ahpo tatana tatakoriaopua tiameo, no'oo cheriwemichioopua. Aaronia pu'ka wakasi taanara eerara uusaopua, te'ta iyoriniachi i'tomapua. Wa'a te'ta iyoriwachi no'o ti'tijoeri te'ta kateweri kaajachi eenakaopua, pukachi aampa no'o chi'ponekemapua eerao. Nape puuua wa'a pakiaiopua no'o te'ta iyoriwa kaaja po'yachio, moorerao weeru cho'wi ipasesaopua moorera ihsawirachio, weeru moroyame makotoka pakimeripua, ki siintoka kawayame tetewimichio no'o kaaja iyoriwao, no'o tisiwari kawayame tetewisaapapua, mukimapua.

'Wa'a ikisaopua Aaronio, wa'a Eowa Riosi i'tokarichi machenasoopua, ti'tijoea ooka chiwajowira u'yepameripua, ahpo tatakoriaiwichio oowewari enemapua. Pu'ka chiwajoiri piiripi merisaopua eeraraopua, te'ta iyoriwachi i'tomeripua pu'kao. Pu'ka eeraopua kateweri kaajachi aampa chi'ponesapaopua eenechi machenameripua.

'Wa'a iintosa machenasapua Aaronia, pu'ka piire chiwajowirachi moochi seekarepamapua, yooma ti'tijoeri tatakoria pukachi muipatiamechitia. Wa'a yorasapaopua pu'ka chiwajowirao, aaata tijoea mehka ooruchi i'tokao, uhjuramapua.

'Aaronia eenechi pakikaopua Eowa Riosi i'tokarichioopua, eenechi uupasaopua piirechi wakiratameripua tewekachitia siioname. Wa'a Eowa Riosi i'tokarichi machenasapua, ooka po'wa uumeripua pipie paamuame, piiripia ahpo oowewachitia ahpo tatana tiame enemapua, piireti ti'tijoeri oowewawichio. Pu'kao na'pa ko'isapa, chi'wapame tehpuunasapa kosimeripua. Eee ihsiaka ahpo tatakoriwa, ti'tijoeri tatakoriwara tiame cheriwepuame itameripua; senepi paamuparichi.

'T'ka ahpo tatakoriwachio pejana meritiameopua sowirao, tepawetiachi ooronachi kosimeripua pu'kao. Pu'ka Wakasi taanaraopua chiwajowira tiameopua, ma'chi mochiwachi i'toka na'i tajenakamechi kosimerapua pu'kao, sa'paraopua,

wihtaraopua tiame. Puuu tijoe ma'chi i'toka kosokamea, wichomeri ahpo wisasoriwaopua ihsisao, uupamerapua tiame, yooma wa'a ikisaopua, kaawe pakimapua mochiwachio.

'Puuu chiwajowira wakiwechi ooruchi i'tokamea tiame, wichomeripua tiame ahpo wisasoriwaoi, uupameripua tiame, i'ka yooma ikisaopua, kaawe ahpo mochiwachi pakimeripua tiame.

'Ihji Nuurari ki wahjiame nokaka mochipuamea, ihjipua: oosa mariki taawe i'toi oowisani mechachio, chorowari iyoriwa nokimeri eemea; ki tekipanameri eemea pu'ka taaweichio, isaeri ti'tijoeai, seesenu ti'tijoeai aamo mochikachi ohjoemea. I'ka taawechi paamuparichio, seenepi wa'api itapuamepua cheriwewao, yoomatiame ti'tijowichioopua.

**Eowa Riosia i'isaerio, epeche nokisipuame nuurari
ki'yani**

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 19:1-5, 9-12, 15, 18)

45 Waikamio Eowa Riosia no'o Moiseo, ehpeche nokisipuame no'o ki'yakapua i'isaeri chaanemichioo, eee chiiamekapua:

—Kaawerumache te'tereka mochtomitapua, kihta a'chi tiame ki kaaweruma nokisikao, Nee noe aamo te'ta Riosiwao, apoche kaawerumakoopua no'oo.

'Yooma eeme pipiripia, yooreka mochtopuapua aamo yeeyeo, aamo noonoopua tiameo.

'No'o resipuwa taawe yahchariaopua tiameo, yoorakachi mochtopuapua pu'kao, yoorekache.

'Ka'te riosiwa netetiamechi paparamitia eeméa, ka'teoiupua ri'riosirewa netekao.

'Itapiti no'o oowewari u'yepaio, te'ta aamo chaaneriachiatia enemitiapua, no'oo aamo kaawe e'reka uukemichioopua pu'kao.

'I'ipaniame asikoioopua i'ipaio, toaka i'ipamitiapua, wehchi ruhjikameoio, ka'te pepemitiapua; yooma puua, te'ta tooremuamera toowepuapua pu'kao, aatawichioopua, seesenu ti'tijoerikoioopua. Panijuwari iwapari i'ipaioopua, ka'te yooma i'ipamitia pu'kaoi, ka'te

eenechi aampachi pepemitiapua ruhjikameo; pu'kao, te'ta tooremuamera toowepuapua, aatawichiooi, seesenu ti'tijoerikooi.

'Eemea ka'te ichikoka mochimitiapua, wistukaoi.

'Ka'te wistuka itapiti iintumo tuumitiapua, no'o teewachi utewarikao; wa'a iintosaa muuua, kiisi kaawe iintomerimua noochio.

'Aaata ki kaawe iintokame katewaio eemea, ka'te ki kaawe iintokamera kaawerumatamitia eemea, eemea te'ta kaawe teeka teerewaemee katewiamera enepuapua. Wa'a teeka katewiamer enemitia eemea, aatawichiooi ki paarasatiamekoio, pe'yachi tísia paarasatiame enemaioipua, napati wa'achitia teeweka katewiamer enemitiapua ohso kaawe.

'Ka'te wa'achi iintowae natetemitia eemea aaataopua, ohso kaawe aamo wa'apichitia nakika tetewipuapua, aamo aaatachioopua.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 20:9-13)

'Aaata tijoe oowitiameaiopua tiameo, ahpo yeeye ahpo noonooi na'arakamea, naawesarieo, meriwaeche mukimeripua.

'Aaata tijoe piirechi tijoe uupira ahjama suwepori iintokamea, puuu tijoe wa'a iintokamea mukimeriche puuu meriwae, oowitiamea tiamé. Wa'achitia aaata oowitiameai aaata kuunara ahjama suwepori iintokameai, mukimeriche puuuai meriwáe, puuu aaata kuunaraapua tiamé.

'Aaata tijoe ahpo piisiyeeyeewa ahjama kunapoikamea, na'pa wahjipameri puuu meriwae. Wa'achitia wahjipameripua tiame meriwaeo, aaata piisimarara ahpo piisinoono ahjama kunapoikameaio.

'Aaata tijoe ahpo moniawa ahjama kunapoikamea tiameo, na'pa wahjipameriche puuuai, ahpo meriwae. Wa'achitia aaata oowitiameai ahpo mo'ne ahjama kunapoikameai, wa'achitia puuuai ahpo meriwae, wahjipameripua.

'Aaata tijoe piirechi tijoe ahjama kunapoikameapua, na'pa ahpo meriwae wahjipameripua ti'tijoea.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 23:5-11)

'Auriri mechachio, aamowichioopua pahcha simiyachi mechachio, Semejenato pahko yorameri eemea, Eejito aamo puuyaria inatepariwichioopua. Oosa mariki aampa naao taawe i'toioiopua pu'ka meechnao, po'wa ko'komeri eemea piie paamuame, pu'ka meere waanamiopua paani ki rewaruraeme ko'komeri eemea, ahkasi oowisani taawesi, aamo Eejito o'inia puuyanatiame inatepaka, waikami no'o aamo tuuyeriachitia nokisimichio.

'Kanaani weechi muisaapa eemea, pahcha simiyame aamo taaketeria tiirikoopua, seewara tewaniameopua tiirikojeriopua tiameo, piie makoma no'o oowewameri eemea pu'ka muuraraopua.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 23:15-17)

'Neipao, oowisani o'owisari taawe u'matosoopua aamo Semejenato pahkotaka o'ineriachio, yooma i'iparia na'poasapaopua, I'ipari pahkotapuapua eemea waikao. Pahcha paani netetiameopua pu'ka weemera i'ipatiameopua, ooka paani no'o u'yepapuapua eemea waikao.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 23:23-25)

'Pahcha taawechi oowisani mechachi te'ta no'owichio pahkotapuapua. Pu'ka taawechi no'o pahkotiachio, noochi paparapuapua, no'oo oowewari u'yepakaopua, turupuchari chaachateka no'o oowewapuapua.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 23:26-32, 42-43)

'Oosa mariki taawechiopua pu'ka wa'api mechachio, Cheriwepuame Taawechi enemeripua. Pu'ka taawechio chorowari iyoriwa yorameri eemea, itapiti o'owewari no'owichio oowewarikao, aamo tatakoririao, no'o aamo cheriwepuawichioopua.

'Oowisani mechachiopua tiameo, Oosa mariki aampa mariki taawe i'toiopua, Ekapora pahko yorameri eemea, yooma aamo echariaopua i'ipasaapa. Oowisani taawe aamo ekaporatariachi mochimeri eemea waikao, aamo tatanao nane'reka mochtomichiopua, wa'a tel'teretoka aamo mochtitoamekoopua, Eejito weeechi puuyatiachisiopua, ahkasi Kanaani weeechi asiwachisio.

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 24:1-9, 16)

Eowa Riosia no'o chaanekapua tiameo:

—I'isaerio chaanemitiapua, aamo u'yepanurewa ooriwo nerosowi, ne'neseriosio iinuemichiopua, ahjae tahjepuawichiopua ta'tajerewao, no'o i'tokarichio. Pu'ka ta'tajerao senepi taawechi pochiwetiamie iinueka yasitomeripua, pu'ka ta'tajerao, ki wahjiamie tajaka iinuemichiopua ne'neseriosio, no'o i'tokarichi yooremainao.

'Senepi wa'api oowisani taawechi resipuniame taawechio, neeseriosia, weemera paani tootowameripua, pu'ka paani oosa mariki aampa ookaopua, paani meesachi ahpo tootowaopua. Pu'ka paani o'ochetiamie ahpo apechunariaopua, ko'komeripua pu'kao.

Waikao no'o Moiseo Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Aaataai no'o na'arekameaa, mukimeriche puua, yooma mochiwarichi mochikameeopua, pasipuka ko'ipuamepua.

**E'wiame enesaa kaawe ikiniamepua; ki e'wiame enesaa
kiisi kaawe ikiniamepua**

(Re'rewi Nokiwa Iyoteri 26)

46 Eowa Riosia no'o Moiseo chaanerurawa nuurekapua ti'tijoerio, eee chiame:

—Neeepua aamo Riosiwaraa, aamoo no'o nuurariwa e'weka mochtosoo, ki nu'uti aamo kaaweruma ikitemania. Neeea aamoo, no'o aamo kiamiachi weeechi muisoopa, paamuni yukitewachio, tísia yukitekemania wa'ao, aamo echariaoi neea wa'ao, tísia taaketemerinia pu'kao, itapiti kuhsitere taakiamekoi tísia taaketemeri neeai pu'kaoi. Eemea wa'ao, ihtaoi kiisi tooremuka mochtomeripua, wa'ao eemea tísia ta'iria mochtomeripua. Wa'ao animari

nenekatuameaipua, kihta iintumeripua, aamo majateme tiamea. Eemea aamo seepurawa na'narikao, newitomeri eemea pu'kao. Neeea aamo ahjamao, kiisi toaka yasitomapua, neeea aamo Riosiwakapapao, neeea aamoo, nookamera uuriamekapao.

'Nape eemeo ki no'o e'wiame enesoopua, tahpitika tiame majapochiri aamo uhjuremania, ko'koameopua yuuwesiri tiame. Aamoo neeea echakoio, kiisi taaketema neeea, aamo seepurawaopua tiameo, yooma ko'kotekemia aamo i'ipamio. Neeesai waikao, tísia nekamerinia aamo ahjamao, waikao neeea aamo seepurawaoio, amochi newitotemia; aamo nekamuchiameoi tiameo, aamo tesiwa erapatetemia. Animari nenekatuame aamo uhjuremania aamo tatana ko'komichioopua, aamo puhku wakasioiopua aamo ko'koteka soopatemia. Wa'a tiiopa ki taaketewao, ki nu'uti teeremeri eemea toorewerio; wa'a te'teriapa eemea toorewekao, ahkasi aamo wa'api tatanaoi ko'komeripua. Ichikomeri amochi e'lenameripua, aamo muuwari mochiwachioopua pihitunaka ichikomia, waikao eemea ujumameripua ki teekoeme toaka aamo weewao. Eemea aamo weewa toisa ujumasaapa, ki aamo weewachi wahjipameripua, aamo seepurawa weewarachikamera kajuka wahjipameripua.

'Nape neeea aamo seepurawa weewarachi mochikoiopua, ki pihitunama neeea aamoo, aamooopua pehjiio neeea, nakika tetewimania. Neeea ki natakepamapua Aurani ahjama no'o yahchariao, Aakowo ahjama tiamé, Ihsa tiame wa'achi. Neeea tewekachi kahtiamekapa te'ta aamo Noonokapao, wa'apitia teeretoma neeea aamo tesiwewachio.

I'isaeri Kanaani suuwerachi muipuachi ajasiwa

(Ihkinatari Iyoteri 4:1-49)

47 Teeme i'isaeria senepi uumatomiaioopua poorosimikao, Eowa Riosi ne'neserosia yooma Riosi i'tokarira sa'runasaopua, ihtakosa moomoketoniapua, taamo Riosi Eowao chaaneriachitiaopua. Wa'a ikitoopua, wahjachi reewi tijoeturichi na'nawasikameapua, wa'a e'naka mooketosire puuua, poowechi siimpaniachioopua. Wa'a nokisirepua, ooka weerewa paamuparisi wa'a weee ooruchiami nokisiaipua wakiyachioopua.

(Ihkinatari Iyoteri 10:11-28; 12:16)

Teeme i'isaeri ti'tijoeria, kiiya piie paamupari i'toaiopua wa'a Sinai kaawi weeriachi mochikao, puuu toomari Riosi i'tokari tisia iyoriwachi aampa chuhkuamea, simisinareka noonokapua. Wa'a iintokopa teemea pu'kao, nane'reka eenechi simitepuamekopua uumatokao, nape ehpeo, yooma Riosi Eowa taamo netenuraria i'toka. Waikao yomatiamo sa'runasa Riosi i'tokario, yooma taamo iinueka tiame apechunasao, i'toka uumatotiapua.

Ihja pukeri pahcha simiyamekapua, Eowa nuurari taamo kiatioopua Sinai kaawichio. Pooechi nokisiniachio, eee teetoameka teemea: uura tetejimaria pahcha te'teretowachi nokisiapua, uura tetejimari pukaminao, Isakari tetejimari nokisiapua, Isakari tetejimari pukaminao, Sauroni tetejimari nokisiapua. Neipa Sauroni tetejimari nokisiachio, Reewi tetejimari nokisiapua, paikapi, puuuu, Riosi i'tokari i'toka nokisiapua.

Pu'ka paika tetejimari pukaminao, Ruuweni tetejimari nokisiapua, pu'ka Ruuweni tetejimari pukaminao, Siimoni tetejimari nokisiapua, Siimoni tetejimari neipao naati nokisiapua, Kaatu tetejimari. Kaatu tetejimari neipao, wahjachi Reewi tetejimari nokisiapua, puuuu, Eowa Riosi kaajara te'ta iyoriwa i'toka nokisiapua, kaantera ajawaniamechi i'toka tiamé, wa'a ikisa yooma ihta Riosi pehtoriwa, Riosi tepawerichi ahjae nokiwamera. Wahjachi tetejimari neipa nokisiamea, Ehraíni tetejimarikapua, pu'ka Ehraíni tetejimari nokisiamea, Manase tetejimarikapua, Manase tetejimari neipao naati nokisiapua, Chaamini tetejimari, Chaamini tetejimari neipao, Raani tetejimari nokisiapua, Raani tetejimari neipao, Aaseri tetejimari, pu'ka Aaseri tetejimari kuachi wa'asio, Nehtari tetejimari nokisiapua.

Wa'a teetoka ki ku'witapisi taawe poorosimika teemea, ahkasi Paarani tewaniachi ajasitiapua, Kanaani weewarachi suwerachi.

(Ihkinatari Iyoteri 13:1-31)

Waikao wa'a taamo ajasitioopua, Eowa Riosia no'o Moiseo, chaanekapua:

—Aamo ti'tijoeri uhjuramitiapua ne'nemichio, achini tiiare Kanaani weechiamioopua, aamo no'o kiamiachio.

Waikaonia pipiripi tetejimarichio, piiripi tijoe wa'api paaekania, oosa mariki aampa ooka tetejimarichio, pu'kaonia noochi e'enanuresaoo, chaanekania:

—Kanaani weewarachi siimpamitia eemea, ne'nemia aatia tiiarekoopua wa'ao, aatia teeka ohjoekare wa'ao, kehkisakoo ohjoarepua puuua, aachin te'teriameko ohjoarepua u'warao utewari. Itapiti teisa eemea wa'ami taakerio, no'o u'yepapuapua. Wee, siimpasa naaju, kaawe ikiwari aamo e'rewamenia.

Waikao wa'a siimpasaapa puuua, yomatiami Kanaani weechiami ohjorepua, ne'neka aatia tiiarepua wa'ao. Wa'a Kanaani weechio yomatiamie ne'neweka kajusaapa, ooka weerewa taawe i'toaiopua wa'a ne'newekao, panijuwari weruma yo'pira tehpunasaopua, Paarani e'enakapua, Kaaresi tewaniachioopua, te'ta no'o kahtiáchi, i'isaeri ahjama.

Waikao puuua no'o kahtiachi e'enasao, oosa mariki wa'a siimpakamea chaachapakapua:

—Kanaani weechiami ne'neweka taamo nonowariachio, tisiwa taakewachikapua wa'ao, ihtaoi echitiameoi tísia kajuyachi. I'wa u'paka teemea pu'ka wa'a taakiameo, achipu tiiame taakiamekoopua aamo tetewimichioo. Nape wa'a ohjoemea tísia u'uwamekapua, wa'a muuwari mochiwariraai ki nu'nuntikapua, tisiwa pewatiame tehte-waatakoreeme. Yooma ti'tijoeri wa'a taamo tetewariaa, ki nu'nunti kekechumakapua ka'e.

Pu'ka oosa mariki Kanaani siimpakame no'o tuuyeka kajusoopua, piirechi wa'achi Kanaani no'wakamea no'o nayewakapua waikao, Kaare tewaniamea Oosue tewaniamea tiame. Puuua ti'tijoerio yooma ihchi mochinurasaopua, taamo chaanekapua:

—Ku'we siimpaniamie nahkipua, pu'ka weewarao u'yemiao. Teemea newitomeripua pu'káo, taamo Eowa Riosio taamo ku'imerikopao.

(Ihkinatari Iyoteri 13:32—14:4)

Nape puuu oosa marikia chaachapakapua:

—Ka'chi yoorameri teemea pu'kao, kii nu'núnti ti'tijoerikopao, pu'ka ti'tijoechio teemea, oowera ohchi ke'kechumaka te'teriamepua.

I'ka oosa mariki chaachaparia inamukapaopua, yooma ti'tijoeria, tísia majakapua, kiisi pichikenariapua, Kaareo cheeriao Oosue cheeriaoopua tiame. Waikao yomatiamé ti'tijoeria, kiisi kaawe chaachapakapua noochio Aaranichiopua tiameo. Puuuu eee chaachapakapua ahpoo:

—¡Piirechi paamiratume werataria, Eejito taamo i'tomichiopua ohso kaaweopua, eenechi!

(Ihkinatari Iyoteri 14:5-9)

Waikao Kaare Oosue tiamea, chaanekapua ti'tijoerio:

—Ka'te majako eemea. Kanaani weeea tísia kaawerumapua, Apoe Eowa Riosiai taamo ahjama simika tewitotekao, taamokamera kiamerapua. Ka'te aamo wa'ine eemea Eowa Riosi ahjama siimpamiao.

(Ihkinatari Iyoteri 14:10-38)

Waikao yooma ti'tijoeria Kaareo Oosueoopua tiame ahjama nenekakao, papaka ko'inarekapua pu'kao, nape Eowa Riosa wa'a chaachapaniopao, tísia tisiwariraa, ahpo tísia iyoriwa i'tokarichi machenakaopua, te'pa wa'api aampa chukipakapua. Waikao Eowa Riosa, yooma ti'tijoeri inamumichiopua, no'o nayewekapua eee no'o chaaneka:

—I'ka ti'tijoerio neea, ki ku'witapisi o'inia tetewitiame neea no'o utewario, nape ihji ti'tijoeria wa'a no'o ihsioio, seenepioi ki noochi te'ta oowe erapamepua. ¿Ahkasi akatiasi ihji ti'tijoeria noochi paparameri ohjoarepua naaju? Ehpeo chaanemitiapua pu'kao, i'ka ooruchi weeechi yooma wahjipamerikoo, kiisioi uukaoui i'ka weee no'o kiamo tuuriao, kiisioi tetewimeripua pu'kao. Nape no'o yorakiameraa Kaareo Oosueopua tiameo, puuuape muimeripua pu'ka weeechio. Neeea, te'ta pichiwa chiamepua, piiripioi eemea ki muimeri Kanaani weeechio. Nape aamo tatanaape machimeripua wa'áo, weweripaso puuuu. Eemea meere wa'api nonorapapua, wa'a weee ooruchio, wa'ami

ohjomeri eemea ooka weerewa paamuparisi, ahkasi eeme pa'pamuraapa wa'asi yoomahka wahjipamapua. Wa'ao ohjokaopua eemea, pipiripi taawe Kanaani ohjotiameo, piie paamupari enemeripua. Pu'ka neipaopua yooma aamo tatanao ojochiwaopua tiameo, puuukameraape muimeripua Kanaani weechio.

Eowa Riosia pu'ka oosa mariki ti'tijoe Kaare Oosuea ahjamao, Kanaani weewara ne'newemia siimpakameo, Eowa Riosia pu'kao, ki apochi oowe e'rerepateriopa i'isaeri ti'tijerio, tísia apochi sewina erapatetekao, senawato yooma wahjipatekapua pu'kao.

(Ihkinatari Iyoteri 14:39-45)

Waikao ti'tijeria Eowa Riosi yomatiamé no'o chaaneria inamukapao, tísia yuuwesipakapua. Nape ki ookapi puuu tísia yuuwesipakameai, pu'ka meereopua, pa'a piari mochisiaso, kaawichi mo'moenariapua. Wa'a mo'moenasaapua, eee chaachapakapua:

—Weh, i'wa mochikapa teemea waapi Kanaani weechio, muitariapua wa'a weechio, Riosi Eowao taamo kianáriachi.

Nape nee Moisea chaanekapua pu'káo:

—Ka'ii, kiisi ki e'wemete eemea aamo Eowa Riosio, tisiwa iyoriwarikopua pu'kao. Ohso kaawe ka'te siimpamitia eemea, ki Eowa Riosi ahjamao, wa'a noonowisaa eemea, ki teesa pihunapuame eemea, ko'yaka aamo seepurawaeo.

Nape aapoeo wa'a no'o chaanekoioopua, utewachi wa'a uumpakapua, Kanaani weechio. Waikao Kanaani ti'tijoea, wa'a e'enaka nasiwasikao, yooma ko'yariamepua wa'a uumpakameo. Ihjia newitokaoopua, ahkasi weee ooruchiamisi na'naripariamepua. Puuu na'naritiamea ahjakame itipikamea, eenechi no'o kahtiachi e'enariapa.

Koore ki uutiamekai neeserosi enenarewa

(Ihkinatari Iyoteri 16:1-3)

48 Wa'a yasariaipua tiame piiripi tijoe Koore tewaniame isaeri tijoe, ihji tijoea Reewi tetejimarichi naawakame eneriaipua. Ihjia piire taawechiopua wahjachi paika ti'tijoe ahjamaopua, Raatani, Awirami, Oomi

tewaniame tiamea Ruuweni tetejimarichi na'nawakamea, no'o Moisechi e'enakapua tísia nekakoka. I'ka Koore ti'tijoechio, ooka sientohka ooka weerewa aampa oosa marikisi pirenatusaopa ahjamao, apoche te'ta pa'pamuratuameopua isaeri ti'tijoea, no'o Moisechi e'enariapua Aaronichi tiame, tamochi e'enakaopua taamoo chaachapakapua:

—¿Ihtana tiiachipa muuua Aaronia tiame, aamokamera pa'pamiratuamekooche teewamepuá? ¿Ki yooma teeme tiame Eowa Riosie uutiamekosaopua? ¿Aatanakona eemea, taamo nuuremitiáoo?

(Ihkinatari Iyoteri 16:4-17)

I'ka wa'a tiame inamukapao neee Moisea, chopokorieka weripakaonia wehchisi koatarepakao, Koore tewaniame ne'nepakaonia ahjama e'nakameopua tiameo, chaanekania pu'kao:

—Weh, meere piari aamo nane'retemeri Eowa Riosia, aatanakamerakooopua, ahpo mochitowakooopua neesetosimerio. Muuu Kooreaa, aamo ahjama ajawatiameopua tiameo, Eowa Riosia ahpo ne'neserosiwa ku'imichio uutiamepua, aamoo ki ne'neserosikamera enemichio. Kihawichio ikotuchemete eemea Reewi ne'neserosi tehkiwao, Aaronio tiameo Eowa Riosie kiatiamekopua pu'kao, ahpo te'ta neesetorichitiaopua ne'neserosiopua, wa'a aamo chaachapao eemea Aaronichio, kiisi kaawe chaachapame eemea Eowa Riosiwichioo. Meere e'enuapuapua Eowa Riosi i'tokarirachio, Eowa Riosie apoe aamo tetewiteka nane'retepuawichioopua, aamo chaachapaopua pu'kao, pichiwakooiopua ki pichiwakooiopua. Aamo moorera upapuapua ihsawi na'ieme yahchesa, cho'i yahchesa tiame, pu'ka upasaopua wa'a Eowa Riosi i'tokarirachio, Eowa Riosi ne'niachimina ajawapuapua. Aaroniai wa'achi enameripua tiame wa'achi iintomia. Wa'a ikitioopua, aaatakamera uutiamepua Eowa Riosi oowewario, puuu enemeripua naaniatiwaria, aatanakamera Eowa Riosie uutiamekoo. Puuukamera enemeripua, ahpo mochitowa neeserosira enemeria.

(Ihkinatari Iyoteri 16:18-49)

Pu'ka meereo Koore tewaniamea, ooka sienta aampa ooka weerewa oosa mariki ti'tijoe yeeka eenarepua. Waikaopua yoomahka pipiripi moorera uusaapua ihsawi cho'i tiame yahchewesaapa ahpo moorerachi, Eowa Riosi i'tokarichi tawemina ajapakapua, Moise ahjamaopua Aaroni tiame. Wa'a ajapatioopua Eowa Riosia ahpo tisiwarieopua, yooma ti'tijoechi ahpo tetewitekapua. Wa'a ikisaopua Eowa Riosia, no'o Moiseo Aaroniopua tiameo, taamo chaanekapua:

—Poanachi ajapamitia eemea i'ka ti'tijoechiopua, pu'ka ti'tijoeo no'oo, yooma kiterepatemichioopua, ehpé wa'api.

Waikao neea Aaronia tiameo chaachapakapua Eowa Riosio:

—Aa muuu apoe Eowa Riosia, amoe wa'api ahjari ki'yakamekaioo yooma ti'tijoeerio, ¿piiripi wa'api tijoe tatakorikoioopua, yooma i'ka ti'tijoeerichioo, tisiwa nekatara muuúa?

Waikao Eowa Riosia taamo nehjiakao, chaanekapua:

—Eemea chaanemitia pu'ka isaeri ti'tijoeerio, poanatumichioopua pu'ka Koore wisasokarichio, Raatani wisasokarichio, Awirami wisasokarichioopua tiameo.

Wa'a taamo cheesoopua Eowa Riosio, machenakania wa'a Eowa Riosi i'tokarichi ta'perachio, isaeri pa'pamiratuame yeetoka simikania ti'tijoeeri tuuyemia mehka poanatumichioopua wa'ao, pu'ka paika ti'tijoe wisasokarirachioopua. Waikaopua Raatania, Awiramia tiame, ahpo wisasokarichi yeetarachi ajapakapua, yooma ahpo ooweruma kukuchiwama tiame nu'nunti. Waikao yooma poanatusoopua wa'ao ti'tijoeerio, nee Moisea chaanekania yoomahkao:

—Ikae nane'remeri eemea, Eowa Riosi iintoriopua no'o weerakao, i'ka tehki neesetomichioopua. I'ka paika ti'tijoeo oowera wahjipaniamee wahjipasoo, ki nee Eowa Riosie weratiame enemania waikao; nape Eowa Riosi weruma iintosoopua weee wahjoteka ahjachi rupitutekaoopua, nane'rema eemea Eowa Riosi apoe kokosakameko i'ka paika ti'tijoeopua, tisiwa nekarewakaopua.

Wa'ache no'o cheeka kajusoopua, weeea wahjokapua. Wa'a iika weeea, puuu paika ti'tjoea, yooma paika wisasokari ahjamaopua, yooma ujujira tatanara nu'nutimaopua tiameo, yooma rupituka wetenapakapua pu'kao. Yooma ihji ikitiamea, yooma pu'ka ti'tjoerio tetewachi ikitiamepua.

Waikao isaeri ti'tjoeria wa'a ikitiopua wa'ao, tísia majaka ujumakapua wa'ao, chaachapakao:

—iYaapiti, yaapiti ujumatariáaa, yooma taamo rupitutarekoiopua tiaméooo!

Wa'a ikitiopua, wa'a Eowa Riosi i'tokarichi o'inia na'i machenakaopua, yooma ko'yakapua pu'ka ooka sienta aampa ooka weerewa oosa mariki ti'tjoeopua, cho'i moorera oowekameopua Eowa Riosio. Yooma puuu ti'tjoea tajakapua, nape puuu mooreraa meetarie netetiamekapaopua, ka'chi ikiriapua tajakaio.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Chaanemitiapua Reasario Aaróni taanárao, yooma apechunamichiopua moorerao, nape pu'ka cho'i tajaka itipikameopua pehjio, choipaka seipasoopua pu'kao, mehka i'toka ipanurepuapua pu'kao. Wa'a iintosoopua pu'kao, pu'ka oronse mooreraopua yooma ya'yapusaopua na'ichio, waitiame nahpe netenurapuapua pu'kao, pukae tahpeo tepawe tapetepuawichiopua. Puuu ooka sienta ooka weerewa oosa mariki no'o ko'yariaa, yooma ti'tjoeri naane e'reka mochitomichio puuuu, aataai ki Aaróni tatanarachi eenameo, kihta reesiseri iinumekopua puuuu, no'owichio oowewamiaopua moomorewao.

Waikaonia Reasario Riosi no'o chaanenureria chaanekania, wa'a no'o chaanesoopua Reasaria, ikanati simika yoorakapua.

Pu'ka meereo, Eowa Riosikamera iintokamekooiopua ki ka'karuma ti'tjoeo wahjipatekao, yooma ti'tjoeria ki Eowa Riosie wahjipatewa itipikamea, no'okamera Aaróniopua tiameo, ki kaawe taamo noonowirio chaachapakapua:

—Eemea yooma taamoo Eowa Riosi mochiwarikamera ko'yanipua.

Wa'a taamo chaachapoiopua no'oo Aaróniopua tiameo, yoomahka Eowa Riosi i'tokarichi ne'nepanioio, toomarichio

Eowa Riosi tisiwariraa tajenariapua. Wa'a ikisa Eowa Riosia wa'a o'iniao no'o chaanekapua Aaroniopua tiameo:

—Mehka poanachi ajapamitia eemea, pu'ka ti'tijoerichio, ehpe wa'api wahjipatemia pu'kao.

Waikao taamo wa'a chaanesoopua Eowa Riosio, neea Aaronia tiameo, mehka ajapakapua. Waikao Eowa Riosia, ikanati tahpitika noonowitekapua, itapiti ti'tijoeri ko'yameopua. Waikao Eowa Riosio tahpitika iintokopa ti'tijoeri ko'yakao, itapiti ti'tijoeri ko'yarieo, neea Aaronia tiameo chopokorieka ajapekapua Eowa Riosio, cheriwepua itanekapua Eowa Riosio. Wa'a ikisaonia chaanekania Aaronio:

—Yaapiti tepaweche i'tomitiamua, moorera uusaa ihsawi yahchesa cho'wiopua tiamé, waami ti'tijoeri naasipa moomoresikao, cheriwewa itapuapua pu'ka ti'tijoeriwichioo, Eowa Riosio tísia nekakamekopua pu'ka ti'tijoerichio, pukaepa weruma wahjipari teetoame pukachio.

Aaronia waikao no'o cheeriachitia wa'a iintokapua. Aaronia ti'tijoeri naasipa oiioipua ti'tijoeri cheriwewa itaka moomoresikao, puuu ti'tijoeri ko'yaria teewekapua. Nape ke'chu wa'a iintoi Aaronio, u'matoame oosa mariki aampa naao mi'miri pehji, wahjipariamekapapua wa'asi, ki ihtetekaopua Koore ahjama wahjipariameopua.

(Ihkinatari Iyoteri 17:1-11)

Neipa wa'a ikitoopua Eowa Riosia, no'o chaanekapua:

—Ehpeo muuua yooma oosa mariki aampa ooka i'isaeri tetejimari pa'pamiratuameo, chaanenuremitiapua, yoomahka ahpo teesorawa upanurepuapua. Yooma tetejimari pa'pamiratuame teesorawachio, tetejimari teewara iyotepuapua, nape Reewi tetejimari paamiratuame teesorawachio, Aaroni teewara iyotepuapua. Wa'a iintonsaapamua, no'o i'tokarichi ajawamitiapua, no'o te'ta iyoriwa kaajaminawachi tawemina, no'oo ti'tijoeri ahjama kateweri iyotetiame no'o kaajawarachi toatiáchio. Neeea wa'a iintotioopa,

uuyateka sewatémánia, piiripi pu'kao. Wa'a iintosoopua no'oo, aaata teesorawarakamerao, puuu enemapua te'ta no'o uuriao, te'ta neeserosi enemerikoo yomatiamé ne'neserosio, te'ta aampa tiamerao. Ihji no'o iintoao, kiisi seena aampasi, amochi nekakoka mochtowichioopua, aaataoio ti'tjoerio. Wa'asa iintoka neeéa, yooma Eowa Riosi no'o nuurereriaopua, pu'ka oosa mariki aampa ooka teesora ajawakaopua tiameo, Eowa Riosi i'tokarirachio.

Pu'ka meereo wa'a Eowa Riosi i'tokarichio, pu'ka teesora puuyachioopua, Aaroni teesorawaraa uuyariamekapua sewakameoopua tiamé. Puuuu tiameo, taakekamekapua, suurewaeme wa'asi. Pu'ka wa'a ikitiameo, yooma wa'a napawikame tetewikamepua. Waikao Aaroni teesorawache wa'a ikiriopa uuyakao, puuu wahjachi ahpo teesorawa apechunamia e'enakamea, chaachapapua:

—Pichiwa te'ta Aaronikamera uukame Eowa Riosia, te'ta neeserosi enemichioopua pu'kao, ahpo ijinuwa mochiwarichio.

Waikao Eowa Riosia no'oo chaanekapua:

—Pu'ka Aaroni teesorawarao, pu'kakamera waami i'tokaopua no'o i'tokarichio, wa'a katewetiamé iinuwenditiapua pu'kakamerao, no'oo ti'tjoerio, nane'reka mochtomichioopua pu'kao, no'oo Aaronikamera uuriopua pu'kao, te'ta werumara tiame neeserosi enemichioopua.

'Wa'a iintopuapua, ki no'o ki kaaweruma nayewamichioopua ti'tjoerio, pu'kao no'oo, ki wahjiparie no'o kokosámichioopua.

(Ihkinatari Iyoteri 18:19-20)

Eowa Riosia wa'a no'o chaanesapao, Aaronio chaanekapua pu'kao:

—Yooma no'owichio oowewari upapaniameo, aamo kiasimania, aamowichioopua aamo tatanawichioopua tiamé, pu'ka aamo ko'kometi iinuemichioopua. I'ka eee tiame amochi no'o katewíaa, ki wahjiamesi amochi wa'a teeremeripua. Neeéa aamoo wa'a yooramepua, kihta

weewaemeri aamo enemerikopua, wahja aamo isaeri tetejimari weewaemerichitiao.

Eowa Riosia i'isaeri ki kaawe chaachapoio, tésiwa e'rewa
(*Ihkinatari Iyoteri 20:1-12*)

49 Ahkasipa kiiya ooka weerewa paamupari u'matorioiopua, taamo isaeri ti'tijoeri, Eejito puuyatioiopua, Kaare ajasitiapua Siini tewaniame wakiwechi. Wa'a Kaareo tewaniachi kiteeriopua neeroi nerojipuameo, ti'tjoeria ahpo napawinasaopua, puuu no'oo, Aaroniopua tiameo, chaanekapua:

—¡Ohso kaawe eneriai taamo poponiwa tetejimari ahjamaopua, Eowa Riosie tisiwa kokosaka ko'inioiopua! ¿Achinikai wa'a noonowika eemea taamoo, taamo animariwaoiopua u'pakao, i'wa wakiwechi e'enatekaopua, wahjipamichioo? ¿Ihtanawichio taamo puuyanaka eemea Eejitoo, i'wa taamo u'pakao? Ki'tiachipua tiirikooiopua i'wao, neeroioioopua i'wao, nerojipuameo.

Waikao nee Moisea Aaronia tiameo, Eowa Riosi i'tokari yeetarachi e'nakaopua, chopokorieka ajapakao, wehchisi koatarepakapua. Wa'a taamo te'terioi Eowa Riosi tisiwaria, tamochi eenariapua. Puuuu taamo wa'a te'teriachi eenakao, taamo chaanekapua:

—Uumitiapua pu'ka Aaroni teesorao, wa'a ikisiaopua aamo pooni Aaroni ku'iwaeo, napawinapuapua ti'tjoerio. Wa'a iintosaapamua yooma tetewachio, nuuremitiapua e'peo, neeroi machenamichio. Wa'a aamo chaanesoopua pu'ka e'peo, pu'ka e'pechi machenamapu neeroia. Puuuu weeru machenamapua, yooma ti'tjoeri nerojimichioopua, pu'ka puhkura animari tiame nerojimichio.

Waikao nee Moisea, pu'ka Aaroni teesora uusaopua Eowa Riosi no'o nuurariachitiao, Aaroni ahjama no'o ku'ipakao, napawinakania ti'tjoerio e'pe weeriachio, wa'a ikisaopua chaanekania ti'tjoerio:

—Keepukao eeme tísia peewameopua Eowa Riosi yoorepuao. ¿I'ka e'pechi ma'chipameri teeme neeroio, aamoo eenechi Eowa Riosichi ahjachi eramichioo?

Wa'a cheekaonia Aaroni teesorawara makoka apechukaonia no'o seekarao, Moisea oosa wewekania pu'ka e'peo. Wa'a

ikitiaopu e'pea, ki ku'ita machenakapua neeroi. Waikao puuu ti'tjoeria animaria tiameo, yoomahka nerojikapua.

Nape neipao Eowa Riosia no'o chaanekapua Aaroniopua tiameo:

—Nee, eemea ki no'o cheeriachitia yoorakamepua, aamo e'pechi ma'chipanurekoiopua neeroio, aamoo e'pechio no'o utewariwae nuureka ma'chipanurekoiopua neeroio. Neeea ki teesoraе weweka ma'chipanurakainia neeroio. Pukaepa neeea, ki no'o cheeriachitia yoorarioopua, ki aamo mitemania no'o weee kiamio tuuriachi i'isaeri ti'tjoerio.

(Ihkinatari Iyoteri 20:22-29)

Neipao Siini puuyasaapua teemea, Ooru kaawi tewaniachi ajasitiapua. Wa'a Ooru tewaniachi kaawichi ajasitioopua, Eowa Riosia no'o Moiseoo, Aaroni ikimia no'o tuuyekapua, eee cheekao:

—Aamo pooni Aaronia mukimeripua wa'asi, puuu ki pakimerapua no'o kiamo tuuria wee'chio, ki no'o nuurariachitia iintoretioa, e'pechi neeroi ma'chipatioio.

Waikao Eowa Riosia no'oo, yooma tuuyekapua no'o yoramiao, Aaroni mukimioopua. Waikaonia yooma wa'a iintokania. Aaronionia te'pa Ooru kaawichio, i'toka moenakania, pu'ka taanaraopua tiame i'tokao, Ereasári tewaniameo. Wa'a kaawijampa ajasisapa teemea, Aaronio neeserosi wakirata wakiraekao, yooma puhjesaopua pu'kao, Reasari wakiratekania pu'kao. Wa'a iintokaonia Ereasário, Ereasárikamera te'ta weemera Eowa Riosi neeserosiwa weerakamekania. Waikao Aaronia pu'ka wa'apichioopua tiameo, mukukapua, wa'a ikikopa Aaronio, wa'api wa'a mukumajikapua, neeea Reasarioopua tiame.

Waikao ti'tjoeria pu'ka Aaronio kaawichi mukukame nane'rekapao, piie weerewa aampa oosa mariki taawe naarakekapua, yoorewakaopua.

(Ihkinatari Iyoteri 21:4-9)

U'matosoopa pu'ka oosa mariki taawe naarakesao, eenchi poosiimika teemea. Nape no'o tetejimari i'isaeria, wa'api

te'teretokapua ki wahjika noochi nekakokaopua Eowa Riosichiopua tiame, puuua eee no'o chaachapakao:

—¿Achinikai taamo puuyanakamua Eejito o'iniao, oowera i'ka wakiwechi taamo wahjipamichiío? I'wao kiisi ki'tiachipua ihta tiirikooi paanitasa ko'kometioi, neeroiai nerojipuameai, teemea maana koayaicheo, tísia we'sapakamepua wa'asi.

Eowa Riosia kiisi kaawe chaachapopaopua pu'kao, tísia nekakaopua pukachio, sayawe uhjureriapua ko'komichioo. Wa'a ikitiapa puuua, kii ookápi wahjipakapua, sayawee ki'kitiamea. Waikao puu ti'tijoeria, ki wa'a chaachapame teereriai erapakapua, noochi e'enakaopua no'o chaanekapua:

—Tísia tatakorikame teemea Eowa Riosichiopua amochiopua tiamé, kiisi kaawe chaachapariamekapa. Taamo pejana nayewajerani Eowa Riosio, taame tesiwe e'remichiopua pu'kao, taamo se'wi ujuremichiopua sayaweo, tísia taamo ko'yamekopapua.

Waikao nee Moisea nooe nayewekania Eowa Riosio, chaanekao, ti'tijoerio kiisi kaawe ahpo chaachapario amochio noochiopua tiamé, ahpo cheriwejerani puuua, ahpo tesiwe e'repakapua. Yooma wa'a tiame no'o chaanesoopua pu'kao, Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Wee, naatiche netepuapua naaju, piiripi oronse meetari netetiame sayawé, pu'ka netesaapa kuuu teperuma werasaapa, te'pa kuwachi chuchapuapua. Waikao yooma aataai sayawee ki'kitiamea, wa'ache eenaka noochi paparaka pu'ka sayawe ne'nepakamea, ki mukimapua wa'asi, saukame itipimapua.

Waikao neea sayawe netekania oronse meetarie. Wa'a ikisaonia kuuu teperuma kuwachi chuchasaopua sayaweo, wejisa weerakania pu'ka kuuu tepekumao.

(Ihkinatari Iyoteri 21:21-24)

Waikami sayawe wa'a ikitioiopua, simateka teemea poorosimiwaopua, ahkasi amoreo weewarachi asiwachisi. Wa'a mochipatioopua, kooria uhjurekania amoreo yawichira, Seejoni tewaniameo, taamo reesisewa itanekaopua ahpo

weewachiami naasipami uumatopuawichioo. Waikao puuu no'o uhjurariaa, eee cheeka no'o reesisewa itaya chaachapariamepua, amoreo te'ta yawichio:

—Nee muuu, te'ta weruma yooreniame amoreo yawichii, taamo tesiwa e'rewae aamo chaachapaka reesisewa itaniame teemea, aamo weewachiami uumatopuawichio, wa'a aamo chaanemichio taamo uhjurakame apoe Moisea, apoe te'ta taamo paamiratuameraa. Kihta uusimeri teemea aamo panijuwari echiwachiamio, neeroioi kihta nerojimeri teemea, aamo tekopairachiamioi. Wa'ami taamo uumatomichio reesisewa aamo itaniame teemea, Riosi Eowa weee taamo ki'yariachi asipuawichio. Wa'a taamo chaachapamichio taamo uhjurakame Moisea, apoe te'ta taamo paamiratuamea.

Nape puuu amoreo te'ta yawichia, kiisi taamo towariapua aho weewachi naasipami taamo uumatomichio, ohsotia puuuu tísia tamochi nekamupakaopua, ki ookapi aho soontaroa na'poasapao, tamochi uhjurariapua, tamochi nasiwasimichioopua. Nape teemea newitoka nasiwasaopua, me'yaka teemea Seejoni amoreo yawichiwarao.

(Ihkinatari Iyoteri 22:1)

Wa'a noonowisaapa teeme i'isaeri ti'tijoeria, yomatiamae wa'a amoreo weewarachiami uumatokapua, ahkasi Oorani akichisi ajasika, wa'a oorani akichio mooa ti'tijoeri weewárachikapua wa'asi. Mooa weewaraa, Kanaani tísia waapikapua, oowera aakiche paatesaa teemea, Kanaani weeechi muiniamekapua, Eowa Riosi taamo ki'yariachi weeéchi.

Eowa Riosia aho ijinuwachio, Waaramio ki reesisiamepua na'aremichioo

(Ihkinatari Iyoteri 22:2-41)

50 Mooa yawichiraa Waaraki teewaemekapua. Ihji Waaraki yawichia tetewikamekapapua achina teeka taamo newitorio amoreo yawichio, tísia taamo majawiamekapua aho weewachi mochiniamapua, ki ookapikopaopua taamoopua i'isaério, Waaraki yawichituwachioopua ti'tijoeriapua tiamé.

Waikaopua ihji Waaraki ti'tijoeria, marianita tu'tuyewari ti'tijoechi siimparepua, ahjama nayewamiao. Puuua marianita tu'tuyewario, eee chaachapaka tuuyerepua:

—Nee, ihji ti'tijoeria taamo weewachi mochipakamea, taamo newitomeripua tamochi nasiwasisaa, ki ookapikapapua, taamo weewachi iinuemeopua tiameo, yomatame poiame toimeripua, soopakao. ¿Ihtana noonowitaria nakiyare ihji ti'tijoeria?

Waikaopu tu'tuyewaria Waarakichi ujurarepua, pu'kao Waarami itanemichiopua ahpo ku'ipua, ki kaaweruma ikitepuawichiopua i'isaeri ti'tijoeripua. Waikaopu tu'tuyewarichi e'enakamea, wa'a noonowirepua.

Waikao Waarakia wa'a chaachaparetia tuuyetiaopa, Waarami ne'nemichio uhjurarepua ahpo kooriawao, pu'kao ahpo kahtiachi enamíchiopua ku'imiao. Waikao puuu kooriaa, eee chaachaparepua Waaramio:

—Ki ookapi ti'tijoeri e'enaria taamo weewachio, Eejito o'inia e'enakame, puuua wa'ao pochiyamekame mochipariapua. Pukaepa Waarakia ahpo kahtiachi aamo paayapua, kiisi kaaweruma ikitemichio pukachio, pu'kao tísia epeche utewaemekopapua ki tamochítia. Wa'a aamo ikitesoopua pu'kao, newitomakoi neea pu'káo no'o soontaroeo, taamo weewachio puuyanakao. Aamo inamukame neea, aamo kiisi kaaweruma ikimio tuusoo, kiisi kaaweruma ikiyamechekoo, nape aamo tísia kaaweruma ikimio tuusoo, tísia kaaweruma ikiyamechekoo.

Puuu Waaraki uhjurariaa kooria Mooka weewachi ohjoemekapua pa'pamiratuame, Mariani weechi ohjoemea tiame, pa'pamiratuame tiame. Puuua toomi i'toka uhjuratiame eneriamepua, Waarami kiamichioopua ihkorewachitiao. Puuu Waaramichi uhjuratiamea, Waaramichi ajasisaapapua, Waarami ki'yarepua Waarami ihkokepua, Waaramio tiameo, Waaraki chiia tuuyerepua. Waikao Waaramia nehjiarepua pu'ka kooriao chaaneka:

—I'wa che'repamitia eemea pehji, meere aamo chaniania Eowa Riosi no'o chaaniamepua.

Waikaopu kooriaa wa'a che'repariamepua Waarami pehtérachi. Waikao Eowa Riosia wa'api pu'ka tukaoo, iinatukeriamepua Waaramioopua chaanekao:

—¿Akana e'nakamepu ti'tijoe aamo ta'pechi che'repamea?
 Waaramia waikao Eowa Riosio, cheeka nehjiarepua:

—Puuu ti'tijoea Waaraki Mooa yawichituame no'o uhjurariapua, ahpo weeechio aachin teetoa no'o tuuyemichiopua, Eejito puuyakame ti'tijoerio ahpo weewachi mochipariameko tuukáo. Puuu Waarakia Eejito o'inia wa'a e'enaka mochipakameo, kiisi kaaweruma tiame no'o ikitejeriamekapua pukachio, no'oo amoe no'o Riosiwaeopua na'ara yorasoopua pukachio, newitotarioiopua e'raka, ahpo weewarachioopua puuyánaka.

Nape Eowa Eowa Riosia wa'a chiiopao, chaaneriamepua Waaramio:

—Ka'te siimitia muuua wa'ao, pu'ka ti'tijoe ahjama. Ka'te ki kaaweruma ikitemitiamua pu'ka ti'tijoerichio, pu'kao nookopaopua, no'o kaawerumari teerepua yahchekao.

Waikao Waaramia piari werisikaopua, chaanerepua Waaraki uhjurario:

—Nonoramitia eemea aamo weewachi, ki nakiyame Eowa Riosia no'oo aamo ahjama siimichioopua.

Puuu uhjuratiamea nonorasaopua Waaraki kahtiachio, chaaneriamepua pu'kao:

—Waaramia ki enanarekapua.

Nape Waarakia eenechi uhjurerepua ti'tijoe epeche nateya te'teriameopua ahpo mochiwachi mochikameopua. Puuu Waarami ajasisaapua siimpakao, chaaneriamepua pu'kao:

—Waarakia, eee aamo chiamepua: “Aamo utewa e'renania enamichioopua. Neeea aamoo, epeche weruma kaawe tiame iintomania, kehkisaoi toomi no'o koparaoa, aamo natetemachenia. Nape ehpe wa'api enajeraninia aamoo, i'ka ti'tijoeri kiisi kaaweruma ikitemiao.”

Nape Waaramia wa'a chiioiopua pu'kao, cheeka nehjiarepua:

—Nape neea pu'ka Waarakio, piie kaari pochikame no'o kianioiopua o'roo, tataparasi toomi, kiisi toime e'ramenia no'o Eowa Riosi te'ta iyoriwao; nooe wa'api ki Eowa Riosieo, kihta iintome tiamenia iintonaresaoio. I'wa che'repamitia eemea i'ka tukaoo, neea ehpeche ne'nemapua Eowa Riosio, ihtana no'o chaanetao.

Waikao Eowa Riosia pu'ka tukawario, eee chaanerepua Waaramio:

—Wee, siimitiapua naaju pu'ka ahjamao, nape muuua no'o chiiache, yorapuachepua.

Pu'ka meere Waaramia, pa'a piari yasisikaopua, ahpo uuruwa ye'iraopua epetesaopua yaasetora yahcherepua, wa'a ikisaopua yaasetokao, Waaraki uhjuraria ahjama simirepua. Nape Eowa Riosia Waaramio ki ahpo yooremia simiyamekoopua, nekariamepua.

Wa'a tiachipaopua pu'ka Waarami pooechi simioiopua, Eowa Riosia ahpo ku'iwari pejana weripaterepua Waarami pooechi ihtoiopua, ki u'matomichioopua. Pukaepa uuru ye'iraa, pu'ka Riosi ku'iwari wa'a weeriame tetewakaopua merimacheta makokao, kuhsitere pakirepua ikichamina u'matomo e'raka. Nape Waaramia, eenechi pooechi enepamichio wewerepua pu'ka, uuru ye'irao. Nape uuruo eenechi pooechi ihtoiopua, Riosi ku'iwaria, epeche pahcha enepakaopua pejana weriparepua epeche ku'ichi, neneku waataekachi sihkochi. Waikaopu puuu uuru ye'iraa eenechi wa'a weeriame tetewapaopua pu'ka Riosi ku'iwario, pirenapi waatachi e'pechi tahchinaka, Waarami tarachi kokosa ikiterepua. Waikaopua Waaramia eenechi weweriamepua ahpo uuru ye'ira yaasetoka yasitooa.

Waikaopu Eowa Riosi ku'iwaria eenechi pahcha eenepakaopua, epeche waata sihkochi weriparepua, ki ahkamina u'matome tiachioopua, ahjaminaoioopua oweminaoi. Puuu uuru ye'iraa, eenechi wa'a weeriame tetewapaopua Eowa Riosi ku'iwario, ki ahka u'matome tiiapaopua, wehchi poiparepua Waaramio yaasetoio. Waikao Waaramia, tísia nekakaopua ahpo teesorawae wewerepua. Waikao Eowa Riosia pu'ka uuru ye'irao, nayewaterepua pu'kao, eee chaaneteka Waaramio:

—¿Ihtanawichio paisa no'o wepayame muuuapa? ¿Ihtana aamo na'ara iintokame neea naaju?

Waikao Waaramia nehjiarepua uuru ye'irao:

—¡Nee, naakona nayewamekosa muuu? ¡Tísia no'o na'arena muuua! ¡Peeturi iinuesaane, ehpe wa'api aamo merimii neea!

Nape uuru ye'iraa nehjiarepua Waaramio:

—Neeea ki ehpesi o'inia no'o yaasetoka oiyame muuua. Ehpeo no'o chaanemitiao, ¿achinitio eee ihsikame neea, ki aamo e'wekaopua piie taawiamahká?

Waikao Waarami nehjiarepua:

—Ka'ii.

Waikao Eowa Riosia pusatepateka Waaramio, kaawe ne'nepeateka wa'a weeriame tetewiterepua ahpo ku'iwariorua, pooechi ahpo pejanao. Waikao Waaramia chopokorieka weripakao, chaaneniamepua Eowa Riosi ku'iwariorua:

—¿Aa, muuu wa'a weeriamekaitepua, wa'apena tiio wa'a iintokame no'o uuruwaapua ki no'o yoorekao?

Waikaopu Eowa Riosi ku'iwariorua chaaneniamepua Waaramio:

—¿Achinikai weweka muuu pu'ka uuruo ye'irao paisa simiyamesio? Nee, neea aamo pejana weripamia eenakame neea, ki kaaweruma inatopu aamo yoramiao. Puu uuru ye'irao no'o tetewikapaopua, sewina ikicha eenepakame puuua, ki i'ka sewina enepasoopua aamo merimii neea, waikao aamo uuruwache ye'ira ahjakame itipimiipua.

Waikao Waaramia cheerepua Eowa Riosi ku'iwariorua:

—Neea kiisi kaaweruma inatokamekapao, tísia tatakoriame neea, Eowa Riosichio. Neea ki naane'riámekainia aamo no'o pooechi pejana weeriameo, nape ehpeo nane'riamekapa ki kaawe e'ramekoo, no'ramania pe'ku no'o petechi, aamo no'o wa'a e'reeso.

Napepu Eowa Riosi ku'iwariorua chaanerepua:

—Siimitia muuu i'ka ahjama ti'tijoeopua, nape no'o chiiache pu'kache nayewemeri muuu pu'kao.

Wa'a chaanetiapa Waaramia, simirepua waikao pu'ka ti'tijoe ahjamao, Waaraki ujuraria ahjamao.

Waarakia Waarami ahpo kahtiachi eename inamukapao, machenare puuua natepamia, kaawe uuka asipumiao. Nape Waarakia Waarami natepasaopua iinatukerepua:

—¿Achinikai kii eenakame muuu, pahcha o'inia no'o aamo paaekoio? ¿Ki aamo no'o kiameriko erapakosamua, yooma ihta no'o aamo kiamo tuuriao?

Waaramia nehjiarepua pu'kao:

—Neea i'wa kahtinia kahtiao eenakameo, nape ki nooe iinueme neea, no'o aamo nayewamiaopua, aamo e'rario. Naatiche aamo nayewema neea, Eowa Riosiche no'o chaanesia.

(*Ihkinatari Iyoteri 23:3—24:17*)

Waikao Waarakia Waaramio kawijampa i'tore puuua, wa'a o'inia tetewimichiopua i'isaerio, wisasokari ajawakarichio, Waaramio kiisi kaaweruma ikitejerao. Pu'ka tetewitetiapa Waaramia, chaanerepua Waarakio:

—I'wa no'o puuyemitiapua taamoo, Eowa Riosi oowewari ki'yariachi. Neeea epeche waanami siimania, aatia no'o chaanetaria Eowa Eowa Riosio ne'nemia. Waikao Waaramia piineri epeche teewi moenarepua.

Wa'a moenasoopua Waaramio, Eowa Riosia chaanerepua pu'kao:

—Eenechi enasaapua Waaraki itipiriachio, i'ka no'o aamo chaaneria tuuyepuapua pu'kao.

Waikao Waaramia Waarakichi eenakao, yooma chaanerepua Eowa Riosie ahpo chaanenuretiao:

—Eowa Riosia ka'chi iika ikitemeriko tuuyapua, kiisi kaawerumao, i'ka ti'tijoyerichio, apoe Eowa Riosi iintokamekapapua kaaweruma mochiwari yahchekao, wa'a tiiachipa ki ookapi ti'tijoeni puuua.

Waikaopu Waarakia chaanerepua Waaramio:

—¿Nape ihtanakamera no'o chaaniamemua? No'o seepura ki kaaweruma ikitemichio aamo paaekamekoioipua, ¿ohsotia muuua pu'kao, Eowa Riosie kaaweruma te'terewari yahchetiameko tuuyamepua?

Nape Waaramia nehjiarepua:

—Neeea aamo chaanekamepua wa'asi, Eowa Riosi no'o toayache aamo chanimichio, pu'kache no'o cheemerikoopua aamoo.

Nape Waarakia wa'a chaanetiaioipua Waaramieo, chaanerepua pehjiio:

—Nahpéopua, sewinachi o'inia aamo tetewimichioo, epeche waapi i'isaeri mochikachio. Wa'a o'iniakoi, epeche ki tehki e'raka kiisi kaaweruma ikitemaomua i'isaerio.

Wa'a cheesaopua Piiska kawijampa u'parepua, wa'a upatiaapa Waaramia, chaanerepua Waarakio:

—I'wa no'o puuyemitia pehji, Eowa Riosi oowewari taamo ki'yariachi, neea epeche waanami siimania pehjiio, ne'nemia aatia no'o chaanetapu Eowa Riosia.

Eowa Riosia wa'ao Waaramichi eenakao, Waaraki chaanepuame nayewerepua. Waikao Waaramia eenechi Waarakichi eenarepua, Waarakia iinatukerepua pu'kao:

—¿Ihtana aamo chaanekapu Eowa Riosia?

Waarami nehjiarepua waikao:

—Eowa Riosia, ki aaata tijoe puuuu; puuu Eowa Riosia kiisi wistuamepua, kiisi sewina ikiyamekoiopua, ahpo iintomo tuuriao. Ahpo cheeriaopua puuuu, iintokache itipiamepua. Apoea i'ka ti'tijoerio, kiisi tewikekamepua ihtaoi ki kaawe noonowitiameopua, ka'chitia taawechi kiisi wa'atia toakamepua ki kokosakao. Pukaepa Apoe Eowa Riosia i'ka ti'tijoerio, ahjamache teetoka yasitoamepua kaawerumache te'teretowa teetoteka.

Waikaopu Waarakia ki teesa nekakaopua chaanerepua:

—¿Ai muuuu, ihtanakamera no'o iintokamemua?

¿Ka'chi iika kiisi ki kaaweruma ikitemeri enesaamua no'o seepurawachio, ka'te kaawerumari ikitewa iintomitiamua pukachio!

Waikao Waaramia chaanerepua:

—¿Kikosa aamo chaanekame neeepa, Eowa Riosiche no'o reesisia aamo chaanemo tuukamekoo? Puuupune ihjá, pu'kakamera aamo chaaniame neeea.

Waikao Waarakia chaanerepua Waaramio:

—Nahpekosaomua eenechio, pirenachi kaawichi aamo i'tomania ehpeo, wa'a o'iniakameraoo muuuu, ikitemaomua pu'kao, kiisi kaaweruma ikitewao.

Waikao Waarakia Peori tewaniachi kaawichi i'torepua waikao. Nape Waaramia naane'riámekapapua wa'asio, Eowa Riosio, isaeri ti'tijoeopua kaawe ikitenariamekoopua, ki eenechi simirepua poanachi Eowa Riosi iinatukemiao. Waikaopua pu'ka i'isaeri wisasokarichitu ne'nepakao Waaramia, Riosi Riosiwarié apochi eenakameeo, eee cheeka nayewerepua Waarakio:

—Ihji i'isaeri mochiwaria tísia kaawe simitetiamepua Eowa Riosieo. Eowa Eowa Riosia i'kao Eejito puuyanakamepua, te'ta utewari teetopatekaopua, yomatiamé newitotesiwa pu'ka seepurawachio. Aamo kaaweruma nayewamea, kaaweruma ikitepuamepua Eowa Riosieo; nape aamo na'areka nayewameopua, kiisi kaaweruma ikitepuamepua Eowa Riosieo.

Waikao Waarakia tisiwa nekakamekaiopua Waaramichio, sekae wewejoekaopua, chaanerepua pu'kao:

—Neeea no'o seepurawa kiisi kaaweruma ikitemichio aamo paaekamekainia, nape muuua ohsotiao, paisa simiyame Eowa Riosi kaawerumarikamera ihsiamemua i'isaeri ti'tijoerio, no'o seepurawachio. Ohso kaawe ki aamo paaemio teereriainia naajúo. Ehpeo muuua, ohso kaawe aamo eenariachi o'inia, no'rapuapua. Neeea aamoo, tísia kaawe aamo yoramio tuukamekaipua, nape Eowa Riosia ki aamo reesisekamepua, ka'chi iika iintometemua no'o aamo iintomichio itayao.

Waikao Waaramia cheeka nehjiarepua:

—Wa'atepua. Pukaepa neeea wa'a chaanekameainia aamo ujurariaopua, aamoo piie kaari pochikame no'o ki'yakoipua tataparasi toomio o'ro toomikoio, kihta no'o sewina ikimio tuukao, no'oo Eowa Riosi no'o chaaniache ikimio tuurioio; pukaepa neeea Eowa Riosiche chiiaa, chanimania amochio. Ehpeonia, no'o mochiwachi no'ramania, nape ke'chu no'raiopua, aamo chaanemane Eowa Riosi chiia, i'isaeri ti'tijoerichi simiyame, ihtana iintomerikopua pu'kao yomatiamae ahpo seepurawachio.

Waikao Waaramia i'ka ikipuame nayewarepua Waaraki inamuachio:

—Itapiti wahka ihtoriachi ikipuame tetewaninia, nape wáahkami ahka mehká teetorewachi; i'ka ti'tjoerichioipua machenamerapua piiripi yawichi, puuua wahka ihtoriachi Mooa mo'oratoame, mo'ora tahchinameripua, wa'achi iintomerapua tiameo yooma i'isaeri seepurawa mo'oratoame, mo'oraoopua tiame tahchinakao.

Waaramia waikao, kajusaapa Waaraki nayewekao, wa'a kaawichi tekikaopua no'rakao, ahpo ohjoewa mochiwachi eenarepua eenechio, kai waapisi o'inia mehka. Waarakia tiameo, wa'achi iintoriamepua, wa'a kaawichi o'inia tekikaopua no'rakao, ahkasi ahpo yawichituwachi ohjoekachi eenariamepua.

Ookapi i'isaeri wahjipani mooa ti'tijoeri ri'riosirewarachi paparakapa

(Ihkinatari Iyoteri 25:1-18)

51 Waikamio Siitimi taamo mochikoio pehjo, ke'chu Eowa Riosi taamo Kanaani muiwa reesisiopua

pehjo, ki ookapi taamo i'isaeri ti'tijoea, tísia suwepori noonowiriaipua, Mooa mochikame ahjama ooweruo. Puuu oowerua isaeri ti'tijoeo ahpo ahjama paapajuteriaipua, ahpo neteria riosirewa oowewari oowewamichioopua tiame. Wa'a teeka muuwaeme isaeri ti'tijoe wa'a siisimpariamepua, pu'ka ooweru ahjamao, Mooa mochiwachi riosieniachi paparamia, kiisi kaawe nokiwame suwepori nokaka.

Pukaepa Eowa Riosia tísia nekakaopua isaeri ti'tijoeri noonowiriamechio, no'oo no'o Moiseo nuurekapua chaanemichioo, pu'ka oosa mariki aampa ooka taamo tetejimari pa'pamiratuameo, yoomahka pipiripio puuuu ahpo tetejimarichio, Waaari riosirewachi paparakameo, no'oo ko'inuramichioopua pu'kao.

Waikao neeea yooma isaeri ti'tijoeri napawinarekania Eowa Riosi i'tokarichi muirachio, wa'a ikisaania yooma tuuyekania yooma Eowa Riosie no'o nuureretiaoo iintomichioo. Waikao ti'tjoeria yooma Eowa Riosi no'o nuureria ko'ipuame inamukapaopua, tísia naarakoamekapua. Iiweta wa'a nokioiopua naarakonioiopua pehjo, aaata wa'a eenariapua isaeri tijoe, maariani tetejimari oowitiame yeekáa. Puuuu yooma tetewachi ahpo wisasokarichi pakikame tetewitiapua, pu'ka oowitiame ahjama tísia suwepori iintoka kunatamia. Waikaopu neeserosi Iinesi tewaniamea, Reasari taanaraa, nasijichera uusaopua pu'ka ooka muiriachi pakikaopua, pu'ka tijoeo topachi otowinaka me'yariapua, wa'achi yooraka me'yariapua oowitiameoi. Wa'a ikitiaopua pukaache wa'a yoratiamee, wa'asi werapakapu puuu tísia suwepori nokiwamea, pu'ka nokiopa tísia kokosaniameopua Eowa Riosie i'isaeri wahjipateo, nape waikaopa wa'asio, piie weerewa aampa naao miiri wahjipatiamekapapua.

Waikao Eowa Riosia no'o Moiseo, chaanekapua:

—Iinesia no'o neesetowaa, no'o iika yachapatekamepua no'o nekarewa kaawe erapatekao, no'o ijinuwa i'isaerio, noonowiriawichioo. Pukaepa Iinesio neeea, noochi katewemania ahjama, pu'ka Iinesi tijoetusiwariachioopua tiameo, no'o ne'nesetorawa iintapamania ehpe waanamio, ahkasi ki wahjiamesiopua. Neeea Iinesio, no'o nuurari ki suwepori nokipua nehpuariopa pu'kao, pu'ka wa'a iintoriawichio no'o cheriweteriamepua ti'tjoerio.

(Ihkinatari Iyoteri 26:1-4, 51, 63-65)

Taamo i'isaerio Mooa kaawichi teerekachi mochikoioopua pehjiio, ke'chu muinioioopua Kanaani weeechio, Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Yomatiamē ti'tijoe piire weerewa waanami paamuameo, iyosichi iyopupuapua pu'ka teewarao, ihkisi ihtetarikoopua pu'kao.

Wa'a iintokania waikao; ki ihtetakaopua ooweruo kukuchioioopua tiameo, puhsani sientō miiri eneriapua ti'tijoe, u'matoame teesa. Yooma ihji nonowaraa, Kaare tewaniachi mochikai ki e'wakapa Eowa Riosi chiiāo, yooma wahjipariamekapua wa'asio, wakiwechiami mochitosinioioopua. Yooma pu'ka tetejimarichio paika wa'api itipiamekapa teemea, neeche Moise, Kaawepi tewaniame, Oosue tewaniame tiame.

(Ihkinatari Iyoteri 28:1-15)

Waikao Eowa Riosia no'o simiteka nayewekao, no'o chaanekapua:

—I'isaerio chaanemitiapua ki toimichio no'o u'yepakaopua, oowewari. Senepi taawechi no'o oowenurepuapua pu'kao, ooka po'wa pipiripi paamuame, piiripi puuua piariwichiopua, piie puuua aariwichiopua; na'pa pu'ka po'wao, ko'yaka wiino paapuchesa no'o oowenurepuapua. Naati no'o oowenurapuapua tiameo, ooka kiiri tiiriko tusipiwi paatusitatiame, ne'neserosi kianurepuapua pu'kao, aapoeopua pu'kao, no'o oowewamichio. Naati tiame upanurepuapua tiame oowewari, piie ritiro ooriwo nerosowi, tahjewariwichio, pu'ka tahjewario yomatiamē taawe tahjeka ajawanurepuapua, tukaoioopua tiamé, Sinai o'iniachitia pu'ka te'ta iyoriwa enepoioopua no'o i'tokarichio.

'Resipuniame taawechiopua epeche weeka oowewari no'o u'yepanurepuapua, ooka po'wa piario oowewariwichioo, ooka po'wa aari oowewariwichiopua tiame, wiino te'ta utewaeme no'o u'yepanurepuapua tiamé, pu'ka

po'wa sa'parachio, chi'poneka wi'sunepuame. Aarina paatusitatiame no'o u'yepanurepuapua tiame, senepi taaweचितia.

'Epeche iiweta pehji pahcha taawechi pipiripi mechachio, ooka wakasi tatanara pukeri weweripame o'owira, upanurepuapua no'o oowewariwichioo; wa'a ikisaopua tiameo, piiripi chiwajaira, oowisani po'wa tiame, yooma pipiripi pu'kao pipiripi paamuame kihta a'chi tiiame; wa'a ikisaopua tiameo, senepi taaweचितiaopua tiiriko piwitusi paatusipatiame, ooriwo nerosowi no'o u'yepanurepuapua, wa'a ikisa wiino tisia utewaemera tiameo, sa'pa ahjae wi'suneka chi'ponepuamewichioo. b Piiripi chiwajaira no'o u'yepanurapuapua tiaméo, ahpo tatakoria cheriwepuame itapuaewichio.

Mi'miriania wahjipani, i'isaeri wiskuekapa

(Ihkinatari Iyoteri 31:1-18)

52 Neipamio Eowa Riosia no'o Moiseo, i'ka weeechi no'o ahjatao kajumiachioopua wa'asio, eee no'o chaanekapua:

—Aamoo neeea, ke'chu aamo mukuyoioopua i'ka iintojeraninia: Mariani ti'tjoerichio neeea, aamoo pu'kao nasiwari mehtanejeraninia, tisia wiiskuakamekopa pu'ka aamo isaeri tetejimarichio, ahpo ri'riosirewachi paparatekaopua.

Waikaonia yooma Eowa Riosi no'o chaanenureria, chaanekania isaeri tetejimariopua:

—Eemea yooma pipiripi isaeri tetejimarichio, piie miiri ti'tijoe uumitiapua nasiwari miiriani ti'tjoerichi nasiwasipuawichioopua. Puuu nasiwaria miiriani ti'tjoeri na'ara noonowiria natetetewa enemeripua, Eowa Riosiwichio kiisi kaawe iintoriopa.

Waikao pipire miiri ti'tijoe uutiopa yomatiamе pipiripi isaeri tetejimarichio, waikao nee Moisea, miiriani ti'tjoerichi nasiwamichio uhjurakania pu'kao. Wa'a ikisaonia pu'ka ahjamao, linesi neeserosioi uhjurakania tiame, yooma itapiti Eowa Riosi iyoriwa ahjae yoraniame, i'tonureka, kusupuchariopua tiameo, nasiwarichi kusutepuawichio iitoniamе. Waikao i'isaeri so'sontaroa miiriani so'sontarochi

nasiwariaio, yomatiamé newitoriapua pu'kao, yooma ko'yakaopua pu'kao, pu'ka mariki ya'yawichiwarapua tiameo, ko'yaka, te'ta Eowa Riosi nuurariachitiaopua, ko'yaweka. Waaramiai wa'a meriretiamepua tiamé, ooweruche tatanarama ki ko'itiamepua i'isaeri soontaroeo. Puua pu'ka yooma ooweru tatanarama chapisao, no'o kahtiachi u'yepariamekaipua, yooma ihta te'ta nateyamera u'yewari tiame, yooma ihtaohi puhkurama, wakasioiopua tiame puhkurawa. Wa'a nasiwatiachioipua i'isaeri soontaroeo, yomatiamé mariki ya'yawichitutiachio, yooma kososa toariamepua.

Waikao nee Moisea miiriani ooweruopua ahjakame towariopua so'sontaroeo, tisia nekakania so'sontaroeo ka'kapitairachio. Wa'a iikaonia soontaroeo kapitairachio, chaanekania pu'kao:

—¿Achinikai ajakame toaka eemea i'ka ooweru? ¿Ki ihji oowerukamerapu ki kaawe noonowikamea taamo ti'tijoeo seesenu riosichi paparamichiokoopua? Ikanati yooma ko'imitiapua i'ka ooweru kunakameo, yooma tatanarama tiame.

(Ihkinatari Iyoteri 31:25-54)

Wa'a ikitioopa Eowa Riosia no'oo, chaanekapua:

—Muuu Moisea, Reasari no'o neeserosi tiamea, aamo isaeri tetejimari te'ta pa'pamiratuame ahjamao, yooma ihtetapuapua Miiriani weechi u'yeka upatiameopua, kutewe ooweru ki kunakameopua, yooma ihta animari puhkuretiameopua tiameo. Pu'ka upatiameo yooma ihtaetasaopua, naasipasi uusaopua, wa'achitia kekeki naachutepuapua, nasiwarichi siimpariameo, ki nasiwarichi siimpariameopua tiamé. Wa'a iintosaamua pu'ka nasiwarichi siimpakamechio, pu'ka kiatiamechiopua muua, piiripi u'yepuapua no'o oowepuamewichioo, mariki sientochio, wa'achi iintopuapua kutewe ooweru ki kunakamechioi pehjo. Yooma wa'a iintosaapua pukachio, Reasari Reewita neeserosi u'yepaka kiapuapua, yomatiamé ne'neserosi tiame, no'o oowepuawichioopua pu'kao.

'Piire naasipasi ki siimpakame nasiwarichi kiatiamé, pipiripi u'yepuapua pu'kao, ooka weerewa aampa oosa marikichio,

kutewe ooweru kiatiamecho, animari puhku kiatiamechoiopua tiameo. Wa'a iintosaamua pukachio, yomatiame Reewi ne'neserosi kiapuapua pu'kao, no'o oowepuawichio pu'kao, Eowa Riosi i'tokarichi neesetoameopua. tiameo, piiripi u'yesaopua, Reewi ti'tijoe kiamamua pu'kao, pu'kao puuukamerakopa no'o i'tokarichi neesetoame mochitoamea.

Waikao neeea Reasaria tiameo, wa'a noonowikapua, Eowa Riosio taamo nuurariachitia.

Yomatiame nasiwarichi u'yewa upatiamea, ihji kekeki eneriapua: puhsani sienta paika weerewa oosa mariki aampa mariki miiri eneriapua po'waa; paika weerewa aampa oosa mariki aampa ooka miiri oisi enerepua; wa'a ikisa paika weerewa aampa piiripi miiri u'urua; kutewe ooweru ki ti'tijoe nokitiameapua pehjio, piie weerewa oosa mariki aampa ooka miiri eneriapua. Yomatiame pu'ka naachutatiamechio, pukachi u'yetiamepua Eowa Riosi oowewariwichio, Reewi ne'neserosiwichio tiameo, te'ta Eowa Riosio, taamo nuurariachitia.

Pu'ka naachuteka kujutioopa, i'isaeri soontaro kapitaira noochi e'nakapua nasiwarichi siimpakamea, puuua no'o chaachapakapua:

—Nee, yomatiame ihtetakame teemeapa taamo kapitaitoa soontaroo, piiripioi ki toiyamekapua, yomatiame e'enakamepua eenechio. Nee, i'wa maani yooma te'ta nateyame taamo nasiwarichi u'yewariaa. I'wa aamo u'yepaka teemea aamo tetewimichio, ihjipua: o'ro we'ra, sekachi chuhchaka oiwame, sutuchuchari, kaarena, yooma ihjia apoche o'roe netetiame. Yooma i'kao teemea Riosi Eowa oowewarichitia ki'yamepua, taamoo pu'kao tísia taamo ku'ipariopa pu'kao, taamo nasiwarichi ki nu'uti newitotekao.

Waikao neeea Reasari tiamea, pu'kaopua uusao, pu'ka Eowa Riosi i'tokarichi katewetiapua. Puuu wa'a katewetiamea o'ro, piie sienta aampa naao weerewa kiiri kehki eneriapua.

**Ruuweni tetejimaria Kaari tetejimaria tiame, Oorani
akichi cherayachiamina ohjorepani**

(Ihkinatari Iyoteri 32:1-27, 33)

53 Teeme isaeri tetejimario Mooa kaawiekachi chokichi taamo mochikoioopua, Ruuweni tetejimaria Aakari

tetejimaria tiamea, noochi Moisechi e'enakaopua no'o chaanekapua:

—Ihji weeea tísia peeniatiamepua wakasi ohjoetepuawichióo, tísia iintuamekapa wakasi ko'kometio, i'wao tísia neeroiyemekaapa tiameo. Pukaepa teemea i'wakamera taamo kiajerame Eowa Riosieo, ki Kanaanikamera taamo ki'yakaiopua taamo kiamio tuuyachio. Pukaepa teemea i'wakamera taamo kiajerame Eowa Riosieo, ki Kanaanikamera taamo ki'yakaiopua taamo kiamio tuuyachio.

Neeea ki pu'serekapaopua pu'ka chaachapaopua, chaanekania pu'kao:

—Ki kaawe chaachapame eemea. Kiisi kaawe teeremeri eemea, i'wa aamo itipisaa wahjachi aamo toisaa Kanaani weeechi muinoio, nasiwaniopua wa'a mochikame weewara u'yenioio. Epeche kaawepua yooma pirena wa'a asitiaa, pu'ka weee uupuawichio.

Nape waikao puuua no'o chaachapakapua:

—iKa'ii, ki wa'a erakoka chaachapame teemea! Taamo e'raa, taamo ujujiwa i'wa toipua erakoniamepua, taamo kukuchiwa tiamé, kaaritesaapa. Wa'a ikisaopua yomatiamé taamo mu'muwari mochiwachiami norikame sa'mitesao, pu'ka yooreminao taamo puhkuwichio ko'retesaopua tiameo, taamo wahjachi tetejimari ahjama siimpama teemea, ahkasi Kanaani Eowa Riosi taamo kiamiachi weee asiwachisi, ahjama nasiwamia muipuachio. Wa'a o'iniaio ki e'enama teemea pehjo, ki yoomahka taamo tetejimario, ki yoomahka uuyoio. Kihta itayame teemea Kanaani weewaepuameo, iwamina Oorani akichi, kiatiamekapa teemea taamo weewaemiao.

Waikaonia wa'a chaachapakapao, kaawe iintakania. Waikaonia Ruuwenio Kaarioopua tiameo, naasipaio. Manase tetejimario tiameo, reesisekania waikao, ahpo itaria weee uumichio. Yomatiamé puu weee no'o reesiseriachio, Oorani akichi cherayachimina po'yamepua, Oorani akichi Kanaani weeechi paonamina simika paatepuachio, iwamina.

Moise kiterepamioipa wa'asi i'isaeri tuuyeretia

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 1:1, 3)

54 Waikao wa'a ikitioopa neipamio Eowa Riosia, ki no'o pakimerikoopua Kanaanio, no'o Moiseo no'o chaanekapua:

—Muuua aamo chaaneriachitiaopa, ki pakimerikoopua Kanaani weechio, i'wa kiteremerikaapa iwamina Oorani akichio, yooma napawinasaopua i'isaeri ti'tijoerio, yoomahka tísia kaawe neesetonurapuapua, no'o nuurari aamo ki'yariaopua pu'ka kiamichioo.

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 6:4-7)

Waikaonia yooma napawinasaopua, eee chaanekania tuuyekao:

—Nee eeme no'o tetejimari, yomatiamе teemea Isaeri tewaniame tetejimarisiwachi e'enameapua, teemea tamochio piiripi wa'api te'ta Paamiratuame iinuемepua, puuua Apoekamerapua, te'ta Eowa Riosi. Wa'a tiiachipa eemea pu'kao, pu'kakamera te'ta yooreka mochitopuapua, yomatiamе aamo iikachi e'rae, yomatiamе amochio pu'kakamera nakirewaka, yomatiamе aamo utewarieopua tiameo. I'ka no'o aamo tuuyewari chiiiao, pewatiamе aamo iikachi yachatopuapua, aamo tatanaoiopua tiameo, ki toaka mochitomichiopua pu'kao, te'ta tuuyesika ohjorepuapua i'ka no'o te'ta tuuyewario. Pu'kao aamo tatanao, taamo Riosi Eowachiche tiame nayeweka mochitopuapua, aamo ta'pechi mochikáioopua, ahkaoi aamo nokisioio, poowechioio.

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 8:1-3)

'Eemea Eowa Rioso, pu'kakamerache yooreka mochitopuapua, pu'kakamerache yorakeka. Eemea pukachio, teesaoi ki oowe e'rewa chaachápamitiapua, aamo ehkoriame nokisiriachitiaopua, neeroi e'pechi ma'chipaka nerojitetioio, puuua ki ahjachi paparaio, tísia ahpo kaawe yorajereriamеopua. Aamo ehkoriame noonoriwa ki Eowa Riosi e'weka mochtotiame inatepakache mochitomitiapua, ooruchi wakiwechiami ki e'enaka nokisirioiopua, ahkasi ooka weerewa paamuparisiopua. Puuua tísia aiwatiamea, Eowa Riosi aatiatari eneriamеpua i'isaerichio, pu'kao nane'renariapapua apochi papamerikopapua apochi oowe e'rewekao, ahpo nuurarikamera e'weka mochitoniamеopua, apochiche yoorewekao, ka'ikosaoipua pu'kao. Eowa Riosa

tísia tesiwa erapateriaepua pu'kao, chorowatekaoiopua, nape Riosi Eowaa, ahkasi neipaopa tewekachi o'inia eename kooame ki'yarepua, maana tewaniame, pu'ka aamo noonoriwao, nane'remichiopua pu'kao ki paanichekopua ahjaniameko pahtemichiopua, ohso kaaweopua Eowa Riosi naeraeoiopua ahjamekopua, tiameopua.

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 14:22)

'Eowa Riosia aamo inatepajeranipua ahpo nuurario, pu'kao ki aamo natakemichiopua, i'kachitia:

'Senepi paamuparichio yooma aamo i'ipariaopua, paikapioi ahpo u'yepuaniameopua kiisi natakepaka, oosa mariki kehkira no'o u'yepawaopua oowewakao.

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 16:18-19)

'Peerei katewemeri ajawamitia eemea, yooma ihta aamo ki kaawe iintotiame katewemeri, aaatao aaata wenejiniamé, yomachi aamo mochiwarichiamioopua tiameo.

'Aaata aaata wenejisoopua, ka'te piiripikamera epeche kaawe iintokamechitia tetewika katewemitia, toomioi ki uupuapua ihkokeniaioopua, aaata ahpo wenejiwa aamo katewejeraeopua, puu toomi ki kaawe ihsiwae uuniamea, kiisi kaawe ahpo sewina erapatewachi wichiniamé. Eemea kaawerumachiche simiyamechi mochtoka, ta'iria mochtomeri eemea, i'ka weee Eowa Riosi aamo ki'yachio.

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 18:9-15, 18-19)

'I'ka weee Eowa Riosie aamo kianiachi ohjorepasopua, ka'te wa'achi nokimitiapua i'ka weeechi ohjoeme kiisi kaawe nokayamechitiao. I'wa weeechi ohjoemea, susukituwa nokaya yooramepua, wahjipakame ahjama nayewamechitiaopua tiaméo. Aawataai eemea, ki wa'a siinka aamo itapiti tuuyejepuapua, ihtoi pu'ka iinatukewaopua, Eowa Riosia aaataoi susukituameo, wahjipakame ahjama nayewameopua tiameo, kiisi pu'sereka tetewamepua pu'kao, ohsotia tisiwa kiichepaka

tetewamepua pu'kao. Wa'a te'teriopa pu'kao Eowa Riosia, aamo ku'ipaka newitopatiamepua pu'ka ti'tijoerio, ko'yaka ihpichikaopua pu'ka weewarachio. Asimiitepua piie taawechio, Eowa Riosia aamochi machenatemiachiohua piiripi Riosi nayewatura noochitia; yooma e'wepuapua pu'kao chiiao, yooma ki e'wekamea pu'kao yooma iinatukepuamepua Eowa Riosieo achini iika ki e'wekame pu'kao.

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 21:22-23)

'Eowa Riosia chiiamepua tiameo, aaata eeme mukiwame tiame ki kaawe iintokameo kuuchi chuhchaka topemerisaa, nane'riame eemeapa ki wa'a toipuamerikopua yooma tukawario. Pu'ka wa'api taawechi wetemajipuamekoopua pu'kao, Riosiwichioo kuuchi chuhchaka topemeritiameo, ki nu'uti kokosaka meritiame tetewamepua pu'kao.

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 23:24-25)

'Aaata panijuwari echirachi enasaopua apoeche posaka ko'komeripua wa'apio, nape kihta i'tomeripua ahpo warichio. Aaata tiiriko echiwachi eenakaipua wa'a mahka simiyaio, sekaeche tehpunasa ko'kometepua pu'kao, nape ki tehpunapuapua pu'kao ohsaeo, aamo petechioi kii i'topuapua —wa'a taamo chaaniame Eowa Riosia.

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 32:48-52)

Nee Oosuea^a i'wa o'iniamenia iyotekao, Moiseo no'o tuuyeriamekopapua ahpo ku'we mukimerikopua tuuwáo. Eowa Riosia eee chaaneriame eneriapua: “Nee muuu Moisea, Awarimi kaawiekachi siimitiapua, wa'a asisaapa muuua, Neewo tewaniame kaawichi mooenapuapua, Mooma weewarachikamera weeriamechi, pukachi chupachisi o'iniaio Eriko tewaniachisi ma'chiachi. Wa'a o'inia tetewimamua Kanaani weewarachisi, pu'ka weewarao aamo tetejimari i'isaerikamera kiamania,

---

^a 54:9 Oosuekoi simiteriame iyotekao, Moise mukisooapua.

aapoe ijinuwara enemichiopua. Neeea wa'a aamo uhjuranipua tetewimechiochemua pu'kao, aamoo wa'a ki pakimerikopao, muuuo Aaroniopua tiameo ki teesa kiisi no'o e'weriopa Siini wakiwechi mochikaiopua, aamoo Meriwakaresi tewaniachi e'pechi machenateka neeroi ti'tijoeri nerojitiaiopua.”

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 34:1-4)

Neipao Moisea ki ookapi nuurewari kiasaopua ti'tijoeri nokisimichioo, Neewo tewaniame kaawichi mooenatiapua, wa'a te'pa o'inia ne'neteka Moiseo Eowa Riosia, Kanaani weewarao, taamokamera kiamio tuuriaopua. Wa'a o'inia Eowa Riosia Moiseo, yomatiametewiteriapua Kanaani weeeo, Uura weeechi o'iniasi ahkasi Meriteráneo teewaeme pa'wechisi. Pu'ka yomatiametewiteriapua Moiseo ne'netesaapa Eowa Riosia, chaanekapua pu'kao:

—Yomatiametewiteriapua ihji weepua, Aurani no'o kiamo tuuriaa, Ihsaiopua Aakowooiopua tiamée, yomatiametewiteriapua pukachi puuyasiariameopua tetejimarisiwao. Neeea aamoo, pu'ka aamo tetewijerakamepua, aamoo ki pakimerikopua wa'ao, aamo wa'api pusiecheoi tetewimichiopua.

(Oosa Riosi Nuurari Inatepari 34:5-10)

Waikao Eowa Riosi kajusoopua Moise ahjama nayewakao, Moise mukukapua wa'asio. Wa'a ikisoopua Eowa Riosia Moise weewara apechunakaopua, ahkasi Mooa yepowechi i'tokaopua, wa'a wetemajiriataopua, nape te'ta akana wetemajitiachio, aataa ki nane'reniamepua. Ke'chu Moise mukuyaio no'o Oosueo ahpo seekarewachitia yasitao, no'o'opechi paamiratumichio weerakaopua, Eowa Riosi kaawerumariwa no'o yahchekapua.

Moisea mukuyaio, piie sientoo aampa piie weerewa paamuamekaipua; puuuu seenepioi ki wekatekamepua, ahpo puichi ma'chirewao, ahpo utewaraoi wa'apitia utewaeka mukukamepua. Teeme i'isaeri ti'tijoeria, piie weerewa aampa oosa mariki taawesi naarachetiapua pu'kao. Wa'asi waanamio ki oosa werisikame piirechi Riosi ahjama apochi taaweeka nayewameopua, Moisechitiao.

Oosuea weemera paamiratuamechitia, i'isaerichi yasipawa
(*Oosue Iyoteria 1:1-7*)

55 Eowa Riosia Moise mukisoopua, no'o Oosueo^b
chaanekapua:

—Muuua nane'riamekapa Moiseo no'o yorakeka yasitoriameo, mukukamekopua wa'asio, muuupechi paamiratumerimua aamo tetejimari i'isaerio. Pukaepa muuua, muuupechi ye'katomitiapua i'ka ti'tijoeo, paonamina Oorani paatepukao, o'inepuawichiopua u'yesika nawapuawichiopua yomatiamе weechiopua, nooe aamo ehkoriai noonoriwa kiamo tuuriachiopua, pu'ka tetejimarisiwawichoopua. Ahkasioi yomatiamе aamo ihtepachisiamiopua, yomatiamе aamo kiamania wa'asiopua wa'ao, Moiseo wa'a no'o te'ta chaaneriachitiao. Aamoo aawataaio, kiisi aamo newitomapua aamo ahjaka weritoio, no'oo aamo ahjama yasitopa, Moise ahjama no'o yasitoriachitia. Kiisikoi piineri aamo toima neeea, kiisikoi wahjika aamo ku'ika yasitoma neeea, aamo kii seewewa utewarie ku'isimania tiameo, aamo seepurawachi nasiwasiachio, newitokache machenasimichiopua, aamo newitoriachio pa ta'iria naachutesimichiopua weeeo, aamo tetejimari i'isaerichio. Wa'a tiachipao muuua, kihta majaweme tiiamemua ihtaoi seepurawachi aamo nasiwasiaio; nape pu'kachepa te'ta no'o iyorikachi inisipuapua, yomatiamе aamo iikae e'wesika no'o nuurario, Moise nooe ki'yariaopua aamo tuuyemichioo.

(*Oosue Iyoteria 2:1-24*)

Waikaonia Oosuea, wa'a tiame no'o naewesoopa Eowa Riosio, yooma noonoipuame ketewenurasaopua nasiwameri ti'tijoeo, ooka noriwi uhjurakania, Kanaani weeechi siimpamichioopua, ne'nemichioopua aachin tiiare wa'ao, eee chaanekao:

—Eriko siimpamitia eemea muuwari mochiwachi, paonamina i'ka Oorani akichio, yooma achini tiia ne'nemitiapua wa'ao, aatiatiareko soontarowarao.

^b55:1 Oosue wa'api iyotekamekoi i'ka iyotaperi.

Ihja siimpasaopua aata ohjirachi e'enariamepua, Raaja tewaniame oowitiame, Eowa Riosichi enepariamepua suwepori tatakori ihsiamekaipua pukerio. Waikao puuu ooka ihpuamia wa'a siimpakamea, ahpo kaariwarachi che'reparepua. Nape ookapi Eriko ohjoemea, wa'a Raaja kariwarachi muikame tetewakapaopua, te'ta Eriko yawichichi siimpaka tuuyerepua:

—Aamo tuuyemia e'enaka teemea, ookapi isaeri ti'tijoe i'wa taamo muuwari mochiwachi e'enariamekopua, taamo ohjoewachi tukao ihpuemia, taamo achini te'terewa ne'nemiaopua i'wa mochiwachio. Puuuu Raaja ohjirachi mochiwipua.

Waikao Eriko yawichia, ikanati aata uhjurarepua Raaja tewaniameo chaanemichio:

—Puuyanamitia muuuu pu'ka ti'tijoe aamo petechi mochikameo, chapisa no'o u'yepapuawichiopua, no'o ne'nemichiopua, ihtana yoramia e'enariamekopua i'wao.

Nape Raajaa inasokamekapapua pu'ka ti'tijoeopua, nehjiaka chaanerepua:

—Pichiwa e'enakame ooka ti'tijoea, nape ki nane'renania akana e'nakame ohjoare, nape puuyakamepua tukapasipoio ke'chu yeetepanioiopua i'wa muuwari mochiwario, kiisi nane'riamenia wahka o'inia e'nariameo, wahka uumpariameoio. Nape ehpe o'inia na'naritosaa eemea, ahsepamakoipua.

Nape apoea pu'ka ihpuekameo te'pa karijampa mo'moenapuka inasokame enerepua, riino makojoya wakipatiamechi teere.

Waikaopu yawichi uhjurariaa, Oorani akichi pooechitu uumpariamepua i'yasikao, ahkasi akichi paaterachisi. I'ka i'yamia puuyatioio, pu'ka pukaminachi yeetepatiame pu'ka mochiwari yeetaraa.

Raajaa waikao ikanati moenariamepua karijampao, ke'chu kokochipoiopua isaeri ti'tijoeo, pu'kao chaanerepua:

—iYaapiti we'werisisa, i'yaniam eemea! Neeea aamo ku'ipamepua, nane'riamekapa Eowa Riosio, aamo kiamerikopua i'ka weeeo. Yooma i'wa ti'tijoeeria, tisia aamo majayamepua, inamukamekapa puuuu Eowa Riosio, achini iintoka tisia aamo ku'iriamekopapua, Pa'we Sehtanamechi

aamo paatenioiopua, pa'we neeroio wakipatekaopua
 aamo uumatomiachio, aamo Eejito o'inia puuyarioio,
 ku'irioio. Aamoo i'isaerio tísia majayamepua tiameo,
 nane'riamekapa aamoo achini noonoika ko'yarioiopua pu'ka
 ooka ya'yawichioipua paonamina i'ka Oorani akichioipua,
 yomatiamé pu'ka ti'tijoeriwarao ko'yeneka. Pu'ka wa'a
 aamo noonowiria inamukapaopua, tisiwa majapaka teemea
 yomatiamé aamoo, aawataai kiisi nasiwame erakoamepua
 amochio. Neeea aamo Eowa Riosiwao nane'riamepua,
 ahkai kahtiamekopua, tewekachioi weechioiopua
 tiame, wa'a tiiachipa neea, pukachikamera paparamepua.
 Pukaepa utewaeme tesiwa chiiamenia aamoo, no'o
 cheriwejerekaopua, wa'achitia no'o aamo ku'iriachitiao, no'o
 tetejimarichioi ku'imichioipua pu'kao, ki ko'inekao. Itapiti
 naania teerewa no'o kiapuapua naaju, ki meripuawichioipua
 no'o noonoo, no'o ye'yeo, no'o papachioi, no'o pipinioio.

Waikao ihpuemia wa'a e'enakamea chaachapariapua:

—Aamoo ki taamo noriwi wenejisoó pukaminao, wa'a
 teeremapua. Eowa Riosia taamo ku'ika ki'yoiopua i'ka weeeo,
 ka'chi yorama teemea aamoo, aamo petechi tetejimaioipua.

Wa'a chaachapasoopua Raajaa, ahpo kaari sa'mikore
 yeewachipona puuyanaka wiitarichi tetekipumio
 tuuriamépu. Nape i'wa aamo tetekipusoopa, kaawichi
 uumpamitiapua ichipumiao, ki aamo teimichioipua aamo
 i'yameo. Wa'ao paika taawe mochimitiapua ichipukao,
 ahkasi eenechi nonorariachisi aamo i'yameo. Neipao
 nonorasoo pu'kao, aamo mochikachi nonorapuapua.

Waikao aapoeo chaachaparepua:

—Taamo ti'tijoe i'isaeri aamo muuwarichi e'enoioipua,
 i'ka wiitari sehtaname o'yeka chuchapuapua aamo kariwa
 ne'neporachio, i'wa taamo tetekiwatiachio, tetewipuame
 tiameka. Wa'a iintosaapamua, i'wa aamo petechioipua
 yooma napawinapuapua, aamo noonoo, aamo yeeye, aamo
 papachi, wa'a ikisaopua yooma aamo noonoo tetejimara
 tiame. Aaata pu'kao ma'chi machenakame enesooopua, kihta
 nehuma teemea pu'kao. Nape i'wa aamo karichi mochikoi
 aaata a'chi yorasoo, teemekamera kokosapuame waikao.

—Wa'a teeresoo kaawepua naaju, kaawetakame teemeai
 —nehjiare Raajaa, oowitiame.

Wa'a cheesaopua ahpo kariwa ne'neporachitipo puuyanaka tetekipurepua, puua tetekiputiaapa kaawichi uumparepua u'mapakao. Waikao Raajaa, ihpuemia e'nakame nonorasopa, puua pu'ka wiitari sehtanameo, ahpo kariwa ne'neporachi yooreminao o'yerepua, wahka nokisichaniame inamusapaopua i'isaerio, ikanati ma'chitipo chuchamiapa.

Wa'a puuyasaapu puu ooka ihpumia e'enakamea, Raaja ahpo tuuyeria kaawichi e'enaka ichipurepua. Wa'a ichipurepua paika taawesi simiyame, pu'ka ahpo pooechiami i'yameo, ki ahpo tewaka nonorachisi. Pu'ka paika taawechi ki tewitiapa wa'asio, nonoramo oraparepua ahpo tetejimari i'isaeri mochikachio. Waikao wa'a kaawichi tetekisaopua, Oorani akichisi e'enariamepua, iwamina paonariamepua. Waikaopua no'o Oosue kahtiachi e'ensapua, no'o chaachapakapua:

—Eowa Riosia Eriko muuwario taamo sekachi toapakamepua pu'kaopua, yooma pu'ka Eriko muuwarichi ti'tijoeria, tísia taamo majayamekopa.

I'isaeri Kanaani weeechi muiwa

(Oosue Iyoteria 3:1-6, 13-17)

56 Nee Oosuea yooma apechunanuraninia i'isaerio, Kanaani weewarachi muipuawichiohua wa'asi. Ne'neseriosia ru'minarepua waikao Eowa Riosi i'tokario, Reewi ti'tijoe mooketomichiohua pu'kao. Oorani akichi suuwerachi ajasitioopua, chaanekania Reewita ne'neseriosio:

—Eemea, Eowa Riosi iyoriwa neesetokeka mochitoamekapaopua, taamo pahcha paatemitia eemea, Eowa Riosi kateweri kaajara mooketokao.

Waika taawechio, ki ku'ita neeroi yeenamekapua aakia, tísia yukuyoikopa. Nape Pu'ka ne'neseriosia Eowa Riosi kaajachi i'toameo, neerosue neerochi ihtepasocheopua, puu neeroi kawiyana o'inia yeenamea wa'asi werikapua ahpo u'mao, itapiti ki pusie teteiwame aaki yeeterae to'pepakamechitia; puu tekiyamina akichitu u'mamea, wakipapakapua wa'a teetuo. Waikaopu ne'neseriosia kihta neeroi u'machi naasipa ajapakapua akichi Ooranio, puuyeka yooma wahjachi ti'tijoeri paonamichioo, kihta neeroi u'machi, wakiyachi.

(Oosue Iyoteria 4:1-24)

Yooma uumatosoopua paaterachio, nee Oosuea waikao oosa mariki aampa ooka ti'tijoe paaekania, yooma puuuu oosa mariki aampa ooka tetejimarichi pipiripi, pu'kao nooeo, pahcha o'inia no'o ajawaria. Pu'kaonia chaanekania:

—Yooma pipiripi eemea, piiripi tehte uumitiapua naasipa akichi ne'neseriosi ajakachi, i'wa no'o weeriachimina upamitia eemea pu'kao, taamo mochipamiachi.

Pu'ka tehte upatioopua neeea, kaawe to'waka chuurawakania. Wa'a iintosaapa neeea, no'o oosa mariki aampa ooka i'isaeri tetejimarilio, chaanekania:

—Senepi aaata i'wa u'matoaio, i'ka tehte tetewapao, Eowa Riosi taamo te'ta ku'iria inatepapuapua, i'ka Oorani akichio wakiyachi taamo uumatoteria. Aamo tatanaoi aamo iinatukiaoiopua chaachapakao: “¿Ihtana ikitiame taamo chiame ihji tehte?” Eemea eee chaachapaka nehjiapuapua: “Aa, kukuchii, ihji tehte i'wa chuurawi toatiamea, Riosi Eowa Oorani akichi taamo paatepuka tísia ku'iria ijinatepasika mochitopuawichio.”

Neeei waikao ne'neseriosi Eowa Riosi kateweri iyoriwa kaajara i'toame ajakachio pehjo, oosa mariki aampa ooka tehte chuurawekania tiame, ke'chu paonoioopua Kanaani weechiminao. Yooma i'ka ikitioopua ne'neseriosia, wa'a Oorani naasipa akichioopua, puuyarepua tiame. waikao pu'ka ne'neseriosi akisuepa wakiyachi ihtepasocheopua, eenechi o'ineka yeenaka aakia, waata neeroia ru'mikaopua.

(Oosue Iyoteria 5:10-15)

Waikao yomatiameteeme paonasaapa, ahkasi Kirikari tewaniachi ajasitiapua, wa'a chuurawe weratiapu Oorani akichi naasipa o'inia upatiameopua tehte, oosa mariki aampa ookaopua tehtë. Pu'ka tehte chuurawe weerasaapa teemea, i'tokari o'ineka teemea weerakao. Wa'a ajasitioopa te'ta Semejenato pahkotawa yoraniamekapua inatepari, pukaepa wa'a ajasisao, pu'ka pahko pahkotaka teemea. Pu'ka meereopua takari ki rewaruraeme ko'kotiapua, tiiriko

Kanaani weeechi iinuame. Pu'ka taawechi o'inia Eowa Riosia toarepua maana taamo ki'yakao, pu'ka taawechi o'inia Kanaani weeechi echiwame ko'kositiopao.

Piie taawechiopua no'o Oosueo, Eriko oiioipua waapiamio, senawato no'o ne'nepachi aaata weerame tetewakania, merimacheta makoyame. Waikaonia waapi weripakao, iinatukekania:

—¿Taamo iinuwa muuua, taamokosa seepurawakosa muuua?

—Piiripioi pu'kao, Eowa Riosi soontarowa kapitaichitiakamera eenakame neeea —no'oo chaanekapua.

Waikao neeea, chopokorieka weripaka wehchisi koatarepakao, weruma yoorewakao chaanekania:

—¿Ihtana nuurewa no'o u'yepamemua no'o te'ta Paamira Eowa Riosieo, no'oo pu'kakamera yorakiamerao?

Waikao Eowa Riosi soontaro kapitairaa, no'o chaanekapua:

—Pujusamua aamo kaakao, wa'a aamo ihtiachio tísia iyoriwachikopa.

Wa'a iintokania waikao e'wakao, pujakania no'o kaakao.

**Eriko muuwari mochiwa tehte-waatakore Eowa Riosie
ru'minawa**

(Oosue Iyoteria 6:1-25)

57 Neeea Eriko muuwari mochiwachi ne'neka weerioipua, pu'ka Eowa kapitaira ahjamao, no'o Eriko muuwari mochiwachi ne'nepoio, tisiwa pewatiame yeetetiame weeripua, ka'chi ahpo yorapuawichiopua taamoeo, aataai ki machename tiipua, aataai ki pakime tiamekoi. Pu'ka wa'apichioi, Riosi Eowaa, no'o nayewekapua chaanekao:

—Nee, Eriko mochiwachiopua, Eriko te'ta yawichiwarao, pu'ka so'sontarowaopua tiameo, aamoo newitokamechitiapa amochi ki'yamenia pu'kao. Pu'ka mochiwarichi ajasisaapa eemea, pukeri o'icharichio, seenepi simiyame ku'ripuapua norikameo, ahkasi puhsani taawechisi, yooma aamo soontaro ahjamao. Pahcha no'o ti'tijoeri ahjama kateweri kaaja i'toniachio, oowisani ne'neseriosia ajatotepuapua, yooma pu'kao pipiripi toropuchari makototeka, pu'ka

toropuchario, kuhsitere chiwajaira aawarae netetiame. Oowisani taaweichio oowisanisa ku'rípuapua, wa'a Eriko muuwarichi norikameo. Puuu oowisani ne'neseriosia, kusupuchari kusutesika nokisitepuapua. Oowisanisa simiyachi norikame ku'rinioiopua, tahpitika chaachapasinurepuapua yomatiamé ti'tjoerio aamo ahjama nokisiáo, nape ki nu'uti ki ku'íta siinákosika. Wa'a ikitioopua puuu mochiwari sa'mi ko'reraa, wehchi yasipamapua ru'mikao. Eemea pu'ka sa'mi ko're yomatiamé norikame wehchi yasipasooa, riisaka muipuapua nasiwasikao.

Wa'a no'o chaanetiapaonia Eowa Riosieo, Kirikari no'rakania taamo mochipariachi. Wa'a enasaopa neea, ne'neseriosi paesaopua, chaanekania:

—Eemea Eowa Riosi kateweri kaajara manitoachi i'toka, ajatopuapua; oowisani eeme wa'api Eowa Riosi neesetora, pahcha ajatopuapua pipiripi puuu toropuchari makoka, kuhsitere chiwajaira aawarae netetiame.

Wa'a ikisaonia, soontaroo chaanekania:

—Eemea te'ta pahcha ajatopuapua, naasipasi soontaroa. Piire naasipasia, Eowa Riosi kateweri kaajara i'towachi pukamina ajatopuapua.

Waikao neea ti'tjoerio chaanekapua tiamé:

—Eeme ti'tjoeria ahjama ajatoamea, yooma nokisiwachi te'ta pukamina kuwachi nokisipuapua. Yoomahka ihchi nokisimitia eemea, kiisi ihta iiyenaka, ahkasi no'o aamo chaaniachisio: “¡Sisináaaa!”, waikao yooma eemea kai ku'ita sisinapuapua, ahkasi yooma aamo utewaekachisi. Yoomahka wa'a te'teretoka ihchio, norikame Eriko muuwarichi ku'rípuapua, seenepichi simiyameo.

Wa'asa noonoika teemea pukeri taawechi seenepi ku'riwa simiyachio, Eowa Riosi ti'tjoeri ahjama kateweri, kaajara i'tokao. Wa'a noonoisaapa taamo che'repachi nonowatiapua. Pu'ka seenepi ku'riniame Eriko muuwari nokikameo, puhsani taawechisi wa'a nokitiapua. Nape oowisani taawechiopua wa'asio, pá'a piari mochisisaopua teemea, oowisanisa ku'rikapua waikao, Eriko norikámeo. Wa'a oowisanisi ku'rinioiopua norikameo, ne'neseriosi o'inesoopua toropuchari kusutekao, nee Oosuea chaanekapua ti'tjoerio:

—¡Sisinákosaaa! Eowa Riosia taamo ki'yakame puuuapa, i'ka muuwari mochiwarióopa, pihunapuaichiopua, yooma wa'a ohjóémeooo, yooma itapitira ahjámaooo.

Wa'a ikitioopu sa'mi ko'rea, ru'mirepua. Waikao muire isaeri ti'tijoea yooma pipiripi ahpo ahjachi riisaka, wa'a teeka uurepua pu'ka muuwari mochiwariopua. Wa'a ikisaopua ahpo merimachetae yooma pihunarepua wa'a muuwari mochiwachi iintuameopua: ti'tijoe ooweru tiame, tehtemari o'ochetiame tiame, oisiopua ahkasi po'waoiopua tiame uuruopua wa'achi.

Waikao nee Oosuea pu'ka ooka ihpuame ihpuemia siimpariameopua wa'a muuwari mochiwachiopua, eee chaanekania:

—Raaja ta'perachi siimpamitiapua, upapuapua pu'kao yooma ijinuwara ahjama, te'ta aamo noonowimo tuuriachitia.

Wa'a noonoiriapua waikao, Raaja tewaniamechi suwepori tekipanamechi cheriwepuamepua, puuu oowitiame Raaja tewaniameo, apoe iintoriopua, taamo uhjuraria ihpuemichio ku'ikao. Wa'a ahjama ta'perachi mochikameopua tiame, ki ko'ipuamepua tiame. Aawataai ki uuriamepua itapiti wa'a mochiwarichi iintuameopua, ki taamo kokosa yorapuaichiopua Eowa Riosieo. Nape tataparasichea, o'rochea, oronsee netetiamechea itapitio, meetari paasoopua sisiyokie netetiameopua tiameo, Eowa Riosiwichio uupuamepua oowewachitia.

Neipa wa'a nokisaopua kosorepua wa'a muuwari mochiwariopua, yooma wa'a iintua ahjama. Naatiche puuyanarepua tataparasi meetari, o'ro, paaso meetarie netetiame sisiyokie netetiameopua tiame, pu'ka yooma uusaopua, Eowa Riosi tomiwara maaniachi to'warepua Eowa Riosi i'tokarichi.

Aakani tatakoria

(Oosue Iyoteria 7)

58 Waikao teemea Eriko newitosaapa, Kirikari no'rapaka nokisinioio, ookapi ihpuemeri uhjurakania Aai tewaniachi ihpueka ne'nemichioo. Wa'a nasimerikapa teemea waikamio, nape ki nane'riameka teemea

pehjo, Aakani na'ara iintoriaopua Eriko newitotioiopua. Aakanio itapiti uuriamekoopua Eowa Riosio kihta taamo uunurerioiopua aaataoio Eriko nasiwatiachío, Eowa Riosia ki nu'uti nekakapua yomatiamē taamo i'isaeri ti'tijoerichio, Aakani wa'a iintoriopaopua.

Wa'a tiipa neea ki nane'rérékao, no'o ihpuamia uhjurariaa e'ensaaapa, no'oo chaachapakapua:

—Ki yooma siimpakai kaawepua soontaroa wa'ao, ki werumakopa pu'kao mochiwariopua, ki weekakopua tiame nasiwaka wa'inamerio. Ooka paika miirioi soparamepua wa'a newitopua, Aai muuwarichio.

Pukaepa neea paika miiri wa'api uhjurakamenia wa'ao no'o soontarowao, nape no'o soontarowaa wa'a nasiwaio, puuu wa'api Aai mochiwari soontarowaraa, no'o soontarowaraopua newitopaka na'naripariapua. Aai so'sontarowaraa, ookapi wa'api ko'yeretiania i'isaeri soontaroo, wahjachi no'o soontarowaa ahkasi pirenachi mochiwachisi na'nariparetiapua. Wa'a ikitiaapa yomatiamē isaeri tijoeria, tísia majapariapua pu'kao, pukaepa tísia seewiamekapua Aai mochiwario.

Wa'a taamo ikitiopa newitokao neea, oosa mariki aampa ooka te'ta pa'pamuratuameapua tiameo, ki nu'uti yuuwesikaopua, taamo wisasoriwa si'panakapua, taamo moochioi we'e uusa taamo moochi ipasekapua. Wa'a noonowisaapua teemea, Eowa Riosi ti'tijoeri kateweri ahjama kaajara po'yachi, chopokorieka ajapaka teemea, wehchisi koatarepakapua, taamo ki nu'uti tesiwa eraparia tetewitekaopua Eowa Riosio. Wa'a te'tereniopua nee Oosuea, chaanekapua Eowa Riosio:

—¡Áiii Paamira, ¿achinia taamo toakamua taamo uumatomichioopua oorani akichioopua, oowera taamo nehjipuaichioopua taamo seepurawachi sekachío, taamoo pukae newitoka pihunapuawichioo? ¡Wa'a tiachio, epeche kaawe eneriaipua taamo paonaminakamera Oorani akichi itipiwaio! ¡Ai Paamira, ¿ihtana cheetane ehpeo isaeri tijoero ahpo seepurawae ujumatiamē? Ehpeo yooma Kanaani mochikame naane'résaapua, taamo noorepaka yomatiamē taamo ko'imapua. Aamo te'ta weruma tiarieme nayewaniameoi, ¿ihtana ikitarepua?

Wa'a no'o chaanesoopua Eowa Riosio cheeka no'o nehjiakapua:

—Yaapiti werisisa muuua, ka'te teere muuua wa'asi. Ki muukamera wa'a teeremeripua noochio, kihta ki kaawe tiiame iintokamekapua. Piirechikamerapu kiisi kaawe iintokamea, isaeri ti'tijoerichio, aamoo ki nane'riamekoopua pehjiio aatanakoo. Puuua, itapiti kiisi no'o reesiseria uumichioo, noriwi uuriame, ookapi itapiti ichikokao. Puuua aaata tijoea, ahpo itapitiwa to'waka iinuemepua. Pukaepa neeea aamo Eowa Riosiwaa, ki ku'ikamenia aamo Aai mochiwarichi nasiwarioiopua, aamo i'isaeri soontarowaeo. Ki aamo kokosa yorasoopua pu'ka tísia tatakorikameo, aamo i'isaeri ti'tijoerichi wichitemania te'ta ki nu'uti aiwari kokosario. Pukaepa muuua ehpe wa'api simika chaanemitiapua i'isaeri ti'tijoeo, meere piari napawimichioopua no'o tetewachio. Wa'atia ki kokosatiame itipisooopua puuua tísia te'ta tatakorikameo, ka'chi iika newitomeri eemea ahkáoi aamo seepurawachi nasiwáio. Meere piari no'o tetewachi e'enanioio, yooma pipiripi tetejimariwao, ajapa po'poanachi ajapanurepuapua. Pu'ka po'poanachi ajapasooopua, waika chanimania aatanakooopua, te'ta ki nu'uti noochi tatakorikameo, ki no'o e'weriamekapapua.

Neeea waikao pu'ka yomatiamie i'isaerio meere piari, e'enanurekania, Eowa Riosie ahpo tetewipuawichioo, yooma pipiripi tetejimari pi'pirenacheo. Waikao Eowa Riosia, yomatiamie napawikopa ahpo tetewachio, aaata tuuka no'o chaanekapua kiisi kaawe iintokameo, puuua uura tewaniame tetejimariwachikapua. Waikao neee Oosuea yooma wahja i'isaeri tetejimario, nonorapukania ahpo mochipariachio. Waikao uura tetejimarionia, Eowa Riosi te'ta tetewachikamera ajapanurekania. Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua, te'ta ki kaawe iintokamea, Seera tewaniame tetejimarisiwarachi weeriamekopua. Waikao puuu Seera tetejimarisiwao Eowa te'ta tetewachi e'enasopua, Eowa Riosia no'o chaanekapua Sauri tewaniame tetejimarisiwachikamera weeriamkoopua, kiisi kaawe iintokamepua apochio. Waikaonia Saurio, ahpo tetejimari noonoratuameo, yomatiamie pu'ka ojochisiwaroopua,

pu'ka tatanaraopua tiameo, Eowa Riosi tetewachikamera ajapanurekania, yooma pipiripi e'enasika. Waikao Eowa Riosia piiripi pu'ka Sauri ojochiwarako no'o chaanekapua, kiisi kaawe iintokameo, Aakánikamera tewaniáme.

Waikaonia Aakanio chaanekapua:

—No'o temariwa kuitaa, no'o chaanemitiakosamua aamo ki kaawe iintoriao, kihta aamo inasoka no'o aamo inatukiao.

Aakania cheeka no'o nehjiarepua waikao:

—Wee wa'a ikimane —cheekapua waikao—. Yomatiamé tuumania kiisi wihtukao, kiisi kaawe no'o iintoria Eowa Riosichio, ihji puuuu: Neeea pichiwa ichikoka noriwi uukamenia Erikoo, itapiti tísia peenia tiame tetewikapa, maanta tísia nateyame, ooka sientó tataparasi toomi, wa'a ikisa naasipasi piie kiiri o'roo, pu'kaonia tísia pu'serepakapao, no'o petechi u'pakania. Wa'a iintosaapa, no'o petewisasori yooreminaopua, wehtere majikania.

Waikao nee Oosuea wa'a cheekopao ahpo iintorio tuukao, aaata ookapi ujurakapua Aakani wisasokarichio, i'noramichio pu'ka Aakani ichikoriao. Waikaopua no'o uhjuriaa, Aakani wisasokarichi yooreminao, yooma wejaka puuyanasaopua tataparasi toomio, o'roopua tiameo, wa'a ikisa maanta tísia nateyameopua tiameo, no'o kahtiamé ki ookapi i'isaeri ti'tijoeri ahjamao, taamo tetewimichio u'pariapua.

Waikaonia no'o ti'tijoeri ahjamao, Aakanio chapisaopua, o'roopua tataparasiopua tiameo, Aakani uupiraopua tiame tatanara ahjamao, yooma Aakani ta'perachi itapiti ahjaeraopua tiameo, yomatiamé pupukuraoiopua tiaméo, naatiopua ki ookapi oisi, ki ookapi uuru, ki ookapi po'waopua tiamé, wa'a ikisaopua, yooma wisasokari apechunasaopua tiameo, wa'a waapitakiri yepowechi i'totiapua. Wa'a noonoisaapa teemea, chaanekania Aakanio:

—Aamoo isaeri tijoekaio, ki nu'uti kiisi iyoririopua taamoo te'ta iyoripuo Eowa Riosio te'ta taamo nuureriachitiao, taamo piineri toitekamemua Eowa Rioso. Pukaepa aamo wa'a iintoriopao, ki nu'uti aamo kokosama Eowa Riosia.

Waikao teemea Eowa Riosi kokosarimia noonoikao, Aakanio yooma wisasokarichi ohjoeme tetejima ahjamaopua

tiameo, yooma pa'pasipuka ko'yaka teeméa. Neipa Aakani merisaopua, Aakani wisasokarichi ohjoemeopua tiameo, yomatiame pupukura ko'itiapua animari. Wa'a noonisaopa teemea, yooma kosotiapua pu'kao. Pu'ka kosotiame seipasoo pu'kao, te'pasi chuuraweka teemea tehteopua aampao. Wa'a yoratiopa Aakanio, yooma tetejimariwamao, seipaka Eowa Riosi nekarewaa, taamo i'isaeri ti'tijoeerichiopua.

Kawaoni ti'tijoea Oosue wihkueria
(Oosue Iyoteria 8:10, 25-27, 30, 34-35)

59 Neipa Aakani mukisoo pa nee Oosuea, eenechi simikania i'isaeri no'o soontarowa yeetokao, Aai mochiwachi nasiwamia. Wa'a nasiwasisaapa teemea, yooma ko'yakapua pu'kao. Puuu wa'a Aai mochiwarichi ko'itiamea, oosa mariki aampa ooka miiri enekapua, yomatiame, ti'tijoe ooweruopua tiame, yomatiame wa'a ohjoemeopua. Wa'a noonisaapa i'isaeri ti'tijoea, yooma Aai puhkura animario ahpowichio u'uwikapua, Eowa Riosieo wa'a chanitiamekopapua no'oo, yooma Aai muuwarichio ihtaoi ijinuwareriaopua. Wa'a noonowisaapua teemea, yooma kosotiapua.

Waikao teemea Eewari tewaniame kaawichi mo'moenatiapua, wa'ao teemea Eowa Riosi tepawe netekekapua, cheriwema ki'yewa yorapuawichiopua wa'ao, pu'kao tísia taamo ku'iriopaopua taamo nasiwasiriachiamiopua, te'ta newitotekao. Wa'a iintosaapa neea Eewari kaawichio, yomatiame no'o isaeri ti'tijoeo, Riosi Eowa nuurari iyonakekania, Moise iyoteriaopua. Pu'ka nuurari yooma no'o iyonaria keeputioopa, yoomahka nonowatiapua taamo wisasokarichi Kiikari mochipariachiopua, ahkai nasiwakaiopua taamo eejenapariachío.

(Oosue Iyoteria 9:3-21)

Wa'a e'enasa taamo resipuka mochikoio, wa'a ajasikapua ookapi ti'tijoe no'o ahjama nayewamia. Puuuu Kawaonikamera tewaniachi o'inia e'enariamekamera

eneriapua, ki sewinachikamera, kiiya ooka taawe poowesimiwame asiwachio.

Puuua, taamo inamukame eneriamekapua, achini teeka taamo ku'isiamekopua Eowa Riosio, ki teesa ihsiamekopua pu'kao, taamo ku'isika ahpo ki nu'uti te'ta utewarieo. Puuua naati inataka e'enakame eneriapua, noochi pirenatupuame nape no'oo, wihkuanareka, kihta apochi nasiwapuwichiopua. Pukaepa ihjia tísia ka'karama wakiraeka e'enariamekapua yooma koyachetiame, ahpo kaakaraoi puuua tísia kakarama chuchatoka., Ihjia wiino toaniachi u'pariameoi, tísia oochetiame wi'chikapua. Itapiti paanioi, yooma motosamekapua wa'asio, u'pariao. Wa'a tiiame i'toka ajasiriapua no'o kahtiachi Kirikari tewaniachió. Puuua chaachapakapua no'oo, yooma aata inamuachio:

—Ki waapi weechisi o'inia e'enakame teemea, itapiti eratowa aamo chaanemiao, taamoo amochi taamo katewepuwawichiopua, ka'chi taamo yorapuwawichiopua taamoo, kihta tamochi nasiwaka ko'iwao.

Neeea wa'a chaachapopakopao pu'kao, iinatukekania:

—¿Akana o'inia e'enakamejoare naaju eemea? ¿Ihtana tetejimarikoi ohjoare eemea naaju?

Waikao aapoea wistuka no'o nehjiakao, chaachapakapua:

—Kai waapi weechi o'inia e'ename teemea. Pu'ka taawechi taamo puuyariachio, i'ka paanio tahtame i'toka siimpakai teemea i'wa aamo kahtiachi ne'nemiao, nape ehpeopua eemea pu'ka paanio yoomahka tetewamepua motosapakameopua wa'asio. Ihji wiino chirawiraai, we'wemerakaipua taamo puuyoi pochiwatatioopua, nape puuuaiopua ehpeo, yooma ka'rapakamepua wa'asi. Taamo kaakaai yooma ka'rapariamepua wa'asi waitupakaopua wa'asio, kai waapisi taamo pooesimiochiche wa'asi.

Waikao neeea, wa'a chaachapaka no'o nayewakopao, pichiwa maeakaonia wa'a chaachapopao, ahjama no'o kateweri yahchakania ki nasiwari ko'ipuawichioopua pukachio, kihta iinatukesa Eowa Riosio, ihtana no'o iintojeraopua pu'ka ti'tijoe noochi e'enariame kateweriachio. Nape neeea pu'kao, neipatakirio nane'rekapua, no'o wihkueretiamekoo, Kawaoni ohjoemekoi chaachapariamekopua, ki mehkami taamoo. Nape ki ko'imo

tuukapaonia pu'kao, kihta nasiwaka teeme pukachio; ohso kaawe no'o weewachi tekipanateka ohjoetekania, kuuu kaiwa yorateka, neeroioi paiteka, yooma i'isaeriwichioo.

(Oosue Iyoteria 10:1—12:24)

Kanaani weechio Eerusareni teewaekachikapua piiripi mochiwari muuwari. Puuu wa'a ohjoeme yawichituamea yawichi, no'oo Oosueo inamukame eneriapua, achini no'o yoorariopua pu'ka Aai tewaniame mochiwariopua muuwari, yomatiamewitoka no'o ko'yariopua pu'kao. Inamukame eneriapua tiameo, Kawaoni mochikameoi ti'tijoerio, aachin teeka no'o ahjama enepariamekopua pu'kao, ehpeopua taamo ahjama ohjoekopapua pu'kao, taamo tekipanakeka mochtoka. Wa'a te'teriopa Kawaoni ti'tijoerio taamo i'isaerichio, Eerusareni yawichia tísia majawerimekapapua Kawaoni ti'tijoerio. Pukaepa Eerusareni yawichia, apochi paajuteriaipua ahkasi naao ya'yawichio, puuu naati: Euronu muuwari yawichi, Aramutu muuwari yawichi, Raaki muuwari yawichi wa'achi, wa'a ikisa Euronu yawichio, tiame. Yooma pu'kao paenureriaipua aata uhjurakao, eee chaanenurakao:

—Nee, noochi e'enajerania aamoo, no'o ku'ipaka nasiwamichio, Kawaoni ti'tijoerio no'o seepurawachio, puuu Kawaoni ti'tijoeria, Oosue ahjama eenepariamekopapua, i'isaeri ahjama na'papakao.

Waikaopu Kanaani Eerusareni yawichia, pu'ka naao ya'yawichi ahjamaopua, Kawaoni waapi mochiparepua Kawaoni ti'tijoerichi nasiwanarekaopua.

Waikao Kawaoni ti'tijoeria, ikanati no'o uhjureriapua aatae no'o tuuyepuawichioopua eee chaachapakao:

—Oosuee, teemea aamo tekipanakiamekapaopua, yaapiti aamo enajerani teemea, taamo nehpuamiao, taamo newitemichioopua taamo ku'ipakao, mariki ya'yawichi nasiwasikao, pu'kao i'wa mochikamekopua wa'asi waapi, tamochi nasiwasinarekaopua.

Wa'a tiame no'o uhjuretiopaopua, ikanati no'o soontarowa na'poasaonia, ikanati simikania no'o soontarowa yeekao, Kawaoni ku'ipamiao, yooma tukawari poesimitiapua, ahkasi

Kawaoni muuwari mochiwarichi asikao. Wa'a Kawaoni ajasisaapa teemea, senawato pu'ka mariki ya'yawichichio, aampa e'enaka teemea, ki ookapi nasiwasika ko'isikao. Pu'ka Kawaoni seepurawa ujumakameopua, muuwaeme ko'itiapua tiame na'narika ahsepakao. Wahjachi ki ookpi ki taamo ahseparia ujumariaopua, Eowa Riosipechi ki nu'nunti tehjee yomatiamie kajuka ko'yariapua pu'kao, nape tísia ki ookapi epeche, ki i'isaeri soontaro ko'yariachitiaopua, muuwari nasiwarichio.

Neeea nasiwaniioipua, eee chanika neeea:

—Muuu taaa, Kawaoni iintaka yasipakao, ka'te siimitiamua. Muuu meechaai, Ajaroni muuwarichi iintaka enepakao, teewepuapua aamo simiwao.

Waikao Eowa Riosia no'o inamukapaopua, taaaopua meechaopua tiameo, teewetekapua ahpo simiyao. Wa'a teekapua ki simikao, ahkasi yomatiamie Kawaoni seepurawa kajuka newitoniachisi. Puuu wa'a ikitiamea, ki oosa ka'chitia taawechi tetewitiamepua wa'asio, pukeri naayachi o'inia simiyachisiopua, neipami simiyachioioopua, Eowa Riosio aaata tijoe e'wekaopua taaa simiwara weripateriaopua, meecha simiwaraoipua weripatewao. Riosi Eowaa, wa'a iintoriamepua taamo i'isaeriche ahjama teetoriamekapaopua, ki ehpesi o'inia.

Wa'a nasiwaniioipua puuu mariki ya'yawichia, teesoichi ichipumia ujumariaipua, nape aaata wa'a mochiwarichi mochikamea tewisaapa, no'o Oosue tuuyemia e'enariapua. Waikaonia wa'a teesoichi mochiko tuuyetiapao, wa'a simika ko'ikania, wa'a iintosaapania yomatiamie weewarao, iinurepatiapua yomatiamie weeechi nawapaka ohjorepakao.

Wa'a inisikaonia yomatiamie Eowa Riosi no'o nuureriachi nasiwasiaio, newitoka machenasikania, yomatiamie kajuka ko'isikaopua pu'ka mariki yawichituwa ti'tjoeriraopua, kiisi aaataoi toaka ahjakameo.

**Oosue ahpo kajuyachi wa'asi i'isaeri tuuyewariwichio
chaniria**

(Oosue Iyoteria 14:1-14)

60 Pu'ka mariki yawichituwa puipasaapa teemea, simitekapua sewinachiami newitosikaopua

nasiwarieo. Yomatiame Eowa Riosi Moise nuureriaopua, yomatiame noochi toakapua iintomichioo, pu'kao neeea te'ta Moise no'o nuureriachitia iintomichioo yomatiame iintokania, na'naticheche ki ko'itiapua o'okapi mochiwáchiche. Neeea pu'ka weee nasiwasika newitosiniameo, i'isaeri naachutesiamekania pu'kao, yooma pipiripi tetejimariwachio.

Piie taawechemio aata Kaare tewaniamea no'o chaanekapua:

—Nee, oochetuamekai neeea, naao weerewa aampa mariki paamuamekaio neeea, utewaeme neeea pehjo. Wa'a tiamekapa neeea, Eeroni muuwari mochiwari weewara no'o kiajerani neeea, Moise weee Eowa Riosie no'o kiapo tuutiao. Pu'ka mochiwarichi ohjoemea, ka'yepua ka'yeano, nape wa'a te'teriamekoioopua pu'kao, ahjachi e'rania Eowa Rioso, no'oo ku'imerikopua newitokao, wa'a e'rapa neeea, oisa e'ramenia noochio.

(Oosue Iyoteria 15:63)

Waikaonia Kaare tewaniameo, Eowa Riosie kaaweruma newitowa yahchesaopua, Eeroni weewara uumichioopua, wa'a ohjoremichioopua pu'kao, ahkasi ahpo tetejimarisiwachi. Waikao Kaarea, Eowa Riosie ahpo ku'iwae yooma newitosa ko'ikao wa'a ohjorepakapua.

(Oosue Iyoteria 18:1)

Pu'ka neipamio, ahkasi yomatiame Riosi Eowa cheeriachisi newitopatooopua, teewetiapa nasiwario yomatiame Kanaani weeechio, naatichepa ahjame toitiamekapua o'okapi mochiniame taamo newitoriachi ohjoremichioopua.

Pu'ka taawechemio kajusaapa yomatiame nasiwarikao, Kirikari o'iniao sewinachi siimpaka teemea waikao, taamo Riosi Eowa i'tokarira i'tokao. Wa'a sewinachi taamo e'enariachio, wa'a weeraka teemea waikao, taamo Eowa Riosi i'tokario, wa'ao teemea waikamio, Siiro teewakapua.

(Oosue Iyoteria 22:9)

Wa'a o'inia naachutetiame yomatiamé nasiwarika newitotiame weeea, pu'ka oowisani i'isaeri tetejimari toiyameopua pehjio, weewara kiapua. Yomatiamé pu'ka oowisani tetejimari naachutetioopa ahpo weewaepua, nonorapukania waikao paonamina Oorani akichi mochiwarichio, wa'a o'inekameo taamo ahjama nasiwarichi ohjomiao, ihjiapua Ruuweni tetejimari, Kaare tetejimari, Manase naasipasi tetejimariwa tiame.

(Oosue Iyoteria 23:1; 24:1-29, 32)

Nee Oosuea, tehpe paamupari neipamio, tísia oochetuamekopaopa neea, Siikemi tewaniachi napawinurekania, yomatiamé i'isaeri tetejimariopua ahjama naewamiao. Pu'kao wa'a napawisooa neea, yoomahka inatepanurekania, aachin teeka taamo ku'iriamiopua Eowa Riosio, i'ka taamo weewaekao taamo ki'yaiopua. Waikamio neea tiameo eee cheeka tuuyekania yooma i'isaeri wa'a napawikameo:

—Nee eemea, yooma wa'a tiame iintoriopa taamo Eowa Riosio te'ta pu'kakamera e'weka mochtomete eeméa, pu'kakamera te'ta ki nu'uti iyoríkao, nape te'ta pichiwari erakoka aamo iikáchioopua. Aata eemea iiweta iinueme enesaa ihta itapiti netetiame riosirewao, aamo ehkoriaami noonoriwa seesenu ri'riosirewa iinueka mochtorioopua ahjachi paparaka, ihpapapuapua pu'kao ohso kaawée, aamo Eowa Riosiwakamera te'ta iyorika mochtomiapaopua. Aata kiisi Eowa Riosikamera e'wewachiche mochtionariame enesaa, ehpe wa'api chaachapapua eemea, aatanakamera aamo iyorika mochtionariaoo: aamo ehkoriaami Kaareo mochiriame ri'riosieka mochiriaoiioo iyorikao, Eejito aamo noonoriwa mochiriamekosaoi ri'riosieka mochiriamekoo iyorikaoo. Neeea aamo poanachikamerao, no'o petechi ohjoeme no'o tetejimaonia, Riosi Eowakamerachi paparaka mochtoma teemea, pu'kakamera te'ta iyorikaopua tiamée.

Waikao ti'tijoeria no'oo, chaachapaka nehjiarepua:

—Eje'ee, amochitia wa'achi te'teretoma teemeai, kiisi oosa toima teemea Eowa Riosi iyoriniameo, pu'kache yooreka e'weka mochtitoma teemea. Pu'ka ri'riosi netetiameo yooma ihpapama teemeapa pu'kao, Eowa Riosikamera iintoriamekopa taamo noonoriwa Eejito o'inia puuyanakao, pu'ka taamo noonoriwa tatanarao, i'wa i'ka weechikamera taamo ohjorepatekaopua. Pukaepa tísia iyorika mochtitoma teemea taamo Eowa Riosikamera, pu'kakamera e'wesika, puuukamerakoopua, ki'tiamekoopua piirechi Riosiopua taamowichoo.

Wa'a chaachapakoopua pu'ka i'isaeri ti'tijoeripopua neeea, tísia utewaeme chaanekao, eee cheeka tuuyewakania pu'kao:

—Nee, eemea ka'chi iika yooremeri aamo Eowa Riosiwao, ki ahsieme e'wetoka mochtitosaa eemea pu'kao. Pukaepa eemea kiisi ehkoriaami ri'riosietieme mochtitomete eemea. Eenechi pu'kakamera ri'riosiretia yooreka mochtitosaa eemea, eenechi ki nu'uti kokosari aiwari saaemeri eemea.

Waikao puuu ti'tijoeria no'o chaanékapua:

—Teemea wa'a tiiachipao, Eowa Riosikamera tísia e'weka mochtitomapua, kiisi ri'riosikamera.

Yooma i'ka wa'a tiame chaachapatiamé Oosuee i'isaeri tuuyeria, ahpo wisasokarichi ohjorewachi nonorakapua.^c

Aaata iyoteri neipami ahkao Ootoniérikoi eneriamepua, i'ka Oosue iyotesiria iyotesikamea, puuua eee cheeka waminakamepua Oosue Iyotaperiwa neyateka iyotesiríaa: “Yooma i'ka wa'a tiame chaachapatiamé tuuyewaka Oosuee i'isaeri ahpo tetejimario, pirenachi Ehkoriaami Iyoteriwachi iyotekame Oosuea tiameo. Oosuea, piie sientó aampa oosa mariki paamupari i'toaiopua wa'asio, mukukamepua wa'asio neipamio. Pu'ka Oosuee isaeri ti'tijoeria, Oosue wa'api weewarachi wetemajiriamepua, Apoe Eowa Riosi ki'yariachi weeeo. Puuu i'isaeri ti'tijoeria tiameo, Oosetaru ahpo noonori o'wara Eejito o'inia ahpo u'pariaoopua, Siikemi majiriamepua pu'kao, Aakowo

^c 60:11 Aaata iyoteri neipami ahkao Ootoniérikoi eneriamepua, i'ka Oosue iyotesiria iyotesikamea.

tarariachi weee, Aamori tewaniame ahpo tatanara taaresapa ki'yariachi.”

**Eowa Riosia i'isaeri soontaro pa'pamuratoame
ajawasitiame**

(Pe'peira Iyoterira 1:1-2, 8-10, 16-34)

61 Nee Ootonieria Oosue iyoterisiria neyatekamea, i'ka Pe'pereira Iyotewarachi iyotesiamenia, neepechi iyotesika teetoameopua, i'isaeri ti'tjoerichi ikisiame nokisiwaopua. Teeme i'isaeri ti'tjoerio, taamo Kanaani weechiami nasiwarisika newitosiaio, ki yooma mochiwari puipakame teemea, ko'isiwao. Pukaepa Eowa Riosi taamo ki'yariachi weechiami ohjoemepua pehjio, seesenu ahpo riosirewa iyorewekao, aapoe wa'api itapitie ahpo riosiewa netesika.

(Pe'peira Iyoterira 2:7, 10-19)

Ookapi paamunioiopua neipamio, ki ookapi i'isaeri no'o tetejimaria toakamekai puuupa, Eowa Riosichio ahpo paparao, kiisi kaawe noonowikaopua seesenu ri'riosichi paparakao, ahpo waapiami mochikame seesenu ahjama. Puuua pu'ka ri'riosiwakamera paparapao aapoe wa'api ahpo ri'riosi neteriachi iyoriamekapua, natakepakaopua ahpo Eowa Riosiwao. Puuu ahjachi paparaa, Waaari riosirewakapua, aapoe wa'api itapitie neteka paparaniame, wa'a ikisa naatiopua tiame, Ahtaro tewaniame tiame riosirewa. Riosi Eowaa, no'o tetejimari i'isaerio, tisia nekakaopua i'isaerichi wa'a te'teripopao, isaeri seepurawae wa'apio tisia kokosakapua, pu'ka seepurawakamera newitotekaopua, nasiwarieo.

(Pe'peira Iyoterira 3:7-11)

Waikamio pu'ka i'isaeri wa'a yoranioiopua nasiwarie kokosakao, ookapi teeme i'isaeri tetejimaria, kiisi toaka mochtokamekapaopua Eowa Riosichi taamo paparawao, tisia tesiwa chaachapaka itanekapua Eowa Riosio, tamochi werajerakaopua aata taamo nehpuameriopua, te'ta

peenewarieme nasiwari ye'kame. Waikao Eowa Riosia, taamo inamuriamekapua itaneriaio, aaata tamochi machenatekapua tísia peenewarieme nasiwarichi ye'káeme, peerei katewerikapua tiaméo. Nee Ootonieri tewaniamea, pahcha pukeri simiyache peerei katewiame weratiania. Nape ke'chu no'o peerei katewiame weranioio, no'o tetejimari i'isaeria, kiisi kaawe noonowiriamekapua eenechio, seesenu ri'riosiwa neteka, ahjachi paparataka. Wa'ache nokisika mochitoamekapua, senepi nehpuhari ajawesiwaioo.

Pahcha pukeri o'icharichio no'o isaeri tetejimario seesenu ri'riosi paparaka, yooma ipakaopua taamo Eowa Riosichi paparawao. Pukaepa Eowa Riosia Mesopotámia yawichie kokosakapua i'isaerio, osanao paaumparisi kokosaka yoorakao. Pu'ka waikami paaumparichioi, ki ookapi i'isaeri chapisa i'totiapua Mesopotámia yawichieopua, utewachi tekipanatepuawichioopua pukaeo. Waikao isaeri ti'tijoeeria eenechi Eowa Riosichi ahpo paparamia inatepakamea ohso kaaweo, pu'kakamera tesiwa chaachapaka itaneriamepua ahpo cheriwepaka ku'ipuawichioopua. Eowa Riosia cheriwepakao, no'o Ootonieri weererepua nehpuamichioo, na'sopuawichioopua i'isaerio, Mesopotámia yawichichio.

(Pe'peira Iyoterira 3:12-30)

Nee Ootonieria waikao, ooka weerewa paamupari inisikania taamo i'isaeri tetejimari nehpuupasikaopua, yooma ihtaoi ki kaawe noonoitiamioio taamo tetejimarichioopua tiameo.

Ootonieri mukisooopua, neepechi Eejuti^d tewaniame inisikapua waikao itapiti taamo tetejimari i'isaeri ikisiwara iyotekao. Waikami no'o taawechiami no'o tetejimari i'isaeria, eenechi kiisi kaaweruma nokisiwa nokisisikapua waikao, kiisi ka'karuma seesenu ri'riosirewachi paparakaopua.

Wa'a tiiachipao Eowa Riosia, Mooa yawichipechi Ekeroni tewaniamee, amaresíta yawichieopua tiame ahjamao, amonita yawichiechiopua tiameo, i'isaeri tetejimarichi nasiwasiteriamepua, newitokao. Wa'a iintosaapa Erekon

---

^d61:3 Wahjachi i'iyoteri ti'tijoe Eejutio, Aoti teewariamepua.

yawichia taamo isaeri ti'tijoeri newitosaapa, puuu Ekeroni yawichia, ahpokamera utewachi natetewatekapua toomio senepí paamuparichi natetewario. Wa'a te'terenioiopua, ahkasi oosa mariki aampa osanao paamuparisío, ahkasi waikami eenechi Eowa Riosichi paparasika teemea, taamo cheriwemichio Eowa Riosio, taamo seepurawa newitopua ku'ipamichioopua. Pu'ka Eowa Riosi newitowa iintomeriwichioo, nee weratiapua, nasiwari te'ta peeniamechitiao. Waikaonia Ekeroni newitokao me'yakania, wahjachi tiame ya'yawichi te'ta taamo seepurawao. Pu'ka taamo seepurawa newitosaapa teemea, naao weerewa paamupari ta'iria mochtotiapua.

(Pe'peira Iyoterira 4:1-6, 23-24)

Pu'ka Eejuti mukisooa wa'asio, neepechi Waaraki tewaniame simitekapua iyotesikapua waanamio, i'ka iyoteriwachi, Pe'pereira tewaniame iyoteriwachi. Waika paamuparichiamio, no'o tetejimari i'isaeria, eenechi kiisiki kaaweruma noonowisikapua, seesenu ri'riosirewa ahpo ri'riosirewachitia paparaka. Wa'a noonoikopa i'isaerio, pu'kao Eowa Riosia aaata Kanaani weechi yawichi sekachi ki'yariamepua, Yaawini tewaniame yawichio, i'isaeri newitopuwichioopua. Neipami piire weerewa paamunioiopua wa'asio, no'o i'isaeri tetejimari newitotiopao, Kanaani yawichiwatere mochinioiopua, tesiwa chaachapaka itatiapua Eowa Riosichio taamo cheriwepaka ku'ipuawichio, nasiwariwachi taamo nehpuapakao. Pu'ka taawechiamio i'isaeri tetejimarichio, aaata oowitiame Reora tewaniame weeraniamekapua Eowa Riosia taamo pejana oowitiame peereirachitia, katewemichio. Nee Waarakia waikamio, soontaro kapitaira enemichio weratiamenia, Reora tewaniame peereira oowitiamee, Eowa Riosieo wa'a eratiamekopapua. Puuu Eora oowitiamee, no'o Waaraki i'isaeri soontarowara kapitairaeopua tiameo, na'pahka teeme newipatekamepua taamo i'isaeri tetejimariopua, Yaawini Kanaani yawichitere o'yaekachitia mochiriameopua. Wa'a noonoisooopua pu'kao taamo na'sonakaopua, i'isaeri no'o tetejimarua, ooka weerewa paamupari ta'iria mochtotiapua.

(*Pe'peira Iyoterira 6:1-10*)

Reora tewaniame Eowa Riosi nayewaturaa neipakachio, nee Keereoni tewaniamepechi simitekapua iyotekao, no'o tetejimari i'isaeri ikisiwame iyotesikaoo. I'ka no'o paamuparichiamiopua, ki ookapi no'o tetejimari i'isaeria, seesenu ri'riosiwa o'inekapua iyorikao, Eowa Riosichi ahpo iyoriwa te'terewao, toisika. Wa'a noonoikopa pu'kao Eowa Riosiaa, tísia nekakaopua Miiriani ti'tjoerieoo, oowisani paamuparichisi kokosakapua no'o tetejimari i'isaerionua. Pu'ka oowisani paamuparichiamiopua teemea, teesochiamiche ohjoeka mo'mochitokame teemea, tísia taamo na'ara yoraniamekopaopua Miiriani ti'tjoerieo. Taamo ko'kometi echariachiamiopua, wa'a e'enapakaopua taamo na'ara yoyorakeriamekapua, taamoo kihta ko'kometi iinuwaremichionua. Puuu taamo echaria tísia na'ataka taamo na'ara yooramea, naatikapua: Miiriani ti'tjoeri, amaresíta ti'tjoeri tiamé, ahpo pirena enepakame. Puuu yooma taamo puhkuraoi tísia ichikoka ijitopariamekapua, wa'a nokakaopua tísia taamo ichitonekao, tísia taamo tooremuwa aiwatekapua, ahkasi oowisani paamuparisiopua. Puuu taamo seepurawaa, yooma taamo weewachiami mochisipariapua, ahpo puhkuwachi ohjoka mochipasikao. Puuu taamo seepurawaa, tisiwa kii ookapikapua, kiriochichitia tisiwa muuwaeme taamo weewachi e'enariame, kiisi ahsepame tiame ihtetaka, ki ookapi tumusari puhkuraopua, aapoeoi taamo seepurawaai, tisiwa muuwaeme e'enariamekapua tiamé.

Wa'a tiame tísia tooremuwa aiwaniame aiwamekapao, Eowa Riosichi paparaweka itanekapua, taamo cheriwemichionua taamo tesiwe e'repakao, taamo newipatekaopua, taamo seepurawa mi'miriani ti'tjoerichio. Wa'a tiame tisiwa chaachapaka itanetiapa Eowa Riosia, cheriweka taamo inamuriamekapua, aaata taamo pejana ahpo ahjama nayewameri tamochi uuriapua, Eowa Riosi nayewatura. Puuu Eowa Riosi nayewatuaa, neeepua, Keereoni tewaniame. Eowa Riosia eee cheeka no'o nayewekapua no'o tetejimari i'isaeri inatepatewa chaanemichioo, eee chiio tuumichionua Eowa Riosio:

—Neeepu aamo puuyanakamea Eejitoo, ehkoriaami aamo noonoriwa Eejito mochikoioepua pehjo; neeepua tiame aamo puhjekamea aamoo, puhkuchitia mochiniameopua Eejitoo. Neeepu tiameo Eejito yawichi aamo wa'inekameo, yooma aamo noonoriwa pu'ka sekachi puhkuchitia mochikoioepua, tisiwa aiwaka wa'a mochikoioepua aamo noonoriwao. Neeepua tiameo, i'ka yomatiamē Kanaani weee aamo ki'yakamea. Neeepua tiameo, amoreo seesenu ri'riosiwarachi aamo wa'inekameapua ki pukachikamera paparamichioo, neekamerachekapapua piineriche, aamo te'ta Riosiwaraa, ki'tiamekopua wa'asi piiripioi piirechi Riosio. Nape eemea, kiisi iyorikamepua no'oo wa'a tiiaoio.

Aata Eowa Riosi ku'iwaria, Keereoni ahjama nayewani
(Pe'peira Iyoterira 6:11-31)

62 No'o Keereoni tewaniameoo, no'o noono ahjama ohjoekoiopua, Ohra tewaniame mochiwachio, aata Eowa Riosi ku'iwaria tewekachitepa tekikao, tohjatere yasipariamekapua, ki no'o tetewarioiopua. Nee Keereonia panijuwari iwakame teketoka sahtuchianiachi ihsiainia, tiiriko okika ichipuka ihsiamekainia, ki no'o tetewipuawichioopua Miiiriani ti'tijoerieopua. Wa'a no'o ihsoio tiiriko okikao, wa'a no'o ihsiachi snawato wa'a weripariame tetewakania Eowa Riosi ku'iwario, tijoeka tiame enepariame. Puuuu wa'a weripasopua, eee no'o chaanekapua:

—Eowa Riosia aamo ahjama tiamekotipua, puuuu aamoo, utewari aamo ki'yotipua, kiisi majawewa tiamé.

Wa'a no'o chaaniopa Eowa Riosi ku'iwario, chaanekania:

—¡Ai muuu no'o paamira!, Eowa Riosio taamo ahjama yasitoame enesoo, ¿achinikai yooma i'ka aiwari ikiyame teemea? —chaanekania. ¿Achini iikamepu Eowa Riosi ki maaenari taamo ehkoriaami noonorioe tísia chaachapatiamēo, taamo noonoriwa Eejito yawichi u'yeka puuyanatiameo, chaachapariáa? Eowa Riosia ehpiamio taamo towakamepua, Mi'miriani ti'tijoeo, yooma taamo tesiwa yooraka u'yemichioopua.

Wa'a no'o chiioa ku'iwaria, Apoe no'o Paamira Eowa Riosia, kaawe no'o ne'nepaka ahpo ku'iwario, no'o chaanekapua:

—Neeea amochi yahchakamepapua utewario, kiisi aata majawewaopu tiameo. Ikanati simika nehpuapupuapua aamo isaeri tetejimario, Miiriani ti'tijoerichi nasiwasika newitokao. Nooe aamo uhjuramepua, aamo newitotemerira.

Waikaonia cheeka nehjiakapua, Eowa Riosio:

—Nape Paamira, ¿achini iintoka nehpuatania no'o tetejimari i'isaerio? No'o tetejimari Manasea, tisiwa tesiwa te'teriamepua kiisiki kihta iinuekao, neeeai ehpe nu'utira poonira temaripua pehji, no'o noono pehterachio.

Nape Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Nee puuua aamo ahjama teetomeria ku'isikao miiriani ti'tijoerichi nasiwarichio, piiripi tijoechi wa'apichi nasiwasika newitotiamechitia.

Waikaonia Eowa Riosio chaanekania:

—I'wa no'o puuyemitia ku'witapi no'o eenachisio. Neeea yaapi e'ramepua aamo ki maaenari tetewinariaa, naane'rénariapa aamoo, muuukopapua no'o nayewekameo. I'wa no'o puuyemitia werika ku'itapi, ehjepa no'o eenachisiopua aamo i'yetokaopua aamo oowewari.

Apoe Paamiraa chaanerepua:

—I'wa werimane aamo eenachisi.

Wa'a chaanesapaonia no'o petechi eenaka chiwajoiira merisao, pu'ka sa'para we'pasusaopua waari u'utichi toasaopua, neerorao sikori nu'utichi toasaopua tiameo, ookapi paani tiame i'yetokao, Eowa Riosi ku'iwari weeriachi eenakao, ne'netekania pu'kao.

Waikaopu Apoe Paamira ku'iwaria, no'o chaanekapua:

—Sa'pa upamitipua paani tiame, wa'a ikisapa i'wa e'pechi towamitiamua pu'ka sa'pa no'o oowewariopua, wa'a ikisaopua pu'ka we'pasuni neeroraopua, aampa wi'sunemitiamua pu'kao ihsisa.

Wa'a iintokania waikao. Waikaopu Eowa Riosi ku'iwaria ahpo kusiwa makoyae ahjachi ihchepasocheopua sa'pachio paanichiopua tiameo, e'pechi machenakaopua na'i tajenario, yooma kosoka saipatekapua pu'kao. Wa'a iintosaapu Eowa Riosi ku'iwaria, ikanati kiisi naania ikikapua no'o tetewachio.

Waikaonia naane'rékapaonia pu'ka Eowa Riosi ku'iwariikoo, Aapoe wa'apikopa Eowa Riosio, cheeka nayewekania:

—¿Ai muuu Apoe Paamira!, wa'a teesoo aamo nanarira tetewakame neeea, aamo tewekachi ku'irawachio, ¿mukimeri neeea?

Eowa Riosia waikao cheeka no'o nehjiakapua:

—Ka'te mahja muuua. Kiisi mukimeri muuua no'oo, tijoe weerewaeme tetewakaio.

Waikaonia cheriwema ki'iyakaopua ki no'o mukiteriawichioo, te'pa chuurawewa weerakania wa'ao, pu'ka Eowa Riosi wa'a iintoriowichio inateparichitio.

Pu'ka tukawarichi wa'apioi, Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Aamo noono pupuhkura uusapao piiripi wakajowirao, pu'ka Waaari tepawe ru'minasaapua aamo noono iinuekao, pu'ka iyoriwa kutemori Waaari tepawetiachi weeriameopua waapio tiame, no'o tepawekamera weerepuapua wa'ao, no'okamerakoopua te'ta aamo Riosiwao. Wa'a iintosaapa muuua, aamo noono puhkura wakajowira uusaopua, wa'a pukachi tepawe no'no weereriachiopua, pukachi kosipuapua pu'ka wakajowirao no'owichio, pu'ka kutemori iyoriniame kuuurae, na'yeka.

Waikaonia oosa mariki uusapa no'o nuurewao, wa'a iintokachenia, Eowa Riosi no'o chaaneriachitia. Nape neeea pu'kao, piiripi tukawarichi iintokania pu'kao, no'o noonoo seewiakapa nane'repuao, no'o tetejimaopua tiamé, wa'a ikisa pu'ka ti'tijoe wa'api muuwarichi mochikame tiame.

Pu'ka meereo yooma wa'a no'o noono muuwari mochiwarichi mochisisaapao, yooma ru'minatiamé tetewariamekapua wa'ao, wa'a Waaari tepawe weririáchio. Pu'ka kutemori iyoriwaopua tiaméo, yomatiamé tehpunatiamé tetewariapua, pu'ka Waaari tepawe weririachio, weemera tepawe weraretiamé, tetewariapua; pu'ka wakajoiria Eowa Riosiwichio oowewa kohsetiameioipua, choochokame tetewariapua. Waikaopu muuwarichi ohjoemea, chaachapariapua ahpoop:

—¿Aatana wa'a iintoriare i'kao?

Puuua chaachapakapua tiame:

—Aa, Keereoni ihsiriamepua i'kao, Ooasi taanára.

Waikao wa'a muuwarichi ohjoemea ti'tijoe, chaanekapua no'o noono Oowasio:

—Yaapiti ma'chipamitia aamo taanao, puuu iintoriamekapu pu'ka Waaari tepawetiame ru'minakao, puuu kutemori iyoriwa wa'achi waapi weeriameoio, tehpunakaopua tiaméo. Wa'a iintokamekapaopua puuua, ehpeo mukimerichepua.

Nape no'o noono Ooasia yooma pu'kao, chaaneka nehjiapua pu'kao:

—¿Aamoe ahpo nehpuamekona nakiyamepu Waaari aamo riosirewaa? ¿Aamoena ahpo inateka mochtowa nakiyamenapua? Puuu Waaaria Riosi enesaa, apoe wa'api ahpo nehpuamapua, aata ahpo tepawetiame ru'minesoopua, apoe wa'api ahjachi nasiwamiipua.

Eowa Riosia Keereoni ku'ina ahpo so'sontarowa uuka

(Pe'peira Iyoterira 6:33—7:8)

63 Ku'we neipamio miiriani so'sontarowaraa amaresíta so'sontarowaraa tiamea, Esreeri kai ku'wichisi napati weechi napawiriapua tamochi i'isaerichi nasiwamia. Wa'a napawirioio pu'kao, Eowa Riosi Riosiwaria no'o Eereonichi eenakapua, no'o ku'ika nasiwamio tuumia. Waikaonia kuhsitere chiwajowira aawara kusupuchakania, yooma noochi napawimichioipua, Awiesé tetejimario. Wa'a iintosapa neeea, aata uhjurakania paika isaeri tetejimari pehji, e'enanuremichioopua, no'o ahjama nasiwamia taamo seepurawachio. Neeea yooma e'enasoopua paaetiameo, Eowa Riosio chaanekania:

—Pichiwa no'o iintokemeri enesaa pu'ka no'o mochiwari nehpuapakao, i'ka naaniatiwari no'o tetewitejerania aamoo: I'wa tiiriko okiwachio, i'ka po'wa wi'chira poasikieme wehchi ipesa toimania. Meere no'o eenoio, saampakame yasisoopua poasikio pa'wichurie, nape we'eo i'ka teereo wakiyame enesoo, nane'remania aamoo, no'o ku'ika nehpuamerikopua no'o mochiwario, aamoo, no'o iintokemo tuuriachitia.

Waikao pu'ka meereo, no'o werisisa ne'nioiopua, wa'a teereriapua. Waikaonia pu'ka poasikio ihpoporosaa, piie weruma paaso pochikame machenatekania neeroi pa'wichurio.

Wa'a ikitioopua, eenechi chaanekania Eowa Riosio:

—Ka'te nahsinepamitiamua noochio, i'kao eenechi no'o iintojerewa aamo chaanekooio, piirechi naaniatiwari no'o tetewitejerao. Ehpeo neea meere eenechi no'o eenoio, poasikitere weeeo, saampakame no'o tetewetejeraninia, aampa poasikichio wakiyame.

Pu'ka tukawarichio Eowa Riosia wa'a iintoriapua, samiyamekapua poasikitere weeea, aampa poasikichio wakiyamekapua.

Wa'a tiame tetewetetaapa neea Eowa Riosieo pichiwatari ahpo no'o ku'ipuameo, pa'a piari mochisika, yooma no'o so'sontarowa yeekao, waapi Aarori paichirachi mochipatiapua wiitukachi. Miiriani so'sontaroa waikao, Moore kaawi chokichi teere mochipariapua teewikachi, yeepo. Eowa Riosia wa'ao, no'o chaanekapua:

—Ki ookapipu naaju aamo ahjama e'enariamea, yooma pu'ka aamo e'enariae aamo seepurawa newitotesoo, aamo soontarowaa aapoekamera piineri ahpo newitorio erakomapua aamo seepurawao, ahpokamera oisa erakokao, no'okamera ihsirioiopua newitotekao. Wa'a tiachipa muuua, miiriani ti'tijoeichi ahpo nasiwamia majayameo, eee chaanepuapua: “Aaata miiriani ti'tijoei majayameraa, nonorapuapua, aamo petechi.”

Pu'ka meereo piire weerewa aampa ooka miiri ti'tijoe nonorakapua, oosa mariki wa'api miiri itipikaopua nasiwamerio.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Iiweta puuu oosa mariki miiri soontaroa, ki ookapipua pehjo. Ohso kaawe muuua pu'kao, wiitu akichi i'topuapua, wa'a aatanatamania aatanakamera itipimerio.

Waikao no'oo yooma soontaro akichi no'o i'tosoopua, no'oo chaaneka Eowa Riosia:

—Yooma ki chuchupakameopua chuwaerojijimiao, sekaekamera ipoka nerojikameopua, poanatuapua pu'kao, pu'kakamera itipimichioipua nasiwamiao.

Waikao puuu ti'tijoea nerojijimiao, muuwaeme chopokorieka ajapaka, chuwaerojijimiao, sekaekamera chu'wachi ikopika nerojikapua. Paika sientochi chopokorieka ajapakamea, sekaekamera chu'wachi ikopika nerojikapua.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Ikae paika sientoecheoi aamo newipatema neeea miiriani so'sontarowachio, aamokamera ki'yakaopua pukachi newitowao. Wahjao nonorapunurapuapua ahpo petechi.

Wa'a iintokania waikao, wahjachi ti'tijoeo nonowapukania ahpo petechi, paika sientoeche ti'tijoe noochi itipiteka.

Keereonia mi'miriani soontarowarachi newitona

(Pe'peira Iyoterira 7:9-25)

64 Miiriani soontaro mochipariachio, wa'achi mochiriame amaresíta soontaroai, napatiwechi. Pu'kao teeme isaeri ti'tijoea, taamo mochipariachi o'inia wa'atipoo, ma'chiamekapua te'pa kaawichi o'inia ne'neniao. Pu'ka tukawarichio Eowa Riosia no'o Keereonio, no'o chaanekapua:

—Muuua werisika tekimitiapua ahkasi waapi mochipariachisi mi'mirianio, ichipuka keepupuapua aatia chaachapao. Wa'a naane'réma muuua no'oo, aamo sekachi ki'yariopua newitomichiopua pu'kao. Pu'ka inamusapapaomua, tísia oisa erapamamua. Majaya erasaamua aamo piineri tekimiao, Uura aamo weripateria yeetopuapua.

Waikao nee Keereonia Uura no'o weripateriache yeekao, ahkasi miiriani so'sontaro mochikachi waapi tekikania, chaachapa inamumia. Puuu mi'miriani amaresíta so'sontaro tiamea, napatiwechi mochikaopua, oowera tisiwa muuwari kiriochika te'teriamekapua, taamoe ne'niachio, puuu pupukura animari tumusariai, tisiwa muuwaemekapua tiamé, pa'wesuwe seetera kehki.

Wa'a so'sontaro mochikachi ajasitioopa, piiripi tijoea ahpo teemuria nayewechaniapua ahpo piirechio, puuu eee cheechaniapua ahpo teemuriao:

—Seewara tewaniame tiiriko paania, ku'risika memesika eenakaopua taamo mochipariachi motasikao, yomatiameru'ru' minakapua taamo wisasokario.

Waikao puuu keepuameraa, chaanechachapua:

—¡Naakona! ¡Puuu sewara tiiriko paani memesika eenakamea, mochipariwachioo, yomatiamé taamo wisasokari ru'minakámea, kiisi seenu puuua, Keereoni ahpo merimachetae taamo newitowa! ¡Keereoni Riosiwaraa, Keereonichi taamo ki'yakamepua, taamo yomatiamé newitomichiopua!

Waikaonia pu'ka teemuria inamukapao, pahtekapaopua pu'kao Apoe Eowa Riosi iintomerikopua pu'kao, chopokorieka weripakaonia, Eowa Riosichi iyorika paparakao, ki nu'uti cheriwema ki'yakania. Waikao teemea eenechi pe'ku taamo mochiparewachi mo'moenakapua, miiriani mochiparewachio, ma'chiachitipo. Wa'a asisaania, chaanekania no'o soontarowao:

—¡Yaapi ajasisa, Eowa Riosia tamochi ki'yakame puuupa miiriani so'sontarochi newitopuaóo, wa'a witipóo!

Waikaonia no'o so'sontarowao, paika pirenaturi iintapakania si'sientoche, wa'a ikisaonia, yomatiamé pipiripi sientó no'o soontarowao, kusupuchari ki'yakania, chiwajaira aawarae netetiamé. Wa'a ikisaopua tiame, sikori panitoraeme ki'yakania tiame, pukachi yooreminao ohko cha'ripari tajayame toatoame. Yooma pu'ka soontaroo pu'ka kiasaopania, chaanekania pu'káo:

—Nee eemea, miiriani so'sontaro mochiparewachi noorepuapuachi ajasitioopa, ka'te toaka no'o ne'netosimitiapua, no'o iintomia wa'achi noonowipuawichio. Pu'ka chiwajaira aawara no'o turuwatesoopua yomatiamé no'o ahjama nokisiaméio, wa'achi noonoimitia eemeai, aamo turupuchari turuwaopua, yomatiamé aamo ahjama nokisiaméio. No'o sikorio kahsiname tetewisaapua, no'o ahjama nokisiaméio, wa'achi noonoipuaa eemeai sikori kahsinakao, yooma aamo ahjama nokisiaméio. Wa'a noonowisaapua weeru sisinepuapua chaachapaka yoomáhka: “¡Eowa Riosi merimachetarae te'ta nasiwamera teeméa, Keereoni merimachetarae tiaméee!”

Waikaonia yooma no'o so'sontarowa tuuyesapao siimpatiapua mi'miriani soontaro mochipariachiopua, noorepamia. I'ka miiriani mochipariachi waapi ajasitiopao, naasipa tukao enepariapua wa'asio, seesenu inatiamé

soontaro ajawaniachikapua keenakoo. Waikao nee pahcha turupuchakapua no'o turupucharario, wa'a iintosaania kahsinakania tiame pu'ka sikori ohko na'i tajitoame toatoameopua, no'o panitoao. Waikao yomatiamе paikana so'sontarоaio, chaachatekapua tiameo ahpo turupuchararioio, wa'a noonoisaoпua, yooma paikana no'o soontarowaio, kahsinakapua tiame ahpo sikoriwa ohko na'i tajitoame toatoao. Waikao yomatiamе teeme soontarowa, owena sekae makokaopua ohko tajayameo, ahjamina sekae makoka taamo turupuchari chiwajoirа aawarae netetetiameo, ki ku'ita sisinakoka teemea, yomatiamе soontarowa eee chaachapakа:

—jEowa Riosi merimachetarae nasiwamera teeméa, Keereoni merimachetarae tiaméee!

Waikao taamoo, taamo turupuchari cheeteka ajakoipua norikame mi'irianio, Eowa Riosiaiopua waikao, tísia majapochiteriapua. Waikaopua tukaokopua kiisi ma'chiriachio, aapoe wa'api apochi nasiwasikapua, ahpo seepurawa maaeka. Waikaopua tísia majayamekapaopua, ki ookapi ahpo newipapamia ujumapapua.

Waikao teemea pu'ka ujumakameo, na'narika ko'isikapua taamo ahsepasiao. Waikao ki taamo ahsepariao, taamo isaeri tetejimari Ehraini tewaniame Oorani akichitu ohjoemekopaopua, pu'ka tuuyemichio uhjurakania, wa'atu akichi paaterachi pejana puuyaka, ko'imichiopua pu'kao. Waikao teemea pu'ka Ehraini ku'ipaeo, wa'a ahsepaka teemea mi'iriani so'sontaroo, yooma ko'yakapua, ooka miiriani ka'kapitai chapisaopua tiameo, ko'yakapua tiameo.

(Pe'peira Iyoterira 8:22-23)

Waikao no'o i'isaeri tetejimaria, no'o te'ta ahpo paamiratuame enejerekaipua, eee no'o chaachapakao:

—Teemea aamoo, taamo te'ta paamira enejeranipua, yooma amochi ojochitusikame ahjama, muuu taamo newipatekamekopua, miiriani ti'tijoeriechio.

Nape neea cheeka nehjiakapua pu'kao:

—Ka'i neea, no'o taanaraoiopua ka'io; aamo te'ta Paamiratuameraa, apoe Eowa Riosichekamera enemeripua.

Ehtechi teereriame naawesari

(Pe'peira Iyoterira 11)

65 Weeka paamupari neipami Keereoni mukurioio, neeepечи Ehte tewaniame i'ka iyoterichi simitekania iyotekao, no'o tetejimari i'isaerichi simiyameo.^e Neeea aaata oowitiame suwepori tekipanamechi naawakamepua. Neeea no'o nu'utikoi weripaio, tísia u'wame weruma weripakamenia. No'o noono Karaa tewaniamea piirechi oowitiame te'ta ahpo uupirachio, wahjachi tatanatakamepua tiameo, puuua piiripio neeepua Ehte tewaniame. Puuu no'o noono tatanara weweripasaapa no'oo, no'o ma'chipakamepua ahpo petechi ohjirachio, eee no'o chaaneka:

—Kihta uuka itipimeri muuua taamo noono iinuekaopua taamo noonoo mukisooa, kiisioi ohjoeka itipimerioimua i'wa taamo ohjoekachioopua ahjameo, suwepori tekipaname oowitiame taanarakapa.

Wa'a chaanetiapaonia mackenakania wa'a petechio, ki ta'iria ohjoremiapa wa'ao. Waikao no'o papachi petechi machedasaopua, Toou weechiami ohjoremia simikania, wa'a ohjoekaio, aaata ti'tijoe machekania, mochiwarichiami ichikoka ohjoeme.

Neipami muuwaeme paamuparichioopua, amonita mochiwarichi soontaroraa, no'o isaeri tetejimari Karaari ohjoemечи nasiwasinarekapua. Waikao puuu Karaari i'isaeri pa'pamuratuamea, apochi nasiwanariopa a'amonitao, Toou no'o ohjoekachi e'enakaopua, no'oo chaachapakapa:

—Tamochi enajerame teemea aamoo, taamo soontarowara kapitai enemichioopua, aamoo, amonita so'sontarowarachi nasiwapuawichioopua.

Wa'a no'o chaachapakopa pu'kao neeea, eee chaaneka nehjiakania pu'kao:

—¿Ki no'okosa u'mapukame eemea, no'o noono petechi ohjoekoio aamo ahjamao, tísia no'o nekamuwekaopua kihta no'o kiapo tuuka no'o noonoe tooepua mukisoo? ¿Nape

^e65:1 Ehte tewaniame iyotekamekoi Keereoni mukurioiopua.

ehpeope no'o ne'nemia e'enakame eemea, ka'chi ikime erakoapua amochi nasiwapua?

Wa'a no'o chaanekopao no'o papachia, no'oo chaachapakapua:

—Nape wa'a taamo chaachaparioio, taamo cheriwepuapua, tesiwa erakoka chaachapopa. Ehpeo teemea aamoo, taamo ku'ijeramepua amonitachi so'sontarowarachi nasiwakao, aamokamera taamo i'isaeri tetejimariwa te'ta paamiratuame enejeriamepua, taamo soontarowaoiopua kapitáira.

Wa'a chaachapopa pu'kao, eee chaanekania:

—Wa'a no'o simisoopua amonitachi nasiwamiao, Eowa Riosio no'okamera newitotesoopua pu'ka amonitachio, ¿pichiwa yomatiam e aamo i'isaerichi te'ta paamiratuame yasipatarenia naaju?

Waikaopu pa'pamiratuamea no'o chaachapakapua:

—Eje'e, i'wa Eowa Riosi taamo tetewachi chaachapame teemea, pichiwari wa'a aamo chiiachitia teeremeriopua.

Waikao no'oo, pu'ka ahjama no'o simisoopua, i'isaeri ti'tijoeri mochikachio, ahpo te'ta paamiratumeri weerakapua, ahpo soontarowaraopua tiameo, kapitaira enemichiopua tiamé.

Wa'a ikitiaapa nee Ehtea, aaata uhjurakania waikao, amonita yawichio eee chaaneweka pukachio:

—¿Ihtana na'ara aamo yoorakame teemea, tamochi nasiwaremichioo, taamo weewarachi eenakao?

Amonita yawichia eee chiiame nehjiawa no'o uhjureriapua:

—Aamo o'ochikiwaa, taamo weewara u'yeriamekapua Eejito o'inia e'enariamekaio, pu'ka weewara wa'api taamo no'rapujerania, kihta nasiwarika.

Wa'a cheeka uhjuretiaapania, eee te'ta chaanewa uhjurekania amonita yawichio:

—No'o o'ochikiwaa, Eejito weewarachi o'inia puuyasa i'wami e'enariaiopua, ki u'yenariame eneriaipua Moawita weewarao, aamo amonita weewaraoi. Puuua pa'we sehtanamechi uumatosaapua, wakiwechiami poorosimika e'enakao, ahkasi wa'a Kaare tewaniachi ajasiriamepua. Wa'a mochipasaapa Eeromi yawichi uhjureriamepua eee

chaanewao: “Teemea aamoo, aamo itaniamepua taamo reesisekichiopua, aamo weewachiami uumatopuawichioo.” Nape Eeromi yawichia ki reesiseriamepua no'o o'ochikiwa wa'ami uumatomichioopua waikamio.

'Wa'a ikisaopua tiame waikamio, no'o o'ochikiwaa Mooa weewachi yawichi itaneriaipua tiameo, ahpo weewachiami uumatopuawichioo, nape puuuai kiisi e'rariamepua wa'ami uumatopuawichioopua reesiserio. Pukaepa no'o o'ochikia, nooreka nokisikao Eromita weewachiamio uumatoriamepua, Moawita weewachiami tiame, wakiwechimi poorosimikao cherayachimina. Pu'ka wakiwechi natawika uumatosaapapua, Amoreo weewara o'iniachi ajasiriamepua, wa'ao aamo ehkoriamepua weewara eneriachi ku'wichio. Wa'a o'inia no'o o'ochikiwa i'isaeria, amoreo yawichi Seejoni tewaniameo, aaata uhjureriamepua eee chaanewa: “Aamoo teemea tísia tewiwe erakokao, aamo weewachiami uumatopua taamo reesisejeraninia, taamoo, wa'ami uumatoka taamo kiapuachi weee asipuawichioo.”

'Nape Seejoni yawichia tísia seeweriamekapaopua no'o o'ochikiwaa waikami paamuparichio, ki reesiseriame puuu yawichia ahpo weewachiami uumatopuawichioo. Ohsotia puuuu, yooma ahpo soontarowa na'poasapao, no'o o'ochikiwa soontarowarachi nasiwasiriamepua. Nape Eowa Riosia no'o o'ochikiwa ku'ipakao, yomatiame newitopaterepua Seejoni yawichi soontarowarachiopua. Wa'a iintokaopua Eowa Riosia, yomatiame amoreo ijinuwaraopua, no'o o'ochikiwa i'isaeri ti'tijoeturiwa ijinuwara enepaterepua, yomatiame amoreo weewara ijinuwaraopua tiame. Wa'a teeka Eowa Riosia no'o ehkoriamepua o'ochikiwao, yomatiame ahpokamera wa'iniame weewarao, yomatiame ki'yariamepua pu'kao, yomatiame nasiwarika u'yesao. ¿Ehpeo muuuu aamo no'rawejeranimua, apoe Eowa Riosikamera taamo noonoriwakamera ki'yariaóo? Aamo riosi Keemosi tewaniameo itapiti aamo kiasoopua iinuwatapakao, ¿ki te'takamera aamo iinuwako erataremua? Wa'achi erakomera teemeai, apoe taamo Eowa Riosiwaa iintoriopua taamokamera ki'yakao. Wa'a tiichipa muuuu, kiisi kaawe tiiamemua Eowa Riosichio tamochioopua, aapoekamera iintoriamekopua i'ka weee

taamokamera ki'yakao. Puuu ehkoriame Waaraki Mooa yawichia, ki aamochitia te'ta na'arame eneriame eneriaipua. Puuu Waarakia, na'arame eneriamekaiopua, kihta ki kaaweruma a'chi teerekamepua, taamo ehkoriameiwa tetejimariwachio, nasiwanioioipua.

'Paika sienta paamupari i'tonapa teemea, i'ka weeechi ohjoekao; ¿achinikai ki taamo wa'inaka eemea yooma i'ka paamupari simiyachio? Neeea kihta iintokamepua amochio, muuukamera kiisi kaawe tiamepua tamochio, tamochi nasiwanariamekapu. Apoe taamo Eowa Riosiwaa, kaaweruma tetewamepua no'o chiiiao, apoe te'pa kahtiamea, te'ta kaawerumariwachiche teeka katewiamekapa puuuu.

Mooa yawichia wa'a chaanetiai no'oeo, kiisi e'rakapua no'o chiiiao, ohsotiao puuuu ahpo soontarowa na'poariapua, tamochi nasiwamiapua. Waikao Eowa Riosi Riosiwarira noochi yasipakao, amonitachi nasiwamia simikania waikao Eowa Riosi utewarie teetoka. Nape neeea ke'chu machenai amonitachi nasiwamiaopua pehjiio, i'ka eetiame iintomo tuukania Eowa Riosiwichio:

—Aamoo no'o ku'ika newitotesoopua amonitachio, no'o newitosa eenoioipua ta'pechio, aaata pahcha eenaka no'o natepameo, pu'ka aamo kiamania oowewarichitiao.

Wa'a cheesa simikamekainia nasiwamionia amonitachio. Eowa Riosia no'o nasiwasisoopua, no'o newitotekapua amonita yawichi so'sontarowachio. Nape newitosa no'o eenoioipua no'o petechio, no'o maarakamera pahcha no'o natepamia machenakapua, piiripiche wa'api no'o maaraewa; kiisi iinuekainia piirechi maaraeo, piirechi temarikoioipua taanao. Waikao neeea no'o maarakamera tetewapaka ahpo natepakopao, tisia yuuwesipakaonia noochio, si'panakania wakirao, Eowa Riosiwichio no'o iintokemo tuukamekapaonia. Wa'a erapakapaonia, chaanekania no'o maaraeo:

—¡Ai muuu no'o maaráaa! Káátisia yuuwesipakamenia aamowichioo, itapiti kiisi inataka iintomo tuukamekapania no'o Eowa Riosio, ehpeonia pu'kao, yoramerichenia.

No'o maararaa wa'ao no'o chiioopao, no'o chaanekapua:

—No'o noonoo, itapiti no'oe iitomo tuukame enesaa muuuu Eowa Riosiwichioo, iintopuachepua pu'kao, e'rame neeeai, Eowa Riosioipa, iintokamekopapua aamo itaneriao,

aamo newitotekaopua aamo seepurawachio, amonita soontarowarachio.

Waikao wa'a no'o chaanesapao no'o maaraa, cheekapua:

—Wa'a teeremiapaonia noochio, ooka meecharoi aamo itanenania, no'o puuyemichio pehji, no'o kaawe e'riame ahjama reesisejeraninia siimichio, teewi roomosachi siisimika naaramia, ki neewisa no'o mukimeriopua wa'asi.

—E'esa naaju, aamo reesisenania pu'kao —cheeka nehjiakania.

Waikao no'o maaraa, wa'a ro'romosachiami oojoiriapua naaraka, ahpo kaawe erakoa kutewe ahjama. Ooka mechachi ahesoopua, ahpo ta'pechi enasooapa nee Ehte, Eowa Riosi no'o iintokemo tuuriao, iintokachenia waikao.

Waika o'inia, yooma i'isaeri ku'kutewea, wa'a eejenapariamepua roomosachio, no'o maara naarachemiaopua naao taawe, senepi paaumparichiopua.

(Pe'peira Iyoterira 12:7)

Eejete mukisooopua nee Maanoa tewaniame iyotesikapua i'isaeri ti'tijoeri ikisiwaopua.^f Puuu Eejetea, puhsani paamupari yawichituai i'isaerichio, mukukapua wa'asi. Pu'kao teemea Karaari mochiwachi wetemajikapua, Karaari weewarachi.

Eowa Riosi Saansoni naawamio tuuria

(Pe'peira Iyoterira 13:1-24)

66 Eejete mukisooopua no'o tetejimari i'isaeria Eowa Riosichi paparaopua toakao, eenechi Eowa Riosi kiisi kaawe eratewa mochikapua, ahpo seesenuwa ri'riosiwarachi paparasikaopua tiamé. Wa'a nokisiwa nokisika mochtokapua, iristeo nuurewatere mochtitoaiopua, ooka weerewa paamuparisi.

Pu'ka paamuparichiopua nee Maanoaa, Raani weeechi ohjoekainia, Raaani ti'tijoeri ohjirachi. No'o uupia kiisi taanatamekaipua, pu'ka paamuparichiamio. Nape piire taawechiopua Eowa Riosia, senawato ahpo

^f65:21 Maanoa tewaniame iyotekamekoi Eejete mukurioiopua.

ne'niachi weeriamē tetewarepua aata, puuua no'o uupio, chaaneriapua:

—Nane'riamenia aamoo ki tanayamekoopua, nape ehpeo muuua taanaremiitemua, aata temari enemerī. Nape pu'kaachepa muuua, ka'te iijimitiamua wiinoo, ihtaoi winotarijerameo, ka'te ko'komitiapua tiameopua, ihtaoi kooameoi ki iyoriniameopua Eowa Riosiwichioo. Pu'ka aamo taanaremiaoi, ka'chitia taawechi tehpuuamepua kuuparaoi, ahkasi ahjaka weritoachiopua, Nasare tijoe enemerikopua. Puuua Eowa Riosie uutiamepua isaeri tetejimario nehpuamichio, i'iristeo nuurewatere mochikao, puhjepuawichio.

No'o oowitiamea noochi eenakao, yooma wa'a tiiame no'o tuuyekapua, Eowa Riosie ahpo chaaneretiao. Waikaonia te'pa tewekachi ne'nepakao, Eowa Riosio chaanekania:

—Aa muuu no'o Paamira Eowa Riosi, aamo utewaeme chaanine pu'ka aata aamo uhjuraria tewekachi o'iniaio, eenechi uhjuramichiohua tamochio, taamo ne'netemichiohua ihtana taamo yorapuamekopua, i'ka temari kohja naawamerichi simiyameo.

Waikao Eowa Riosia no'o itaya inamukao, eenechi uhjureriapua ahpo aata no'o uupi nayewemichioopua, wahka oioipua piineri kuhsitereo. Waikao no'o uupia pu'ka wa'apichi ahpo nayewetiachi o'iniaio, ikanati no'o kahtiachi u'masiriapua, eenechi no'o tuuyemiaopua eenechi eenario tuuka Eowa Riosi uhjurariao. Waikao neeeai no'o uupi ahjama simikania Eowa Riosi uhjurariae nayewetiachio. Iiweta wa'a weeriamē pehji tewakapa Eowa Riosi ujurariaopua, iinatukekania pu'kao:

—¿Muuukosapu naaju tapanarami no'o uupi ahjama nayewakamea?

—Eje'e neeépua, —cheeka no'o nehjiaka Eowa Riosi uhjurariaa.

Waikaonia iinatukekania pu'kao:

—Pu'ka aamo chaniria ikitioopa pu'ka kohja naawakao, ¿achini teereka inatetario teemea pu'kao, masitetarioopua tiameo?

Waikao Eowa Riosi uhjurariaa, eee cheeka no'o nehjiakapua:

—Aamo oowitiamewaa, yooma toimeri puuua, yooma ihta te'ta no'o chaaneriachitia, i'kachitiao: Ki iijimeripua wiinoo, yooma ihtaai kooame iyoriwa ki ko'kome tiiapua Eowa Riosi cheeria. Aamo uupia yooma no'o nuureriache yoramichioo, yoramerichepua.

Waikao neea wa'a tiame chaanetiapao, chaanekania Eowa Riosie uhjurario:

—Aamo utewa yooraninia taamo ahjama itipimichio ku'witapi, piiripi chiiwa merisaania taamo ahjama aamo ko'komichio.

Eowa Riosie uhjurariaa waikao, no'o chaanekapua:

—Aamo ahjama itipikainia ko'komiao, ka'chi iika ko'kome tiamenia aamo kooamewao. Nape pu'ka kooame yoranariaa, upapuapua wa'a no'o tiiioio, Eowa Riosikamera oowewapuawichiopua pu'kao.

Neea ki nane'rekainia pu'ka Riosie uhjurariameo Eowa Riosi wa'api apoekopáo, tijoeka tiamekoopua pu'kao.

Pukaepania chaanekania Eowa Riosie uhjurario:

—Taamo tuuyemitia aamo teewao, aamo cheriwema taamo kiamichioopua, aamo no'o uupi cheeriao, naawasoopua.

Nape puuu tijoeka tiamea Eowa Riosie uhjurariaa, no'o chaanekapua:

—¿Ihtanawichio naane'renaremua no'o teewao? Puuua tisiwa peenia tiiamepua, ki aamo tuuyemania pu'kao, ehjepamikamera nane'remamua pu'kao.

Waikao neea kihta pahtekaionia no'o chaaneriaio, piiripi chiiwa merisa pu'ka sa'para oowewakania Eowa Riosio, e'pechi to'wepakaopua. Waikaopu no'o oowewiaa tajenaka tajakao, te'pasi werisiriachiopua na'i tajenarirao, pukachi na'i tajenarichi weeriametewewika teemea Eowa Riosie uhjuratiameo, tewekachi akipame moenakao. Ahkasi waikakamera nane'rekapao, apoe Eowa Riosi eneriopua pu'kao, Eowa Riosi uhjurario, no'o ahjama nayewariameo. Pu'kakopua nane'rekapao teemea, wehchisi koomorasipaka teemea koatarao, chopokorieka ajapakao. Waikao chaanekania no'o uupio:

—¡Áii teemea ehpeo, wahjipamerichepua, apoe Eowa Riosio, tetewikapa!

Nape no'o uupia wa'a chiipao, no'o chaanekapua:
 —¿Taamo meritariamenapua? Eowa Riosia taamo
 merinariame enesaa, ki uukemii puuua, taamo ahpo
 ooweweriaio, kikoi taamo tuuyemerioipua yooma ihta aachin
 teeka taamo inatemiaopua, taamo taana naawasoopua.

Neipamio pu'ka kohja saumiaachio asisooapa no'o uupio,
 pu'ka naawasopaopua teemea, Saansoni teewakapua. Pu'ka
 temari weripasichioipua Eowa Riosi ahpo kaawerumarieo,
 Saansonichi teewetoame tetewitosika teemea, ahkasi
 weruma temari enepachisiopua.

Saansoni neewiwa
(Pe'peira Iyoterira 14:1-19)

67 Saansonia weripasaapa, aaata iristeo oowitiame
 ahjama neewinarepakapua. Nape teeme Saansoni
 yayawaraa, ki nakiyamekai teemea pu'ka iristeo oowitiame
 ahjama neewimichioo, ki taamo Eowa Riosichikamera
 paparamekopa.

Teemea ki nane'riamekaipua Eowa Riosio, ihtana
 iintonariamekoopua Saansonieo iristeo ti'tijoerichio,
 Saansonio iristeo oowitiame ahjama neewitewao. Eowa
 Riosia iristeo ti'tijoerio, wahjiparie kokosanariame
 eneriamekapua ahkasi kuuwepaka, tisiwa iinya
 tiame nokaka mochitoakopua pu'kao, kiisi apochi
 paparanarekaopua. Saansoniai kihta naane e'riamakaipua
 ihtana iintonariamekopua Eowa Riosio, ahpoeo, oowera
 neewinariamechekapua, tisia peenia tiamechekopua
 pu'kao. Wa'a tiachipa Saansonia, pu'ka yayawarachi
 siimpaka taamo itanurekapua pu'ka oowitiameo ahpo
 ahjama neewimichioopua. Pu'ka iristeo oowitiame
 itanemia siimpanioio, Saansonia pooechi nokisinioio
 si'sinarepakao, ikicha enepariaipua si'simia panijuwari
 echitiachimina. Nape Saansoni si'sinioio, senawato
 wa'a machenakaopua, oori kutakuparia, ni'yepariapua
 ko'konarekao. Nape Saansonia pu'ka wa'apichi Eowa Riosi
 utewarira apochi yasipakao, charochi chapika me'yariapua,
 yooma ko'rinekupua charorao. Nape wa'a tiame iintokai
 Saansonia, kiisi taamo tuuyeriapua ahkasi neipamio, taamo
 ahpo yayawao.

Neipatakirio eenechi siimpatiapua Saansoni neewimeri kahtiachio, neewitemiapua wa'asio Saansonio. Nape pooechi nokisinioio Saansonia, ikicha pooechi akipariapua, ahpo tapanarami kupakupari oori me'yaria ne'nemia, pu'kao me'yariai ki taamo tuuyeriaopua.

Pu'ka oori ahpo me'yaria ne'nioio, pu'ka wi'chirachi wakiyame yooremina weerime tewariapua se'ori, tahpitika nokayachi se'ma yeeyerao muika puuyapakaopua tiame. Waikao Saansonia tísia neeroeme chuhkopa pu'ka se'orio, piiripi rahpename tehpunasa, koi'sika simika taamo ahseparaopua, taamo kipoteriamekapua ko'komichioo, nape kiisi taamo tuuyeriamekapua oori ahpo me'yariamechi yooremina ma'chipariamekopua.

Waikao Saansoni neewimiachi ajasisaapa teemea, Saansonia weruma kooametari netemo erapakapua, ookapi iristeo tehtemarioi ahjama ko'kopuawichioo. Saansonia ookapi wa'api ahpo ahjama tehtemari ko'komeri eneriaipua, nape tehtemaria wahjachi paajuteriapua, ahkasi piire weerewa aampa oosa mariki tehtemari enepaka. Waikao Saansonia ko'kosepatioopa, oowera te'ekao, chaaneriapua:

—Itapiti ihtatiari aamo chaanemaneo. Oowisani taawechei i'ka pahko koi'oi no'o aamo ihtanajuwa ihtanakoo kaawe nehjiasoo, piie weerewa aampa oosa mariki wisasori chuchawae, aamo natetemia. Nape aamoo, ki kajusoopua ihtanakoopua pu'ka no'o ihtatario, eemekamera no'o kiapuapua waikao, pu'ka wisasori chuchaniame piire weerewa aampa oosa marikio.

Waikao aapoeo chaachapaka nehjiariapua Saansonio:

—E'esao, kaawepua. Ehsoo, taamo chaaneo naaju, pu'ka aamo ihtatiawao.

Waikao Saansonia, ihtatiajuare ihjia, chaaneriapua:

—“Aaata koayamechio, kooame machenakapua; tísia u'wamechio, kahkari.”

Nape puuu tehtemaria, ki tewakapa ihtanakoopua ahpo ihtatiawaretiao, Saansoni uupira utewa yoorariamekapua ahpo tuuyepuawichioopua, ihtanakoopua pu'ka ihtatiawario. Wa'a chaachapasaopua chaaneriamepua pu'ka oowitiaméo:

—Aamo kuunao yuumpamitiamua, aamo tuuyemichioo, ihtanakoopua pu'ka ihtatiari taamo cheeriao. Ki taamo ku'inaresoo aamoo pu'ka aamo iinatukewachi simiyameo,

aamo kosima teemea, aamo noono kariwama yooremina, oowera taamo iinueka u'yenariapa wa'a iintoriopa.

Waika o'inia Saansoni uupia utewa yooraka Saansonio, naaracheka iinatukeriapua ahpo tuuyepuawichioopua, ihtanakoopua pu'ka ihtatiawario, eee chaaneka pu'kao:

—¿Achini iikai ki no'o tuuyenariamemua, pu'ka aamo ihtatiawa cheeria no'o tetejimari tehtemario? Kiisi no'o nakiyame muuuu. ¿Kiisikosa no'o ahjachi e'riamemua?

Wa'a chiiopa Saansoni uupio, Saansonia tuuyeriapua pu'kao:

—Ka'i, kiisi aamo e'rachitiapua. Pu'kaonia no'o noonooi no'o yeeyei ki tuuyeme tiipa ki aamo tuuyamenia. Kiisi tuuyeme tiame enesoopua pu'kao, ¿aatiakamera aamo tuuyetania?

Wa'a teereriamepua ahkasi oowisani taawe asimiachioopua. Waikao Saansonia oowisani taawechi asisooapa, ki anachapakaopua ahpo uupie utewa yoraniao, tuuyeriapua waikao wa'asio, ihtanakoopua ahpo ihtanatari ahpo cheeriao. Waikao Saansoni uupira, ikanati wa'api Saansonie tuuyetiache, ikanati u'masiriamepua pu'ka tehtemari tuuyemia, ahpo tetejimari. Pu'ka taawechi wa'api ke'chu pakiyoi taaao, puuu tehtemaria Saansoni kahtiachi e'enakao, eee chaachapariapua:

—Puuu ihtatiaria aamo taamo chaaneriaa, ihjipua: “Puuu aaata koayameraa, ooripua te'ta u'waamera; puuu koameaa, se'oripua, te'ta kahkamera.”

Waikao Saansonia chaaneriapua pu'kao:

—Ki no'o uupi utewa yoorasaa eemea aamo tuuyepuawichio no'o nehjiapua, ka'chitia ahjachi no'o nehjiamiipua. Kiisi no'o puhkue yoomokame enesaa eemea, ka'chitia taawechi ahjachi simiyame no'o nehjiamiipua.

Waikao Saansonia Eowa Riosi utewari apochi yasipariopao, Ahkaróni mochiwachi simiriapua. Wa'aopua piie weerewa aampa oosa mariki iristeo ti'tijoe ko'isaapa, pu'ka wisasoriwa pujesaapapua, iristeo tehtemari u'yepariamepua, pukae natetemiapa, ahpo ihtatiawari kaawe nehjiaretiao.

Wa'a iintosaapua ahpo uupio, ahpo si'ya pehterachi towariapua pu'kao. Wa'a toisapa ahpo uupio, taamo ahpo yayawa ohjoekachi no'rariapua. Waikao Saansonia ahpo

uupichio, tísia nekakame eenariapua, ahpo ihtanari wihkueka tuuyeriopua ahpo tetejimaio, ihtanakoopua ahpo ihtanatariao. Wa'a tiiachipa toariamekaipua ahpo uupio, ku'itapi simiyameo.

Saansoni tisiwa uwarera

(Pe'peira Iyoterira 14:20—16:3)

68 Saansoni si'yaraa Saansonio ki nakiyame maaekaopua ahpo uupio, piirechi tijoe ahjama neewiteriapua. Pukaepa Saansonia tepipi neipami ahpo uupi ne'nemia simisaapua, piiechi tijoe ahjama neewitetiame tewariapua ahpo uupio, ahpo si'ya'e wa'api neewiteriame. Wa'a yoratiapa Saansonia, tísia nekakamekapaopua, paika sientoo keeochi chapisaopua, yooma pu'ka o'okao, neneku wahsira pirena purisapa wahsirao, pipiripi ohko tajayame o'yekesao, iristeo tiiriko echariachi uhjurariapua tajayame panisutokao, yomatiamé tiiriko kosisimichioopua tajenatekao. Wa'a Saansoni iintorioio, yomatiamé tiiriko iristeo echariaa, tehpunasa chuurawetiamea, ki tehpunatiame weeriameapua tiameo, tajariapua, weeresi ku'kuichiami panijuwari echitiame tiamée.

Waikao iristeo ti'tijoea nane'rekapa Saansoni iintorioopua tiiriko kosokao, Saansonio ahpo uupi eneria u'yetiioopua ahpo si'ya eneriaeo, tísia nenekakaopua Saansoni si'yara eneriamechio, Saansoni si'yara eneriame ohjirachi siimpakao, kosoriapua Saansoni si'yara eneriaeo, uupira eneriaopua tiamée. Waikao Saansonia wa'a noonowiriame naane e'rekapa iristeo ti'tijoeo, tisiwa epeche tisiwa nekapakaopua, ki ookapi ko'yariapua iristeo ti'tijoeo. Wa'a iintosaa Saansoni no'o taanaa, Uura weewarachi Eetami tewaniachi teesochi e'pesachi ichipuriapua.

Neipami taawechio ki ookapi iristeo so'sontarao, taamo Uura weewachi e'enariapua Reei tewaniachioopua mochiwachi Saansoni i'yasika chapisa i'tomia. Wa'a mochipariapua ki ku'wichisi muuwaeme soontaro.

Waikao Uura weechi ohjoeme no'o tetejimaria, chaachapakaa iinatukeriapua i'iristeo soontaroo:

—¿Ihtana tiiachipa tamochi nasiwamia e'enakame eemea?

I'risteo soontaroa chaachapaka nehjiariapua:

—Ka'i, ki amochi nasiwamia e'enakame teeméa.

Saansonikamera i'yaka e'enakame teemea, chapisa peereso i'tomia. Pu'kao i'tomeri teemea, kiisi kaawe iintoria tamochio, natetetepuawichiopua.

Waikao Uura isaeri soontaro pa'pamiratuamea, paika miiri soontaro uusaopua, Saansoni ohjirachi e'enariapua Eetami e'pesachi teesochisi, Eetami tewaniachi e'pesachi teeso. Wa'a e'enakaopua chaaneriapua Saansonio:

—¿Ki nane'riamemua i'risteo nuuraritere weewachi taamo ohjoemekopu, taamo newitotiachisi wa'ánaoo? ¿Kiisikosa nane'riamekoiomua muuuu, yomatiamé taamo i'isaerio, kiisi kaawe te'terewa ikitiamekoopua aamo iintoriaéo? Ehpeo teemea i'risteochi aamo i'tomia e'enakamepua.

Saansonia waikao chaaneriapua no'o isaeri tetejimario:

—Wee, kaawepua. ¿Nape eemea ki no'o merimerikosapuá?

Wa'a chaanetiapaopua Saansonieo, i'isaeri soontarowa pa'pamuratuamea, chaachapariapua:

—Ka'i, ki aamo merima teeme, i'risteochiche aamo kiameri teemea, —chaachapariapua.

Waikaopua no'o taana Saansonio, ooka wiitari we'wemerae purisaopua, irsteo so'sontarochi i'toka ki'yariapua.

Waikao irsteo so'sontaroa Saansoni puritiame upatioopa, niinisika puuyariaipua tísia kaawe erakoka. Nape pu'ka wa'apichi Eowa Riosi Riosiwaria Saansonichi yasipakao, tísia u'uwame enepateka pu'kao, Saansonio, tehpunateriapua pu'ka we'wemera wiitarie ahpo puritiameo, riino wisasori tajakamechitia tehpunaka. Wa'a iintosaa Saansonia, piiripi uuru mukukame chaarora o'wara uusaopua ahjaeo, piie miiri i'risteo soontaro ko'yariapua. Wa'a iintosapa Saansonia tísia paramupariaio, chaaneka itaneriapua Eowa Riosio:

—Muuuu amoe no'o ki'yakameai yomatiamé no'o seepurawachi i'risteochi newitowao, ¿parae no'o mukimichio toitaremuu ehpeo, no'oiopua tiameo no'o seepurawa seekarachi wichimichiooiopua eenechio?

Waikao Eowa Riosia wa'api wa'a e'pechi yeewapatekao, neeroi machenateriapua wa'ao, nerojimichioo. Waikao

Saansonia pu'ka neeroi nerojisaapa, eenechi oisa erapariamepua, utewaripakao.

Waika o'iniaio i'isaeria, tehpesi ta'iria mochitoriamepua, piie weerewa paaumparisi kehki ki nasiwaka.

I'ka piie weerewa paaumpari simiyameo, nee aaata Saansoni tejimarakamera ihsitosiamepua iyotekao, Saansoni peerei kateweri enekoi ikisitiamewoi.

Saansonia amori piie weerewa paamupari i'toaiopua peerei katewerichitiao, piie taaweo Kaasa mochiwachi simiriamekaipua, iristeo ti'tijoei mochiwarachi. Wa'ao piiripi oowitiame tewariamepua, suwepori ihsiwa tekipaname, pu'ka ta'perachi pakikaopua, ahjama kochiriamekapua.

Waikao Kaasa ohjoeme ti'tijoea wa'a mochiwachi eenariame nane'rekapa Saansonio, yooma taawe inateriapua muika puuyaniachio, Saansoni wa'a machenoio chapisa merimio erakoka. Nape tukapasipasooa wa'asi puuu inatiamea, noonowapariaipua ahpo petechi kokochimiao, meere piari eenechi wa'a puuyaniachi inatemiaopua, wa'a chapisa machenoi merimio erakoka.

Nape Saansonia, naasipa tukao werisikao, pu'ka mochiwarichi puuyaniachi yeeterao, yooma neneku otonara ahjama po'tanasa ahjama mooketokao, teewi Ehroni ma'chiachite ipaseriamepua kawijampa. Wa'a iintokame Saansonia iristeo ti'tijoeo, nane'remichiopua pu'kao, ka'chitia ahpo moena yachamio tiame erakomichiopua.

Raarira Saansoni wihkueria

(Pe'peira Iyoterira 16:4-30)

69 Wa'a iintosaapa Saansonia neipami taawechio, Sooreki muuwarichi simiriapua, napatiwechi yepowame. Wa'a asisapua iristeo oowitiame machiriapao Raarira tewaniameo, senepi wa'a eejename eneriapua Raarira ne'nemia, ahjama neewimo o'rapa. Waikao aaata iristeo pa'pamiratuamea Saansonio, wa'a Raarira kahtiachi eepi ne'nemia ejename naane'rekapaopua, Raarirachi e'enariamepua piie taaweo, eee chaanemia:

—Wisikueka iinatukemitiamua Saansonio, aamo tuuyemichioopua ihtanakoopua ahpo te'ta uwarewao,

nane'repuawichioopua aachin yooraka newitopuameo. Pu'ka nane'resaapa teemea, yuumpama teemea purisa moena yachawao. Aamo taamo tuuyesoopua pu'kao, piie miiri aampa piie sienta tataparasi toomie aamo natetema teemea pipiripi ahkao.

Waikao Raariraa eenechi ahpo kahtiachi eenariopa Saansonio, iinatukeriamepua eee chaaneka:

—Muuua ki ehpesi ejenameaimua no'o ne'nemiao, ¿ki no'o tuuyamemua ihtana tiiachipa aamo tísia u'waemekopua, no'o ki seewiame enesaamua, ki no'o tuuyetaremua? ¿Aatia yooraka aamo purisaa, ka'chi iika aamo na'sotariamemua?

Nape Saansonía wa'a chiioopua, wistuka nehjiarepua eee cheekao:

—Weeh, oowisani weejuko paanewa ki wakiyamee puritiaape, ka'chi iika na'somania no'o te'ta uwarewao, oowera aataa tijoe uwarewachitia teeremiinia.

Waikao Raariaa wa'a no'o chaanesoopua pu'kao, iristeo pa'pamiratuamechi simiriapua tuuyemiao. Waikaopu iristeo pa'pamiratuamea, oowisani weejuko paanewa ki wakiyame i'yasa ki'yariapua, ahjae Saansoni puripuawichioopua. Waikao Raariaa, eenechi Saansoni ahpo ohjoekachi enamio nane'resapaopua, ookapi iristeo ahpo ohjoekachi yooremina inasoriame eneriapua. Waikao Saansonía, ku'itapi Raarira ahjama nayewaka kahtiaio, tísia teeresi kochipariamepua. Waikao Raariaa kochipasooa, tísia kaawe purisaopua Saansonio pu'ka oowisani weejuko paanewao, ki ku'ita sisinamuka pusateriapua Saansonioopua cheeka:

—¡Saansoni, amochi nasiwasina i'iristeo! —chaachaka.

Waikao Saansonía ikanati niipaka werisikao, tehpunariapua weejuko paanewao, itapiti maaji tasukie wiitatiame tajakame, tehpunachitia. Wa'a iintoka Saansonía, ki ahpo tuukamekapapu pehjo, aatia tiiachipa te'ta ahpo uwarewao. Nape Saansonía Raarirao wa'a iintorioio, ki ahpo merinareka wa'a iintorio maaeriamepua.

Raariaa wa'a iintokopa Saansonio, chaaneriamepua:

—¡Aa muuu Saansonía!, ¿oowera no'o ahjama te'enamua, no'o wisikuekao? Nape ehpeope pichiwa no'o chaanemitiamua, aachin yooraka no'o aamo o'yesookosa, ¿ki na'sotamua?

Waikao Saansonia eenechi oowewa wistuka cheekao, Raarirao chaaneriamepua:

—Weeh, weemera wiitarie no'o o'yepuapua ohso kaawe, waikao ka'chi iika na'somania, oowera tijoechitia u'wamekapa.

Waikao Raariaa piie taawechei neipamiopua, pu'ka pehterachi Saansoni kochiparioiopua eenechio, weemera wiitarie purariapua waikao. Wa'a iintosaapua Raariaa, ki ku'ita sisinamuriapua Saansonio:

—¡Saansóniii, amochiare iristeo ti'tijoe!

Waikao Saansonia ki muuenati werisikao, ikuri tehpunameka iintoriamepua weemera wiitarióoo.

Waikao Raariraa eenechi chaaneriamepua Saansonio:

—Aa muuu Saansonia, ¿wa'api ihsiamemua no'o wihkuake te'ekao? Ehpeope te'ta pichiwa no'o tuuyepuapua, achini yooraka puritiaape ki na'sotaremua.

Waikao Saansonia simiteka te'eka Raarira ahjamao, chaanériamepua:

—Ehpeope oowisani ihchopitetiaape neea kuuparao, ikuri kutaniamee na'roekao, oowisani kuuu wi'wiroko tehpunasa, chochoka pewatiame ajawasaopua, pukachi o'yetiaapenia yooma pu'ka oowisani ihchopirao, ka'chi iika tehpunamania pu'kao.

Waikao Raariraa, eenechi ahpo pehterachi kochioiopua Saansonio, wa'a iintoriapua. Puuuu oowisani kuuu wi'wiroko tehpunasaapa, tísia pewatiame chochoka ajawasao, pukachi u'yeriapua oowisani Saansoni ihchopirarao. Wa'a iintosaapa, eee cheeka sisinamuriamepua Saansonio:

—¡Ai Saansoníi, amochiare iristeo ti'tíjoe!

Nape Saansonia pusakao, yooma po'tanaka werisiriamepua, ahpo ihchopira ahjachi o'yeretiameo.

Waikao Raariraa naaochi simiyachiopao, eenchi chaaneriamepua Saansonio:

—Aa Saansoni, kiisi no'o nakiyame muuuu, paisa simiyame kiisi no'o pichiwa tuuyenariamekapaopua aamo te'ta uwarewa noriwitao. Oowera no'o ahjama te'yamemua.

Waikao Saansonia Raarirao ahpo tísia utewa yooro ki anachapakaopua wa'asio, pichiwa tuuyeriamepua ahpo

noriwitao, aachin teeka te'ta tísia ahpo u'wamekóo. Waikao eee chaaneriamepua:

—Neeea seenepioi ki tehpukenaniamenia kuuparao
—chaanekania pu'kao—, Eowa Riosiekamera uutiamekápa. Tehpunatiaania kuuparao, oowera aaata tijoechitia enepamania waikao, wekateka no'o te'ta Riosie Eowao, uwarewao.

Waikao Raariraa Saansonie ahpo pichiwa chaaneretiaapopua, iristeo pa'pamuratuame paaenureriamepua, ahpoo uhjureriamepua eee cheeka:

—¡Ehpeope e'enamitia! Saansonia no'o tuuyekame puuupa pichiwakao, aachin teeka wekatiamekopaopua ahpo te'ta uwarewao.

Iristeo pa'pamiratuamea waikao, ikanati e'enariamepua Raarira pehterachio, Raarirao, ahpo kiamio tuuria toomio, Saansoni pichiwari tuuyeretiawichioo. Raariraa pu'ka toomi kiatiapao, Saansonio ahpo kaichi mo'teteka kochipateriamepua. Wa'a iintosaapua Raariraa, aaata paaeriamepua, Saansoni kuupara ihchopitiameo, tehpunamichio. Wa'a noonoitioopua kuupara tehpunakao, Raariraa Saansonio ki ku'ita sisinamukao, chaachariamepua:

—¡Saansóniii, amochi ruhjina iristéooo!

Waika Saansonia pusakao, wa'apitia ahpo u'waeme maaekao, e'rariamepua: nasiwasimo o'rariaipua, nape puuuu chapiniaio kiisi u'waeme eneriamepua.

Saansonia, kiisi nane'riame eneriamepua Eowa Riosie, u'yetiamekaiopua uwarewao. Waikao iristeo pa'pamiratuamea, kiisi u'wamekopa Saansonio, ki tehki e'raka chapikao, ki nu'unti na'atariamepua puichio, kiisi ma'chirepatekao. Wa'a noonowisaapua Kaasa mochiwachi i'toriamepua perekarichio, wa'a perekarichio kaarenae o'yetiamepua. Wa'a noonoisapua, tuusukuri ku'richawachi o'yeretiamepua, tísia pehtiamechi ku'richaka tísia resipaniame aiwamichiopua. Saansonia pu'ka perekarichi kahtiaio, eenechi o'ineriamepua weweripakao, kuuparaa.

Waikamio yomatiamie iristeo pa'pamuratoamea, wa'a Kaasa tewaniachi e'enanuretiapua, Saansonio chapisa peereso yachatiameo, ahpo riosiwa Raakoni

tewaniameopua pahkotapuawichioo, cheriwema ki'yáka. Waikao yomatiame iristeo wa'a napawitioopua, pa'pamiratuamea Saansonio, ahpo mochikachi upanurariamepua chaachapakao:

—I'norame Saasoni perekarichio, yooma taamoeo pu'kao, na'areka pu'sérepuawichio.

Waikao Saansonia perekarichi ma'chipakao, yomatiame iristeo tetewachi uparetiamepua, te'echapuawichioo, yawichi karichi weeresi yooreminao, ooka te'ta mutukari ajakachimina waapi weraretiamepua, sekachio kaarenae o'yaéka. Waikao Saansonia ahpo panitoame nuuretiaméo, chaaneriamepua pu'kao:

—No'oo i'ka weruma yooremina kariwachio, te'ta mutuyamerachi ooka ajakachi no'o weramitiamua, no'o ahjachi imachuka werimichioopua, piiripichio.

Wa'ao pochikame mochiriamepua ti'tijoea ooweru tiamée, yooma iristeo pa'pamiratuamea tiamé. Wa'a tepakarichi weeresi yooreminaoio, paika miiriahka mochiriamepua, Saasoni na'ara yooraka te'echaniame ne'niamea.

Waikao Saansonia te'ta weeru chaachapoiopua pu'serekao, utewaeme sisinaweka Eowa Riosio, chaachariamepua Eowa Riosio:

—No'o Paamira Eowa Riosíi, ehpeche seenepioi wa'asi ki nu'uti no'o ku'ijeramenia, eenechi no'o te'ta tisiwa uwaretekao. Aamoo utewaeme itanenania no'o Eowa Riosiwao, pu'kao na'ara no'o noonowiriachitiaopua, no'o puusira ma'chipakao, wa'achitia no'o natetetemichioopua iristeo ti'tijoeo, wahjipatekao.

Waikao Saansonia sekae imasuka i'yakaopua te'ta ahpo imachupamichioopa, pu'ka te'ta ooka te'ta mutura kariwao, pukachi ki nu'uti uwarewae takijipakaopua, ki ku'wita sisinariamepua cheekao:

—¡Wahjipamitia iristeo ti'tijoeeria no'oo, ahjamaopua tiaméee!

Wa'a cheeka Saansonia, ki muenati utewaeme takijipakaopua te'ta muturara kariwao, yomatiame iristeo ti'tijoeeri mesunarepua, yomatiame karijampakari tiame wehchisi enatekao, yomatiame iristeo ahpo ahjama wahjipatekao.

Saansonia pu'ka kaari yomatiamo i'risteochi ru'minakao, epeche ki ookapi ko'iriamepua mukuyaio, ki nasiwaka ahpo ko'yariachitia, ahpo ahjaiopua pehjo.

Saansonia piire weerewa paamupari peerei tijoe enekapua i'isaeri ti'tijoeerichi peerei katewekaopua. No'o taana Saansoni mukusoopua wa'asio, no'o mukukatewe neteriachi katewetiapua.

Ruuti nayewaniame, seenu weeechi ohjoeme

(Ruuti Iyotaperi 1:1-22)

70 Pe'peira kateweri ya'yawichikoioopua i'isaerichio, itapiti ikitiamekapua piie taawechemio, tísia toore aiwanioioopua Uura weeechio.[§] Aaata tijoe Weereni ohjoemea, Mooa weewarachi simikaipua paonamina Oorani akichíi, yooma ahpo petechi ohjoeme ahjama, neea uupira ahjama tiame, ooka taamo tehtemari tatana i'toamekai teemea wa'a Mooapoo. No'o kuunaa Eerimereki teewaemekapua, taamo tatanaa ooka, piiripia Mahroni tewaniame, piire Keerioni teewáeme. Teemea Mooa weeechi ajasisaapa, wa'a na'nawaka teemea ohjoémiao.

No'o kuuna Eerimerekia mukisoopua, piineri itipikania ooka taamo tatana ahjamache, tatanaa Mooa ohjoeme ahjama ooweru nenewikapua. Piiripi puu tehtemari uupiraa, Oroja teewaemekapua, piire uupiraa Ruuti teewaeme. Wa'a Mooa weeechio, oosa marikiahka paamuaio, taamo tatanaa wahjipakamepua tiaméo. Wa'a iikapa neea wa'ao, ki aaata no'o neesetowae itipikania.

Wa'a ikisaapua Mooa weeechi o'iniaio, no'o Uura weewachi piineri no'ramo erapakania, pu'ka Uura weewachio, u'matorio tuuopa wa'asiopua tísia tooremuniameo. Waikao pukeri no'o machenoioopua Mooa weeechio o'iniaio no'rakao, no'o ahjama puuyakapua tiame no'o momoniawaai. Nape neea ki no'o ahjama siimpamichioopua, chaanekania:

—Nee, pe'ku nonoramitia eemea ohso kaawe aamo yayawa petechíi. Eowa Riosia kaawe iintomerikoipua

---

§70:1 Aaataeoi ki naane e'renioio i'ka ikitiame iyotekameopua i'ka iyoterio, Noemikooi ihsiriamepua, Eerimereki uupira. enekame.

amochio, eenechi aamo nenewitekaioipua aaata ahjama, no'o ooka tatana ahjama nenewiriachitia.

Wa'a chaanesaapania, na'pa no'o moniawa chuchukania no'rapao. Nape no'o momonewaa naarakokao, no'oo chaachapakapua:

—Ka'iíi, kiisi nonowanariame teemea pe'kuo, aamokamera ahjama siimpanariame teemea, aamokamera mochiwarichioipua.

Nape neeea chaaneka nehjiakania:

—Nonowaka eemea no'o ku'kutewewaláa. ¿Ihtana tiiachipa no'o ahjama siimpanariame eeméa? Neeeaio ki tatanaemerinia wa'asio, aamo ahjama nenewipuaio.

Wa'a chaanetiapa no'o momoniawaa no'oeo, epeche naarakoaiopua Orojaa, no'o chuchusaopua puuua, no'rakapua ahpo yayawa petechio. Nape Ruutia ohso kaawe, no'o ahjama siminarekapua no'o mochiwachioipua no'rachi.

Waikaonia Ruutio, chaanekania:

—Nee, aamo che'ea no'rakame puuupa ahpo mochiwa ti'tijoeewachio, ahpo ri'riosieniachikamera. ¿No'rame tiiai muuuaio ohso kaawe? ¿Achinikai ki no'rame muuuai aamo mochiwarichio?

Nape Ruutia wa'a cheeka iinatukekopao, cheeka no'o nehjiakapua:

—Ka'te no'o utewa yooru muuua wa'asio no'oo, aamo piineri toimichio no'ramichioo, no'oo amochio utewachi poatumichioo. Neeea ahkai aamo simiyachioio wa'achi siimache neeéai, ahka aamo ohjoekachioipua, aamo ahjamachi ohjoemania tiamé. Aamo mochiwaa no'o mochiwa enemapua tiameo, aamo Riosiwaraai no'o Riosiwara enemachipua tiamé.

Nee Noemia waikao, Ruutio ki se'wi erapariopa no'o ahjama siminariao, ki utewa yoorakania waikao, ahpo yayawachi no'ramichioopua. Waikaonia Ruutio, no'o ahjama yeeetokania ahkasi Weereni no'o weewachi ajasíniachisi.

(Ruuti Iyotaperi 2:1-23)

Wa'a Weerenio ohjoekapua aaata Wooasi tewaniame tijoe, no'o kuuna Eerimereki tejimarakapua.

Weereni taamo ajasikoioepua, seewara tewaniame i'ipaniachikapua pahchira. Waikao Ruutia wa'a ajasitioopua wa'asio, wasachi simikapua seewara i'ipaniachi, seewara muurara pepemia. Puuu seewara i'ipania teekoraa, Wooasi eneriamekapua. Wooasia Ruutio wa'a tetewapa tiiriko penayameo, ahpo tekipanatia paamiratuamechi eenakao, iinatukeriamepua:

—¿Aatanapu oowitiame seewara muurara penaka oiyamea?

Tehkichi paamuratuamea nehjiariamepua:

—Aaata puua, Noemi ahjama eenakame oowitiame, Mooa weechi o'inia, Noemi moniyawara.

Waikao Wooasia Ruuti penaka ihsiachi eenakao, chaaneriamepua:

—Muuua ahkasi aamo enanariachisi seewara muurara pepemiao, enapuapua. Paramupasaamua, waami maaniamekapu neeroia sikorichi, wa'a eenaka nerojipuapua, nerojinariaa.

Ruutia yooreweka koomorasipakao, chaaneriamepua:

—¿Ihtana tiiachipa te'ta kaawe no'o yoorame muuúa, no'oo seenu weechi o'inia no'o eenakamekooio?

Wooasia wa'a chiiopa Ruutio, cheeka nehjiarepua:

—Yooma tuuyetiame neeepa ihtana tiiachipa tísia kaawerumakoopua aamoo aamo waasichio, aampoopua tiameo, aachin teeka tísia kaawerumakoopua taamo Eowa Riosiwachioepua tiameo, ahjachi paparakaopua.

Neipao Wooasia ahpo tekipaname ahjama ko'komiaio, Ruuti paesa kipoteka, ahjama ko'kariamepua tiameo. Neipa ko'kosepasaopua, Ruuti o'inemioioepua eenechi seewara muurara pepemiao, Wooasia chaaneriamepua ahpo tekipanatio:

—Ka'te a'chi chaanemitia i'ka oowitiameo; ohsotia toowesimitia eemea o'okapioi seewara muurarao aamo ruhjitesimichioo, i'ka oowitiameo muuwetemichioepua ahpo penayao. Ka'te ihta chaanemitia eemea pu'kao, weeka muuweteka peperioepua.

Waikao Ruutia simiteriamepua wa'a wasachio, ahkasi ariwachisi pepekao. Ariwasoopua puuu Ruutia penaka ihsiaio, no'raka no'o ohjoekachi eenariapua, weeru ahpo

peperia mutuka eenaka. Waikao neea Ruutio, weeru mutuka eenariamekoopua aho peperiao, chaanekania:

—¿Achini iintoka weeru pepekamua? ¿Ehpeo akana simikamua pepemiao naaju? ¿Akana tekipanakamua naaju ehpeo, weeru seewara muurara peperiamekapao? Ki teesa tiame kaawerumari tiame eneriameko e'ramenia aamo ku'ika peperiameo.

Waikao Ruutia yooma no'o tuuyekapua, akana peperiamekoopua, aatana echiwarachiohua tiamé, Wooasi tewaniame.

Wa'a tiachipa Ruutia senepi taawechi wa'a siisimiriamekapua seewara muurara pepemia, Wooasi ti'tijoe tekipanatewa nokayachiohua, ahkasi pu'ka seewara i'ipaka kajuniachisiohua.

(Ruuti Iyotaperi 4:13-17)

Pu'ka taawechiami neipamio Wooasia, Ruuti ahjama neewikapua. Waikaopua nenewisaapua, taanaepakapua piiripi temari kuita, Ooweri teewaetiapua.^h

Ihji Ooweri teewaeriamea, Raawi o'ochikira eneriamepua. Raawia i'isaeriwichioo, te'ta i'isaeri yawichiwarakai teereriamepua, te'ta Eowa Riosie weratiame.ⁱ

Eowa Riosi Saamueri nayeweria

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 1:1-2, 6-11, 17-20, 23-24, 26-28; 2:11)

71 Nee Eeri tiopachi ku'yameraa, nee ihsiamepua i'ka Pukeri Saamueri Iyoterichi iyotekao, Eeri Eowa Riosi neeserosie no'o chaanesiwáe.^j Ehpe taawechiami Ehraini weewachi kaawiekachiamio, aaata ohjoemepua Erikana tewaniame Raama mochiwachio. Puuu tijoea ooka uupiemepua, Aana teewaeme enerepua piiripia. Aana tewaniame piiripia, piirea Peenina tewaniame. Peeninaa

^h70:20 Aataai tiame neipamio, i'ka iyoteriamepua tiameo, i'ka Ruuti Iyotaperichio. ⁱ70:20 Puuu Raawi yawichituwaa, ki kajuyame yawichituwa teeremeriko chanitiamepua Eowa Riosieo. ^j71:1 Eeri tiopachi ku'yamera, aaataoi Eowa Riosi nayewaturaoui, o'ineriamekoipua i'ka Piiripi Saamueri Iyotaperi iyotekao.

tatanaemepua, nape Aanaa ki tatanatame. Peeninaa na'ariamepua Aana tewaniameo tísia naaratekao, pu'kao kiisi tatanatamekopa.

Piie taawechio Erikanaa ahpo ooka uupima Siiro mochiwachi tioparachi siimpaka e'enanioiopua, ahpo Eowa Riosi oowewamiao, Erikanaa chaaneriamepua Aana ahpo uupiwaio:

—Aana, ¿achinikai naaramemua, kiisi konarekao? ¿Achinikai yuuwesiamepua aamo iikachio? ¿Ki epeche kaawe tiamekosa muuuu aamo tísia nakiyamekoo, ki oosa marikikamera aamo tatanarewao? Aataai ki aamo epeche nakime tiamepua ki noochitiáo.

Nape Aanaa wa'a chaanetiatio pooechi nokisinioio, piie taawechi wa'a Siiro mochiwachi ajasitioio, piineri pakikapua Eowa Riosi ahjama nayewaniachio. Wa'ao naaraka itaneriamepua Eowao, eee chaanekao:

—Aa muuu no'o Eowa Riosíii, no'o cheriweka tetewame enesaamua, i'ka no'o yuuwesiameo, no'o tanamichio kiasopua piiripioio noochi inatepakao, aamochedichio teewetemiinia senepi taawechioopua, ahkasi ahjatoka weritoachisi.

Wa'a tiame naaracheka kajusoopua Eowa Rioso, neeserosi Eeria Aanao chaanekapua:

—Maarara, tísia kaawe eratoka no'ramitia muuuu, Eowa Riosia pu'ka aamo itaneriaio, aamo nehjiamerichepua.

Aanaa wa'a chaanetiapao, tísia kaawe eratoka no'rasaapua ahpo petechio, ki yuuwesiriamepua wa'asi wa'anao.

Eowa Riosia inamukame eneriamepua Aana ahpo naaracheka itaneriaio. Pu'ka mechachiami neipao taaneriamepua piirípío, pu'kao Aanaa Saamueri teewariamepua, Eowa Riosichi itariamekápio.

Aanaa ahpo taana Saamuerio toitesapaopua ahpo chiitiao, Eowa Riosi tioparachi i'toriamepua, Eeri neeserosi kiamiaopua Eowa Riosie neesetopuwichioopua. Wa'a iintosaapa Aanaa chaanekapua Eeri neeserosio:

—Aa muuu no'o paamira Eeri, neeeju puuu oowitiamea, tapanarami mechachi i'wa ihsikamea Eowa Riosi

naarachekao. Ihji temaria Riosi Eowa no'o itareriapua naarachekao, noochi naawatemichioopua, ihjia Eowa Riosi no'o inamuriamepua noochi naawateka no'o itaneriaio. Wa'a tiiachipa neeea, Eowa Riosichi tooemia eenakame neeepa, Eowa Riosikamera yorakeka yasitomichiopua, ahkasi yomatiam e ahpō ahjatoachisi.

Wa'a cheesaapa Aanaa, tepekuma tisia kaawe e'rewa nayeweriam epua Eowa Riosio.

(Piiripi Saamueri Iyoteria 3:1, 3-18)

Waikao puu Saamueri temaria, tiopachi itipiriamepua Eeri ku'ikaoo, Eowa Riosio yorakeka.

Muuwaeme paamuparisi, ki nayeweriam e Eowa Riosia, aaataoi i'isaeri ti'tijoeo, ahkasi senawato Saamueri paaeka nayeweriachisi Eowa Riosio.

Piie tukawari Saamueri kohchioiopua tiopachio, senawato Eowa Riosia paaechaneriamepua eee cheekao:

—¡Saamuériiii! ¡Saamuériiii!

Saamueria ahpō paaechaniame inamukapao, Eeri kohchiachi u'masika eenakao, pusatekao, chaaneka:

—I'wa weeri neeea. ¿Ihtanawichio no'o paaeyai muuua?

Waikao Eeria chaaneka nehjiakapua:

—¿Nee? Neea ki aamo paayamepua. Yaaa simika eenechi kochimée.

Wa'a chaanetiapa Saamueria, eenechi simika kochipariamepua. Waikao Eowa Riosia eenechi paaechaneriamepua Saamuero, eee cheeka:

—¡Saamuériiii! ¡Saamuériiii!

Waikao Saamueria ahpō paaechaniame inamukapao, eenechi u'masiriamekapua tamochio, taamo pusatesaopua chaaneka iinatukekapua Eerio:

—I'wa weerine. ¿Ihtawichio no'o paayamemua?

Nape Eeriaa nehjiakapua:

—Ai muuu, no'o kuitawa, kii aamo paaekame neeea. Yaaati kochime muuua eenechi.

Waikao Eowa Riosia eenechio, paisa simiyachi paaechaneriapua. Waikao Saamueria ikanati werisikao, eenechi Eeri kohchiachi eenakao, chaanekapua:

—I'wa weeri neeea. ¿Ihtawichio no'o paaeyamua naaju?

Ahkasi waikapa pahteka Eeria, Eowa Riosi chiiamekopua Saamueri paaechanekao. Wa'a iikapa Eeria, chaanekapua Saamueri kuitao:

—Kuitaa, eenechi kochimitiamua. Eenechi aamo paaechanioo, cheeka nehjiapuapua: “I'wa kahtiamenia Eowa Riosí, aamo te'ta yorakiameraa.”

Wa'a chaanetiaapa Eerieo, Saamueria eenechi kochimia akipakapua. Pu'ka wa'apichi ku'witakirio, Eowa Riosia eenechi eenaka paaeriamekapua paachurichitia:

—¿Saamuériiii, Saamuérii! —cheeka.

Waikao Saamueria Eeria ahpo tuuyeriachitia, nehjiriamepua Eowa Riosio:

—I'wa kahtiamenia Eowa Riosí, aamo te'ta yorakiameraa.

Eowa Riosia waikao chaaneriamepua Saamuerio:

—Neeea i'ka nane'rejermaninia aamoo, i'ka no'o yoramia yooma ti'tijoeri tetewachi. Yooma kokosa yoramania Eeri ta'perachio, pu'ka tatanaraopua ne'neseriosikaiopua, kiisi kaawe nokayamekoopa, ki ookapi itapiti ki ka'karuma nokakao, i'kao Eeria pu'ka noonorao nane'riaipua, kihta ta'omamekopua pu'kao.

Saamueria, pu'ka meere piari yasisisaoopua, wahjonariamepua tiopa yeetarao. Saamueria Eerio, seeweriaipua chaanekao, Eowa Riosie tukao ahpo chaaneretiao, tísia iinya tiamekoopua Eerichi simiyameo. Nape Eeria Saamueri paaesaopua, iinatukekapua:

—Temarí, ¿ihtana aamo chaanekame Eowa Riosia tukao aamo paaechanioioo? Aamo utewa chaanenania, kihta inasoka no'o tuuyemichioo.

Waikao Saamueria yooma tuuyekapua Eowa Riosi cheeriao, kihta noriwitakaopua. Eeria cheekapua waikao:

—Puuu aamo wa'a chaaneriamea, Apoe te'ta no'o Paamirawapua, apoe te'ta yomatiamene nane'riamera, Apoeo puuua ahpo kaawe teerewakamera, iintomeria.

Saamueri soontaro paamiratuame enepawa
(Piiripi Saamueri Iyotaperi 3:19—4:4, 10-18)

72 Nee Saamueria no'o weripachisio, tísia kaawe teetoniamekania Eowa Riosieo.^k Yomatiamie i'isaeri ti'tijoeria nane'reka mochitoriamekapua, no'oo Eowa Riosio, no'o ahjama te'ta teeretoamekopua, no'oo ahkasioio ahpo nayewatura iintápariamekopua, iyoterichitiaopua tiamé.

Pu'ka taawechiamio i'isaeri soontarowaraa, nasiwamia puuyakaipua iristeo so'sontarowarachio, nape puuu newitoretiaopua, wa'ao naao miiri ahka wahjipariamekapu i'isaeri so'sontarowaraa. Waikao i'isaeri pa'pamuratuamea, Eowa Riosi kaajara te'ta iyoriwa i'tomo orapariamekaipua nasiwaniachio, nape Eowa Riosia kiisi ku'iriamepua pu'kao. Iristeo so'sontaroa i'isaeri nasiwaniachi newitokapaopua, pu'ka Eowa Riosi kaajara te'ta iyoriwao u'yesa i'toriamepua ahpo mochiwachio, ooka tehte Eowa Riosi ahpo nuurari iyoteriachi toatoame. Wa'a nasiwaniachio ki ookapi mi'miri i'isaeri soontaro ko'iretiaopua, na'pa ooka Eeri tatanaraopua tiamé. Yooma wahjaa ujumaka newipariamepua.

Wa'a ikitioopua nasiwatiachi o'iniaio, piiripi isaeri soontaro u'masika eenariapua Eeri tuuyemiaopua wa'a ikitiameo. Puuu kooria eenakao chaanekapua Eerioo:

—Teeme i'isaeri soontaroa, yooma ujumaka teemea iristeo so'sontarowae, nasiwai newitoniapao. Ki ookapi taamo i'isaeri soontaroa, ko'itiaopua wa'ao, aamo ooka tatanaraai wa'a ko'itiaopua tiame. Wa'a noonoisaapa i'iristeo soontarowaraa, Eowa Riosi te'ta iyoriwachi kaajarao, taamo u'yesa i'tokapua.

Waikao Eeria wa'a ahpo chaanesoche kooriao, te'na wichika mukukapua, kutamochi kahpokaopua, ki nu'uti iinya tiame ikiretiamekoopua, te'ta Eowa Riosi iyoriwa kaajara u'yeretiopa, taamoo te'ta Eowa Riosi iyoriwachio. Eeria mukuyaioo, naao weerewa oosa mariki aampa osanao paamuamekaipua wa'asio, puichio ki ma'chiriame

---

^k72:1 I'wa waanamio Saamuerekoi iyotesiriameka tiamepua, yooma ihtaoi i'isaeri ti'tijoerio ikisiniameopua.

wa'ási. wa'a iika mukuka Eeri Eowa Riosi neeserosia. Eeriaa ooka weerewa paamupari Eowa Riosi neeserosira eneriamekamepua, i'isaeri peereirachitia tiame.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 5:1-4)

Neipa i'risteo soontaroo, pu'ka Eowa Riosi iyoriwa kaajarao i'isaeri u'yeriaopua, ahpo mochiwachi upasaopua ahpo tiopachi teekariamepua, ahpo riosiwa Raakoni tewaniame chokichii. Nape pu'ka meereo, mochisisa ne'nioiopua irsteo ti'tijoeo, ahpo riosiwa Raakoni tewaniameo, wehchi yakana ipatiame tewariamepua, Eowa Riosi iyoriwa kaajarachimina mo'oeka, Eowa Riosikamera iyorikamechitia. Waikao irsteo ti'tijoea apechunasapaoopua pu'kao, eenechi weerariamepua weririáchi. Nape meerekachiopua, eenechi wehchi po'yame tewariamepua Raakonio, nape ehpeo, yooma kahpokame poiriamepua kuhtaraopua ramakarapua tiamé, naatirache yomatiamé poiriamepua, weerewarache, kuhtarao kutemórirache.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 5:6, 11-12)

Iristeo ti'tijoeriai wa'a mochiwichio, yooma kokorepariamepua tiamé, tísia ko'koame kokorepae, ahkasi wa'a iikaopua, muuwaeme irsteo ti'tijoeria ki ookapi wahjipariamepua wa'ao. Pukaepa puuuu, pu'ka Eowa Riosi iyoriwa kaajarao, tísia majawariamepua pu'kao, ahpo mochiwachi iinuépua. Wa'a erapakaopua tísia majakao, irsteo ti'tijoeria utewa chaaneriamepua ahpo yawichio, no'rapumichio pu'ka i'isaeri Eowa Riosiwara kaajaraopua i'isaerichio.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 6:10-13)

Waikao ya'yawichia kaareta weemera netekesaopua Eowa Riosi kaajarawichioo, ooka wakasi uusaapua weesero chiitiameopua pehjio, ki maankuraniameopua pu'kaopua pehjio, pu'ka wakasi tatanaraopua wakasi ko'rerachi moasaopua pu'kao, pu'ka wakasiopua kaaretachi

maankurateriamepua, panisutoka i'tomichiopua kaaretao, i'isaeri weewarachiamio. Waikao pukachi kaaretachi teekesa Eowa Riosi te'ta iyoriwa kaajaraopua, itapiti oowewari to'wesaopua tiameo Eowa Riosiwichioo, i'isaeri weeechi uhjurariamepua no'rapukao. Wa'a noonoisaoopua pu'ka Eowa Riosi kaajarao, te'ta asiyame tetewinariapa puuua i'isaeri mochiwachisioo, mehka ajatoka ne'netosirepua, pichiwa ajasimichiopua i'isaeri weewarachio. Waikao wakasia tísia kususikao, pichiwa wa'a noonowirepua, pu'ka Eowa Riosi iyoriwa kaajarao ahkasi i'isaeri mochiwarachisi asitekao, riisáka e'naka i'isaeri te'ta mochikachisi. Ahkasi wa'a noonoitioopua pu'ka Eowa Riosi kaajara no'rapukao, i'iristeo wahjipaniamea, wa'asi teeweriamepua. Wa'asi teewetioopua wahjipakao, ahkasi waikami ma'chiamie nane'reriamepua, puuu Eowa Riosi kaajarakamera ihsiriamekopua aho wahjipatekao, pukachi kaajachi yasariamekopua te'ta ihsiamerao, te'ta Eowa Riosi Riosiwario. Wa'asa teeka no'raputiamekapua Eowa Riosi tísia iyoriwa kaajaraa, i'isaeri weewarachi mochiwachioopua, teeme i'isaeri ti'tijoeria waikao, tisiwa kaawe erapákapua.

(Piriipi Saamueri Iyotaperi 7:2-13)

Nee Saamueri peerei kateweri yasipoio, isaeri ti'tijoeria i'iristeoe newitotiamie mochikaipua pehjo. Piie weerewa paamupari taamo wa'a te'tereka teeme, tísia aiwakaopua i'iristeoeo. Tisiwa yuuwesiameka teemea, tísia tesiwa erakokaopua, Eowa Riosio taamo toariamekoopua. Waikao nee Saamueria wa'a taamo te'tereniopa Eowa Riosieo taamo aho tetejimariemeopua i'isaerio, eee chaanekania no'o tetejimari i'isaerio:

—Eemea ohso kaaweo, Eowa Riosichikamera e'énapuapua, yoomatiame aamo iikachi erakorawae. Wa'a erapakao eemea, yooma itapiti aamo ri'riositawa iinueka mochikao, ihpapapuapua pu'kao ohso kaawéo, piirípioi kiisi amochi toakáa. Yooma ihta aamo tatakorika mochikao, yooma toipuapua wa'ási, ohso kaawe. Ohso kaaweo eemea Eowa Riosíchio, aamo tatakoriakamera cheriwewa itaka mochitopuapua. Aamo cheriwewa itasooopua Eowa

Riosichioo, Eowa Riosia aamo sa'runemapua pu'ka i'iristeoe aamo pu'ka so'miwatere teerewao.

Waikao isaeri ti'tijoeria yooma no'o e'wekapua waikao, yooma ahpo ri'riositewa iinueka ihpapasaopua, yoomahka Eowa Riosichikamera eenepakapua, tísia Eowa Riosichi paparawa nayewakaopua. Waikao wa'a noonoikopa i'isaeri no'o tetejimarioo, nee Saamueria yomatiame no'o tetejimari i'isaerio, Mihpa tewaniachi napawinurekapua. Wa'a napawisaapa teemea Mihpa tewaniachio, yomatiame teeme i'isaeri tetejimaria, yooma taawe chorowari nokiwa yooraka mochitiapua, Eowa Riosichi ki nu'uti iyorika. Wa'a nokayaiopua teemea yooma chorowari yoorakao, eenechi tísia weruma cheriwewa itaneka teemea Eowa Riosio, tísia tesiwepaka taamo ku'ipamichio taamo seepurawachio newitotekao.

Wa'a taamo nokanioiopua Mihpa tewaniachio, i'iristeoa nane'reriamekapua taamoo, ki ookapi napawiriamekopua. Iristeo ti'tijoeria wa'a taamo te'teriopa wa'ao, apochi taamo nasiwameriko maaeriapua. Wa'a tiachipa taamoo, Eowa Riosi ahjama nayeio, i'iristeo so'sontaroo, tamochi nasiwamia e'enariamekapua, ahpo merijichera makoka. Nape teemea ki nasiwamia e'enakamekapaopua, ki u'pakameka teemea taamo ahjae nasiwamiaopua, merijicherao. Waikao nee Saamueria Eowa Riosio, po'wa wahsekekania Eowa Riosi oowewarichitiao. Wa'a iintosaania, yoomahka Eowa Riosichi paparaka sisanamukapua, taamo ku'ipamichioopua i'iristeochio. Waikao Eowa Riosia, pu'ka po'wa sa'pao no'o wahsekioiopua pehjiio, pu'ka i'iristeo soontaroo, ki nu'uti tatamuka ujumapukapua, yooma ahpo nasijicherao toaka ihpapasetekaopua. Wa'a yooraka Eowa Riosia, yomatiame chi'ripatekapua pu'ka i'iristeo so'sontaroo. Waikao teeme isaeri ti'tijoea, pu'ka ihpaparia pepeka uusao, ahjae na'naripakao, yooma ko'yaka teeme pu'kao, yomatiameopua piiripioi kiisi ahjame toaka. Wa'a iintoka Eowa Riosia, taamo ku'ipakapua.

Saauri i'isaerichio ki aaata yawichikoi yawichituria

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 8:1-9)

73 Nee Saamueria oochetupasaapania, no'o tatana ajawakainia peerei ti'tijoeri enemichioopua,

i'isaerichio itapiti peerei kateweniame, katewesimeri. Nape puuua ki noochitia kaaweruma pooechi te'teretosikapua, toomi kichuchuwa pu'seriamekapaopua ti'tijoerichio. Pukaepa wa'a tiiachipa i'isaeri pa'pamiratuamea no'o e'enariamekapua, puuua eee no'o chaanemia:

—Aamoo oochetiopaopua, aamo tatanaopua ki kaaweruma noonowiriopaopua, aaata yawichi werapuápua taamo yawichitumichioo, taamoo pu'ka yawichieka mochtomichioopua, yooma taamo norikame weewachio, mochtitoamechitia.

Nape nee Saamuera ki kaawe e'rekainia pu'ka pa'pamiratuame noochi e'enaka chaaneriaopua, yawichi ajawanurewaopua. Waikaonia Eowa Riosi ahjama nayewakania, ihtana iintotarekooiopua pu'ka yawichi no'o ajawanurewa chaaneretiao. Waikao Eowa Riosia cheeka no'o nehjiakapua:

—Yooraka inamumitiamua ti'tijoeri pa'pamiratuaméo, ki aamokamera ki nakika tetewai chaachapamepua, no'okamera ki nakika tetewamepua, ki no'okamera apochi yawichitumichio chaachapamepua.

(Piiripi Saamuera Iyotaperi 9:15-16)

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua aatanakamerakooopua ahpo uurua werapuameopua, i'isaeri yawichiwa enemichioopua. Wa'a cheesaopua, eee no'o chaanekapua:

—Meere eee keenako enameri piiripi tijoe aamo ahjama nayewamiaopua. Pu'ka tijoe enasooopua, nerosowi to'wepuapua pu'ka moochio, puuu enemichioopua i'isaeri yawichio. Puuu enemeripua, i'isaeri newipatemeria, iristeo ti'tijoeritere mochtioniameo.

Ookapi taawechi neipao, aaata tijoe natepakania pooechio Saauri tewaniame, Kiiisi tewaniame taanára. Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Ihjipu tijoe amochi enamio no'o tuuriáa, ihjipua i'isaeri ti'tijoerichi yawichitumeri enemeria.

(Piiripi Saamuera Iyotaperi 10:1, 11:15)

Waikao teemea pirena ko'kosaapa Eowa Riosi tioparachio, piie riimeta uusaopua ooriwo nerosowirao, moochi

to'wekania pu'kao, Saauri tewaniameo, i'isaerichi yawichi enemichiopua, Eowa Riosie uutiamé.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 15:1-16)

Piie taaweo Saamueria chaaneriapua Saaurio:

—Eee tiame no'o tuuyekame Eowa Riosia: “Kokosama neeea amaresíta yawichituwachi ti'tijoerio, aamo i'isaeri ti'tijoerio wa'ineriopua Eejito o'inia pooechitikia nokisinioiopua mo'moenakao. Eeme i'isaeri soontarowaraa, amaresíta yawichituwachi simikao, yooma ko'imitiapua pu'kao, ti'tijoeo, ooweruo, yooma kukuchiwaraopua tiameo, yooma wakasiwaraopua, po'wa puhkurawaopua tiameo, wa'a ikisaopua, animari tu'tumusariopua tiameo, uuru pupukuraopua tiamé.”

Waikao Saauria ooka sienta oosa mariki miiri tijoe na'poasaopua ahpo ti'tijoerichio, yooma ko'yariamepua wa'a simikáo, yooma amaresíta ti'tijoerioopua, sauree tísia yooramee ko'yaka, naatiche amaresíta yawichituwachio, Aaka tewaniameche, ahjakame towarepua, pu'kao ahpo i'isaeri mochiwarichi u'pariamepua, yooma epeche ka'karumara po'wa pupukura ahjamao, epeche ka'karumara wa'wakasi pupukura tiame, yooma ihtaopua ka'karumaopua tiameo, ki ahpo na'atanareriao.

Nape Eowa Riosia wa'a iintoriopa Saaurio, chaaneriapua Saamuéio. Saamueria wa'a chaanetiapa Eowa Riosieo, Saauri natepamia simiriamepua poowechio. Saauria natepatiaapua Saamuerieo, chaaneriamepua:

—Yoorakame neeepa Eowa Riosi no'o nuureriao.

Nape Saamueria chaaneriamepua pu'kao:

—Te'ta Eowa Riosi aamo nuuraria iintokame enesoo, ¿ihtana tiachipa po'wa naarakochaniame inamumuaménia, oisioi kusuchaniameopua tiaméo?

Saauria chaachaka nehjiariapua Saamuéio:

—¿Aa pu'kao?, pu'kao no'o soontarowa noonowiriapua amaresíta puhkura u'páka, wakasio, po'wao, oisiopua tiameo epeche ka'karumara uusa u'paria, pukaeopua taamo Eowa Riosiwa oowewapuawichioo. Nape yooma wahja ki ka'karumaraopua, yooma ko'itiapua pu'káo.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 15:22-26)

Saamueria chaaneriamepua waikao:

—¿Ihtanakamera epeche pu'seriameko o'ramemua aamo Eowa Riosiwao, ahpo ihkorewa u'yepaniamekosa, ahpo te'ta e'weniamerakosaoioopua? No'o keepumitiao i'ka no'o aamo chaanemiao: Eowa Riosiwichio epeche tiameraa, ahpo e'weniakamera puuuu, ki itapiti ihtaoi ihkorewaoioopua. Puuu ki Eowa Riosi e'weniamea ki nu'uti tatakoriniame puuuu, Riaorósichikamera paparameka tiiámekapa. Puuu ki Eowa Riosi te'ta e'weniameapua tiameo, ri'riosikamerachi paparianameka te'ta tiamepua. Ehpeomua aamo ikicha iintoriawichioopua Eowa Riosi aamo nuureria iintomichioo, apoeai aamo ikicha iintamapua, ki aamo yawichi enetakaopua wa'asio, aamo u'yekaopua wa'asio aamo yawichituwáo.

Waikao Saauria chaaneriamepua Saamuerio:

—Neeea tísia tatakorikamepua no'o tetejimari i'isaeri tísia majawiamekapao, pu'kao nasiwarichi u'yetiameo, tísia utewa no'o chaachapakopapua pu'kao upapuawichioo. Pukaepa reesisekame neeea pu'kao upamichioo, wa'a tiiachipa ki Eowa Riosi no'o nuureriachitia iintokame, neeéa.

Saamueria chaaneriamepua waikao:

—Ehpeo Eowa Riosia i'isaeri ti'tijerichi aamo yawichichituwao, aamo u'yekamepua wa'asi, piirechikamera yawichi yahchapakaopua aamo yawichituriachíopua, epeche kaaweruma ki aamochitia. Ehsoo, no'o u'yepao pu'ka amaresíta weeechi yawichiwao.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 15:32-33)

Waikao Saamueria u'yepatiapa pu'kao, Eowa Riosi nuurari e'wakaopua, me'yariamepua pu'káo.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 16)

Pu'ka wa'a ikitioio neipamio Eowa Riosía, Saamuerio naane'réterepua waikamio aatanakamera yawichi

enemerikoopua, Saauri yawichituriachío. Eowa Riosia pu'ka yawichi enemerio, piiripi Isai tatanarakamera, enemeriko tuuriamepua, Weereni ohjoeme tijoe. Pukaepa Saamueria Weereni eenariamepua.

Puuu Isai tewaniamea osanao tatanaeme eneriaipua. Saamueria pu'ka Isai tatanara tetewikapao, pu'kao Saamueria pu'ka pa'chira tetewapao, pu'ka te'ta pa'chirakamera maaeriamekaipua, te'ta pichiwa enemichioo, Eowa Riosi cheerichitiaopua, werumaopua pu'kao, te'pa weeriameme.

Nape Eowa Riosia chaaneriamepua Saamuerio:

—Ka'te tiarichi ne'nemua aaatao, te'pa weeriamekoioopua yawichi enemerikoo e'rakao, ki wa'a teeka ne'neka uuyamenia aaata no'o yawichi weramiao. Neeea ki aamo e'rachitia teeka inatamenia, eemea aaata ma'chiche tiariche ne'neka inatamepua, neeea, iikarachikamera ne'neka inatamenia.

Waikao Isaia pipiripichi oowisani ahpo tatana paaesiriamepua tetewimichioo, nape Eowa Riosia piiripioi ki pu'kakamera uukame eneriamepua. Waikao Saamueria iinatukeriamepua Isaiao:

—¿Ki iinuemekosamua piirechi aamo taana pehji?

Isaia nehjiriamepua:

—Naatiche itipiamepua epeche nu'utikamera, puuua po'wa taamo pupuku inateka ihsiamepua.

Saamueria chaaneriamepua waikao upapamera:

—I'noramitiapua pu'kaoi.

Pu'ka temari upatioopua Saamueria, kaaweruma tetewariamepua pu'kao, Eowa Riosiai tiameopua, pu'kakamera ahpo uukameko tuuriai cheekamekopa. Waikao Saamueria pu'ka temario, pu'kakamera nerosowi to'weropua moochio Eowa Riosie uutiamechitia. Puuua Raawi tewaniamea, wa'a o'inia waanamio Eowa Riosi Eowa Riosiariraaio, Raawi ahjama teeretorepua. Nape Saauri i'isaeri yawichituoioopua pehji, Raawia ki yawichituka yasitoriamepua pehji.

Eowa Riosi Riosiariraa ki ahpo yooreriamekopua Saaurio, poanaturiamepua pukachio, pu'ka wa'a iintoriawichioopua Saaurio, itapiti na'arari Saaurichi yasipateriapua, kiisi ta'iria yachatomichioopua pu'kao. Pukaepa Saauria kiisi

ta'iria yachatoniamekapapua ahpo iikao, aaata ahpo kaawe eratesimeri i'yanureriamepua, a'rapa ahpowichio cheetiamé, ahpoo pukae cheetewae ahpo kaawe erapatemichioepua iikachio. Saauria nane'riamekapaopua Raawio tísia peeniamekopa a'rapa cheetekao, paaenureriamepua pu'káo, ahpo yawichituachi pehterachi. Saauria ki nane'riame eneriamepua pehjiio Raawio, yawichi enemichio Eowa Riosie uutiamekoopua pu'káo, i'isaeri yawichiwara enemichioopua pu'káo. Waikao Raawia senepi wa'a ijisiriamepua Saauri pehtewachi peenia tiame cheetekekao ahpo a'rapawaeo. Saauri iika yachapasoopua ahpoo na'ararie ihsiwaeo, Raawia noonowariamepua ahpo petechio, ahpo noono puhkura po'wa iijinatesimia, ahpo tepuka yasitooapua.

Raawi Kooriati newitoria

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 17:1-30)

74 Seenepi simikame iristeo ti'tijoea ahpo soontarowa na'poarepua, i'isaerichi nasiwamia, piie yepowechi mochipariamepua. Saauriai poanachi wa'achi noonowiriamepua tiame ahpo soontarowa na'poakao. Pirenachi yepowechi mochiparepua tiameo, ahpo nasiwamiachi i'iristeo soontarowarachio. Puuu i'iristeoa piiripi kaawichi mochiparepua, i'isaeri ti'tijoea piirechi kaawichi mochiparepua, piiripi yepowechia naasipa itipiamekapua pu'ka nenekuo.

Waikao wa'a i'iristeo mochikachio, aaata werisiriamepua piiripi tijoe Kooriati tewaniáme; puuuu paika matokasi weeriamé eneriamepua; ahpo moochio, oronse meetari netetiame kajemokori mo'korieme; weerewachioipua tiameo, kajewakira chuhchame. Ihji Kooriati merijicheraa, kai e'nekuma eneriamepua makotoaa; nasipejanawao ahpo pahchache teetoka weritoriamepua. Ihji Kooriati tewaniamea weweripasikao, siisinesiriamepua i'isaeri soontaroopua, chaanekao:

—¡Wa'a amochio uumitia piiripi no'o ahjama nasiwameri!
 ¡Pu'ka no'o ahjama nasiwamerio no'o newitosoopua, teeme i'iristeoa aamo i'isaeri puhkuchitia mochimapua waikáo;
 nape no'oo newitosoopua pu'káo, eemekamera taamo puhkuchitia te'teremapua!

Ihji Kooriatia, wa'ache chachaniriamepua ahkasi ooka weerewa taawesio pi'piariopua, a'ariamioepua tiamé. I'isaeri ti'tijoeeria wa'a chiiame ijinamuaopua pu'ka iristeoo, sesewepariamepua ahpo nasiwamiaopua pukachio, majawiamekapaopua pu'kao.

Paika Raawi papachiraai wa'achi mochiriamepua Saauri soontarowachio. Piie taawe Raawi noonoraa nutuka i'tonureriamepua Raawi papachirawichioo, Raawia wa'a asisaapa ahpo papachi mochikachio, yooma inamuriamepua Kooriati cheechaniameo. Puuua pu'ka i'isaeri ti'tijoeo, tísia majayame tetewarepua, ki ehpesioi ujumame erakoriamé Kooriati siisinachanioopua. Waikao Raawia cheeriamepua ahpo tetejima i'isaerio:

—¿Aatanakonapu ihji iristeo tijoea kiisi Eowa Riosichi paparameapua, ahjamerakamera Eowa Riosi so'sontarowara na'ariamea? Neeekamera siimapua pu'ka ahjama nasiwamiao, merimiaapa pu'kao, Eowa Riosiekamera no'o ku'iniamekapapua.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 17:31-37a)

Yawichi Saauria wa'a chiiame inamukapao, paaenureriamepua Raawio. Raawia wa'a eenariamepua waikao Saauri kahtiachio, puuua eenakao chaaneriamepua Saaurio:

—Ka'te majako eemea; nee siima Kooriatichi nasiwamiao.

Waikao yawichia chaaneriamepua pu'kao:

—Muuua kiisi siime tiiamemua pu'ka iristeo ahjama nasiwamiao, tísia temarikai chiiamekapa muuua, puuu Kooriatia tísia temarikai o'inekamepua nasiwarichio.

Nape Raawia nehjiariamepua:

—Nape neea po'wa neesetoamerapua, tisiwa nekatuame oorioopua meemeyame, kokoyamenia charochi oojanakao. Wa'achi iintoma neeeai i'ka iristeo taamo Riosi ahjakame so'sontarowara na'arechaniamekoioopua. No'o Eowa Riosia newitekame enesaapua pu'ka animari tísia u'waemeioopua tísia nenekatuamekóio, wa'achitia no'o newitotemapua i'ka iristeo tísia u'wame tijoechikoioopua.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 17:37b-40)

Waikao Saauria chaaneriamepua:

—E'esa naajú, amoe simika nasiwamitiapua, Eowa Riosia aamo ahjama ihsimeripua.

Saauria ahpo nepuwakira kianareriaipua kajewakira, nape Raawia ki nakiriamepua pu'kao, ki peeniapa pu'ka chuchatoka oikao, tísia pehtiamekopua tiameopua pu'kao. Ahpo kusiwache makotoriamepua waikao, puuuu mariki tehte i'yasaopa kohjochio, mokewarichi toasa toatoriamepua ahpo wicharankiche tiame i'tokao, ki muuenati u'masiriamepua iristeo weeriachio ahjama nasiwamiao.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 17:41-47)

Waikao iristeo tijoea tísia temarikopa Raawio, na'areriamepua pu'kao, chaanékaio:

—¿Chuhchurikosa neeea kuhsi makoka aamo enapuawichioepua noochio ahjae wewemía? Wa'a teeka enamitiaopua noochio, ¿ki oonori kiatarekonía aamo weerewao merisao, aamo ko'komichioopua pu'kao?

Waikao Raawia cheeka nehjiariamepua:

—¿Tísia aamo aiwiamekomua nasimacheta makotoamekápa, nasijicheraopua tiamé, wa'a ikisa pejanasiwaopua tiamé, aamoopua tiame ahjae pejanaweka aamo aawépuame? Nape neeea Eowa Riosi utewarie amochi nasiwamia eenakamepua, aamoo amochi tísia aiwiaopua Eowa Riosi so'sontarowa na'arekao. Nape Apoe Eowa Riosi ihsimapua aamo no'o newitotekao, pu'kao yomatíame ti'tijoeri nane'remerikopua Eowa Riosio, taamokamera ahjama ihsiriamekopua. Yooma i'ka iintomeri Eowa Riosia ahpoo tísia utewarieopua, apoekamera ihsikaopua taamo ku'ipakao, aamoopua iristeo ti'tijoeríoo, yomatíame taamo sekachi ki'yakame enemeripua, newitopuawichioo.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 17:48-52)

Waikao iristeo tijoea Raawichi eenariamepua nasiwasimiao. Raawia wa'a iintokopa Kooriatío,

ikanati kai muuenati u'masiriamepua, Kooriatichi nasiwamiao. Waikao Raawia wa'a teetoka u'masikaopua, mokewarichi seekarepaka ma'chipakaopua piiripi ahpo tehtewao, wiharankichi yahchesaopua, kai muuenati pasipuriamepua ahjaeo, Kooriatio. Waikaopu tehtea Kooriati koata cheewakaopua, mukukame ipariamepua Kooriatio wehchi. Wa'a ikisooa pu'kao, Raawia u'masika aampa weripakao, tehpueriamepua mo'orao, apoe wa'api Kooriati saureraéo. Wa'a iika newitoriamé Raawia pu'ka iristeo tijoeo, piiripi tehtee wa'api ahpo wiharankie pasaka.

Waikao iristeo so'sontarora, Kooriati meritiopao, yooma ujumariamepua wa'asi. Waikao i'isaeri so'sontarora na'naripakao, ki ookapi ko'yariamepua pu'kao, iristeo ti'tijoeo.

Saauria ki e'wekapa Eowa Riosi, kiisi kaawe simiria
(Piiripi Saamuéri Iyotaperi 18:5-12)

75 Iristeo ti'tijoe newitosa e'enasooa i'isaerio, Saauria waikao Raawio, ahpo so'sontarowa kapitaira enemichio weerariamepua. Nape seenepi simiyachi nasiwarichi newitosa e'enanioio, i'isaeri muuwarichi mochikame oowerua, Saaurio ahpo yawichikarichio machenasoopua, Raawikamera kaawe e'remiaopua, eee chaachapaka wiikeriamepua Saaurio Raawioa tiameo:

—Saauria mi'miri ko'yakamepua nasiwarichio, nape Raawia ki ookapi o'osa mariki mi'mírisi ko'yakamepua.

Saauria wa'a chaachapa wikata chaaniopa kiisi kaawe e'reka inamuriamepua, waika o'inia wa'ana Saauria, tísia nekamucheka yasitoriamepua Raawio.

Pukaepa piie taaweche Raawio a'rapa cheetioio Saauri kaawe eramichioo, Saauria merijicherae pasipuriamepua Raawio merinareka, nape Raawia aawekapao, kiisi chewiriamepua. Saauria neipamiahka tiameo eenechi merinareriaipua Raawio, nape puuua eenechi aaweka newipariamepua. Saauria majaweriamepua Raawio, nane'riamekapapua pu'káo, Eowa Riosie ku'iniamekopaopua pu'kao, nape apochio Eowa Riosio, poanaturiamekopua.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 18:20-27)

Waikami neipamio Miikari tewaniame Saauri maararaa, Raawi ahjama neewinariame eneriame puuua. Waikao Saauria nane'riamekopaopua pu'kao wa'a e'ramekoopua, kaawe e'rewekameka iintoriamepua pu'káo, wa'a te'tereniao, nape Saauria Raawio merinariame eneriamepua, nasiwarichi uhjuraka meritekaopua, i'iristeo ti'tijoechi nasioiopua pu'kao.

Pukaepa waikao Saauria, chaaneriamepua ahpo so'sontarowaoopua:

—Eemea Raawio chaanemitiapua, ki no'o nakiyo tuumitiapua no'o ihkokeniameo, no'o maarawichioo. Ohso kaawe naatikamera no'o u'yepanuremitiapua, piie siento iristeo ko'itiame wiijára.

Waikao Raawia pu'ka so'sontaroe chaanetiapaopua, kaawe iintariamepua pu'kao, yawichi mo'nera enemerikapaopua. Waikao Raawia i'iristeochi nasiwari simisaopua ahjachi nasiwamiao, ooka siento iristeo ko'isapao, pu'kao yooma tehpulesaopua wiijarao, Saauri u'yepariamepua pu'kao. Saauria waikao, ahpo itaria u'yepatiaapaopua, Raawi ahjama neewiteriamepua ahpo maarao, Miikari tewaniámeo.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 19:1-3)

Saauria ki meritoiopua Raawio i'iristeochi nasiwaio, wa'api tiame eneriamepua merinarekao. Pukaepa puuua piie taawechio, aaata ahpo so'sontarowa ahpo taana Onatanichi enepatesaopua, merinurariamepua Raawio. Nape Onatania kaawe e'riamekapa Raawio, Raawi kahtiachi simika tuuyeriamepua pu'kao, eee chaanekao:

—No'o noonoa aamo merináriamepua; ohso kaawe ichipumitiamua wahka wa'amiahka taamoche naane'riáchi, ki aamo teipua tiachi. Neipa ooka paika taawechioi wa'a enamania aamo kahtiachi tuuyemiao, nane'remichiopua aamo no'o noonoo ki nekakame kahtiamekoopua, nekakame kahtiamekoo. Ki amochi nekakame kahtioopua wa'asio, no'o ahjama aamo no'ramichioopua no'o noonoo kahtiachio.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 20:24, 35-42)

Raawia ichipuriamepua waikao Onatani eenachisiopua, ahpo noono ne'nemia no'rarioiopua, achini teetoa Raawichio. Ku'we nane'reriamepua ahpo noono Saaurio, tísia merinariamechekopua Raawio. Waikaopua simiriamepua eenechi Raawi tuuyemia, wahka u'mamichiopua ohso kaawe Raawio, ahpo newipame tiiachi. Neipaopua Onatania Raawio kaawe erato tuusaapua, koorepaka nanarariamepua, tísia kaawe uuka tetewamekapapua Raawio, Raawioopua tiame Onatanichio. Waikao Onatania no'wariamepua ahpo noono kahtiáchio. Raawiapua poanachio ahpo ahjama ohjomeri tewiwaopua, ahjama ihtoriamepua.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 21:1-6)

Raawia ooruchi weechiami akipamechi pooe, akipariamepua. Raawia pooechi nokisiaio Awimeréki tioparachi u'matoaio, tísia chorowame nokisiaiopua wa'a ajasiriamepua. Puuuu wa'a ajasisapaopua, paani itaneriamepua Awimeréki neeseriosíopua. Nape tiopachio kitereriamepua paanio, ki ne'neseriosichi koi'wao, ne'neseriosichkamera koi'wache maniriamepua. Nape wa'a tiiái Awimeréki neeseriosia ahpo paani koi'waoikamerache ki'yariame Raawío, pu'ka ahjama nokisiameopua tiamé, ko'komichioopua pu'kao.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 22:1-4)

Wa'a o'inia uumatosaapua Raawia, simiteriamepua siimpakao, ahkasi ki nu'uti teesochi ahpo asikoachisi, wa'a simiteriamepua ichipusikao tehpesi. Raawi poponiraa naane'résaapapua, wahjachi Raawi tetejimaraapua tiame, wa'a e'enariamepua kahtiachio, Raawi ahjama eenepamiapaopua tiamé. Wa'a teesochi kahtiaoiopua Raawio ahpo tetejima ahjamao, simitetiamepua aaata enapakaopua wa'ao, ahkasi naao sientohka eenepariamepua Raawi ahjama enepakaopua mu'muwepari.

Waikami wa'a teesochi ichipuka kahtiaiopua Raawia, Mooa weeechi yawichituka kahtiamечи simiriamepua, ahpo yayawachi simiyame nayewemia, pu'kao eee chaaneriamepua:

—Nee amochi tesiwa chiiamepua, utewa cheekaopua no'o noonoo no'o yeeyeopua tiaméo, aamo neesetotere mochijeterekaopua ku'itapikooiopua, ahkasi no'o Eowa Riosio, no'o tuuyiachisíopua, ihtana no'o iintomioa.

Mooa yawichia e'rariamepua waikao ahpo chaaneretiaopua itanéka. Waikapua Raawi yayawaraa, wa'a mochiriamepua pehjo, yooma pu'ka Raawi teesochi kahtioiopua taawechemi pehjo.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 24:1-12)

Pu'ka taawechemi neipamioepua Saauria, aaatae nane'riamepua Raawi ichipuachio. Waikao Saauria paika miiri ahpo so'sontarowa uusaopua, Raawichi simiriamepua merimiao. Raawia nane'rekapaopua ahpo merimia enamerikoopua Saaurio, machenariamepua wa'a teesochio, pirenachi weruma teesochi ichipupariamepua. Nape Saauria pahcha weruma teesochi ki tewakapa wa'ao Raawio, i'yakaopua oiriamepua wa'amio. Saauria kihta naane'rékaopua Raawio piirechi weruma teesochi ichipuka kahtiamekoo, wa'a pakiriamepua witamiao, nape ki paosi yooremina.

Saaurio wa'a kahtioiopua witakao, Raawi soontarowaráa, merinareriamepua pu'kao, nape Raawia ki reeseriamepua. Raawia ohso kaawe apoekamera ihchi tísia waapi eenepakao, tehpuneriamepua Saauri ampawakirao nu'uti chi'wame. Saauri soontarowaraai ki nane'retoriameriamepua, Raawi iintorioa.

Nape Raawia Saaurio machenasa u'matooiopua wa'asio, sisinamuriamepua chaanéka:

—¿Achini iikai no'o merinariame muuúa, kihta no'o na'ara iintoriamakooiopua amochío? Neeea, kiisi aamo merinariamepua. Ne'nekoomua, i'wa no'o sekachi iinuemenia aamo ampawakira nu'uti chi'wameo, aamo ki nane'reteka tehpu'neria. Neeea aamo merinariame enesaa,

¿ehpekosa o'inia aamo merimiina neeea? Nape kiisi aamo me'yakame neeea. Wa'a teeresoo no'oo, ¿aatia no'o merita muuúa?

(Piriipi Saamueri Iyotaperi 24:16-20, 22)

Raawio wa'a chiiame inamukapaopua, Saauria tesiwa ahpo yooro erapakapaopua pu'kao, yuuwesierieme nehjiriamepua pu'kao:

—Epeche kaaweruma enekame muuua ki noochítiaoo. No'oo aamoo kiisi kaawe iintokoioo, muuua no'oo ka'chi no'o yoorakame muuua, ohsotia muuua tísia kaawerumae enekame muuua noochio, kiisi no'o me'yakaopua. Neeea nane'riamepua aamoo, Eowa Riosie aamo uutiamekoopua, i'isaeri yawichiwara enemerikoo, aamoo tísia kaawerumakopaopua Eowa Riosia, ki nu'uti kaaweruamari teeremeripua amochio, aamooopua i'isaeri tetejimariwachio, tísia kaaweruma yawichituamekoopua.

Wa'a cheesaapa Saauria, no'rariamepua ahpo petechio, ahpo so'sontaromao.

Saauri tísia majaya Eowa Riosie toitiápa

(Piriipi Saamueri Iyotaperi 28:3-19)

76 Nee Naatani' tewaniame Eowa Riosi nayewaturaa, neeepечи simitiamepua iyotekao, no'o tetejima i'isaerichi ikisiniameopua Saamueri mukisooapa. Waika taawechiamio i'iristeo soontarowaa pirenaturiamepua i'isaeri soontarochi nasiwamia. Saauria i'iristeo soontarowa ki nu'uti ki ookapikopao, tahpitika erapariamepua tísia majakáo. Saauria waikao Eowa Riosi iinatukemo o'rariaipua pu'kao, nape Eowa Riosia kihta nehjiariamepua pu'kao. Waikaopua Saauria Saamueri Riosi nayewatura ahjama nayewanariame eneriaipua, nape Saamueria mukuriame eneriamepua wa'ásio.

Saauria yooma ujumapukame enerioiopua wahjipariame nayewameo, itipikame eneriamepua ookapi ahka

---

¹76:1 Naatani Eowa Riosi nayewaturaa simiterekoipua iyotekao, Saamueri mukisooapa.

wa'amio, pehjiio. Waikao Saauria aaata ahpo ne'nesetora ajawasa, aaata wahjiparichi nayewame i'yamichio uhjurariamepua, Saamueritaru ahjama nayewanariapao. Waikao Saauria, tewisooopua pu'ka aaata oowitiame wahjipari ahjama nayewameoopua, Eentori mochiwachi kahtio tuuyetiapaopua pu'kao, waikaopua Saauria ki ahpo machipori tiame wakiratasaoopua, ooka ahpo neesetora yeeka simiriamepua, ahkasi pu'ka oowitiame kahtiáchi. Wa'a asisooopua Saauria, pu'ka oowitiame chaaneriamepua:

—I'wa amochi eenakame neeea, Saamueritaru ahjama nayewánariapa, Eowa Riosi nayewátura.

Waikaopu oowitiamea, ahkasi wahjipari mochikachisi nayewarimepua, Saamueritaru paaekaopua. Waikaopu oowitiamea tetewikapao eename Saamueritaruo, nane'rekapapua aatanakamerakopua paaenurakao, tahpitika erapaka majakao, weeru sisinakaopua chaaneriamepua Saaurio:

—¡Achini iikai ki machiporitia wakiraeka eenamemua noochio, no'oo wisikuenarekáo? ¡Saauri yawichikai tiame muuúa!

Waikao Saauri yawichia cheeka nehjiariamepua:

—Ka'te no'o majawe muuuu. Kihta aamo kokosamia eenakame neeepa. Ehsoo, no'o tuuyekoomua ihtana aamo tetewao.

Puuu oowitiamea chaaneriamepua waikao:

—Aa, aaata tijoe oochetiame tetewaninia, tamomina ihtoame sawanae mo'poratoka. Saauria waikao, Saamueritaruo asisooopua machikapaopua pu'kakooopua, chaaneriamepua:

—Ki nu'uti ka'chi ikime e'rame neeea, pu'ka i'iristeo soontarowarao, tamochi nasiwame teetoamekopao, Eowa Riosiai poanaturiamekoopua noochio, kiisioio no'o nehjianariamepua wa'asio. Pukaepa aamo paaekamenia, ihtana yorataria no'oo, aamokamera iinatukémia.

Waikao Saamueritarua chaaneka nehjiariamepua, Saaurioo:

—Eowa Riosia aamo toakamepua wa'asi, kiisi aamo e'weriamekopua, yooma aamo ko'inureriokooiopua, amaresíta ti'tijoerio. Meereo iristeo so'sontarowara aamo merimeripua wa'asi, aamo tatanaopua tiamé. Raawikamera enemeri yawichia ehpeó, aamo yawichituriachioopua.

(Piiripi Saamueri Iyotaperi 31:1-7)

Pu'ka meereo iristeo so'sontarowara i'isaeri soontarowarachi nasiwasiriamepua, wa'a meriretiame Onatania Saauri taanaraa, piirechi ooka Saauri tatanara tiamé. Puuu nasiwaniamea epeche teetoriamepua Saaurichio. Wa'a teetoniachi nasiwaniachio, Saauria ahsepaniapaopua wa'asio ataporie mumuyameo, Saauria apoe wa'api me'yariamepua, ahpo saurewao uusaopua, apochi kuuwaeka werapakaopua, ahjachi ahpo ipaka natawinaka otowinaka. I'isaeri ti'tijoeria Saauri mukukopaopua, yooma ujumariamepua ahpo mo'mochiwachiopua, toaká. Wa'a noonoisooopua i'isaerio, iristeo ti'tijoeria, i'isaeri ohjoeriachi ohjoeriachiami ohjoepariamepua.

Raawi yawichituwa nayewaniame

(Ooka Saamueri Iyotaperi 5:3-4, 10)

77 Pu'ka Saauri mukisooopua, ti'tijoeria, Raawi weerariamepua yawichio. Raawia piie weerewa aampa oosa mariki paamupari i'toaiopua, o'inekamepua yawichitukao, ooka weerewa paamupari yawichitukamepua. Eowa Riosia Raawio, tísia kaawerumakoopua pu'kao ahpo e'wewakao, ki nu'uti kaawerumari teeretoriamepua Raawíchio.

(Ooka Saamueri Iyotaperi 7:16)

Seenepi simikame Eowa Riosia eee cheeriamekapua Raawio:

—Aaata wahka ihtoriachio, aaata aamo ti'tijoetusiwachi tijoetukamea, ki wahjiamé yawichitumerira puuúa, yomatiamé no'o uuria ti'tijoerichio, yawichituwao.

(Ooka Saamueri Iyotaperi 8:1-14)

Eowa Riosia tísia kaawe ikiniame ikiterepua ehkoriaami Raawio, wa'a teeretokaopua ahpo seepurawao, yooma u'yewesiriamepua weewaraopua taamo ehkoriaami

tetejimariwichioo, pu'ka taamo ehkoriaami mochiriameopua Eowa Riosia, wee kiameriko tuuriamekapaopua pu'kao. Raawio ahkaoi akipakoio pu'kao, Eowa Riosia tísia kaawe inatesiriamepua pu'kao, ki ookapi ti'tijoerichiami u'yenioiopua ku'isika.

(Ooka Saamueri Iyotaperi 11:1-5, 14-21)

Seenepi simikame Raawi soontarowao, amonita so'sontarowarachi nasiwamiao, apoe Raawia Eerusareni itipikapua waikao. Piie taaweo Raawia wa'a ahpo yawichikarichi te'pa oiaiopua witipomi ne'nekaio, aaata oowitiame tetewariamekapua, tisiwa peenia tiame uupaka ihsiaame, puuu Wesawe tewaniame eneriapua. Ihji oowitiamea Uuria tewaniame tijoe uupira eneriapua, puuu Uuria tijoea piiripi Raawi soontarokapua, Raawio ahpo so'sontarowara ahjama uhjuraria nasiwarichi. Raawia tísia peenia tiame tetewariamekapaopua pu'ka oowitiameo, tísia ikoturiamekapua pu'kao. Raawia tísia ikotuka tetewiriamekapaopua pu'kao, aaata ahpo wa'a yawichikarichi nuurewa ujurakapua i'noramichioopua pu'kao, ahjama kochimiaopua piie tukawarioio. Upatiaapa puuu oowitiamea, piie tukawarioi Raawi ahjama kochisaopua, ahpo petechi no'rariamepua. Nape puuu oowitiamea peteterepariamekapua Raawíeo, wa'a iikapa puuu oowitiamea aaata uhjurariamepua Raawio, tuuyemichioo. Raawia nane'rekapaopua peteterepariamekoopua pu'kao, ahpo kapitai nuureriapua Uuria tewaniame meritemichioopua pu'kao, nasiwaniachi muipuaopua pahcha weratopakao. Wa'a yooraka meriretiame puuu Uuria tewaniameopua soontaroo.

(Ooka Saamueri Iyotaperi 11:27—12:14)

Raawia pu'kao meritiameko nane'resaapao, ahpo uupichitia uukapua pu'ka oowitiameopua, Wesawe tewaniameopua. Neipaopua pu'ka oowitiamea temari tanariapua. Nape Eowa Riosia kiisi pu'serekapaopua Raawi

iintoriáo, no'oo Naatani ahpo nayewatura no'o nuurekapua Raawi terimichioo. Waikao neea Raawichi eenakao, eee chaanekania:

—Ooka tijoe mochiriataipua piiripi muuwari mochiwáchio; piiripi puuaa tísia tomiwaeme, piirea ki iinueme toomíi. Paarasatiamea ki ookapi iinueriataipua po'wa wakasi tiaméo, nape kihta iinuemea piiripi po'wa wa'api iinueriataipua, apoe tarisa apoe wa'api weripáteria. Pu'ka puhkuo ahpochi weripateriaopua, ahpo tatana ahjama weripateriataipua tiameo ahpo maaráchitia. Piie taawe aata poosimiam eeaniopaopua ahpo ta'pechio, puuu tomiwaemea ki ahpo puhku po'wa merisa ihkokenariaopua poorosimiam eo, ahpo wakasioio piiripioi ki merinariapaopua, ki tomiwaemera piiripi wa'api puhkurakamera merisa ko'koteriatapua pu'káo.

I'ka inamukapa Raawia, tísia nekamuka inamukapaopua, no'o chaanekapua:

—Puuu wa'a iintokame mukiwamechi nahkipua, pu'ka po'waoi naosa epeche weeka nateyame natetemerira tiamepua pu'kao, kiisi tesiwa e'reriapapua piiripi wa'api puhkureriam eo.

Wa'a cheekopua Raawio, chaanekania Raawio:

—¡Muuukamera puuaa wa'a iintokamea! Aamo wa'a iintoriawichioopua Eowa Riosia, eee aamo chaaniamepua: “¿Raawíi, achinikai wa'a iintokame muuua? ¿Achinikai ki e'wakamemua aamo no'o nuurari chaaniachitiao, no'o tetewachioi kiisi kaawe iintokame muuua? ¿Kiisi soparame iinuemekosaimua naajuo itae ihtaai aamo iintomioa? ¿Ki yawichi aamo weerakamekosa neea, i'isaeri mochiwarichi yawichitumichioopua, ki neepua tiamea aamo newipatekamea Saaurie aamo meripoaio, yooma Saauri paarasari iinueriaopua amochi enepatekao, Saauri ijinuwara ooweruoopua tiamekosáo? Nape yooma wa'a tiaimua no'oe iinuetewao, Uuria aamo soontarowa merisa u'yekamemua pu'ka uupirao, aamo uupichitia uukaopua. Pukaepa neea aamo wa'a iintoriawichioo, ki nu'uti kokosari aamo aiwatemáchenia, pukaepa tiameo,

Wesawechi aamo taanaeriaopua, mukitemachenia.” Wa'a chiame Eowa Riosia, pu'ka aamo chaaniame neea.

**Raawi ahpo yawichituwachi ahpo taana Saromoni
yawichitaria**

(Ooka Saamueri Iyotaperi 12:15, 24)

78 Pukaepa Eowa Riosi cheeriachitiao, Wesawe taanaraa waikamio naawasaapua, kokorepaka mukuriapua. Pu'ka wa'a ikitioiopua Raawia, piirechi taanatariapua piire paamuparichi neipao, pu'ka ahpo taanao Saromoni tewakapua.

(Ooka Saamueri Iyotaperi 15:1-16)

Raawia piirechi paaumparichi neipao piirechi taanaeriapua tiamé, temari kohjaopua Asaroni tewatia, piirechi ahpo uupirachio. Eowa Riosia ke'chu Raawi mukimioiopua, Saromoni uuriame eneriamepua puuuechi yawichi enemichioo, nape Asaronia ke'chu ahpo noono Raawi mukuyoiopua pehjo, apoekamera yawichi enenariapaopua, ahpo ijinuwa nasiwari ti'tijoe noriwi na'poasaopua, ahpo noonochi eenariapua nasiwamiao. Nape Raawia ki nasiwanariapa ahpo taanachio, Eerusareni u'makapua pirenachi weruma mochiwachi.

(Ooka Saamueri Iyotaperi 18:6-15, 33)

Asaronia ahpo ti'tijoe ahjama na'naritosapua Raawio, Raawi soontarochi ahpo nateparepua tukapame kuhsiterechio. Wa'a nasiwasikai Asaroni soontaroraa Raawi soontarochioo, newitoretupua wa'ao, wa'a iika ujumapuretiapua wa'ao. Nasiwatiachi o'inia kai muenati u'moiopua Asaronioopua, ahpo muurawachio, kuutere u'matoaiopua, kuuchi chaikapaopua pi'ripakaopua ihchopirarao, wa'a chukuka itipiriamepua. Waikao Raawi soontarowaapua piiripi, wa'a kupachi chaikame chuhkuame tewakapaopua, me'yariamepua pu'kao. Waikao Raawia ahpo taana mukukame inamukapao, ki nu'uti yuuwesipariamepua.

Raawia neipa i'ka ikitiopua ahpo taana Asaronio, Eerusareni nonowatiapua.

(Piiripi Iyoteri I'isaeri Ikiwame 28:1-21)

Raawia tísia oochetupakaopua wa'asio, yooma paaeriamepua, Eerusareni mochikamepua i'isaeri pa'pamiratuameo, yooma soontarowara ahjama, yooma e'enasa napawikame mochikoioopua, chaanekapua pu'kao:

—No'o keepumitiao no'o poponiwa. Neeea Eowa Riosiwichio te'ta iyoripuachi karitenariapaopua, yooma katewetiamé iinuekai neeapao, Eowa Riosi te'ta iyoripuachi karitewa no'o ahjae weramiaoopua. Nape Eowa Riosia no'o chaanekapua: “Ki muuukamera no'o werisipumapua no'o te'ta iyoripuachi kaario, muuua no'oo, no'o nasiwariwichiochekopapua, ki ookapi ti'tijoeri ko'yákamekapa.” Nape Eowa Riosia no'o yayawa tatanarachio, no'okamera uukamepua yawichi enemichioo, yomatiamé i'isaeri ti'tjoerichio. Ihji no'o yawichituwaka teetoriachitia tiamea, ahka wahkasi ihtoriwachisi aata no'o tetejimarisiwachi naawakamera, ki wahjiamesi teetomerikaitepua, yawichituwao. Eowa no'o Riosiwaa, yooma no'o ki ookapi tatanaeriachio, Saromoni uukamepua yawichi yasipamichioopua i'isaerichio, i'ka yawichituwa ki wahjiamesi yawichitusipuaméopua. Eowa Riosia no'o chaanekapua tiameo: “Aamo taana Saromonikamera iintomeripua no'o te'ta iyoripuachi kaariwa netekao. I'ka Saromoni no'o yawichitutewachi teetopuamania, utewaeme kaawe teetosoopua no'o nuurari yorasikaopua, ahkasi ehpesi teetoasichitiao, i'ka no'o yahcharia yawichitupuamechi teetowao.”

Wa'a tiame Eowa Riosio kajusoopua wa'a cheekao, Raawia waikao, ahpo taana Saromonio eee chaanekapua:

—Muuu no'o taana Saromonio, aamo noonori Eowa Riosiwarao yoorekache yasitopuapua, pu'kakamerachi amochi uuka, yomatiamé aamo iikae ahjachiche oowe e'rewa eratoka, nape ki nu'uti aamo yoranarewae eratoka. Eowa Riosia yooma aataoi iikara iintonario, machiyamepua, yooma nane'riamepua tiameo taamo inatakamera mochitoao.

Muuua Eowa Riosikamera ahjama kaawe aamo teetomia i'yasaa, pu'ka teteimerichemua pukachio; nape toisaamua pu'kao, apoe Eowa Riosioipua aamoo, aamo toakame teteimamua pu'kao. Nee, Eowa Riosia aamokamera uukamepua ahpo te'ta iyoripuachi kaario netemichioo. Wa'a tiachipa muuua, utewa aamo eratotemitiapua pu'ka aamo weramiao, ahkasi yomatiamе weeraka aamo kajuyachisi.

(Piiripi Iyoteri I'isaeri Ikiwame 29:1-9, 22-23, 28)

Raawia oochetuapa puuua, ahpo taana weerakapua yawichichi enemichioo, wa'a cheesaapua, yooma ki'yakapua ahpo na'poaria Eowa Riosi te'ta iyoripuachi kaariwichioopua. Puuu i'isaeri tijoeturi pa'pamiratuamea, yooma pipiripi ta'pechi noonoraapua tiameo, o'ro ahpo iinueka ki'yakapua pu'kao, tataparasi meetari tiame, sisiyoki, wa'a ikisa tehte peenia te'tiame tiame, yoomahka kaawe erakoka ki'yakapua pu'kao, pu'ka weemera Eowa Riosi tiopara netepuamewichioo.

Ku'we neipami iintonariaopua wa'a noonowitioio, Raawia mukukapua wa'asi.

**Saromonía Eowa Riosi itaniapa peenewario, tísia
peenewariemepua**

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 3:5-14)

79 Te'ta yawichituniamеo Saromonichikamera te'ta pewatiame naawareparioopua wa'asio, piie taawechi tukaoo, apoe Eowa Riosia Saromoni machejenekao, eee chaaneriamepua:

—Ihtaoi aamo nakiyao, no'o itanepuapua, neea aamoo, aamo kiamachenia pu'kao.

Waikao Saromonía chaaneriamepua Eowa Rioso:

—Ái Muuu no'o Eowa Riosi, no'okamera weerakamemua yawichitumichioo, aamokamera no'oo, yorakemichio iintapaka, no'o noono yawichituwachioopua, no'oo kiisi werumakoipua pehjo. Pukaepa neea, aamo uukame ti'tjoerichi kahtiamekapao, aamo itanenania aamoo, tísia peenewari tísia machiparioopua tiamé, tísia peeneka yawichitumichioopua pukachio, aamo ti'tjoerichio, pu'ka peenewarie tísia kaawe katewesimichioopua;

no'oopua tiameo, te'ta machika yasitomichiopua te'ta ka'karumaraopua, ki ka'karumaraopua tiameo.

Eowa Riosia, wa'a tiame itakopa Saromonio, pu'sereriapua pu'kao, wa'a erapakaopua pu'kao, chaaneriamepua Saromonio:

—Pu'kakamera aamo itakopao, ki tepekuma ahjarikamera itakopao aamoo, ki paarasari toomioi, aamo peeneka yawichitumiakamera itariopao, aamoo chaaniamenia: Muuua yooma no'o itaneriaio, yooma iinuemachemua pu'kao. Neeea aamoo, pu'ka te'ta peenewari machiwa aamo ki'yakamepua, te'ta tísia peenewarikamera machiwari, aaataoi ehpiamio ki iinuniamie wa'a tiame te'ta peenewario, ki kiatiamekapapua te'ta weruma wa'a tiame pahtewario, aaataeoi neipamio ki kiapuameopua amochitia ki kiapuamepua. Wa'a teeremeri muuua, ahkasi aamo mukuyachisi. Epeche aamo ki'yame neeea, ki aamo no'o itaneriachitiaio: ki nu'uti paarasatewaopua, toomioiopua, te'ta aamo yoorewa teerepuaopua tiaméo.

Wa'a tiame ahpo chaaneniame teemuriamie Saromoniam, ahpo kochirewachio.

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 3:16-22)

Neipamio Saromoni yawichi karichi e'enariamekapua ooka ooweru ahpo weerewa toomichi suweporichi nehjaka tekipaname. Puuua Saromonichio itapiti ahpo ki kaawe noonowiretia katewekemichio e'enariamekapua. Puuua na'pahka kuita koomitoka e'enariamekapua, piiripi puuua, kuita ahjakame koomika, piirea kuita mukukame koomika. Piiripi oowitiamea, chaanekapua Saromonio:

—¡Aa, muuu no'o Paamira!, ihji oowitiamea neeea tiamea, pirena ohjoekamekaipua piiripi ta'pechio, nee piiripi kuita saukamenia. Ihji oowitiameai, paika taawechi neipaoio, saukamepua tiameo piirechi kuita. Teemeche ooka pirena ohjoemepua, ki'tiamepua aaata wa'asi wa'ao. Pa'a naasipa tukaomi ahkao ihji oowitiamea, aampa poipaka ahpo taanachio, matachinaka mukipateriamepua ahpo taanao. Waikaopua ahpo taana mukukameo no'o kohchiachi tekisapao, no'o kuitawakamera uuriamekapua

no'o kohchioio. Pusasaonia no'o kuitawa chi'chitemiao, puuua kuitawakamera eneriapua, mukukame. Waikao kaawe ne'neka, machisaonia ki no'o kuitawakoopua pu'kao, utewaeme chaanekania i'ka oowitiameo, no'o kiamichiopua no'okamera taanao.

Nape puuu oowitiamea, no'o chaanekapua:

—Wihtuna muuua, ahjamerakamera no'o taanapua, aamo taanakamerapu mukukamea.

Waikaonia chaanekania i'ka oowitiameo:

—¡Ka'fi, kiisi wistuame neeea! ¡Aamo kuitawakamera mukukamepua, ahjakamea no'o kuitawakamerapua!

(Piiiripi Ya'yawichi Iyotaperi 3:24-28)

Saromoni yawichia wa'a chaachapopao, chaanekapua aaata ahpo wa'a ahpo yawichikarichi inatewao:

—Maacheta i'noramitia waamíi, wa'a ikisao naasipa ta'panamitia i'ka kuita ahjakameopua, ooka naasipa iintapasaopua, piiripi oowitiameo, piiripi naasipa kiamitiapua, piire naasipao piire oowitiame kiamitiapua pu'kao.

Waikao te'ta pichiwa ahjakame yeeyeraa, tísia cheriwiamekapapua ahpo taanao, chaanekapua yawichio:

—¡Ka'te, ka'te wa'a iinto no'o Paamira, ohso kaawe ahjakame kiamitiapua pu'kao, neeea kiisi merijerania pu'kao, ki nu'uti tesiwa e'riamekapao!

Nape piire oowitiamea cheekapua:

—Pu'ka kuitao, ta'panamitiapua ohso kaawe. Wa'atiao, ki no'o ahjama itipimeri enesoo, ki pu'ka ahjamaoi itipimichiopua.

Waikao yawichia chaachakapua, ahpo soontarowa nuurekao:

—Pu'ka oowitiame ki ta'panajerakamera, pu'kakamera kiapuapua pu'ka kuita ahjamerao, puuukamerakoopua, ahjakamera kuita yeeyéreaa.

Waikaopu oowitiamea, tísia kaawe e'raka akipakapua ahpo petechiopua, ahpo taana i'toka.

Waikao yooma i'isaeri ti'tjoeria, Saromoni iintoria nane'rekapao, tísia te'ta iyorika tetewariamepua pu'kao, Eowa Riosi ihsiriopua pu'ka Saromonio, te'ta peenewari

machiwari ki'yakaopua, yooma ihta itapitioipua Saromonio, peenekache katewemichioopua pu'kao.

**Saromoni Eowa Riosi te'ta tiopara kajusaa, ki
kaaweruma eraparia iikachi**

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 5:5—6:38)

80 Saromonía ahpo yawichituwa teetowachio, Eowa Riosi te'ta iyoriuachi tiopakari, weeraka o'inekapua. Puuu Eowa Riosi tísia iyoriwa i'tokario, wi'chie kuhsi kuuu ajaweke netetiamekoiopua pu'kao, Saromonía weeweruma tehtee towesika weramerikapua pu'kao, itapiti ma'reeopua tiaméo, pu'ka Eowa Riosi te'ta iyoriuachi enemeriopua, tiopakario. Pu'ka tiopa weeraipua Saromonía, ki ookapi mi'miri ti'tjoeri tekipanatiamekapua, seesenu weeechi ohjoeme paaetiameeopua tiamée. Saromonía tiameo, piie weerewa oosa mariki miiri isaeri ti'tjoeri paaekapua wa'a tekipanamichiopua, pu'ka wa'api paika miiri uusa ahpo tiopakari weerachi tekipaname pa'pamiratumichio ajawakapua.

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 7:13-51)

Puuu Eowa Riosi tiopakari neteniamea, ahkasi oowisani paamuparisichi, kajukapua. Yooreminaopua o'ro apoche chuhchetiapua. Puuu te'ta iyoriwachi tiopakari yooreminaopua, wa'api tiame netetiamekapua, pukeri Eowa Riosi i'tokarika tiiarieme yooremina. Puuu Eowa Riosi tiopara yooreminaa, ooka yooreminaeme netetiamekapua, pu'ka ooka yooremina nenekuachio, piiripi wa'a yooreminao, wisasori chuhchetiamekapua to'piamechitio.

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 8:1-6, 10-11, 65-66)

Pu'ka Eowa Riosi te'ta iyoriwachi tiopara kajutioopa, Saromonía yooma napawinakapua isaeri ti'tjoerio, pahkotapuaichiopua pu'kawichiooo. Waikao Saromonía ne'neseriosio, Eowa Riosi iyoriwa kaajarao, i'noranurakapua pu'kao, Eowa Riosi i'tokarichi weeriameopua pehjiio. Pu'kao upasapua, wa'a weemera Eowa Riosi tioparachi yooremina

tekitiapua. Waikao Eowa Riosi iyoriwa kaajao, yooremina tekitiopua, apoe Eowa Riosi Riosiwariaraa, wa'a te'ta iyoriwachi tiopachio, pochikame yasipariapua wa'ao, toomarichitia tisiwa tohsaname. Wa'a iintokoopua Eowa Riosio, tahpitika peenia erapakaopua ti'tijoeria, tísia kaawe erakoka wikatakekapua Eowa Riosio. Waikao Saromonia wa'a weemera weruma tiopachio, kaawerumari teerewa itayapua Eowa Riosio, kaawe ahpo nakika te'teretopuawichioopua ahpo ti'tijoerichioopua, yoomahka pirena. Saromonia wa'a teeresoopua Eowa Riosi ahjama nayewakao, wa'a tiopachi Eowa Riosi iniwara ne'neserosia, piire weerewa aampa ooka mi'miri wakajowira ko'isa, Eowa Riosi oowewetiapu, wahseka, wa'a ikisaopua tiameo, piie sienta aampa piire weerewa mi'miri po'wa ko'isa tiamé, yomatiamé tiame Riosi Eowa oowewaka wahsetiapua tiame, yooma i'isaeri ti'tijoeri tatakoriawichioo, cheriwepuawichio itakaopua. Yoomahka tísia kaawe erakoopua waikao, Eowa Riosio tísia kaawe iintoriopua aapoechio, Eowa Riosio ahpowichioopua tiameo, tísia kaaweruma yawichi ahpo ki'yariopua pu'kao, Saromoni tewaniame tijoé.

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 11:1-13)

Nape ihji Saromonia ahjaka kahtiaapua pehji, ki nu'uti iintokamekaipua Eowa Riosi tiopara weerakao, ki nu'uti kiisi kaaweruma iintoriamepua Eowa Riosichio, ki ookapi seesenu ooweru uupitaka ohjorekapapua, yooma puu ooweruo, ki Eowa Riosichikamera paparamekopua, seesenu ri'riosichikamera paparamekopua pu'kao. Saromoni oochetupasoopua ooweruwaraa, ahpo ri'riosiwachi iintapariamepua i'ka iikarao, ahpo ri'riosiwachi panisupakao, mehka se'wisepaka Eowa Riosi te'ta kaawerumaopua, mehka toiteka. Wa'a iintotiaapua Saromonia tiameo, ahpo seesenu weechi ooweru ri'riosiwara tiopatekapua tiame; pukaepa Eowa Riosia Saromonichi ki nu'uti nekakao, no'o Naatani nuurekapua Saromoni, eee chaanemichioo:

—Aamoo kiisi noochi yooreriopapua, aamoo ki e'wariopa no'o aamo nuureriaopua tiameo, aamo u'yemania aamo yawichichitia no'o yahchariao. Neeea aamo taanaoinia,

aamo yawichituameoio, u'yemania pu'kaoi, nape ki aamo ahjoiopua pehji, aamo noono Raawitaruoo no'oo, tísia nakika yasitoamekapa. Wa'a tiachiopua aamo taanao, yawichi weramania weerao, nape ooka tetejimari mochiwarichiche yawichituka yasitomichiopua pehjo: uura tetejimarichiche, Chaaminichi tetejimarichiche tiame. Puuu wahjachi tetejimarua, wahjachi piirechi yawichi weramania, pukachi yawichituka yasitomichiopua.

I'isaeri weewaraa okana eeneparia

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 11:43; 12:1-16)

81 Naatani o'inia i'isaeri itapiti ikisiriamie iyotesiriaopua, nee Eeju tewaniamepechi simitemania iyotesikao, i'ka i'isaeri itapiti ikisiwaméopua.^m Eowa Riosi cheeriachitia Saromoni mukisoopua, puuu taanara Roowoamia, ooka tetejimarichi yawichitusikapua, Chaamini tetejimarisichi piiripio, uura tetejimarisichiopua tiaméo; ihji ooka isaeri tetejimari Eowa Riosie poanatatiameaa, na'pa Uura teewaemepua.

Oosa mariki i'isaeri tetejimarichio, Erowoami yawichi yasipakapua wa'ao, yomatiamie ihji Erowoami yawichituwachío, Isaeri teewaemepua.

Wa'a teeka yooma Roowami Erowoami tiame ya'yawichituwachio, i'isaeri tetejimarikai tiapua. Puuu na'pa ya'yawichia ahpoo, ahpo seepurawaemekapua, ahkasi ahpo ahjatoachisi.

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 12:17, 20, 26-30)

Puuu Saromoni weeraria Eowa Riosi iyoripuachi tioparaa, Eerusareni tewaniachi weruma muuwarichi weratiamekapua, wa'a Uura weeechi. Wa'achitia kawiyamina mochikamea i'isaeri tetejimari, Uura weeechi mochikamea i'isaeri tetejimarua tiame, wa'achi Eerusareni tiopachi eejenapariaipua Eowa Riosi ahpo oowewari oowemiaopua. Nape Erowoamia wa'a nokayopa ahpo

---

^m81:1 I'wa o'inia Eeju tewaniame iyotiamekoipua, Naatani kajuyopa iyotesikao.

iinuwaopua tiameo, tísia nekamupakaopua, ooka wakasi tatanara o'roe netesaopua, neneku ahpo yawichituwachi suwenachi chuhchariamepua pu'kao, pukachikamera paparamichioopua, ahpo yawichituwachi ijinuwarao. Wa'a iintosaapa chaaneriamepua ahpo ti'tijoerio:

—¡Eeme isaeri ti'tijoeri, wa'a chuhchakamenia aamo riosiwo, Eejito o'inia taamo noonoriwao, te'ta puuyanakameo! —oowera wa'a chaaneriame Erowoami yawichia.

Wa'a iintoka tatakoreriamepua ahpo ijinuwa i'isaerio, Erowoami yawichia, wa'a o'inia o'inere i'isaeri ti'tijoeria, ri'riosiwakamerachi paparakao.

Waikao Uura weeechi Roowami yawichituachioopua tiameo, yooma Uurachi ti'tijoeri ahpo ri'riosiwachi paparama, ahkai kaawichiami ajawasiriamepua, ahpo ri'riosirewao. Roowami yawichia wa'a nokayoio, kiisi ta'omariamepua pu'kao. Waika taawechiamio ihji na'pa ya'yawichia, apochi nanasiwakache mochikamekapua. Roowami mukisooopua, puuu wa'api taanara Aawiami tewaniame yawichitusikapua waikao, ahpo noono yawichituriachioopua.

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 14:22-24, 30-31)

Aawiamiai wa'achi iintokamepua, tísia iinyatiame tatakoriakao ahpo noonóchitia. Aawiami yawichitui mukisooopua, puuu wa'api taanara yawichi yasipakamepua, Aasa tewaniame tijoé. Ihji Aasa yawichia, kaaweruma enekapua Eowa Riosichio, ki ahpo noono iintóriachitia. Ihjia pukaepa yooma ru'minakamepua uura ti'tijoeri ajawariaopua ahpo ri'riosirewao. Wa'a iintoriopa Aasa yawichio, Eowa Riosia tísia kaawe iintoriamepua pukachio.

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 15:1-3, 6, 8, 11-14, 25-33)

Erowoami mukisooopua kawiyamina isaeri weeechi yawichituriamechio, puuu wa'api taanarakamera yasipariapua waikao, Naarapu tewaniáme; puuu tiameo, ahpo Erowoami noonochitia, iintoriapua tatakoriakao. Puuu neipamio, ahpo wa'api yawichituachi ohjoeme aatae,

merirétiamepua, aata Waasa tewaniameé. Waasaa, pu'ka yawichi merisáapua, pu'ka yawichituriachi apoepechi yawichituka yasipariamepua. Ehjepamio Waasa yawichia, yooma ko'yariamepua wahjachi Erowoami tatanáaro. Neipami weeka paamusaapa Waasaa yawichitukao, mukuriamepua wa'asiopua tiameo. Waikao puuu wa'api taanara yawichitukamepua, Waasa yawichituriachio; nape puuu ki weeka paamupari yawichituai meritiamekapa. Waikaopua puuu wa'api pu'ka me'yakamera yasipariamepua yawichitukao. Wa'a ikisiwa teekaopua, muuwaeme i'isaeri ya'yawichitukameai, wa'achi yooraka ko'iretiamepua.

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 16:1-33)

Eeju o'inia i'isaeri itapiti ikisiriamé iyotesiriaopua, nee Eeriaⁿ tewaniamepechi simitemania iyotesikao, i'ka i'isaeri itapiti ikisiwaméopua. Neipao, ookapi yawichituwa u'matosoopua Uura weechi kawiyamina isaeri tewaniachi weechi yawichitusiwachio, Aakau tewaniame yawichituka yasipakapua. Puuu Aakaua, epeche tísia tatakoriamepua Eowa Riosi tetewachio, ki pahcha ya'yawichitukamechitia, yooma ihta tatakori yoorariamekapapua, tísia epeche ki Erowoami yawichi iintóriachitia. Ihji Aakau uupiraa, Esaweri teewaeriane puuu, Eetiwaári tewaniame maarara eneriáme, Siironi weechio yawichituame. Pu'ka oowitiamé ahjama neewikapapua, Waaari tewaniame ri'riosikamera iyoriame enepariamepua tiamé, pu'kakamera yooreka yasitoka. Wa'a ikisaopua ihji Aakaua tiameo, tiopa weereriamepua Waaari ri'riosirewao, wa'a iintosaopua tiameo, piirechi riositewa enepateriamepua tiamé, Aasera tewaniame.

Eowa Riosia Eeria ahpo nayewatura, koi'tena

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 17)

82 Eowa Riosia piie taawechio no'o Eeria, Aakau yawichi nayewemichio no'o uhjurakapua. Waikao wa'a simikao eee cheeka nayewekania:

ⁿ81:8 I'wa o'inia Eeria tewaniame iyotiamekoipua, Eeju kajuyopa iyotesikao.

—Itapiti aamo chaanemia eenakamenia Eowa Riosi cheeriao. Ihji no'o aamo chaanemiaa, te'ta pichiwaripua, te'ta pichiwa Eowa Riosio ahjamekoo, no'oo pu'kakamera yorakeka yasitoao. Eowa Riosia i'ka chaaniamepua aamoo, ki yukimiotipua i'wamio, pa'wichurioi ki wichimiotipua, ahkasi no'o yukijemio chiiachisi.

Neipatakiri no'o chaanerioio Aakauo, Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Pirenachi siimitiamua i'wao, Keeriti kohjochi ichipumitiamua paonamina Oorani akichii. Pu'ka kohjochi u'mame nerojimitia muuuu wa'a yasakao. Wa'akamera aamo uhjuremania ehpeopua kaarachio, wa'a nokimapua ehpeo aamo kooame i'yetokao, aamo koaka yasitomichioo.

Waikao nee Eeriaa yooma wa'a iintokania Eowa Riosi no'o iintonureriachítiao. Waikaonia wa'a simikania yasimiao, Keeriti kohso po'yachi. Puuu kaarachia waikao, wa'a no'o uujuyepakapua paani, sa'pa tiame, no'o ko'komichioo, piie piariamioepua piie aariamioepua tiame. Wa'aonia paramupasao, wa'a kohjochi nenerojiania.

Muuwaepeti taawe u'matoioepua, kohsochi neeroia wakipakapua, ki yukuyopa. Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Ehpeo muuuu Saarepata mochiwachi siimitiapua, waapi Siironi mochiwachi, wa'a itipimitia ohjoekaopua pehjo. Ki i'isaeri mochiwachikoipua wa'ao, wa'a ohjoeme aata oowitiame kunamukukamepua, puuuu aamo ko'kotemapua aamo wa'a ohjoekoiopua pehjo.

Waikao neea no'oe Eowa Riosi e'wakao, Saarepata eenakapua. Pu'ka muuwari mochiwachi muiwachi asisaania, wa'a tewakapua aata oowitiame kuuu kaika ihsiamie. Neeea pu'ka oowitiameo, chaanekania:

—No'o cheriwemitia muuuu ku'witaoi neeroiye, tísia paramuame neeéa.

Pu'kao neeroio i'noramia simiyoiopua, aampachi chaanekania pu'káo:

—Aa, paani chi'wameeoi no'o cheriwemitiapua tiaméo, tísia chorowamekapu neeé.

Waikao cheeka no'o nehjiakapu oowitiamea:

—Pichiwa aamo chaanemane Eowa Riosi tetewachi, kiisi iinuenia piiripioi paanio, chi'wameoi; aarinaoi kúú'wita iinuemenia sikorichioi, sakisowioi kúú'wita wa'api to'wamekane sikorichioiopua wa'asi. Pu'ka ku'itawichio kaiyainia kuuuo, wasitemiao, piiripioi paani wasitemia no'owichioo no'o taanawichioopua tiamé, pu'ka ko'kosaapa soopasapa, wahjipapuawichioopua tooré.

Nape wa'a no'o chaanekooiopua, chaanekania oowitiameo:

—Ka'te yuuwesi muuua pu'kawichioo; no'raka wasitemitiachemua pu'ka aamo wasipatemiao. Wa'atíoi, nu'utíoi no'o wasitekesaoiopua pahchao, no'o u'yepamitiapua. Wa'a ikisaapa aamowichioo wasitemitiapua, aamo taanawichioopua tiame. No'o keepusao pahchúu, Eowa i'isaeri Eowa Riosiraa eee chiamepua aamowichioo: “Kiisi wahjitemeri muuua aamo sikoriwachio nerowio, aarinaoi aamo sikoriwachio, ahkasi Eowa Riosio i'ka weechio, yukitiachisi.”

Waikao puuu oowitiamea no'rakaopua, yooma yoorariapua no'o cheeriachitiao. Eowa Riosi cheeriaa, pichiwa wa'a teerekapua, sikorichio kiisi wahjika weeriamekapua aarinaa, nerowíwai wehchori riimetachioio, kiisi wahjiame maaniapua tiamé. Wa'a ikitiapa teemea, neea, puuu oowitiamea, taanaraoiopua tiameo, pu'ka koaka mochikapua, ki ookápi taawesi.

Neipami no'o kahtioio puuu kunamukukame taanaraa, tísia kokorepaka mukuriamekaipua. Waikao puuu oowitiamea, no'o chaanekapua:

—Epeche kaawe teeriaimua ki no'o ta'pechi enasaa, oowera no'o tatakoriaria ma'chi teerepariamemua, wa'a iikapa neea, no'o taanaoi mukipatekamepua.

Neea chaanekania waikao:

—No'o u'yepaomua pu'ka kuitáo.

Waikaonia pu'kao u'yepatiaapa, koomitoka i'tokaopua no'o checherepachi yooremao, no'o ipetachi tekisapaopua, Eowa Riosichi paparaka itakania, cheekao:

—No'o Eowa Riosí, ¿achinikai yuuwesitenamua i'ka oowitiame no'o ahpo pehterachi che'repátiao, pu'ka taanaraopua mukitekao?

Wa'a chaanesaopua Eowa Riosio, paisa aampa imachuka chukipasaopua kuitachio, eenechi nayewekania Eowa Riosio, ahjachi paparakaopua itaka:

—No'o Eowa Riosiwaa, no'o cheriwemitia eenechi yasipateka iikara i'ka kuitachiopua temaríi.

Eowa Riosia no'o tesiwa chiia inamukaopua, eenechi yasipateriapua kuita iikarachiopua, ahjaniameo. Wa'a ikitiapa kuitaa waikao, eenechi ahjaka oijenaka. Waikaonia pu'ka kuita apechunasa koomitokao, pu'ka yeeyera i'yetokao, chaanekania pu'kao:

—¡Nee! ¡Eenechi ahjakame aamo taanáa!

Waikao puuu oowitiamea chaachakapua no'oo:

—¡Naakona!, ehpeape neeea, pichiwa Eowa Riosi yooreka kahtiamerako e'riamenia aamoo, pichiwakamerakopua, Eowa Riosi chiia nayewamekopua aamóo.

Eeriaa Waaari ti'tijoe naewatura ahpo newitowa noonoijerani

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 18:1-2, 5, 10)

83 Paika paamupari u'matoriachio, no'oo Aakauo ki yukimio chaanerióio, yooma i'isaeri kawiyamina weeechi ohjoemea, tisiwa aiwamekapua wa'asi tisiwa toorewiopua, wakasia po'waiopua tiameo, tisiwa parawi aiwamekapua tiameo.

Aakaua, yooma pu'ka taawechemi ahkaa, no'o Eeria i'yanureka yasitoriamekapua, nape puuu ki no'o tewakapua. Nape neeea piie taawechio nooe ne'nemia simikania Aakauo, puuu no'o tetewisaapao, no'o chaanekapua:

—¿Aa, muukamerapua ki kaawe ihsiameraa, i'wa i'isaeri weewarachio?

—Neeea ka'ikamerapua —cheeka nehjiakania pu'kao—.

Muukamerapua kiisi kaawe iintokamepua aamo wa'api i'isaerichíoo, kiisi kaawe ihsika yasitokamekapa Eowa Riosichiopua, kiisi e'weka yasitokaopua Eowa Riosichio, Waaari ri'riosirewakamerachi paparateka yasitokamekapamua i'isaeri ti'tijoerio. Ehpeo muuu Aakau yawichia, i'kakamera iintomitiamua, aatanakamera te'ta pichiwa Eowa Riosikamerakoo, no'o Eowa Riosioio, aamokoio, Waaari aamo te'ta riosiwairao. Pu'ka nane'repuawichioo, yooma aamo ijinuwa i'isaerio, pu'ka

Karamero tewaniame roomosachi napawinurepuapua. Wa'a mochinurepuapua tiameo, pu'ka naao siento aampa ooka weerewa aampa oosa mariki Waaari nayewaturaopua, naati tiame, naao siento Aasera riosi nayewatuame tiame, aamo uupi Esaweri iinueka kahtiao.

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 18:16-41, 45)

Waikao Aakaua, yooma tuuyenurerepua ahpo i'isaeri ti'tijoerio, na'nayewaturaopua tiamé, Karamero roomosachi napawimichiopua pu'kao. Wa'ao wa'a napawitiachio, neea waikao chaanekania yooma ti'tijoerio:

—¿Ahkasi achinitiochisi wekakame te'teremeri eemea, aamo wekakame inatarichio? Nee, eemea Waaarikamera te'ta Riosi enesoo, pu'kakamera na'naritopuapua; napee, Eowakamera te'ta Riosi enesoo, pu'kakamera na'naritopuapua.

Nape ti'tjoeria kihta no'o nehjiakapua piiripioi naeraopua. Waikao neea eenechio, chaanekania:

—Neechepua wa'asi itipiameraa, Eowa Riosi nayewaturaa. Nape eemea ki no'ochitiao, naao siento aampa ooka weerewa oosa marikipua, Waaari riosirewa na'nayewaturaa. Nape ehpeo wa'a tiioio, nane'rema teemea aatanakamerakoo, te'ta pichiwa Riosio. Wee ehpeo eemea, ooka oisi upamitiapua i'wao. Pu'ka ooka oisio, Waaari nayewaturakamera uummeripua piiripio. Pu'ka merisaopua, yooma chi'wapaka tehpunasapaopua, kuuu kaitiamechi wahsepuachi, aampa toapuapua pu'kao, nape kihta na'i tajenatepuapua pu'kao. Wa'achi iintoma neeeai piire oisioeoi aamo u'pariao; pu'kao neeeai, kuuu kaitiamechi aampa toasaopua pu'ka sa'para chi'wapame tehpunatiameo, kihta na'i tajenatemia pu'kao. Katewetiamé to'wasaapa pu'ka oisi sa'para oowewari kuuu kaitiamechio, eemea aamo riosirewa sisinamupuapua pahcha, aamo tajenapukemichio pu'ka oowewario. Waikao neeeai neipao, wa'achi iitomapua, no'o Eowa Riosiwa sisinamumapua tiamé, no'o oowewari tajenapumichioopua waikao. Aata Riosiwa na'i uhjuraka nehjiakamea, puuu enemapu te'ta pichiwa Riosia.

I'kao, yooma ti'tijoeria chaachapaka nehjiakapua:

—Puuu aamo yorajewaa tísia kaawepua. Wa'a noonoitaria naaju.

Waikao wa'a chaachapatioopua, Waaari na'nayewaturaa pu'ka oisio yooma chi'chiwame tehpunasao, oowewaka puuua ahpo Waari riosirewawichioo. Wa'a noonowisaapa, o'inekapa puuua Waari sisinamukao, na'i uhjuramichioopua pu'kao, ahpo oowewari tajenatemichioo. Waikaopua piari o'inesao, ahkasi oowetawesi wa'a nokakapua chaachapakao:

—¡Waaarii! ¡Taamo nehjiámitia muuuuu!

Nape Waaaria kihta nehjiakapua, aataai piirechi riosi ihkepariraoiopua. Oowetawe enepasooa nee Eeriaa, chaanekania pu'kao:

—Epeche uwatiame sisinamu, seenekachi wahka ihsinaoiopua aata ahjama nayewaka, itapiti yooraka ihsinakoioopua pehjo; wahkakoi simiriamepu puuua, kohchioipu puuua, seenekachi, pusatenia nakiyamekoi puuua, aamo nehjiamichioo.

Waikaopua epeche uwatiame siinamusikapua. Wa'a chaachapaka siinakao, ahpo weerewachi tehpushaka tísia eeratatia puuua, Waaario ahpo tesywa e'remichioopua, apochi u'mateka eerao. Wa'a nokayoiche pu'kao, kihta nehjiaka u'matotiapua oowetaweo, Waaariéo. Wa'a nokakaopua ahpo riosiwa Waaari siinamukao, ahkasi taaa pakiyachisi wa'a te'terekapua, ki aatae nehjiarekao, ihtaoi ihkepari ki naania chaachakapua, piirechioi riosia.

Waikaonia chaanekapua yomatiamé ti'tijoerio:

—Waapi ajapamitia eemea.

Waikao yomatiamé ti'tijoeria, no'o waapi ajapakapua. Ehjepaonia, yooma katewesaopua Eowa Riosi oowewariwa tepaweririao ru'miameo, seekiatekania norikameo. Wa'a iintosaapania, pu'ka kuuu kaitiamechi aampa toasaopua no'o oisi sa'para chi'wapari tehpunariaoo, no'o ne'neka ajakame ti'tijoerio chaanekania:

—Eemea naao sikori pochikame neeroi upamitiapua, upasaapua pu'ka neeroioo, no'o oowewari sa'pa kuuu kaitiame aampa to'waria, wi'sunepuapua.

Pu'ka neeroi wi'sunetioopa, eenechi wa'api noonowinurakania, wa'a noonoikapua. Wa'a noonoisooa neea eenechi chaanekania:

—Eenechi to'wemitiapua, paisa simiyame enemichiopua.

Ahkasi wa'asi to'wetiapa neeroia, ahkasi no'o seekiateriachisi norikameo, wi'suyeenaka pochikame manipakapua. Wa'a ikitioopa wa'asi neeea, no'o Riosiwa Eowa Riosi ahjama nayewakania, cheeka:

—¡Áai muuu no'o Paamira! Ehpe wa'api ne'netemitiama ti'tijoerio, aamokamerakopua te'ta pichiwa Riosio, no'oo aamokamerakopua yorakeka yasitoamerao, yooma no'o ihsiao aamo nuurewachi teetoamekoopua. ¡Oo no'o Eowa Riosiwa, no'o inamumitiapua no'o aamo itaniao, i'ka ti'tijoerio aamo nane'remichiopua, aamoo muukamerakopua te'ta pichiwakamera Riosio, i'ka yomatiamie ti'tijoerio, eenechi amochikamera paparaka mochtomichiopua, amochikamera te'ta oowe e'repaka.

Senawato wa'a no'o chiioiopua, na'i tewekachitepa eenakao, yooma kosokapua oisi oowewario, kuuuopua tehte tiame tajenatekaopua, weeeoi neeroiopua tiame seekiatetiachi manipakameo wakipatekaopua tiame. Waikao wa'a iikame tetewikapa yomatiamie ti'tijoeria, chopokorieka ajapakaopua, wehchisi koatarepakapua, Eowa Riosikamera yoorewekaopua, chaachapakao:

—¡Eowa Riosia, te'ta pichiwa Riosikamera puuu!

Waikao nee Eeriaa, chaanekania yomatiamie ti'tijoerio:

—Yomatiamie chapimitia eemea, Waaari riosirewa na'nayewaturao, ka'te newitemitiapua pu'kao, piiripioio.

Waikaopua yomatiamie Waaari na'nayewaturaa, chapitiapua. Waikaonia wa'ao kohjochi tekipunurekania, wa'a ikitioopa neeea, ko'yakania pu'kao. Wa'a iintosaapa neeea, chaanekania Aakau yawichio:

—Nonoramitia eemea aamo ohjoekachi, ki nu'uti yukimiitepua ehpe wa'api.

Waikao Aakau pooechi ihtoio ahpo ti'tijoeri ahjamao, ki nu'uti yukukapua, wawasoka yukuyame.

Eowa Riosia Eeria kaawe erapatena

(Piiripi Ya'yawichi Iyotaperi 19)

84 Aakau uupiraa Esaweri tewaniamea, tísia paparamie enerepua ahpo Waaari riosirewachio. Esaweria ahpo kuunae tuuyetiapaopua, Eeriaio yooma ko'yarioopua

Waaari na'nayewaturao, aaata no'o uhjureriapua eee cheeka:

—Esaweria ke'chu meere eee keenakoiopua, aamo merisache itipimotiapua.

Waikao neeea wa'a tiame no'o chaanetiapao, nane'rekapania tísia maapori tiame teetopa noochio, yaapiti werisika ooruchi wakiwechi u'makania. Wa'a simiyaonia tísia resipakapao, kuutere ekata yasipakania resipumiao, mukime e'rakaopua ohso kaawe. Wa'a e'rakaonia cheeka nayewekania Eowa Riosio:

—¡Ai muuu no'o Eowa Riosiwaa, soparanipua wa'asi, tísia no'o kokosa tiame aiwaa!; kiisi anachame e'ramenia i'ka no'o merinarewaopua wa'asi. Ohso kaawe ka'te no'o ahjatepua wa'asio.

Waikao wa'a kuutere ekata kahtiaioo, poipasao, wa'a kochipariania. Nape ehjepa no'o kochiparioio, aaata wa'a eenariapua Eowa Riosi ku'íwari, puuuu no'o noonoteka pusatesao, no'o chaanekapua:

—Werisika ko'kósa nerojisa tiamé.

Waikaonia pusasao, sakirachi maaniame tetewikania takari, wasikame wa'asi, wa'a weeriame tetewakania tiameo, piie paaso neeroi. Waikaonia pu'kao, ko'kosaonia nerojisaapua tiameo, eenechi poipakao, kochipariania.

Puuu Eowa Riosi ku'iwaria oosa simiyachiopua, eenechi no'o noonoteka pusatekao, no'oo chaanekapua:

—Eenechi werisika ko'kosa, ehjepao kai waapisi siimerikapamua aamo seepurawaopua ichipupakemiao.

Waikaonia werisikao, ko'kakania nerojikiania tiameo. Waikaonia pu'ka no'o ko'karia utewaekao, ooka weerewa taawe ooka weerewa tukawari tiame, poesimikania. Wa'a kehki oikainia kiisi chorowapakania, puuu Eowa Riosi ku'iwari no'o ko'koteriaa, soparame enemichio eneriapua ki no'o chorowamichioo, ahkasi no'o simiyachio.

Waikaonia, Sinai kaawiekachi asisaapa, teesochi pakiania ichipumia. Eowa Riosia waikao wa'a eenakao, no'o chaanekapua:

—Eeria, ¿ihtana yooranimua i'wao?

Neeea wa'a chaanetiapao, cheeka nehjiakania pu'kao:

—Aa, neeea i'wa kahtiamepua, no'o seepurawae merinareniápa. Paamira, neeea tísia aamo yorakekakamera

yasitoapao, no'o seepurawae merinareniamepua; aamo ti'tijoeriaiopua yooma aamo towakamepua wa'asio; yooma aamo tepawetiameaio, yooma ru'minatiame puuupa tiamé; aamo na'nayewaturaopua, yooma ko'itiamepua tiameo, merimachetae ko'yákao; neeche itipiamepua itipiao wa'asioo, nape neeeaiopua tiame, i'yaniamepua merimiao.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanerepua:

—Machenasa muuua teesochio, no'o tetewachi weripasa.

Nape no'o teesochi weerioiopua pehjo, Eowa Riosia ookapi itapiti iintokapua, wa'a teesochi pakiwachio. Pahchao, eeka ki teesa utewaeme eejetekapua, ahkasi kaawioiopua kahsichame, uumaweoipua kahpochakao poiyaame toayame, nape Eowa Riosia pu'ka eekachio, ki nayewakapua pehjo. Neipa pu'ka eejerioio, kai nu'uti sasawetekapua weeepechi, nape Eowa Riosia pukaéo, ki nayewakapua pehjo. Neipa pu'kao weee noonosoopua, na'ipechi enatekapua, nape Eowa Riosia pu'ka na'ieo, ki nayewakapua pehjo. Neipa pu'ka na'i u'matosoopua, sosopatiame nayewachaniame inamukania eenameo, tísia wichipa muuenati nayewachaniame. Neeea pu'ka inamukapao, no'o to'pekania nanarichio wisasoriwae chuchatoa. Waikaonia wa'a teesochio muirachio, ma'chi machenakania. Waikaonia Eowa Riosio, eenechi no'o chaanechaniame inamukania:

—Eeria, ¿aatia tiiachipa i'wa kahtiamemuá?

Neeea waikao, cheeka nehjiakania pu'kao:

—No'o merinarenioapa, aamowichio nokiwa wa'inopa, aamo tehkiwichio. No'o i'isaeri tetejimaria yooma aamo towariamepua wa'asi; aamo tepawewaai yooma ru'minariamepua, yooma aamo nayewaturaai merimachetae ko'itiamepua, neeche piineri itipiamepua wa'asio; nape neeeaiopua wa'asio, i'yaniamepua wa'asi, merimia.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Ka'te majaka yasitomitiamua wa'asio; oowisani miiri ti'tjoeri no'o iinuwekopa pehjo, ki chopokorieka ajapameopua pehjo, Waaari ri'riosirewa paparakao, iyorika chuchuyameoioopua pu'kao. Yaaa teetoka pu'ka wa'api pooechiami no'ramitiamua. Asisaapa, Eeju i'yamitiamua,

pu'kakamera uukamekoopua no'oo, yawichi enemichioopua i'isaerichioo; puuukamera iintomapua, yooma Waaarichi paparamoopua ko'yákao. Eriseoo, no'o nayewatumichio uukamenia pu'káoo, aamo yoorariao, puuupechi inisimichioopua pu'kao.

Waikaonia wa'a o'inia machenasaonia ihtoaio, Eriseo tewakania yoomoka ihsiamae ahpo oisiwae yoomowao. Waikaonia no'o Riosi nayewatura wisasorimopora pujisao, Eriseo naaepakao, Eriseo chuhchekania pu'ka wisamoporao, pu'ka Eriseoo nane'remichioopua ahpo, Eowa Riosi naewatumeri enemerikoopua, no'o tehkireria apochi enepakaopua. Wa'a iintosapaonia u'matokainia wa'asio, nape Eriseoa no'o poowesimioio, u'masika no'o ahsepakao, no'o chaanekapua:

—Aamo utewa yooranine no'o reesisejerakopua pehjo, no'o noonoo no'o yeeyeopua tiameo tuuyemichioo aamo ahjama no'o siimerikoo, wa'a ikisapaonia aamo na'naritomania.

Wa'a chiiopa neea chaanekania Eriseoo:

—E'esao naaju, nape ka'te natakepamitiamua naaju ki nooe aamo ki'yakamekopua i'ka tehkiio, Eowa Riosikamera iintuamekopua pu'kao.

Ehpeo nee Eriseo tewaniamea^o, neepechikamera simitemeripua iyotekao, Eowa Riosi inisiwaopua no'o i'isaeri tetejimarichio. I'wa o'inenania iyotekao.

Pu'ka taawechi Eeria ahsepamia u'masisaania, pe'ku enasapao no'o yoomoachio, pu'ka no'o ahjae yoomuae oisiwao, ko'yakapua pu'kao. Waikaonia no'o aararo kuuurao na'isapao, pu'kae wahsesa oisi sa'parao, ti'tijoeri no'o tekipanatia ko'komichioo, no'o mochiwachi tetejimari kipoteka tiamé. Wa'a iintoka neea, yomatiamae no'o mochiwachi tetejimarichio no'oo, nane'remichioopua no'o echiwame tehkiwao toimerikopua wa'asi, Eowa Riosi tehkiwarachikamera, tekipanamerikapania. Waika o'inia neea, o'inekania Eowa Riosi tehkiwarichi teetosikaopua, Eeria tekipanaria teetoriaopua, Eowa Riosiwichioo.

---

^o84:15 I'wa o'inia Eriseo iyotekamekoi i'ka iyoterichi.

Eowa Riosia, Eeria tewekachi apechunani

(Ooka Ya' yawichi Iyotaperi 2:1-18)

85 Nee Eriseoa, Eeria ahjama ihtoamekainia, Eowa Riosie apechunatioiopua tewekachio. Piie taaweo Kirikari o'inia puuyapanioio Eeriaa, no'o chaanekapua:

—I'wa no'o puuyemitia muuua pehjio, Weeteri simisa no'o eenoiopua pehjio, wa'a uhjuratiamekanepua Eowa Riosíeo.

Nape neeea wa'a chaanetiaio, cheeka nehjiakania Eeriaio:

—Née, Eowa Riosi inamuachi aamo chaanena neeea, siimericheko neeea aamo ahjamao.

Waikao Weeteri tewaniachi no'o simisooopua Eeria ahjama, wa'ao Weeteri mochikame Eowa Riosi na'nayewaturaa tehtemari, taamo natepaka kaawe e'reka asipukapua. Wa'a ikisaapa no'oo, chaachapakapua:

—¿Nane'riame muuua Eowa Riosio, ehpe taawechei wa'api apechunapuakooopua aamo masitarió?

Wa'a chaanetiaania, cheeka nehjiakania:

—Eje'e, nane'riamenia; nape pu'kao eemea, ki aaata chaachapameripua.

Ehjepamio Eeriaa, eenechi no'o chaanekapua:

—Aamo utewaeme chaaninia, i'wa itipimitiapua, Eriko mochiwachi no'o uhjurakapu Eowa Riosia.

Waikao cheeka nehjiakania Eeriaio:

—Siimachenia aamo ahjamao.

Eriko ajasitioopua, wa'a ohjoeme pichiwari Eowa Riosi na'nayewaturaa tehtemari, noochi e'enakao no'o chaanekapua:

—¿Nane'riame muuua, ehpe taawe wa'api aamo masitario, Eowa Riosie i'topuamekopua?

Neeea nehjiakania pu'kao:

—Eje'e, nane'riame neeea, nape ki pu'ka chaachapapuapua aaatao.

Waikao Eeriaa no'o eenechi chaanekapua:

—I'wa aamo itipijerani neeea pehjio, Eowa Riosio Oorani akichi no'o uhjurariopa.

Nape neeea wa'a chiioioo, cheeka nehjiakania:

—Nape neeea, aamo ahjama siimerichenia.

Waikao pirena siimpaka teemea, taamo pukaminao ooka weerewa aampa oosa mariki Eowa Riosi na'nayewatura tehtemario, taamo nokisiwaeopua ahkasi Oorani akichi. Wa'a ajasisaapa teemea akisuepao, nee Eeriaa tiamea ajapakapua. Puuu Eowa Riosi na'nayewatura tehtemaria, mekapi ajapakapua taamo ne'neka.

Waikao Eeriaa ahpo ampamopora tuuminasao, ahjae wewekapua neeroio Oorani akichio. Eeria wa'a iintoso Oorani aaki neeroia, wahjokapua, wakiyame itipika, waikao teemea wakiyachi uumatokapua paonasio. Paonasaapa teemea wa'a akichio, Eeriaa no'o chaanekapua:

—Muuua ehpe wa'api no'o chaanemitiapua, ihtaoi aamo kiajerao, ehpe wa'api apechunapuamekoopua neeea, no'o Eowa Riosieo. Muuuche piineri itipimamua wa'asio, ki no'o ahjama.

Wa'a no'o chaaniopaonia Eeria, eee chaanekania pu'kao:

—Weh, pu'ka utewari amochi kahtiao, tuumika epeche tiame no'o kiajeramenia.

Nape Eeria wa'a chiioa no'oo, cheeka nehjiakapua:

—Puuu tisiwa tehki tiamepua no'owichioo, nape pu'ka aamo itayao, Eowa Riosikamera aamo kiameripua, aamoo no'o tetewisooopua Eowa Riosie no'o apechunanioiopua, aamo piineri toakao. Nape ki no'o tetewisaamua amochi no'o u'yenioio, ki uumerimua pu'kao.

Nape wa'a taamo chaachapaka ajanioiopua pehjo, senawato wa'a eenaka chukipakapua taamo naasipa kaareta na'i tajenarieme, kaawaii na'i tajenariemekapua, kaareta tajenarieme panitoame. Waikao Eeria kaaretachi moenasoopa, neea sisinamukania cheeka:

—iNee Eeria, puuu kaaretaa, i'isaeri ka'karetapua, puuu wiyatoka i'totiameraai kaaretao, taamo isaeri tejimaripua tiamé! Wa'a no'o chaanioipua Eeria, weruma tepeperie apechunatiapua, tewekachi akipaka.

Waikao Eerio tepeperie tewekachi apechunanioiopua tewekachi akipamiao, tepeperia ki muuenati eejekao, witechekapua Eeria ampamopora, wa'a ikiso Eeria, ki oosa wa'asi tetewikania pu'kao. Waikaonia Eeria ampamopora tepeperie wicheetiame apechunasao, pukae neepechi wewekania neeroi akichio, eee cheeka Eowa Riosio:

—Eowa no'o Riosiwara, no'opechi ku'imitiamua, Eeria aamo ku'iriachitia.

Waikao wa'a no'o iintosoopua, akichi neeroia ta'paka wahjokapua wakiyame itipika uumatopuachiopua pe'kúo. Waikao puuu Eowa Riosi na'nayewaturaa mekapi ajaka ne'niamea, chaachapakapua:

—¡Nee, Eowa Riosi utewarira Eeria iinueriao, Eriseochi enepateretiamepua!

Wa'a no'o iintokopao, yooma puuu ooka weerewa oosa mariki Eowa Riosi na'nayewatura tehtemaria, no'o natepaka weruma yooreweka no'oo, chaachapakapua:

—Teemea tamochio ooka weerewa aampa oosa mariki ti'tijoe ijnueme teemea pipiripi ahkao, te'ta u'wari utewaeme, pukae aamo yorakenariame teemea. ¿Ki kaawejoare pukae uhjuranía, aamo masitari i'yamichioo? Seenekachioi Eowa Riosi Riosiwari apechunasaapua, wahka kaawichiamiahka tekipuriamekoipua, wahka yepowechiamikooi.

Nape neea wa'a chaachapoopua pu'kao, chaanekania:

—Ki nakiyame maaenania i'yapuaoo.

Nape aapoeo, simiteka no'o utewa yoorakaopua Eeria i'yapuawichioo, ahkasi no'o e'rariachisi i'yapuawichioo. Pukaepa neea chaanekapua:

—I'yanariaa, uhjurapuapua i'yamichioo.

Waikaopua uhjurariapua Eeria i'yamichioo, ooka weerewa aampa oosa mariki ti'tijoe tísia u'uwame. Nape puuu paika taawe i'yakaio, kiisi tewariapua Eeriao. Waikao wa'a noonowisaapua, Eriko e'enarioiopua no'o itipiriachio, chaanekania pu'kao:

—Pukaepa ki siimpajerainia i'yamia Eeriao, nane'riapa ki tewimirikoopua aamoo, i'yamia siimpakaio.

Naamania Eriseochi eenani ahpo yachapatepuawichio

(Ooka Ya'yawichi Iyotaperi 5)

86 Waika taawechiami Siiria weechio, Naamani tewaniame yasariaipua tijoe. Puuu tijoea Siiria yawichio, te'ta weruma tiamera soontaro eneriaipua, tísia oisa ihsíame eneriaipua nasiwarichio, ahpo yawichieoi tísia nakiniame. Puuu Naamania, yooma ahpo yawichi

seepurawara newitoka eneriamepua. Naamaria tísia oisa ihsiame eneriamepua, repera kokoriaio.

Naamani kapitai soontaro ta'perachio, wa'a yasariaipua aaata isaeri kuita, puhkuchitia upatiame, kapitai uupirachi tekipanamichio. Piire taaweo puuua, chaaneriamepua kapitai uupirao:

—Saamaria kahtiaipua aaata tijoe Eowa Riosi nayewatura, wa'a simisoo aamo kuunao, sautemii puuua, pu'ka ahpo repera kokoriaio.

Naamania ahpo uupie tuuyetiaapa, ahpo Siiria yawichichi chaaneriamepua.

—Wee, siimitiamua Saamariao naaju, Neeeaio, aamo i'tochemania iyosi iyotetiame, wa'a isaeri yawichiwichioo, aamo tesiwewemichiopua i'yowekao.

Waikao Naamania wa'a simiriapua, ki ookapi i'tokao toomi, oosa mariki wakirataniame tiame, Siiria yawichie Naamani ku'ipawa. Siiria yawichi iyojura kapitai i'toaa, eee chiiame eneriamepua: “I'ka iyojura wa'ami i'toaa iyonasaapamua, nane'remamua Naamanikopua i'toaa, apoe puuu te'ta no'o kapitai iinueka. Amochi uhjuramenia pu'kao, i'yoweka sautemichiopua, repera kokoriaio.”

Nape puuu isaeri yawichia pu'ka iyojura ahpo u'yepatiai iyonasaapua, tísia majaka yuuwesipakao, ahpo wakirao si'pasurepua. Waikaopua chaacharepua ahpo ahjama mochikao:

—iNaakona puuua Riosi no'o maayamepua, aaata merisaoonia eenechi ahjateme tiame? ¿Aatia wa'a cheeka no'o uhjureriare ihji yawichia, ka'chi iika sautemerikoopua no'oo, repera kokorewao? Ne'neopua aachin chiiamekopua noochio, oowera wa'a chiiamepua noochi i'yakao, ki no'o yorasoopua ahpo chiiiao, ahpo so'sontarowa uhjuranariapaopua noochi nasiwamichio.

Waikaonia isaeri yawichio tísia majayame nane'rekapao, eee no'o chiiia uhjurekania:

—Ai muuu te'ta isaeri yawichi tísia iyoriwame, ¿ihtana tiachipa aamo si'pasukamua aamo wakirao? Ka'te mahjamua pu'ka Siiria yawichio, wa'a aamo chaaniaoio. No'o uhjuremitia pu'ka tijoe kokoriaameo, i'wa kahtiamekoopua pehjo isaeri weechio, aaata piiripi Eowa Riosi te'ta nayewatura, aaata

sauteme tiame pehjo pu'ka repera kokorewao, kihta seeweme tiamekoopua aamoo, pu'ka Siiria yawichio.

Waikao isaeri yawichia, no'o Eriseochi uhjurariapua pu'ka Naamani kapitaio, sautepuawichioopua pu'kao. Waikao kapitai Naamania no'o ta'perachi asisaapua, wa'a muirachi chuchaparia ahpo kaawai kaaretaopua. Waikaonia no'o seekarewa yahcha Kiiesi tewaniameo, eee chaanenurekania pu'ka kapitaio:

—Oorani akichi simika uupaka, aamo papakomitia muuua, yomatiamе aamo weerewara, oowisanisi moropiteka naajúu. Wa'a iintosacheomua, saukame itipimiatamua.

Nape Naamani kapitaia tisia nekakao, ahpo weeechi no'ramo orapariapua ohso kaawe, eee chaachaka:

—Aa neeea, apoe Eriseo machenamio o'rainia no'o kokoriachi pechichimia, ahpo Riosiwachi paparaka no'o sautekao, wa'a iintoka ki no'o naania ikitemio o'rainia reperaо. Nape ohsotia puuua, Oorani akichi no'o uhjurarupua uupamichioo. Akichi u'mame neeroiye no'o saumeri enesoo, ohso kaawe no'o weewachi akichi neeroiye u'mamee uupame teereriainia, epeche kaaweruma neeroipua ki i'wachitia. Wa'a uupasaonia, saumii neeeapa.

Wa'a cheeka ihtoriaipua ahpo weewachi no'ranarekaopua.

Nape ahjama nokisiame wa'api kapitai yorakewaraa, oowe erapateriamepua chaanekao:

—Ehsoo Paamiraa, pu'ka Riosi nayewaturao, epeche tehki tiame aamo yoranurekame enesoo, ¿pu'kaope yorameriikosamua? Nape puuua, Oorani akichiche aamo uhjurakamekoiopua aamo papakoka saumichioo, ¿aatia ki yorataremua? Yorapuaopua ohso kaawe.

Waikao kapitai Naamania, ahpo yorakiamеe oowe erapatetiaopua, Oorani akichi tekisao, oowisanisa moropiriamepua ahpo papakokao, te'ta no'o Eriseo chaaneriachitia. Wa'a iintosache Naamani kapitaia, saukame itipiriamepua ahpo kokoriaoopua reperaо.

Kapitaia ahpo kokoria sausaapapua, no'o petechi eenariapua eenechio, yooma ahpo ahjama nokisiwaopua tiame. Noochi enasaapua, no'oo chaanekapua:

—Pichiwa nane'riame neeea ehpeo, ki'tio te'ta Riosi ahkai, i'wa kahtiamеchitia i'isaeri weeechio Eowa Riosi.

Pukaepa kaawe e'raka no'o uukejeraninia, i'ka ihkorewa aamowichio no'o u'pariao, no'oo kaawe e'raka aamo ki'yarewao.

Nape neeea chaanekania:

—Neeea i'wao no'o Eowa Riosi ahjame tetewachio aamo chaaniamenia, kiisi uumeriko tiamekonია pu'ka itapiti aamoo kaawe e'raka no'o ihkokenariao.

Wa'a tiiachipa neeea, Naamani utewa no'o chiioiopua ihkokenarekao, wa'atia ki uukania pu'kao. Waikao Naamania no'o chaanekapua:

—Ehpe waanamionia, Eowa Riosiche oowewiame enemania ihkorewao, piirechi riosio, ka'i.

Wa'a cheekopa Naamania, eee cheeka no'rapukania:

—E'esa naaju, ka'chi eratoka no'ramitiapua.

Waikao Naamania kaawe eratoka no'wakapua. Nape ku'itapi ihtoiopua no'rakao, Kiiesia no'o yorakiameraa erapariamekapua: “No'o teekoa cheriwieriamepua Naamania, ¿achinikai ki uuriamepua ahpo ihkokeniameo, uume tiamekaipua pu'kao? Ahsepamania pu'kao ohso kaawe, ookapioi itanemania pu'ka Naamania, Eriseo ihkokenaretiaoopua ki nakiria.”

Wa'a erapasaapua no'o yorakewa Kiiesia, u'masika akipariamepua waikao, Naamani ahsepamiaopuá. Naamania Kiiesi ahpo pukamina ihtoame tetewapaopua u'masikao, ahpo kaaretawa chuchapakaopua, iinatukeriamepua:

—¿Ihtana eratoka teetoamemua no'o ahsepakao?

Kiiesia waikao cheeka nehjiariamepua Naamania:

—Aa, no'o teeko chiia aamo chaanemia ahsepamenia.

Puuua aamo chaanemichio no'o uhjurakamekapua, paachuri ajasiriopa ahpo petechio ooka Riosi naewatura kaawichi o'inia, ahpo cheriwenurakapua, paika miirioi tatapara toomi, wa'a ikisa ooka yomatiamie chuchaniame wisasori.

Waikao Naamania cheeka nehjiariamepua:

—Wee —cheekao—, i'yetomitia i'ka puhsani miiri toomi, i'ka ooka chuchaniame wisasoriopua tiamé.

Waikao Kiiesia uusaopua pu'kao, no'o petechi upasaopua, yooma inasoriapua pu'kao. Ehjepa wa'a iintosaapua no'o kahtiachi enasoopua, iinatukekania pu'kao:

—¿Akana o'inia eenamemua, Kiiesi?

Kiiesia waikao no'oo, cheeka nehjiakapua:

—Ki ahka o'inia. Kiisi ahka oiyamenia paamira.

Waikaonia chaanekania pu'kao:

—Nape, çachini iikai aamo tetewakamenia naajuoo, no'o inatarichio, pu'ka tijoe tekioiopua, aamo itaneria kiamiaopua? Tisiwa wistuame muuuu. Kiisi kaawe iintokamepua; pu'ka wa'a aamo iintoriawichioo, Naamani kokoreriaopua amochi eenepameripua, yooma aamo tetejimarichioiopua, pu'kachi kokoreniamie yekisimapua tiamé.

Kiiesia waikao, wa'a no'o chaanesochepua pu'kao, pukeri no'o petechi machenaiopua, tahpitika teereriamekapua puuuu repera ko'koamee yekiwao.

Oonasi Eowa Riosi nayewatura

(Ooka Ya'yawichi Iyotaperi 14:25; Oonasi Iyoteria 1)

87 Eriseoa ke'chu mukuyaio no'o Oonasi uukamepua, neepechi te'ta Eowa Riosi nayewatura enemichio, aho i'isaeri tetejimarichio. Waika o'inia wa'anaopua neepechi iyotesiamepua, Eowa Riosi inisia no'o tetejimari i'isaerichio. Waikami piie taawechiamio, Eowa Riosia eee no'o chaanekaipua:

—Oonasi, Aasiria weeechi siimitia muuuu, te'ta weruma muuwari mochiwachio, Níniwe tewaniachi. Wa'a simika chanimitiapua ihtana ijikimerikopua wa'ao, tísia na'ara nokayamekopa pu'kao. Pu'ka ki teesa na'ara nokayaopua, ahkasi tetewachi no'o kahtiachisi, no'o inamukamekopua wa'asi.

Nape neea ki siminariapa wa'ao, erapakania: “Tarasi no'o simisooiopua mehka, Eowa Riosia ki no'o uhjuramapua Níniwe weruma muuwarichio.”

Waikaonia wa'a erapasao, Oope pawekakera chuchupachi tekikania, pa'we suuwe muuwari mochiwachi. Wa'a tekisapaonia, pawekakera Tarasi simiyameo natepakapao, pukachi moenasa natetesao, Tarasi akipakania.

Nape Eowa Riosia, tetewamekapapua no'o iintoao, tísia yukitekapua pa'wechio, nape tahpitika iintoka, ahkasi pu'ka pawekakerachi tekipanameoiopua, erapatekao: “kahsimeri ihji pawekakeraa”, chaachapakapua tísia majapakapao. Wa'a ikiyapa pawekakerachi tekipanamea tísia majakao, aho riosiwachi paparaka itayamekapua, ki piwitemichio pu'ka pawekakerao, yoomahka pipiripi. Waikao tiameo, ki

piwitemichiopua pawekakerao, yooma ihtaoi pawekakerachi i'toniameo, pa'wechi ihpapariamekapua, ki peteremichiopua pawekakerachio.

Waikao neee Oonasia, yooma pu'ka wa'a tiame ikinioiopua pu'ka pawekakerachio, te'ta witipo pawekakerachi yooremina, akipakamekania kochimiao. Wa'a witipo no'o kochioio pawekakera kapitairaa, no'o po'yachi eenakaopua, chaanekapua:

—¿Ihtana yooramemua i'wao, tísia kocherá? Yaapiti werisika sisinamumitamua tiame aamo Riosíwao, taamo newipatemaopua cheriwekao.

Pa'paweri ti'tijoea chaachapakapua ahpo:

—Taamo te'ewachi ne'netaria, aatana tiichipa eee ikiyame teemé.

Waikao te'erichi ne'newa ihpapatioopua, noochi wichikapua wa'a ikiniamea. Waikao noochi wichikopa pu'ka wa'a ikiniameo, utewaeme no'o iinatukekapua chaachapakao:

—Taamo tuuyemitia muuua, aatia tiichipa taamoo, kiisi kaawe ikiyamekoo. ¿Ihtana tehki yooramemua? ¿Akana o'inia eenamekosamua? ¿Akanakosapu aamo weewachi eenaa, aamo yayawaaio aatanakamera puuúa?

Neeea waikao cheeka nehjiakania:

—Isaeri tijoe neeea, Eowapua no'o Riosiwaa, tewekachi kahtiamé Riosii, apoe pa'we netekamera, we'eopua tiame. Niniwe no'o uhjurakaipua, nape ki siminarekania wa'ao, Eowa Riosi cheeria no'o tuuyenuriao. Wa'a tiichipa i'wa ihtoamenia aamo ahjamao, Eowa Riosie no'o nuureretia ki e'wakamekapa, u'maka teetoamenia i'wao.

Waikao puuu ti'tijoea chaachapakapua no'oo:

—¿Achini iikai wa'a iintokamua aamo Riosiwa ki e'wekoo? Ehpeo, ¿ihtana aamo yorata teemea, i'ka pa'we teewepuawichio?

Neeea waikao chaanekapua:

—No'oo pa'wechi ipapuapua. Pa'wechi no'o ipatioopua pa'wea, teewemapua waikao. Neeea nane'riamepua, no'o ki Eowa Riosi e'wariawichio, i'ka eee tiame ikiniamekoo.

Waikaopua pa'paweri ti'tijoea, utewaeme ka'kepuriaipua pawekakerao, pa'wesuwe asipuamichioopua weechio. Nape pa'weo tísia nekayopao, ka'chitia asitiapua wa'ao. Waikao

no'o Oonasio pa'wechi ipatioopa, teeweka pa'wea tahpitika
ihisia.

Waikao no'o pa'wechi ipatiaoiopua, ki nu'uti so'chie
eenaka, no'o rupitukapua. Puuu weruma so'chia, Eowa
Riosie uhjuretiam eeneriamakai teereriapua. Waikaonia
pu'ka weruma so'chi topachio, paika taawe paika tukawari
tiame wa'a yooremina yasatoriana, nape ahjaka kiisi
mukuka.

(Oonasi Iyoteria 2)

Waikaonia pu'ka so'chi topachi yasakao, kiisi kaawe
no'o iintorio erapakania. Wa'a erapakaonia, Eowa Riosichi
papakao, chaanekania pu'kao:

—Aa muuu no'o Riosi Paamirawa, no'oo si'rika
mukimeri maayainia, nape muuu no'o inamukao, no'o
newipateriamemua no'o si'rimiao. Aamo e'raria eeneriamepua
no'o pa'wechi ipapua. Neeea aamoo, no'o piineri toario
o'ramekainia wa'asio, ki oosa no'o tetewimio maayainia
neeeapao, aamo tiopao. Nape muuu, kiisi piineri no'o
toayamekaitemua mukimichioo. Neeea ehpeo, aamo
no'o tesiweriawichioo, ahjamenia pehjo. Ehpeope, aamo
e'wemania aamo no'o nuuriao, ihtaoiopua, aamo no'o chiao.

Waikao Eowa Riosia paika taawechi simiyachio, waapi
suuwerachi enateriapua so'chio, wa'aopua weee wakiyachite
no'o yo'yoriapua, Eowa Riosi ihsiwaeo. Wa'asa ikikania
wa'ao Eowa Riosieo.

(Oonasi Iyoteria 3)

Waikao Eowa Riosia, wa'api no'o ipatiachio po'yoiopua
pehjo, no'oo chaanekapua eenechio:

—Oonasi, yaapiti werisisa. Ehpeape, siimitiamua Níniwe,
ki teesa weruma muuwari mochiwachi. Wa'a asisapaomua
cheeka sisinamupuapua wa'a weruma mochiwarichio: “Ooka
weerewa taawe toiyamepua, yomatiam pihtunapuachio ihji
weruma mochiwario.”

Waikao, yaapiti simikania Níniwe mochiwachio. Wa'a no'o
asisoopa puuu mochiwaria, kai ku'wichisi weruma mochiwari

eneriamekapua, ahkasi paika taawe ihsiniamechikapua, wanamina suwerachisi suuwenakao. Waikaonia wa'a pakisaapa mochiwachio, yomatiame piie taawe sisinawesikania, cheeka:

—Níniwea, ooka weerewa taawe i'toio, yomatiame pihtunapuamepua!

Wa'a cheesikania, ahkai wa'a mochiwarichi no'o oiriachio. Waikao wa'a Ni'niniwea yooma wa'a no'o tuusia inamukapao, tísia pichikekaopua no'o tuusiao, tísia majapakapua. Wa'a iikapapua, kiisi ko'kariapua yooma taawe Eowa Riosi iyorikao, ki nu'uti ahpo cheriweka itanioiopua Eowa Riosio, Eowa Riosio ki ahpo pihtunemichioopua wa'a ahpo mochiwario. Ahkasi wa'a Níniwe yawichituamekaopua, ahpo ku'iwa mochitewaopua ahpo yawichituwachio, kiisi ko'kariamepua tiameo, Eowa Riosi iyorika itaniaiopua, ahpo cheriwejerakaopua yomatiame ahpo tatakorika yasitoriao. Wa'a tiame itasaopua Eowa Riosichio, ahpo ti'tjoeripechio, chaaneriamepua:

—Taamo toisooopua tatakorikao, Eowa Riosia seenekachio, ki taamo pihtunamaoipua, puuúa.

Waikao Eowa Riosia Niniwe mochikameo, pichiwa te'ta ahpo toinariamekoopua ahpo ki ka'karuma nokaka mochitoaopua tatakorikao, ki kokosa yoramo erapariamepua pu'káo, ahpo cheriachitiaoo, wa'a erapakaopua puuuu, cheriweriamekapua pu'ka Ni'niniwe ti'tjoerio.

(Oonasi Iyoteria 4)

Nape neeea, Eowa Riosio wa'a iintoriamekoopua pu'kao, kiisi kokosakaopua cheriwekao, tísia suuwe erapakaonia waikao, tísia nekakania Eowa Riosichio. Wa'a tiiachipa neeea, Eowa Riosi ahjama nayewakania, chaaneka:

—Nee, no'o Paamira Eowa Riosii, i'ka wa'a tiame aamo iintomio e'rakamekainia iiweta no'o weewachi kahtiaioopua pehjo. Pukaepa ki siminarekamekainia pukeri simiyachio, amoe no'o uhjuriaiopua weruma Níniwe muuwarichio, nane'riamekapa neeea aamoo, tísia tesiwiamekopua ti'tjoerio, kiisi ikanati te'ta nekayamekopua aamoo, ki teesa tiame nakiyamekopua aamoo, ti'tjoerioo. Tísia kokosari sisinurakaimua, eenechi cheriwiameramua cheesao. Pukaepa muuuu no'o Paamiraa, no'o u'yemitiamua no'o

ahjao ohso kaawe. Epeche kaawe teeremio e'ramenia, mukisaa ki ahjame yasitoniachitia.

Nape Eowa Riosia wa'a no'o chiipao, cheeka no'o nehjiakapua:

—¿Kaaweruma maaenamua pu'kao, tísia nekaniameoopua noochio, no'oo kiisi cheriwemichiopua pu'kao? ¿Tiisikosa kihta iinueme muuua, cheriweka tetewiniaopua ti'tijoerio?

Waikaonia wa'a chaanetiaioo, ma'chi machenasaonia wa'a muuwari mochiwachio, ekapora werasaonia wa'a yasipakainia ekatao. Wa'a yasipasaonia Níniwe mochiwachimina ne'neka, e'rania: “I'wa o'inia, ne'netaonia iintotaopua Eowa Riosioo, ahpo cheeriao.” No'o wa'a kahtioiopua Eowa Riosia, to'iwe yaupateka weripateriapua no'o kahtiachio, puuua paniyamekapua weeweruma saawaeme, pukaao no'oo, epeche kaawe ekatatepamichiopua noochio, epeche ta'iria no'o yasimichiopua. Waikaonia tísia ta'iria ekapuamekainia wa'a ekatao.

Nape pu'ka meere ma'chirepasoopua Eowa Riosia, noowi ko'koteriopua pu'ka to'iwe ahpo yaupateria naawarao. Pukaepa taaa machenasoopua to'iwea, waaropakaopua, wakipakapua. Waikao Eowa Riosia tiameo, eeka tahtame uhjurariapua noochio. Wa'a ikitiapa neea, taaaa no'o moochi kosoyopao, ahkasi mukime e'ramekania, tísia taaa tataewaeo.

Wa'a e'rapaonia, cheekania Eowa Riosio:

—Epeche kaawe eneriainia mukisaa, ki ahjaniachitia
—cheekania Eowao.

Waikao Eowa Riosia wa'a eenakao, no'o chaanekapua:

—¿Kaaweruma maayamemua aamo noochi nekawao, pu'ka to'iweo no'oo aamo tesiwa e'reka aamo iintokerioiopua ekatatekao ku'witapioioo, wakipateriao?

Waikaonia cheeka nehjiakania Eowa Riosio:

—Eje'e, kaawe tiio e'ramenia no'o amochi nekayao, mukime e'rapaonia i'ka tísia taaa tataeo.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Nee Oonasi, muuua kiisi amoe echakaiopua pu'ka to'iweo ki amoe weripatekoiopua pu'kao, ¿ki amochikamerache inatamemua, pu'ka to'iweo piie taawechei yaupaka weripariameopua pu'kao, eenechi wakipakameopua

aamo ekatatimeo, aamo ta'iria yasimichioo? ¿Ki tesiwa erapakamemua pu'ka Níniwe mochikameo, no'o kokosaritere mochtioiopua pehjo, pu'ka no'o kokosamia tuuyeka wa'a oiyaioopua? Neeea aamo tesiwa erapakapa pu'ka to'iwee aamo ekatekamepua ku'witapioio, ¿ki epeche kaawekosa e'ramemua pu'ka Níniwe ti'tijoerio no'oe ki ku'itapichewichio cheriwetiamekoopua pu'kao, ahkasi ki wahjiamesi cheriwetiameraopua pu'kao? Aamoo neea piineri wa'apikoioopua, aamoo teseweka iintokamenia, wa'a teeresoo ¿ki epehekosa kaawejoare pu'ka Níniwe ti'tijoeri no'oe tísia tesiweka iintotiamepua, piie sientoo aampa piie weerewa miiri ti'tijoeripua? Puuua ke'chu aamo Níniwe eenoioopua no'o chiia tuuyemichioo, kiisi nane'reka mochtioriamekaipua, kaaweruma teereniamemo ki kaaweruma teereniamioopua, achini tiamera kaawerumara uupuao. Nape no'o kaaweruma tuuyewari chiia inamukapao, aamo pichikekamepua. Wa'a ijikikopa noochi paparakao, cheriwekamenia pu'kao, kiisi kaawe noonowiria. Wa'a tiachio muuu Oonasia, kihta suuwe erametemua Níniwechi aamo oiriaopua, no'o tísia kokosamo tuuriaio, no'o cheriweria.

Oosea tewaniame Eowa Riosi nayewatura

(Oosea Iyoteria 1:2—2:3, 16, 17)

88 Neeea Oosea tewaniamepua^p, Eowa Riosie weratiame ahpo tehkiwa yoramichioo, i'isaeri ti'tijoeri apochi simiyame nayewémichioopua, Erowoami yawichikioopua pehjo. Oonasi kajusoopua ahpo ikiria iyotekao, neeepchi yasipamepua iyotesikao, no'o tetejimari i'isaerichi ikisiamopua, neeepchi Eowa Riosie yachatiamekapapua, no'o tetejima i'isaeria tuuyejera tuuyemichioo.

Eowa Riosia piie taawechio, no'o chaanekapua:

—Muuu Oosea, aaata suweperi iintomeri oowitiame ahjama neewipuapua, aamo tetejimari i'isaeri ki kaawe noonowiriachitia teeremeri ahjama, pu'ka i'isaeri ti'tijoerio noochio poanatukamekopapua, seesenu ri'riosichi paparakapapua.

^p 88:1 I'ka iyoterio Ooseakoi iyoteria erakoniamemo.

Waikaonia i'yasaapa aaata oowitiame tewakania,
Koomeri tewaniáme, pu'ka ahjama neewikania waikao.
Puuua peteterepasaapa, temari saukapua, no'o taana.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Pu'ka temari naawakameo, Ehreéri tewapuapua,
Uura kawiyana isaeri yawichituwao neeea, kujuka no'o
kuuwepamerikopa pu'kao, Ehreéri yepowechio, pu'ka Uura
kawiyana i'isaeri weeechi yawichituameoopua, newitokao.

Neipamio Koomeri oowitiamea kohja sausoopua, Eowa
Riosiaa, no'o chaanekapua:

—Roorujama teewapuapua pu'kao, puuu teewaraa,
“ki tesiwémeri” chiamekopa, no'oo i'isaerio, kiisi
cheriwemerikopua pu'kao.

Neipamio no'o ahjama neewiriaa, piirechi temari
saukapua. Pu'ka temari naawasoopua Eowa Riosia, eee no'o
chaanekapua:

—Rooami tewapuapua pu'kao, puuu teewaraa, “ki no'o
ijinuwa ti'tijoeri puuúá”, chiamekopua. Wa'a chaanemerinia
aamo kawiyanakamera i'isaeri ti'tijoerio, kiisi no'o
ijinuwachitia tetewamekapaopua, neeea eemeoio, ki aamo
Riosiwarachitia no'o tetewimania.

'Nape wa'a no'o iintokoio, yomatiamé i'isaeri ti'tijoerio
pirenatukame tetewima neeea, puuua pirenatupasaapa,
pa'we seeterachitia, tisiwa muuwari enepameripua, ahkasi
puuua, kiisi ahsepame tiame ihtetakao. Pu'ka taawechiamio,
pu'ka i'isaeri no'oe cheerioio, “ki no'o ijinuwa eemea”,
waika wahka ihtori taawechiamio, “Riosi ahjakame
ijinuwara tewapuame puuua.” Waika taawechiamio Uura
weeechi mochiriame tatanarasikamea, Saamaria weeechi
mochiriame tatanarasikameapua tiameo, pirenatumeri
puuua. Pirenatusaapapua, piiripi wa'a yawichieche
yawichitupuame puuua.

'Nape aamo isaeri ti'tijoeri ehpe mochikame ki noochi
paparamea, aamo uuria oowitiameka te'tiame puuua.
Muuua aamo uupi piirechi ahjama simikoipua aamo toaka,
simitiamemua pu'kao, nakika. Puuu oowitiamea, kiisi
suuwe e'rapa, wa'a iintokamepua. Pu'ka aamo tetejimari
i'isaerio no'o toakamechitia seesenu ri'riosichi papararikao,
aamooopua tiameo, aamo uupiechitia toitiamekopao uupieo,

ki nu'uti kokosamania pu'kao. Nape wahka ihtoriachio no'o kokosariaa, ki ookapi noochikamera e'enamerpua, ahpo ri'riosiwa paparapariao, toasa wa'asi.

(Oosea Iyoteria 3:1-5)

Wa'a cheesapa Eowa Riosia, eenechi no'o chaanekapua:

—Simika i'noramitiapua aamo uupio, aamo piirechi ahjama akipariaopua ohjoemiao. Pu'ka i'norasapua, ahjama yasimitiapua pu'kao, tísia nakika, pu'ka oowitiameo, suwepori ihsiwa tehkiwaemekoipua; neea aamoka tiamepua, toaka ki nakiniaipua i'isaeri ti'tijoerio, seesenu ri'riosichi paparaka no'o toakoipua, ki teesa nakiyamekapa pu'kao.

Waikao neea pu'ka no'o uupi tarisa u'pakania no'o ta'pechio, chaanekania:

—Ehpe waanamio Muuuu, ki aaata ahjama suwepori ihsimerimua wa'asi, neeai aaatachioi. Wa'a te'teretoka mochtomeri teemea.

Wa'a chaanesapania oowitiameo, yooma i'isaeri ti'tijoerio, chaanekania waikao:

—Ehpe taawechemi no'oo, no'o oowitiamechi ikitiamea, aamo i'isaeri ti'tijoerichi Eowa Riosichi tiame wa'achi tiame ikiniamepua amochioi, ma'chiamé naania tiame wa'a teetoamepua amochio, ahkasi wahka ihtoriachisiopua. Wahka ihtoriachi taawechi asisopua, kihta yawichieka ohjoemeri, i'isaeri ti'tjoeria, Eowa Riosioio eemea, kihta oowewari oowewaka mochtomeripua, waikamio; aaataai waika taawechemio ihtaot ri'riosiwao, kiisi ihta oowewari oowewaka mochtomeripua, ihtaot tehte tepawetiameo, kiisi iinuemeri eemea waikamio, Eowa Riosi aamo paparawiaméchio. Pu'ka taawechemioioo, Eowa Riosi ne'neseriosiaio, ki teeremerpua, piirípioi. Waika taawechemio ki ku'itapisi paaumparisi ehpesi neipamio, i'isaeri ti'tjoeria, eenechi Eowa Riosichi eenepameripua, ahjachi paparapakaopua. Waikamiopua, te'ta pichiwari yawichikamera, weruma iyorika mochtomeripua. Puuuu, ehkoriai yawichi Raawitaruchi tijoeturisiwachi, naawakame enemerpua, te'ta Eowa Riosi na'nayewaturae enamio tuutiamekamera enemerpua.

(Oosea Iyoteria 5:1-4)

Neeea pu'ka Eowa Riosi ne'neseriosio, chaanekania pu'kao:
 —Aamoo kiisi kaaweruma noonowiriawichioo, epeche
 kokosa teeremeripua amochio, tísia se'wika masitekamekapa
 ti'tijoerio, ahpo iikae Eowa Riosichi paparanariameo, sewina
 erapateriamekapaoopua wa'inekao, ri'riosi netetiamechikamera,
 paparatesipakaopua. Nape wa'a aamo noonowirioiopua Eowa
 Riosia aamo chaaniamepua, aamo isaeri ti'tijoerio pehji eee
 cheeka: “Tísia aamo kaawe yoranariame neeea, nape ka'chi
 ikime e'rame neeea, aamoo ki teewenariamekopa tatakorikao.”

(Oosea Iyoteria 6:11; 7:1; 9:17)

Ehpeonia aamo Uura kawiyanakamera ohjoeme i'isaerio,
 ehpeo aamo chaaniamenia:

—Ehpe eeme i'wa Uura kawiyana Isaeri weeechi
 ohjoemea, ki tehpe simiyachi i'wa ohjoemiitopua.
 Eemea seenu weeechi mochitepuawiitopua, aamo
 tatana ahjamaopua aamo ojochiwaopua tiamé. Wa'a
 mochitepuachio eemea, ahkaoi mochiwachiami
 mo'mochitomeripua, wewekakame ohjoamechitia.

(Oosea Iyoteria 11:5-7)

'Eowa Riosia aamo chaaniamepua tiameo: “Aasiria ti'tijoeri
 ya'yawichia, aamo mochiteniachi ya'yawitumeripua. Wa'a
 ikimeri eemea, kiisi noochi e'enaka paparanarekapa. Pukaepa
 nee iintomapua Aasiria ti'tijoeri amochi uhjurakao, aamo
 chapisapa pe'pereso ahpo mochiwachi i'tomichioopua, yooma
 aamo na'atakesaopua weewachio. Yooma pu'ka wa'a tiame aamo
 ikitema neeea, aamoo noochio kiisi ka'kaweruma enepanareriopa,
 noochikamera e'enakaopua no'okamera te'ta yoorewemiao.”

(Oosea Iyoteria 14:1-8)

'Nape aamo wa'a Aasiria i'toteriamekaipua Eowa Riosia,
 aamoo ahpo aamo cheriwemio nane'rejeriamepua, aamo

ahpo cheriwejera itanesoo. Pukaepa eemea wa'a Aasiria mochtenioio, eee chaachapaka nayewemeripua Eowa Riosio: “Paamira, no'o cheriwemitiamua wa'a tiioio, no'o tesiwa e'rejeriame neeea, no'o kiisi kaawe iintorioio; neeea no'oo, no'o weewachi no'ramichio toijeramepua, no'oo te'ta no'o ohjorerachio; no'o weewachi ohjoretessoo eenechioo, tísia aamo kaawe ihsiam e'remania waikao, te'ta kaaweruma aamo nayewakaopua neeéa, tísia aamokamera te'ta yoorekaopua. I'ka Aasiria yawichioopua, ka'chitia taawechi taamo nonorapunio maayame neeea, taamo puhjekaopua taamo chapitiamechitia mochtiaio; taamoe wa'apio ka'chitia taawechi newika taamo nonoramio tiameko e'ramenia, taamo weewachi ohjoremiaopua eenechioo. Ki paparanariame neeepa seesenu ri'riosichio, muuuchekamerapua wa'asi te'ta no'o ahjachi paparanarewaa, ki'te wa'asi piirechi te'ta Riosia, muuuchekamerapua te'ta taamo nakiyamea.”

Wa'ache chaachapasaakamera eemea, newitepuame eemea, Eowa Riosieo. Wa'a aamo chaaniame Eowa Riosia.

Aamosi Eowa Riosi nayewatura

(Aamosi Iyotaperi 1:1—2:6)

89 Nee Eamosi teewaemea^q, po'wa tepuyamera neeea Uura weechi, Weereni mochiwachi waapi ohjoeme. Piie taawechio Eowa Riosia, no'o ahpo nayewatumeri enemichio uukapua, yooma i'isaeri ti'tijoerio, ahpo tuuyenura chaanemichioopua pu'kao, yomatiam isaeri weechi mochikameopua, Uura weechi mochikameoopua tiame. Eowa Riosi no'o nayewenureka uhjuriaa, eee chiiamepua:

—Yomachi seesenu weechi aamo norikame ohjoemeo, kokosama neeea pu'kao, aamo no'o ijinuwa iintapariao, tísia aamo na'ara yooramekopua pu'kao. Pukaepa kokosamania yooma pu'ka ti'tijoerio: Siiria weechi ohjoemeo, i'iristeo ti'tijoerioopua tiame ahpo weewachi mochikame, Raamahko mochiwachi ohjoeme, Kaasa weechi ohjoeme, Tiironi mochiwachi ohjoeme, Eeroni weechi ohjoeme, Aamoni

^q 89:1 Aamosikoi iyoteria ihji iyotaperi.

weeichi ohjoeme, Mooa weeichi ohjoemeopua tiame. Nape eemeai ki se'wi tiamepua no'o kokosamiao, kiisi natakepamekapa neea aamoo, tísia tatakorika mochitoriameo. Pukaepa eemea, ka'te no'o u'yepamitiapua ihtaoi oowewario, pu'ka oowewario no'oo, kiisi kaawe e'raka tetewimerikoopua pu'kao. Ka'te no'o kaawe e'rewa wikatamitiapua, kiisi keepunariamena ihtaoi amochi eename, no'o kaawe erapatewao, wa'a tiame no'o wiikiai eemea, kiisi no'o iyorika chaachapamekopa.

(Aamosi Iyotaperi 5:20-27; 6:14)

'Kiisi teewesaa eemea tatakorikao, pirenachi weeichi i'topuamepua pe'péreso, pu'ka seenu weeecho, wa'a yawichi nuurewara yorakiame enemichiopua. Yomatiamae aamo weewachio waikao, yomatiamae tísia na'atatiame itipimeripua.

(Aamosi Iyotaperi 9:11-12)

'Nape yooma wa'a tiame ikitioopua eenechio, neipami ki ku'itapisi paamuparichiamioo, puuu aamo ojochiwa ti'tijoeria, noochi paparameripua, Raawitaru yawichi yasariochitiaopua taawechiamio. Ihji no'o aamo kokosamiaa, yomatiamae weeichi mochikame nane'remichiopua puuuu, no'okamerachi paparaka mochitomichiopua, no'okamera kaaweruma nayewakao.

Wa'a chiiame Eowa Riosia aamo i'isaeri ti'tijoerioopua, noochi aamo nayewekao.

I'isaeri Aasiria weeichi i'toretia

(Ooka Ya'yawichi Iyotaperi 17:5-6)

90 Saamaria i'isaeri i'totioiopua Aasiria yawichieo, neepechi Uuria teewaeme' iyotesiamepua Eowa Riosi teetowaopua i'isaeri ti'tijoeri ikitesiao. Wa'a ikika chi'ripaka i'isaeriaa, ookapi wa'api itipikapua Saamaria weeecho.

˚90:1 Uuriapechikoi iyotesirio maaeniamae i'ka iyoterio.

(Ooka Ya'yawichi Iyotaperi 17:24-41)

Neipatakirio Aasiria yawichia, seesenu ti'tijoeri ohjoremichio u'pariaipua Saamaria weechio. Ihji ti'tijoeria Wawironia weechi e'enakame eneriamepua, wahjachia sewinachiami seesenu ti'tijoeri upatiame tiame. Nape pukeri ohjorepoiopua Saamaria weechio, Eowa Riosia ki apochi paparamekopa pu'kao, ma'mawiya uhjureriamepua Saamaria weechio, wa'a e'enaka ko'komichiopua pu'kao. Waikao seesenu weechi o'inia wa'a upatiamea Saamaria ohjoemichioo, ki pepeniamekapa puuu wa'a weechi mochikame yooraka mochiniameo, Eowa Riosi oowewari oowewaniameopua, Aasiria kahtiamechi yawichi e'enariamekapua. Pukachi yawichi e'enakaopua, chaachapariamepua: "Saamaria mochiriame riosiwaraa, kiisi taamo pepeniamekopapua pu'ka riosi yoorekao, ma'mawiya taamo uhjureriapua wa'a Saamariaopua, taamo ko'komichioopua, ahpo taamo kokosarichitiao." Wa'a chaachapakopa pu'kao, Aasiria yawichia waikao, no'oo, ookapi i'isaeri ne'neseriosi ahjamao, eenechi taamo nonorapukapua, Saamaria weechi taamo pe'pereso chapisa, uparetiachi. Waikao teemea Saamaria ajasisaapa, wa'a upatiame ohjoremichio seesenu ti'tijoerio, o'ineka teemea Eowa Riosi iyoriwa masitekao.

Nape yooma puuu seesenu ti'tijoeria, yooma pipiripi pirenaturia, ahpo wa'api ri'riosis iinueme eneriapua, puuu seesenu ti'tijoeria, i'isaeri Eowa Riosi tepaweteriachi, ajawariamekapua ahpo ri'riosiwao, yomachi Saamaria ti'tiopachiamiopua. Waikaopua wa'a nanapawika kookoseriamekapua, animari ko'isa ahpo ri'riosiwawichioo. Wa'a nokakaopua ahkasioi, ahpo tatanaoi ko'isa, kookoseriamekapua ahpo ri'riosiwawichioo.

Wa'a nokaka ahpo ri'riosiwa iyorikao, Riosi Eowawichio kookoseriame eneriapua tiame, itapiti animari ko'isao. Wa'api nokaka mochitoamepua, ahkasi ehpe taawechemioi, puuu tatanaraa ahkasi ehpesi ojochiwasikameapua tiame.

Isaia Eowa Riosi nayewatura

(Isaia Iyoteria 1:1-2)

91 Nee Isaia tewaniamea, Eowa Riosie utiamepua ahpo chiia nayewatumichioo, Uura weechi

ti'tijoeriopua. Eowa Riosio no'o ahpo nayewatura weerarioio, ihji ya'yawichikoikapua: Uusia, Ootami, Aakasi, Seekia tiame. Yooma i'ka pipiripi yawichituriachisio, Eowa Riosi no'o chaanesiamekapua no'o nayewatumichioo, pu'ka taawechiami mochikame ti'tijoerio.

(Isaia Iyoteria 1:3-6)

Piie taaweo Eowa Riosia, no'o chaanenurakapua ti'tijoerio:

—Eemekamerapua no'o tatanaa, no'oo aamo neesetokache yasitoameraa, nape eemea wa'a tiioiopua amochio, kiisi no'o yooreka mochitonariamepua. Inataka ne'nemitapua oisio, puuua ahpo teekoo machika tetewamepua, uuruaiio, machiyamepua ahpo teekoe koi'tera ko'rerachi, nape eemea no'okamerakoipua aamo te'ta neesetoameo, kiisi no'o machika tetewamepua, no'oo kiisikoio no'o pahteka mochitoamepua. Eemea tatakoriamera yooraka mochitonariamepua, no'oo aamo te'ta Riosiwao, kiisi noochi inataka mochitoamepua, noochio eemea oowera natakepamepua.

(Isaia Iyoteria 1:11-13)

Piirechi taawechiamiopua Eowa Riosia, i'ka no'o chaanenurekapua ti'tijoerio:

—Eeme i'isaériiii, ¿ihtananawichio kaawekonapua aamo oowewari no'o u'yepaapua ki ookapio? Oowera kihtawichio kaawekamepua. Eemea ohso kaawe ka'te no'o u'yepamitia wa'asi no'o oowewario, eeme no'o oowewiaa kihtawichio kaawekamepua, ki aamo toinariame enesóopua aamo tatakorinarewao.

(Isaia Iyoteria 1:18-31)

'Eemea ohso kaaweo, noochikamera e'enapuapua. Pichiwa noochi paparanareka e'enasoo, aamoo piipatemia, yooma aamo tatakoriio. Neeea, ki ookapikoi aamo tatakoriiaoo, yooma aamo cheriwemachenia, aamo

kaawerumakamera enepatekao, no'o kaawerumari amochi yahchepaka.

'Nape ki no'o e'weka aamo toinaresoo aamo tatakoriao, amochi e'enama aamo no'o uhjurariaa seepurawaa, aamooopua ko'ímia.

'Nape yooma toinarepakameopua ahpo tatakorika mochitao, noochi e'enaka noochi paparakameoopua, newipatemania pu'kao; nape wa'api aamo te'teretsoopua tatakorikao, mukimerimua, ki no'oe cheriwewa itakamekapa.

(Isaia Iyoteria 2:1-4)

Piirechi simiyachioopua Eowa Riosia, i'ka no'o tuuyenurakapua Uura weechi mochikameo, ihtana ikimerikopua Eerusareni muuwarichioopua:

—Kajuyachi tawechiamio, Eerusareni enema epeche weruma tiameraa muuwari, no'o tiopaai yooma wehjoarichi mo'ora enemeripua mochiwari. Muuwaeme ti'tijoeri e'enameripua, yomachi wehjoarichi ohjoeme, puuuu chaachapameripua: “Nahpe Eerusareni, i'isaeri tioparachio, Eowa Riosi chiia keepumia. Wa'a apoe taamo masitemeripua Eowa Riosia, aachin teeka taamo mochtomerikoopua ahpo kaaweruma poowewarichi te'teretowao.”

Wa'a chaachapameripua wa'a Eerusareni e'enakamea, apoe Eowa Riosi ihsimerikopua, Eerusareni yawichitukao. Puuu apochi nasiwaka mochtioniamea, kajumeripua wa'asi, ki nasiwapuamekopua wa'asi.

(Isaia Iyoteria 2:6-21)

Neeea pu'ka Uura weechi ohjoemeo, chaanekania tiameo:

—jAa eeme yomatiamé i'isaeri, Aakowochisi o'inia tijoetusiriame!, Eowa Riosia aamo toakamepua, aamoo ri'riosichikamera paparariopa, apochiopua ka'i. Pu'ka taawechiami enasooopua Eowa Riosio aamo kokosamiao, kiisi newimeri eemea Eowa Riosi kokosarichio, teesochiami ahka ichipukaio. Kiisi newimeri eemea pu'ka taawechio, kiisi kaawe noonowikamekapa eemea Eowa Riosichio, kiisi e'wekaopua taamo te'ta Paamirachio.

(Isaia Iyoteria 4:2-6)

Nape yooma Eowa Riosie apochi katewetiamē, ti'tijoe ooweruopua tiameo, ahpo ki ka'karuma nokariao, asimitepua piie taaweo, waika taawechi ki kokosatiamea Eowa Riosieo, puuuche yomatiamē Eowa Riosichi paparaka mochtomeripua wa'asi, tisiwa kaawerumara Eowa Riosia, chaachapamapua.

(Isaia Iyoteria 6:1-13)

Uusia yawichi mukuriachi paaumparichio, Eowa Riosia no'o ahpo tetewiteka no'o nayewekapua. Eowa Riosia ahpo no'o tetewitewachio, i'ka no'o tetewitekapua. Neeea Eowa Riosio, kai waapi te'pa tewekachi yawichi yasirachio, kahtiamē tetewakania. Puuu yawichi yasiraa ki nu'uti peenia tiamekapua. Ihji ki e'nekuma wakiraraa, pochikame kahtiapua tiopachi yooreminao. Wa'a Eowa Riosi kahtiachi norikameo, itapiti tewekachi ohjoeme ahjari ohjoamekapua wa'a yooreminao, anasaweka; yooma puuu pipiripi ahjaria, puhsani aanaemekapua; ooka ahpo aana ajakameeopua, ahpo nanariwa to'petoka ohjoamekapua; ookachi ahpo aanaeopua, tarachi ahpo to'peka ohjoamekapua; wahjachi ooka naasipa ajakameeopua aanaeo, anasaweka ohjoamekapua poojaka. Puuuu norikame poojachuka ku'rikao, chaachapapua Eowa Riosi wiikekao:

—Eowa Apoe Riosi Paamiraa, te'ta kaawerumarache puuuu; puuuu ahpo weruma tiariraeo yomachisi wehjoarichio, pochikame kahtiamēpua.

Pu'ka ahjari aanaeme wikatoioopua, tiopa otonaraa, chachapia noonoiikapua; wa'a noonoiioipua tiopachi otonarao, tiopachi yooreminao, mooriwa apoche pochiyapua. Waikaonia wa'a ikiyopa wa'ao, cheeka sisinakania: “;Áai neeea, mukimerapua tatakoriemekapa neeea, yomatiamē wahjachitia! Neeea mukimeripua, kiisi piipakamekaionia Eowa Riosieo, nooe pusie tetewamekapaopua, pu'ka Te'ta Yomatiamē aampa Tiameopua, ahpo utewari tiiaeopua.”

Waikao piiripi puuu ahjari aanaemea, noochi eenakapua, Eowa Riosi tepawetiachi ihsawi uusa, tajayame i'toka. Puuua pu'ka ihsawie no'o chu'wachi ihchepatekaioo, no'o chaanekapua: "I'ka ihsawie amochi chu'wachi ihchepateriaeo, yomatiamе aamo tatakori iintoriaa, choatiame itipiamepua wa'asi, te'ta piipakame."

Pu'ka wa'apichio tiameo, yawichi yasirachi kahtiamеopua Apoe Paamirao, cheechaniame inamukania:

—¿Aatanakamera uhjuratane no'o chiiao, weeechi ti'tijoerichi nayewatumichioo?

Waikao neeea nehjiakapua:

—I'wane weerine, no'okamera uhjurapuapua.

Waikao Eowa Eowa Riosia, no'o chaanekapua:

—E'esa naajúu, aamokamera uhjuramane. Waikao muuua, muuukamera siimitiamua no'o i'tochewa i'tokao, i'ka no'o amochi chiia tuuyemiao, ti'tijoeo ooweruopua tiamé, ihjia eee chiameo: "Eemea kaawe inamuamepua inamuaо no'o aamo kaawe chaaniao, nape eemea kiisi no'o e'wenariamepua no'oo kaawekamera aamo chaaniao; eemea ma'chiamе tetewamepua no'o chiiao, nape kiisi toinareka mochitoamepua aamo kiisi kaaweruma nokariao. Wa'a te'teriapa eemea tisiwa peewaamepua iikachio, pukaepa eemea kiisi no'o e'weka mochitonariamepua; eemea ma'chiamе tetewipua no'o chiiao, oowera no'o inamuamepua kihta toakaopua aamo ki ka'karuma nokayao.

'Nee Eowa Riosia pu'ka no'o amochi chiia keepumerio, wa'a te'teriopa pu'kao, wa'a ahpo te'terewachi toimania pehjo, pu'kao ki kaawe nokiwao, ahpo iikachi peewanakamekopao, ahkasi ahpo kaaweruma pahtewarichi ne'nepachisi, pu'kao noochi e'enamiachisi ahpo ki kaawe noonowiriaopua ahpo cheriwepuawichioopua, ki kaawerumachio newipatekáo."

Nee Isaiiaa waikao iinatukekapua Eowa Riosio, eee cheeka:

—Nape Paamira, ¿ahkasi achinitio amochi e'enamerijuarepua aamo ahpo cheriwepua itanemiaoо, ahpo kiisi kaawe nokariaopua?

Waikao Eowa Paamiraa cheeka no'o nehjiakapua:

—Kiisi toimeripua ahpo ki kaawe nokayao, ahkasi yomatiamе ahpo mu'muwari pihtunatioopa; ahkasi ahpo

weewaoiopua yomatiamе poiyame itipiriamekopa, ooruchi, kiisikooi ti'tjoerieme; ahkasi seesenu e'enakame ti'tjoerieo no'o i'totewasi ahpo weewachi. Nape pu'ka wa'a no'o iintosoopua neipamio, ookapi wa'api no'o i'toria seesenu weeechio, eenechi e'enatemania ahpo ohjoreriachio, no'o ijinuwa ti'tjoeria kuuu tehpunatiame kutemoriraka ikimeripua, eenechi uuyakamechitiao. Wa'asa teeremeri no'o ijinuwa ti'tjoeria. Waika taawechiami pu'ka wa'a ikitioopua, eenechi puuu kutemorichi uuyakamechitia ijikikamea, noochi e'eneripua noochi paparamiao, puuu no'o ijinuwa i'isaeria, yooma toisaopua ahpo ki ka'karuma nokariao.

(Isaia Iyoteria 7:1-16)

Aakasi tewaniame yawichikoio Uura weeechio, Siiria yawichia, Isaeri kawiyana weeechi yawichia tiame, ahpo pirenatusaapua ahpo soontarowarao, Eerusareni muuwari pihtunamia e'enamio erakoriaipua. Nape Eowa Riosia ke'chu wa'a noonoinioiopua, Aakasi yawichichio no'o uhjurakapua ki majanuremichiopua, kihta noonoimioi erakoamekopua puuu ooka ya'yawichi seepurawa pirenatukameo. Neeea waikao Aakasi yawichichi simikania, eee chiia Eowa Riosi chanimia pu'kao:

—Eee aamo chaanena Eowa Riosia: “Ka'te mahjamua, Aakasi. Na'pa puuu ya'yawichiaa, kihta amochi nasiwasimerikai erakoamepua, puuu ooka ya'yawichituwao paika weerewa mariki paamuparisiopua, kiteremerikopapua. Nape muuua yooma aamo i'isaerimao, kiisi no'o iyorika mochtosoo, amochi tiame wa'achi ikitemania no'o ki nu'uti kokosari wicheitania amochioi, aamo yomatiamе yawichituwaopua tiameo, yomatiamе pihtunatiame itipitemania.” Wa'a chaanesapaonia, chaanekapua Aakasio: —Eowa Riosia ahpo cheeria pichiwatawaa ihji enemeripua: “Aaata oowitiamea piiripi temari kuita no'o taanaetemeria, Emanueri tewapuamepua. Puuu teewaraa, “Eowa Riosia taamo ahjamapua”, chaniwamepua, no'oe aamo pejanawaka ku'isika newitopuame, pu'ka ooka ya'yawichi aamo seepurawachio. Ihji no'o ku'iwaria, ke'chu pu'ka temari inatapaka nayeioio o'inemania, aamo seepurawachi

kokosasika newitosikao.” Waikao yooma wa'a tiame ikitiopa Eowa cheeriao, nane'remamua pichiwa machenariamekopua, enerio no'o aamo chaanemichio uhjureretiaa.

(Isaia Iyoteria 7:17-20)

'Nape Eowa Riosia no'o chaanekapua tiameo, kiiya yomatiamе Uura weeechi i'isaerio kiisi apochikamera te'ta paparaka mochtomerikopua pu'kao, ki mehka neipamio tísia kokosa yoramachemio tuukapua, Aasiria te'ta yawichi soontarowarae. Puuu ki ookapi muuwaeme soontarowaraa, taamo weewachi e'enamapua taamo echaria yooma ko'konemia, puuua taamo panijuwari taamo echariaopua, yooma taamo pihtunakemio tuuyamepua, yooma taamo puhkuekao ko'ikemio tuuyamepua, po'wao, wakasio, chiiwaopua tiameo; taamooiopua ki ookapi taamo chapisao, ahpo weewachi taamo i'tomo tiapua.

(Isaia Iyoteria 9:1-2)

Eowa Riosia waikami piirechi taawechemio, no'o chaanenurakapua ti'tijoerio, itapiti simiyame ikimerio, eee cheeka:

—Wahka ihtoriachio, ki wa'api teeremerikoopua tukapario, Sauroni weeechio, na'ara nokiwameopua, Nehtari weeechio; Apoe Eowa Riosia ahkasi tiiaicheopua, ahpo te'ta peenia tiarie pochiwametipua pa'wesuwechi pooweo, paonamina Oorani akichioipua, Arirea weeechi ki isaeri ti'tijoeri ohjoekachioipua tiameo. Puuu tukaparichi ohjoame mochiwaria, puuua ki teesa tiame taajenari tetewimeripua; puuu wahjiparichichitia tukaparichi ohjoemea, ki teesa tiame uutapariwa tetewimeripua wa'ao, apoe Eowa Riosie Uutiame enasoopua wa'ao.

(Isaia Iyoteria 9:6-7)

'Puuu Eowa Riosie Uutiamea temari naawaka weripasaapapua, taamo kaawe teeremeriwichio iintomeripua. Puuua tiameo yooma weeechi yawichituwa

kajusooapa, puuuche yomatiamе wehjoarichi te'ta yawichi itipimerichepua, weemera wehjoarichio. Puuu teewaraa ki ookapi teewaeme enemeripua, eee tiamechitia: Tísia Nakika Teteiwame, Kaaweruma Tuuyamera, Riosi Tísia Utewarieme, Ki Wahjiamesi No'no, Ta'iria Mochipua Yawichiwara. Puuuu, taamo ehkoriaamio Raawitaru utewaerechitia, yawichitumeripua; pu'kachepa yawichitumeri puuuu ki wahjiamesi, te'ta kaawerumache teetoka, ki aata epeche tetewikaopua aataoi.

(Isaia Iyoteria 11:1-9)

'Pu'ka Te'ta Yawichi enameri wahka taaweche tiameo, Eowa Riosi Riosiwaria aata Isai tijoe tijoetusiwachi naawakamechi yasipameripua, puuu Isaia, ehkoriaami Raawi yawichi noonora eneriamepua. Pu'ka waikami aata Yawichitumerio Eowa Riosia, te'ta peenewari kiameripua, ki nu'uti utewari tiame. Puuuu ki taamochitia tetewame enemeripua ti'tijoeri inatarichio, ihjia ti'tijoeri iikarachioiopua tetewame enemeripua erakoao. Ihjia ahpo weemera wehjoarchio ahpo yawichitumiachio, pirena ohjoekaipua sapooria, po'wa tatanara ahjamao, ka'chi yorameripua; mawiyaa chiiwa ahjama ahpo chokichi te'tioiopua kokochikao, ka'chi yorameripua konarewa e'rarieo; weeseroa, mawiyaa, ihta animari ma'masotatiamea tiame, kaawe pirena ohjoka ohjoemeripua, ahkasi aata nu'uti kuitaai, kajumeripua pu'ka neesetokao. Wakasia oorai ahjama pirena ohjoaio to'iwe i'yakokao, ka'chi ikimeripua, puuu na'pa tatanaraaio pirena kokochiaio, kihta ahpo a'chi yorameripua; oorai paaa ko'i'meripua tiame oisichitia. Na'arariaio, kihta na'arari iintumeripua waikamio, yomachi wehjoarichi pochiriamekopapua, Eowa Riosie cheriwetiamecheo, Eowa Riosio kaaweruma erakowache te'tereniopao, pa'weo neeroie kemaka po'yachitia, mo'poraka tiameopua, Eowa Riosie kaawerumaepua.

(Isaia Iyoteria 35:5-6)

'Ki mamachiriamea ma'chirepameripua; nakapiai inamumeripua; tu'ikamea niinipameripua maajoichitia;

ni'nioi wikatameripua. Yooma i'ka iintomeri, Apoe Eowa Riosia, te'ta taamo Paamira.

(*Isaia Iyoteria 36—37*)

Oosa mariki naao paaumparichio Esekia taamo yawichikoiopua taamo i'isaeri Uura weeechio, Aasiria weeechi yawichia Seenakerí tewaniamea, tamochi i'isaerichi nasiwasikaopua, tamochi yomatiamé nasiwasika newitokapua ki kaawe neesetowaeme mo'mochiwachiamio. Wa'a ikisaopua Aasiria yawichia Seenakerí tewaniamea, taamo Esekia yawichiwachi uhureriamekapua ahpo so'sontarowao, yomatiamé Eerusarenichi nasiwasika pihtunamio tuukaopua. Waikao Eerusareni ajasisaapa Seenakerí sootarowara kapitairaa, Seenakerí yawichio eee chiio tuuwa uhjureriamepua Esekia yawichi chaanepuao:

—¿Ihtanachi te'ta aamo oisa e'ramemua ki aamo newitopuameo?, Eejito yawichia kiisiki aamo ku'imeripua wa'asio. Aamo Eowa Riosiwachi oisa e'roio, puukaio kiisi aamo newipateme tiamepua no'o utewari tiiaopua, ki nu'uti yawichikopa no'oo, Aasiria weeechio.

Waikao Esekia yawichia, wa'a tiame inamukapaopua, tísia yuuwesiri kokorepakaopua ahpo wisasoriwa chuhchao, panisuka si'panariamepua; wa'a iintosaapa wisasori soosoame chuchasaopua, Eowa Riosi tioparachi eenariamepua Eowa Riosi ahjama nayewamia, ahpo ikiya tuuyeka. No'o Isaiao tiameopua Esekia yawichia, aaata kooria no'o uhjureriapua ahpo ikiya tuuyemichio, Seenakerí yawichie ahpo mamajochania.

Waikao neeeai Eowa Riosichi nayewakoiopua tísia taamo mamajochania tuuyao, Eowa Riosia aasiria yawichi soontarowaraopua nonorapukapua, pu'ka ahpo wa'api aasiria yawichi soontarowara, Riwina tewaniachio, ahjachi nasiwasiretiame nane'reteka, Etiopía weeechi o'inia e'enakame soontaroeopua.

Neipao wa'a noonowisaapua Etiopía soontarowara newitokao, tamochi e'enariamekapua Eerusarenio, Seenakerí yawichi iyotepari Esekia yawichi u'yepakaopua, eee chiame:

—Aamo Riosiwaa aamoo apochi ahjachi eratiamepua Eerusarenio, kiisi newitopuamekopua no'oeo, nape ka'te aamo tooa muuuu, pukae aamo wihkuepuawichioo. Neeea yooma mochiwari no'o newitonareka kahtiao, yomatiame newitokamenia pu'kaopa, ihtaoi riosiwaraapua pu'kao, neesetokamepua. Wa'a tiiachiomua, ¿naakona aamo neesetomio e'ramemua aamo Riosiwao?, nape puuuu kiisi aamo neesetomii wa'a chiiamepua.

Waikao Esekiaa, pu'ka iyojura iyonasaapua Eowa Riosi i'yetoriamepua ne'neteme chiiiao, Eowa ahpo ku'iwa itanemiaopua tiamé, Seenakeríchi nasiwapuao. Nee Isaiiai Eowa Riosi ahjama nayewakania, no'o tetejimari i'isaeri ku'ipamichio, Seenakerí newitopuawichioo. Waikao Eowa Riosia, eee no'o cheenurakapua Esekiao: “Nee Eowa Riosi i'isaeri Riosiwaraa, aamo inamukamepapua, no'oe aamo ku'ipawa no'o itaneriaio, Seenakerí yawichio, newitopuawichioo. Nee Esekia yawichii, Seenakerí soontarowaraa kiisi muitemania aamo Eerusareniwachio, nasiwamiaoo; kiisi toimania ataporie muipupuawichioopua; kiisi toima neeea, pejanajaweeoi muimichioo; itapiti ahjachi muinapuawachioi, kiisi toimania ajawamichioo, yomatiame norikameopua. Nee Apoe aamo Eowa Riosiwaraa, pichiwa wa'a no'o iintomia aamo chaaniamepua.”

Eowa Riosia wa'a cheesapao, aaata ahpo ku'iwari uhjurariamekapua Aasiria soontarowa mochiparichio, puuu Eowa Riosie ku'iwari wa'a aasiria soontarowa mochipariachi uhjuratiamea, piie sientoo aampa naao weerewa mariki mi'miri aasiria soontarowara ko'iriamiemapua. Wa'a ikitiapaopua pu'ka wa'api meereo, yomatiame wa'a kehki wahjipakame ma'chirepariamiemapua. Wa'a ikitiapa Seenakería, piineri no'rariamepua Níniwe ahpo yawichikarichio. Seenakerío ahpo yawichikarichi asirioiopua pu'ka wa'api meereo, ahpo Nihroki rosiwachi paparioopua tiopachio, ooka wa'a e'enaka Seenakerí tatanaraa, ahpo noono me'yariamepua, Aramereki tewaniamea, Sareseri tewaniameapua tiameo. Piirechikamera Seenakerí taanaraa, ahpo noono meritioopua, puuukamera yawichi yasipariapua Aasiria weechio.

(Isaia Iyoteria 38:1-8)

Pu'ka taawechiamio Esekiaa, tísia kokorepariamekapua. Waikao Eowa Riosia no'o Isaiao, ahpo chiia tuuyenurakapua Esekiachio. Waikaonia Esekiachi simikao, eee chaanekania:

—Eowa Riosia eee chiamepua: “Kaawe tuuyesa toipuapua aamo petechi tetejimaio, mukimerikapa muuua wa'asio, ki saumerikapa muuua wa'asio.”

Waikao Esekiaa Eowa Riosi ahpo chaania inamukapao, sa'michimina ku'rika nanariepakao, Eowa Riosichi paparariamepua, tísia ahpo tesiwa ikimia Eowa Riosi naarawekao. Waikao Eowa Riosia, Eeskia wa'a tiame ahpo naarakiame inamukapao, no'o Isaiao eee ahpo chiia no'o chaanenurakapua Eeskiao:

—Neeea aamo inamukamepua aamo naarae no'o naarakiao, tetewakamenia tiameo aamo o'kewatameoio. Wa'a cheeka tesiwa cheeka no'o naaracheriamekopua aamoo, oosa mariki aampa mariki paaumpari aamo ahjatemanía pehji, aamo ahjarichi waminakao.

Waikao nee Isaiaa, echichuna taakara iwakame tusinurasaapua wesosao, aaata Eeskia yawichi kokoriachi chuchenurekania. Waikao pukae i'yowetiacheopua chuhchekao, yachapariamekapua. Waikao Eeskia sausaapa ahpo kokoriao, noochi eenaka no'o iinatukekapua:

—¿Achini teeka naane e'reta neeaa Apoe Eowa Riosio, no'o oosa mariki aampa mariki paaumpari no'o ahjatemiopua pehjió?

Waikao nee Isaiaa, no'o Eowa Paamirachi iinatukesoopua Eeskia naane e'renariao, eee no'o chaanenurakapua Eeskiao:

—Nee, eee teeka pichiwatamania no'oo amochio, oosa mariki aampa mariki paaumpari aamo kiamerikoopua pehjió. Muuua taaa keenakorachi ne'nepuapua. Neeea ekatarío oosa mariki naaniatari to'wetiame tekípumania, pu'ka taaa keenakorachio.

Waikao pu'ka taaa keenakorachi taamo ne'nioipua, puuu taaa ekataríraa, pichiwa oosa mariki naaniatiwa to'wetiamechisi, tekiriamekapua pe'ku ukanao.

(Isaia Iyoteria 40:3-5)

Nape ke'chu puuu Eowa Riosie Uutiame enameri eenoiopua, aaata tijoe taamo ti'tijoerichi naawakame, werisimeripua, wahka ki tijoeekachi ooruchi siinachaniame puuuu, puuuu cheechaniame: “i'Wa'a inisiame Apoe Paamiraapa! Kaaweruma pooe wahjonemitiapua aamo iikachio, yoomahka yooma toaka aamo tatakoriwao; pu'ka tuuyewakamera e'waka mochtitopuapua.” Nee Isaiaa, aamo chaaniamepua, ki tehpe simiyachi Eowa Riosia, taamo uhjureripua, aaata taamo newipatemerio, yooma ti'tijoeri tatakoriraopua puhjeka.

(Isaia Iyoteria 40:6-8)

Piirechi simiyamechi neipao, no'o chaaniame inamukania waikao, tewekachi o'inia, eee cheechaniame:

—i'Sisinapuapua!

Waikao iinatukekania cheechaniameo:

—i'Ihtana sisinatania?

Waikao nayewachaniamea, no'o chaanekapua:

—I'ka sisinamemitiapua ti'tijoeo: “Eemea, to'iweka te'tiamepua, ikanati yaupaka weripasaapa, ikanati wakipame; yooma aamo tisia peenia tiame enepateriaa, ki senepi wa'a teeremeripua tehpe e'rakao, to'iwe seewaraka ikiyamepua tiame, ki tehpe e'rakao. Puuu to'iwea waaropamepua, ahpo seewaraa wakipaka, nape taamo Eowa Riosi chiiia, wa'api tiamepua ki wahjiamesi.”

(Isaia Iyoteria 42:8; 44:6)

Piirechi Apoe Paamira Riosia, chaanipua: “Eowa neea, wa'a tiame no'o teewaa. Ki aaata reesisea neea, noochitia iyoriame iinuemichiopua; pukaepa ki reesisea neea, ri'riosikamera paparapuawichioo. Ki'tepua wa'asi piirechi Riosia, neeche puuuu. Piirechi epeche te'ta Riosio ki noochitia, ki inamuamenia ahkaoi, wa'a tiachio neecheepua aamo Riosiwaa.”

(Isaia Iyoteria 44:9-20)

No'o Isaiiao, Eowa Riosia iintokamepua no'o pahtetekao, i'ka eee cheeka no'o masitemichiopua ti'tijoerio: "Puuu tijoe ri'riosi neteka mochikamea, kihtawichio kaawe puuuu. Puuu ri'riosia te'ta peeniataiao, kihta iintomeripua kaawerumao. Puuu pu'ka ri'riosirewa neteyamea, aapoe wa'api nane'riamepua, ki ma'chiriamekopua pu'kao, nakapikopua pu'kao, kihta inamuame. Pukaepa puuuu, tísia suuwe erakomeriai tiame puuuu, aapoe nokayamekapapua pu'ka ri'riosiwa netekao. Sisiyoki chonaka itapiti neteyamea, siinserie tekipanamepua, ihsawichi taipachesika chonisika, resipaka neteka ahpo ramaka utewarie. Puuuu utewaeme tekipanaka resipakaopua, chorowapamepua, paramupamepua tiameo, ahkasioipua resipakao, mukipaniamesi ihsiamepua. Nape yooma ihjia iintoriaa tísia tekipanakaio, kihtawichio kaawekamepua.

'Ma're sipaka itapiti neteyameai, keenutarie kehchumasaapua ahpo netemiao, pu'ka ma'reeo tijoeka tiame riosi netesaopua, ahpo ta'pechi i'toamepua, ahjachi paparamia.

'Aata tijoelai ahpo ta'pechiwichio kuuu kaisaoipua, pu'ka wa'api kuuu uusao, ahpo ri'riosiwa netesaopua, ahjachi paparamepua chopokorieka weripekao. Puuuu pu'ka wa'api kuuu uusa na'yarepua tatapamiao, kooame wasipaterepua tiame ahjaeo. Waikaopua pu'ka na'ichi pasutiame posaka ko'kosaapua, ta'iria tatapakao cheerepua: 'Tísia kaawe tajayame ihji kuuuu, tísia kaawe taipatenapua kaarioi.' Waikaopua na'ipuame kuuu, ahpo riosiwa enepateriao, chopokorieka weripakaopua pu'kao chaanenapua: 'Muuu no'o riosiwa, no'o ku'imitiapua.'

'Puuu tijoela wa'a iintokapua, kiisi ijinatamepua, pu'ka riosio ahpo na'yae wa'api enepateriapa, pu'ka wa'api kuuue ahpo neteria chopokorieka weripekapa iyorika. Ihji tijoe wa'a iintorepua, ahpo ki kaaweruma inatarie, to'peniapa ahpo kaaweruma inatario. Wa'a nokayamea wa'a erakokao, kiisi newipatepuamepua Eowa Riosieo, tatakorira

cheriwakaopua. Puuuu wa'a nokayamea tijoe, oowera ahpo wa'api wihkuiámepua.”

Yooma wa'a tiame no'o pahteriaio, Eowa Riosi apoe iintokamepua pu'kao.

(Isaia Iyoteria 52:13—53:12)

Apoe Eowa Riosi ihsikapua tiame no'o Isaiaio, pu'ka Eowa Riosie Uutiame simiyamechi enamerio, i'ka no'o nane'retekaopua, ti'tijoeri masitemichioo; wahka ihtoriachi no'o ne'netekao, eee no'o chaaneka Eowa Riosia:

—Muuwaeme ti'tjoeria tahpitika e'raka tetewimeripua pu'ka Eowa Riosi Seekaerewa enameriopua, tísia na'atetiopua nanarirao, aaataoi ki wa'a yoraniamechitiaopua ti'tjoerio. Waika taawechiami ti'tjoeria tetewimapua pu'kao tetewao, nape tísia iinya yoratiame tetewimeri puuuu nanarirao, kiisi ne'ne tiame; ki nu'uti kokosa saekameka teeremeri puuuu, pu'kao ti'tjoeria tahpitikatia aiwakame tiioapaopua, ki ne'neme erapakaopua, ukana ajapamapua.

'Nape wa'a tiame tetewitiamea pukachio, taamo kaawewichio enemeri puuuu, yooma ihta taamo aiwaka mochitoaopua, taamo tatakori natetepuamewichioopua, itapiti kokoreniamechitiaopua, itapiti taamo yuuwesika mochitoaopua. Ti'tjoeria Eowa Riosi ihsio kokosaka chaachapameripua, nape apoeopua, taamo kokosapua aiwaka wa'a teeremeri puuuu, taamo kiisi kaawe nokaria nateteka teeremeri puuuu, taamoo ki e'wamekopua Eowa Eowa Riosi chiiio. Yooma teemea poanatokamepua Eowa Riosi pooerachio; yooma teemea, poanachi taamo e'rakamera yooraka mochitonariame teemea, nape Eowa Riosia wa'a te'terenarioiopua taamoo, taamo apochi upanariamekapaopua, apochi iintapakapua taamo tatakoririao, taamo newipatemeripua. Na'ara yorapuame puuuu na'ara chaanekao; na'ara chaaneniaipua wepakao, ihchi itipimeripua. Po'wachitia ahpo meripuachi i'totiaio, kihta nanarakame puuuu, po'wa poasikira sikiniamechitiao, kihta naaramechitia.

'Puuu kihta ki kaaweruma iintorioiopua, kiisi aaataeoio, kaawe iintorio tuupuamepua, aaataeoioopua pu'kao, kiisi

nehpupapuamepua. Ihjia tísia wepaka tísia aiwatesaopua, meripuamepua. Nape pu'ka me'yakamea, aataai ki nane'remeripua, yomatiame ahpo tatakoria nateteka wa'a yoratiamekoopua, tísia kokosa yoorakao, yomatiame Eowa Riosi ti'tijoewawichio tatakoriria natetekawichio tiamé. Eowa Riosia taamo tatakoriria nateteka mukimichio uhjuranariapapua pu'kao, toariamepua pu'ka meripuaichio, ka'chitia taawechi tatakorikoipua pu'kao, aataoi ki wisikuekoioopua. Nape neipa taamo ti'tjoeriwichio pejana kiasaapua ahpo ahjario, eenechi ahjasapaapua puuua, ahkasi wahka ihtoriachisi, ahpo tetejimarichi yasitomeripua, ki wahjiamesi. Eenechi oijenasaapa ihji meritiamea, kaawe e'raka tetewimeripua ahpo weechi iintoriao, kurusichi mukukao. Eowa Riosia pu'kao, te'ta nateyamera tiame kiameripua yasitowa, pu'ka ahpo iintoriawichioopua tatakori natetekao. Yoomahka pu'ka me'yakamea tatakoriamechitia tetewikamepua pu'kao, nape puuua te'ta pichiwari iintoriao, nanaarame tatakoriameka nateteka iintokamepua.

(Isaia Iyoteria 55:1-5)

Eowa Riosia no'o Isaiao, i'ka ahpo chiia i'yetonurekapua ti'tjoerio, eee chiame:

—Yooma aata weemera te'ta kaaweruma ahjari mochitonariamea, noochi e'enamitiapua no'o itanemiao, neea waikao kiamapua pu'kao, oowera kihta natetewachi.

'Ka'te tehpe wekate eemea aamo weerewache weemuao; ohso kaawe aamo iikachikamera posaniame i'yapuapua, noochikamera e'enakaopua kooamera, no'o chiia kooame koakakamera, ta'iria te'terepuawichioopua aamoo, aamo iikachio. Yoomahka wa'a aamo te'teresoonia amochi iintomo neea, aamo ehkoriaami o'ochiki Raawio amochi no'o iintokemo tuuria. Pu'ka aamo o'ochikio amochi uhjurementuukamenia tiameo, aata amochi te'ta yawichitumeriopua wahka ihtoriachio. Puuu waikami ihtoriachi yawichitumeriaa, Apoe iintomeripua yomachi weechi masitekaopua, yomatiame noochi simiyameoopua, i'isaeripua ki i'isaeripua tiameo. Puuu ki i'isaeri ti'tjoeria pukae masitetiapaopua

noochi simiyameo, noochi e'enameripua noochi paparamia, pu'ka aaata Enamerio nee iintoriamekopua enatekao.

(Isaia Iyoteria 55:6-9)

'Ehpe wa'api noochi e'enanareka mochikaapa eemea, noochi e'napuapua. Ehpe aamo cheriwejerame enesaa tatakoririao, ikanati noochi e'enaka no'o itanepuapua, aamo no'o cheriwepuawichioopua aamo tatakoririao. Muuu aaata tijoe oowitiamе tiameo, ki kaawe ihsika yasitoame enesaa, toinarepapapua pu'káo. Muuu tatakorika yasitoamea, kaawerumachi sewina erapapuapua wa'ási, no'o te'ta kaawerumara pooerachi eenepaka. Nee aamo Riosiwaa, tísia aamo tesiwa e'reka yasitoamerapua; neea aamo kiisi kaawe iintorio, ahsieme aamo cheriwenariamepua. Puuu ki ka'karumache inataka mochitoamea, ki no'o kaaweruma inatachitia inataka mochitoamepua. No'o kaaweruma inataa ki pu'kachitia, epeche tísia te'pa tiamepua ahkasi tewekachisi asiyame.

(Isaia Iyoteria 55:10-13)

'Nee Eowa Riosi ihsikamepua yu'ki uhjurakao, keepaopua tiame, toomarie aamo yu'kekekaopua, ahkasi yomatiamе echiwachiamiopua neeroi to'wekaopua; wa'a teekao wasachi echaka tekipanameo, iinuemichiopua ihtaoi ko'kometio, iimorioio ahjae echipuameopua eenechio. No'o chiiaa wa'a ikiwameka tiamepua, no'o chiiaa kiisi wehchi wichiyamepua, ikikache itipiame puuu, no'oe tísia nakika mochitotiameopua te'ta ka'karumao.

'Wa'a tiiachipa yooma no'o chiia e'weka mochitoamea, seenu ti'tijoeri weewarachi pe'pereso i'toretioio no'o uhjurariae puuyanania wa'ao. Puuu wa'a no'o puuyanariaa, ka'chitia taawechi ahpo peereso eenechi ahpo i'topua seeweka mochitomeripua wa'asio. Ohso kaawe puuu pe'pereso mochikoi no'o puuyanariaa nehpuakao, noochiche paparaka mochitomeripua waikao, ki aaata piirechi ihta ri'riosirewachi te'terekaopua, ahkasi ki wahjiamesiopua.

(Isaia Iyoteria 61:1-3)

Eowa Riosia no'o Isaiao, no'o pahteteka nane'retekamepua, aaata ahpo Uuria i'ka weeechi ti'tijoeri ahpo uhjurementio, ki ehpesi o'inia uhjurementio e'rario tuuriamepua. Puuuu i'ka wehjoarichi enasaapa, eee cheeka naewameripua: “No'o Noonoo Riosiariraa, noochi kahtiamepua, no'o Noonoo e'raa, no'o iintomichiopua. Apoe no'o Noonoo ihsikamepua no'o weerakao i'ka wehjoarichi no'o uhjurakao i'ka wehjoarichi ti'tijoerichio, i'ka eee tiame no'o iintomichioopua: no'o Noonochi simiyame ka'karuma tuuyewarira tuuyemichioopua, yooma aaata no'o Noonochio, kiisi kaawe te'teriamepua; yooma aaata ihtaai aiwaka yuuwesika mochitoameo, kaawe erapatemichioopua; yooma aaataioopua tísia tatakorie chapitiame mochikameo, na'sonemichioopua pu'kao, tatakoririao; ki mamachiriamepua puichio, ma'chirepatemichioopua pu'kao, tetewíteka; ihta kokoriamepua tiameo, no'o sautemichioopua pu'kaio. No'o Noonoo chaaneka uhjurakamepua tiameo, yooma apochi e'nasooopua apochi e'enenepakao, ahpo ahjama mochimeri enepatemapua pu'kao, ahkasi ki seenampasi. Nape yomatiamé ahpo seepurawaopua, tísia kokosaka aiwatekaopua, kiisi ahpo ahjama mochimeri iintapamapua, kiisi wahjiamési.”

(Isaia Iyoteria 65:17-19)

Eowa Riosia no'o Isaiao eetiame no'o pahtetekaopua, eee chiiapua: “Nee Eowa Riosia wahkami ihtoriachi i'ka teweka weeeopua tiameo, kajuka kiterepatesaonia pu'kao, na'pa pu'kao eenechi weemera iintapamania. Puuu naayachi ihtoriachi o'inia teerekamea, kihta itipitemerinia pu'kao, aaataai kihta inatepaka mochitomapua pu'kao, weemera wehjoarichi no'o ahjama mochitoamea. Tísia kaawe erakomitia eemea, ehpiami taawechi noochi te'teretoka mochitoamea, no'oo weemera wehjoari enepatemerikopa eenechio, wahka ihtoriwachioopua, yomatiamé no'o ijinuwa ahjama mochipuachioopua. Neeei, wa'achitia tísia kaawe

eratoka yasitoamenia yomatiamé no'o ijinuwa ahjamao. Wa'a mochikao no'o ijinuwaa, kihta ko'koame yekimeripua, kihta yuuwesimeripua wa'ao, kihta teeremeripua naaraniamé tiamé, itapiti kokosa tiame aiwaniaméopua.”

Miikea Eowa Riosi nayewatura

(Miikea Iyoteria 1:1-12)

92 Nee Miikea tewaniame Eowa Riosi nayewaturapua, Apoe Eowa Riosie uhjuratiame, yomachiami I'isaeri weeechi mochiwachiami nayewatumichiopua, Uura weeechiamioopua tiamé. Eowa Riosia no'o eee no'o chaanenurakapua i'isaeri ya'yawichituniachiopua, pa'pamuratuame yoorewa inatiameopua tiamé, tisiwa kokosamo tuuyamekopua pu'kao, pu'kao kiisi kaawe noowiriamekopua pu'káo, eee tiamechitia: pu'kao seesenu ri'riosirewachi paparaka mochitokamekopapua, tísia aiwatekaopua ahpo ya'yawichituwachi mochikameopua ti'tijoerio.

(Miikea Iyoteria 2:12-13)

Wa'a ikitioopa seenu weeechi i'tokao, Eowa Riosia eenechi aamo na'poamotiapua i'isaerio, eenechi aamo weewachi upamiapa, aamo i'isaeri itipiameopua pehjo, yomachiami wehjoarichiamioopua chi'ripakameopua.

(Miikea Iyoteria 3:11)

Eowa Riosia kokosamotipua ne'neseriosiopua tiameo, toomi koparowamekopapua ti'tijoeri ahpo nayewatukiao, wa'a mochikame na'nayewaturaaiopua, nehjaka nayewatuamekopua pu'kaio. Pukaepa wa'a iintomotipua Eowa Riosia yomatiamé pu'kao, yomatiamé tísia pihtunamotiapua pu'kao, wa'a Saamaria ohjoemeo, Eerusareni muuwarichiopua tiameo, yooma ri'riosirewaraopua tiameo, yomatiamé pihtunatiame ihpapamotipua pu'kao. Wa'a iintotioopua Eowa Riosieo eemea, pe'pereso chapisa seenu weeechi i'topuamekatapua tiame.

(Miikea Iyoteria 4:2-4)

Eowa Riosia eee no'o chaanekamepua tiameo:

—Wahka tísia mehka ihtorichiamiopua, Apoe te'ta taamo Paamiraa, yomatiamé wehjoarichi yawichitumeripua, Eerusareni te'ta muuwarichi o'inia. Pu'ka ihtorichioo, kiteremeripua nasiwaniamea yomatiamé wehjoarichiopua. Yoomahka pu'ka ihtorichi mochikamekaapua waikamio, yomatiamé puuua ahpo nasiwari maachetao, yomatiamé na'ichi ya'yapusaopua pu'kao, aararo eenepatemeripua; ahpo nasiwari icherao, yomatiamé na'ichi ya'yapusaopua pu'kao, ohsa ahjae tehpuhaniame eenepatemeripua tiaméo —wa'a no'o chaanekamepua Eowa Riosia.

(Miikea Iyoteria 5:2)

Nape ke'chu ikinioiopua yooma wa'a ikipuameo, Eowa Riosia eee no'o chaanekapua tiameo Weereni nayewakao: “Muuu Weereni mochiwaria kiisi werumakoiopua, yooma norikame weeweruma mochiwarichio, aaata tísia weruma tiame machenameriko —tuukapua—, pukachi mochiwarichio. Puuua aaata wa'a machenameria, Eerusareni o'ineka yawichituwao, ahkasi ki wahjiamesi ihtoriwachi, yawichitumeriko —tuukapua Eowaa—, yomatiamé ehkoriami Aurani ojochiwari ti'tijoetusiriwachiopua.”

Ooeri Eowa Riosi nayewatura

(Ooeri Iyoteria 1:1—2:14)

93 ^sNee Ooeri tewaniamea, eee cheeka nayewenuretiamepua Eowa Riosieo, yomatiamé Isaeri weeechi mochikameopua:

—iNee, yooma Isaeri weeechi mochikame pa'pamuratuame! ¿Inamukame ohjoarepa eemea, i'ka kai nu'uti teeremeri no'o aamo chaanemerichitia, ki teesa

---

^s93:1 Ooeri maaniamepua i'ka iyoteri iyotekameo, ki tuuriamekoopua ahpo teewao.

tiiame kai nu'uti teeremerikopua, ki tehpe simiyachio-pua waapiamiahka?

'T'ka no'o aamo tuuyemia inamusaapa, aamo tatanaoi tuuyesika mochtuopuapua, ahkasi taawe-chiami aamo tatana tatanara tatanaesika mochtuachisio-pua.

'Neeea eee tiiame tetewitetiamenia Eowa Riosieo, ki tehpe simiyachi taamo ikimeri: "Tahpitika teetoamekapua naao sewina te'teriamera kiriochi tísia nanaaramera. Puuuu yomatiameweeweechi siionameopua saawarao, poi-yame toisiamekapua koi'sikao, ahkasioi kuuu oowara aaperaoi kichusikaopua wakiyame toisiamekapua. Kii ookapisi e'nariamekapua tunakame teetoka, ahkasioi taaa taajenaio-pua, tukapame ekatatumepuameopua. No'o tetewateniachio-pua tiameo, ki ookapi soontaro te'teretoamekapua tiameo, taamo weerachi kawiyanakiaopua, nape puuuu ki ookapisikapua ka'chitia taawe-chi tetewiniamechitia, ihtetakaoio kiisi ahsepame tiiame. Puuu kawiyana e'enakame soontarowaa, naosahka e'enariamekapua, yomatiameweeweechi ahpouumatopasiachio-pua ti'tijoerio, tahpitika yorasika ko'itiameweeweechi toisiamekapua, yooma mochiwarichiamio-pua ahpouumatopachio wehchi ihpatiameweeweechi toisiameweeweechi ru'minaka ka'kariwaraopua pihtunaka." Wa'asa tiiame tetewitetiameka neea Eowa Riosieo.

(Oeri Iyoteria 2:20)

Eowa Riosia no'o nane'retekapua tiameo, yooma ahpoukokosari kajusaapa i'isaeri ti'tijoerichio, i'isaerio apochi e'enariamekoopua, yooma ahpouki ka'karuma nokaya toisao, yooma cheriwesaapua pu'kao, eenechi ahpoukaaweruma teetomeriko tuuyamepua yooma ahpouijinuwa enepakameopua i'isaerichio. Waikaopua kawiyana e'enakameopua tísia na'ra noonoikameopua i'isaeri ko'isikaopua, pu'ka kariwara ru'minasikaopua pihtunasikao, yooma na'atasikaopua i'isaeri echariao, pu'kakamera kokosamio tuuyame Eowa Riosia.

(Oeri Iyoteria 2:28)

Piirechi taawe-chi wahka ihtoriachio Eowa Riosia i'ka no'o nane'retekapua tiame: Iintumeri piie taawe-chiami,

Eowa Riosia ahpo Riosiwari uhjuramerikoopua wehjoari ti'tijoechio, apochikamera paparameo, pukachikamera yasipamerikopua iikarachio, pukachi iikarachi yasitokao, neesetosika ku'isimichiopua pu'kao, ahpo ijinuwao penipatemichioopua pu'kao, ahpokamera te'ta masitiakamera pahtetekaopua.

(Oeri Iyoteria 2:30)

Eowa Riosia i'ka no'o nane'retekapua tiameo, eee no'o chaaneka: “Neipami epeche wahka ihtorichio, tewekachi weechiopua tiame, ki nu'uti ki maaeniamie iintomania, waikao yoomatiame weeechi mochikamea, tísia maapori teeremeripua. Te'pa tewekachioopua, sehtanasipamapua eerachitia. Waika taawechemio weeechioopua tiameo, tahpitika tiame teeremeripua na'i tajenakamea, moorewaai pochikame yasimeripua. Taaaao pu'ka moorewaeo, tukapasipamapua; meechaai sehtanasipamapua waikámio, kiisi tajaka itipikaopua. Wa'a teeremeripua, i'ka weeechi no'o tekisooapa, ke'chu no'o yooma ti'tijoe ooweru tiame no'o kateweka ihsioiopua, waika Te'ta Weruma Taawechiopua. Nape wa'a tiame weruma tiamekoipua kokosario, yooma noochi paparaka mochitoameo, ka'chi ikitetemanía pu'kao, te'ta newitokame puuyateka.”

Apuria Eowa Riosi nayewatura

(Apuria Iyoteria 1:1-4, 10, 19-21)

94 Nee Apuria tewaniame itapiti no'o tetewitetiame Eowa Riosie, Eeroni ti'tijoeri simiyameo. Eowa Riosia no'o tetewitewachi no'o pahtetekapua, Eeroni ti'tijoerio pihtunamio tuuka Esau ojochiwachi tijoetukameo, pu'kao i'isaeri ti'tijoeri ichikueriopua ahpo seepurawa ahjama, ahpo wa'api ehkoriaami o'ochiki ojochiemeaipua. Eowa Riosia wa'a noonowiriopa kokosamio tuukapua pu'kao, ahpo seepurawaeo newitotekao; newitosopaopua seepurawaa, ahpo weewara u'yesaapua, pu'ka wa'api weewarawa, ohjoetepamio tuukapua wa'ao, i'isaeri ti'tijoerie.

Naaumi Eowa Riosi nayewatura

(Naaumi Iyoteria 1:1-2)

95 Neee Naaumi Eowa Riosi nayewaturaa, i'ka iyosi iyotekania. I'ka iyosichi iyotekania itapiti no'o ne'netetiame Eowa Riosie, Niniwe ikimeri simiyameopua, te'ta weruma muuwariopua, Aasiria weeechi. Eowa Riosia no'o chaanekapua, pihunamo tuuriopua pu'ka weruma muuwario, yomatiamo iintuameo ahjama, kiisi kaawe noonoiriopapua i'isaeri ti'tijoeripua Uura weeechi ohjoeme. Wa'a no'o iintomo tuuka Eowa Riosia, i'isaeri ahpo uutiameo ahpo ijinuwa enemichipua, ahpo kaaweruma tuuyewari neesetoka mochtomichipua.

Awaku Eowa Riosi nayewatura

(Awaku Iyoteria 1:1—2:8)

96 Neeea Awaku tewaniame neeea, Eowa Riosi nayewatura. Piie taaweo neeea, ki anachapakapa yomatiamo mochiwachiami no'o i'isaeri ti'tijoerio, kiisi kaawe nokayopa pu'kao, nayewakania Eowa Riosi ahjamaopua cheeka:

—No'noo, te'pa kahtiame Eowa Riosii, no'o cheriwemitiamua no'o cheemiao: ¿Ahkasi akanachisi puuyetania amoe no'o ku'ipua, amoe kokosapuawichipua i'wami mochikameopua ti'tijoeri, tahpitika nokayameopua ki aata yoorekao? I'wamio ti'tijoeria, pa'pamiratuameaai i'ka ti'tijoerio, wa'achi nokisiamie puuui, ki yooreniame nokisikaopua, ihtaoi nuurari yoorewaopua. Tísia na'arakao, a'chikoi nokayamepua ahpo na'atakao, oowera natakena weeraka.

Waikao no'o Noono te'pa kahtiamea Eowa, no'o chaanekapua:

—Eje'e, pu'kao neeeai tetewaka yasitoamenia pu'ka kiisi kaawe nokayao, wewekakame ti'tijoerio. Nape neeea puuyeka tiiaipua, ka'karuma inatamichioopua, toinarekapua ahpo kiisi kaawe nokayao. Nape wa'a teetoniamia wa'ami, kajumiitiepua wa'asi. Pukaepa ehpeo Wawironia mochikameo, Kaareo mochikameopua tiameo, wa'a Saamaria weeechi e'enanariameopua ko'inarekao, reesisemania pu'kao ko'imichioo, ki ookapi ahjakame itipikameo, chapisa

pe'pereso i'tomichio i'isaerio, ahpo Wawironia weewachio-pua, yooma pih-tunatiame toisa Saamaria i'isaeri weeechio.

Nape Eowa Riosia no'o chaanekapua tiameo:

—Nape neipami wa'a ikitoopa Eowa Riosia, pu'ka wa'api Wawironia mochikameo, Kaareo mochikameopua tiame, tísia na'ara noonowiriawichioopua Saamaria weeechio, ki nu'uti kokosamo tuukapua pu'kao. Ihji ti'tijoeria, wahka puuyakaopua mochiwachiamio, oowera pu'sereka ko'yame puuuu aataoi ti'tijoerio, yooma na'ataka toaka pu'ka mochiriachiamio, yooma kariwaraopua, wehchi yachapaka pih-tunatiame. Pukaepa wa'a iintomania pu'kao, yooma mochiwachiamio, pih-tunetekao. Nee Eowa Riosia, weruma ahpo uuka mochikameopua, ki pu'seriamenia; neea no'o paparamera kaawe tetewame neea, tesiwa erakoka noochi e'enakamera, ta'iria mochinariameopua noochi te'teretokao.

Sojonia Eowa Riosi nayewatura

(Sojonia Iyoteria 1:1-6)

97 Nee Eowa Sojoniapua, Kuusi taanara. No'o o'ochikia Keraria tewaniamepua; no'o o'ochiki Keraria noonoraa, Amariasi tewaniame enerepua; puuu Amariasi noonoraa, Esekia tewaniame eneramepua. Pu'ka taawechiami Oosia tewaniame Uura weeechi yawichi enekoioopua, Eowa Riosia itapiti no'o chaanekapua no'o inatarichio.

Ihji Eowa Riosie no'o chaaneretiamea, eee chiamepua yomatiame Uura weeechi i'isaeriwichioo:

—Ki tehpesi simiyachi ki nu'uti iintomerikaitenia tísia kokosario, yomatiame aataoi Uura weeechi ti'tijoerichio, ooweruchioiopua tiamé. ¿Ki nane'renakosa eemea ihtana no'o iintorio Nooe taawechiamio, no'oo yomatiame kokosamo tuurioopua, ki nu'uti tatakorika mochitoriamekopua waikamio, yomatiame ti'tijoeripopua ihpichika si'ritekao, ahkasi yomatiame pupukuraioopua, yooma ihtaai anasari animarioio, yooma ihta neerochi ohjoemeioopua tiameo, yomatiame no'o si'riteriopua pu'kao, Nooeche newipatekaopua pu'kao, noochi te'takamera paparaka yasitoriamekopaopua pu'kao, yooma Nooe

petechi ohjoeka mochikameopua tiaméo? Neeea ehpe taawechimio no'o tísia kokosarieo Eerusareni o'inemania no'o sekae kahporewaka wepisikao, ahkasi yomatiamé Uura weechisiami ti'tijoerichio, Waaarikamera riosirewachi paparaka mochitoameopua. Yomatiamé poiýame toimania ihpichiamechitiao, Waaari ki ka'karuma ri'riosirewara pihitunekaopua wehchi ihpapaka, ahkasi yomatiamé Waaari ne'neseketoraopua tiaméo, yooma ahsieme natakepawachi itipiteka, kiisi naania ikiteka. 'Yooma aaata karijampa ajaka te'pa tewekachi so'porio, meechaoiopua, taaaoiopua paparawiaméoiopua, yomatiamé kiterepatema neeea, ahkasi kiisi naania ikitekao. Yooma aaata noochi paparaka Mirikomi riosirewachi paparasiameoio, yooma ri'riosirewara ru'mineka puipama neeea, ahjachi paparawao. Pukerichi simiyachi pehjó, noochi paparaka mochitoriaméoiopua no'o toakameo, yomatiamé kiterepatemania tiame pu'kaio.

(Sojonia Iyoteria 2:1-3)

Waikao neeea Sojoniaa, yooma wa'a tiame tuuyesaapa Eowa Riosie no'o tuuyenuretiao, chaanekania ti'tijoerio:

—Pukaepa eeme Uura weewarachi i'isaeria, Eowa Riosikamerachi paparamia, e'enapuapua ohso kaawe, yooma ki kaawe noonoikamea, ka'karuma enepapuapua aamo kiisi kaawe nokayao. Wa'ache noonoisaoiche eemea, newipatepuamekoipua, Eowa Riosi ahpo nekarewao, amori iintoamepua wa'asio amochio, Eowa Riosio ahpoo, kii nu'unti kokosári.

(Sojonia Iyoteria 2:7-9)

Nape yomatiamé wa'a yoratiaipua kokosakao, ki yooma i'isaeri Uura weechi mochikamea, toimeripua Eowa Riosichi paparakao. Eowa Riosia apochi paparamé itipikameopua pehjó, ku'ipameripua pu'kao ahpo utewarieo, yooma ahpo seepurawao newitotekaopua pu'kao, wa'a ikisaopua pu'kao, ahpo seepurawa karirewachiami ohjoremichioipua waikao, wa'a ohjoeka inatemeripua ahpo puhkuwao.

(Sojonia Iyoteria 3:8, 11-13, 20)

Epeche waanami wahka ihtoriachiopua tiameo, Eowa Riosia no'o inatarichi pahtetekapua, ihtana ikipuameo, eee cheeka:

—Piie taawechemi ahkao neea, napawitemo o'ramenia yomatiame no'o i'isaeri ijinuwa seepurawao, no'o tísia nekarewa ahjachi wi'sunamia, yomatiame ahsepari kujumiopua wa'asio. Waika taawechemi opua tiameo, i'ka wehjoariopua kajuka kiisi naania tiia ikitetemania, wa'a ikisaonia, weemera enepatemania eenechio, wa'a pu'ka weemera wehjoarichio neea, noochi te'ta paparamera ahjama, pukachi yasitoka ohjoremania, ahkasi ki wahjiamesi. Wa'a no'o iintoopua amochio eemea, epeche no'okamerae te'ta kaawe yoratiame tetewipuamepua, yomatiame aata ti'tijoeri ki noochi paparakameapua.

Eremia Eowa Riosi nayewatura

(Eremia Iyoteria 1:1-8)

98 Nee Eremia tewaniamea, Eowa Riosi tiopara neesetoamerapua. No'o ta'pechiopua Chaamini tetejimari o'inia e'enamepua, Uura weechio.

Piie taawechio Eowa Riosia, eee cheeka no'o nayawekamepua:

—Eremia, pukeri aamo ahjatioiopua aamo uukamenia; ke'chu aamo naaoio aamo no'owichio poanatakamenia, yomatiame wehjoari ti'tijoeriwichio aamo nayewatupua chanimichio pua.

Nape neea Eowa Riosio wa'a no'o chiipao, chaanekainia:

—Ka'i neea Paamira, kiisi peeniamenia nayewakao, tísia temarikoi neea pehjo.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Ka'te wa'a chaanimua, temariko tuukaomua pehjo. No'o aamo uhjurame enesoo wahkao, aata aamo chaanemichioopua itapitio, siimerichemua, oowera kihta chanika. Wa'a aamo simisoo pua, nooe inisimeripua aamo ahjamao, aamo peeneka nayewamiao, nooe amochi naewasikao. Muuua piiripioi no'o aamo chaanesiao aamo

chaanemichioo, kiisi toipuapua piiripioi pu'kao chanikao. Wa'a tiiachipa muuua, kihta seeweka siimpuachepua, no'o aamo tuuyenurewa chaanemiaopua.

(Eremia Iyoteria 1:9—18:23)

Waikao o'iniaonia Eowa Riosi no'o tuuyenureriaopua i'isaeri ti'tijoerio, ki ookapi paamuparisi ihsikamenia tuuyesikao.

(Eremia Iyoteria 19:1-11)

Neipami taawechio Eowa Riosia, eenechi no'o nayewekao, no'o chaanekapua:

—Sikoritame kahtiachi siimitia muuua, sikori wehchori tarimia. Pu'ka tarisaomua wiitu Wejinomi yepowechi siimitiamua, pu'ka sikori i'tokao. Wa'a simiyapao muuua, ookapi Eerusareni ne'neseriosi pa'pamuratuamera i'topuapua aamo ahjamao, wa'a ikisa, ookapi o'ochetiame pa'pamuratuame tiame, wa'api Eerusareni mochiwachi pa'pamuratuameoopua o'ochetiame.

Wa'a Weejinó yepowechi asisaamua pu'ka pa'pamuratuame ahjamao, eee no'o chiio chaanepuapua pu'ka aamo yeetoria inamuachio:

—No'oo, yomatiamie i'isaerio te'ta Riosiwarako tuupuapua. Wa'a tiipa neeea pu'kao, no'o toariopao piirechi ri'riosichi paparawekaopua, wa'a noonowiriopa pu'kao, tísia kokosamachenia pu'kao. Wa'a iintoma neeea pu'kao, Waaario ahpo riosirewachitia uuriopa, pu'kao Waaari tepawerirachi paparawekao, itapiti peeniajuri oowewaniachioopua, ahkasi ahpo tatana ko'yaka oowewariamekoopua, pu'ka Waaari riosirewachio. Neeea, ka'chitia taawechi nahkekamekapaopua, pu'ka wa'a tiame nokiwameoo, pukaepa neeea i'wa Uura weeechi mochikame wa'a nokayamekopao, i'wa Eerusareni mochikameopua tiameo wa'achi nokisiriamekoopua, tisiwa kokosamania. Neeea aamo i'isaerio, aamo wa'api seepurawae amochi e'enamerie aamo ki nu'uti kokosamania. Puuua, amochi e'enaka noorepakao, nasimachetae aamo ko'imapua, yooma

aamo pihtunakekapua aamo te'ta mochiwachi Eerusarenio. reesisema neeea aamo ko'imichioopua pu'kao. Aamo i'isaeri ko'itiame weerewarao, kojiwe ko'kotemania pu'kao, oonori tiame, wa'a ikisao chuhchuri tiamé. Puuuu amochi e'enakao, yooma nasimachetae meteka ko'imapua, yomatiame ru'minaka pihtunasa wehchi toimapua, yomatiame Uura weechiopua.

Waikao no'o chaanenuria kajusaapua yooma pu'ka pa'pamuratuame tetewachio, kahsinamitiapua sikorio. Wa'a iintosaapa eee chaanemitiamua aamo yeetoao:

—Eee chiiame Eowa Riosia: “Eee yooraka pihtunameri neeea, yomatiame Uura weechi mochiwachi ti'tijoerio, i'wa Eerusareni muuwari mochiwachioopua tiamé. I'wa mochiwari ti'tijoerioopua wehchori sikori kahsinamechitia yoojoramania, ka'chitia taaweche tetewiniamechitia.”

Wa'asa cheekamekania Eowa Riosieo, pu'ka no'o yeetoria pa'pamuratuameo, Eowa Riosie no'o chaanenuretiao.

(Eremia Iyoteria 19:14—20:6)

Waikaonia wa'a chaanesaopania no'o yeetoriao, eenechi Eerusareni pakikania. Waikaonia eenechi pakisaonia Eerusarenio, wa'ao tiopa ta'perachi weripakaoopua, chaanekania ti'tijoerio wa'a mochikameo, yooma chaanekania pu'ka pa'pamuratuame no'o yeetoria chaaneriao, Wejinomi yepowechio.

Nape Paasuri tewaniame te'ta ne'neserosi paamiratuamea, kiisi kaawe erapakaopua no'o cheeriao, no'o chapisa wepitesa itapiti kuuue netetiamee no'o koomoraka ki'kichekapua kutachio, no'o neneku seekarachioopua tiameo. Puuu kuuu ki'kichera netetiame weratiachio, wa'api wa'a waapi tiopachi muirachikapua, Chaamini muirachi tewaniamechi.

Pu'ka meereo puuu Paasuria no'oo, pu'ka ahjae ki'kichetiame no'o puhjesaopua, no'oo cheeka iinatukekapua:

—¿Achini iikai wa'a cheeka nayewakamua tapanao, tísia maapori ikipua tiameo?

Waikao neeea cheeka nehjiakapua Paasurio:

—Ki nooe no'o e'rachi wa'a cheekame neeea, no'o chiia, apoe Eowa Riosi chiiapua noochi. Aamoopua tiameo Eowa

Riosia, eee aamo chiiamepua: “Wawironia so'sontarowara e'ename tetewimeri muuua. Pu'kao e'enakao, aamo te'ta kaawe uuyao, yooma ko'yame tetewimerikoo tuuyamepua. Neeea yooma ihta paarasarioopua i'wa Eerusarenichio, o'roopua, tataparasi toomioiopua tiameo, Wawironia yawichikamera kiamania i'totekao, yooma ihtaioipua aamo tísia nateyamera paarasatiaioipua, yooma aamo seepurawa iinuewa eenepatemania. Muuu Paasuria yooma aamo ta'pechi ohjoemea tiameo, yooma pereso chapisa Wawironia weechi i'topuai tiamepua. Wa'a wahjipameri eemea, Wawironia weechi, wa'a wetemajitiame itipimeripua; wa'achi itipimeripua wetemajitiameo, yooma aamo wihtuki pichikekamea.”

(Eremia Iyoteria 23:1-4; 24:1-7)

Eowa Riosia aamo chaanenapua tiameo aamoo Paasurio:
—Neipami ki ku'itapisi neipao, yooma chi'ripakame i'isaerioopua, eenechi e'enatemania ahpo te'ta weewachioopua. Pu'ka e'enasoopua, piiripi wa'api pirenaturi iintapamania pukaeo, ki ookapi mo'mochiwari iintapaka.

(Eremia Iyoteria 23:5-6)

Piie taawechio Eowa Riosia, eee cheeka no'o nayawekamepua:

—Wahka taawechiamio, piiripi weee yomatiamечи mochikoioopua i'isaerio, aaata Raawitaru tetejimarisiwachio, aaata naawatemanía. Puuu naawakamea, yomatiamе wehjoarichi yawichitumeri puuua, neipami ihtoriachio. Puuu yomatiamе wehjoarichi yawichi yasipasaapua, yomatiamе noochi paparame seepurawaopua, newitomapua. I'ka yomatiamе seepurawa newitoka machenasoopua, pu'ka yawichituachio, ta'iria mochtomapua waikao, aaataeoi ka'chi yorawa te'tereka, ahkasi ki seenampasi. Wa'a teeremeripua.

(Ooka Ya'yawichi Iyotaperi 24:10-20)

Ke'chu wa'a pa'a cheeria Eowa Riosia ikipuame wahka ihtoriachio, nape muuwaeme paamuparichi neipa te'ta

Eowa Riosi no'o cheerio Wawironia simiyameopua, pichiwa machenarepua Wawironia iintomo tuukapua. Wawironia yawichi Napukotonosóri tewaniamea, Uura weeechi e'enatepua ahpo so'sontarowao. Puuuu wa'a e'enakao, isaeri ti'tijoerichi nasiwakapua. Puuu Napukotonosóri soontarowaa muuwaeme i'isaeri chapisa yooma i'torepua Uura yawichira ahjama Oakini tewaniame tiame, i'kao ki nasiwanarekamekopua pu'kao. Pu'ka yawichi i'toaiopua i'torepua tiameo, paika miiri te'ta pepeniamera Uura mochikame, oowisani miiri te'ta nasiwari ti'tijoeri, piie miiri epeche pepeniamera itapiti neteka. Nape ti'tijoeri ki tomiwaameo, kiisi ne'neka e'rarepua pu'kao.

(Eremia Iyoteria 37:1; Ooka Ya'yawichi Iyotaperi 24:1-7)

Waikao Napukotonosória, weemera yawichi yahcharepua Uura weeechio, wa'a itipikame yawichitumichioopua. Puuuu Oakini yawichi techiwara enerepua, Serekia tewaniame. Puuu Serekiaa, piie weerewa aampa piiripi paamuame, yawichitumia yacharetupua.

Puuu Napukotonosóri so'sontarowaraa yooma i'torepua tiame wa'a Eerusareni tiopachi iinueniameo, yooma itapiti o'roe netetiameopua, tataparasi meetarie netetiame yawichi iinuware, yooma pu'ka Saromoni tiopachi peeniateweriaopua, yooma chi'wanasa i'torepua. Puuu wa'a ikitiamea, te'ta Eowa Riosi cheeriachitia ikirepua.

(Eremia Iyoteria 24:1-10)

Pu'ka so'sontaro isaeri ti'tijoeri i'tosoopua, Eowa Riosia no'o Eremiao, eenechi itapiti no'o tetewitekapua. Puuuu, ooka panitowari waari, pukachi na'pao, eechi chuuna iwakame to'wame, tiopachi tawemina ajakamekapua. Piiripi puuu panitowa waaria tísia ka'karuma chuuna to'wamekapua; piire puuu panitowa waaria, tísia pikakame to'wamekapua chuuna, nape tísia pikakame, kiisi ko'kome tiame.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—¿Ihtana tetewanimua?

Nehjiakania pu'kao:

—Karichuna tetewaninia tísia kaawe ko'kome tiamera, chuuna kiisi ko'kome tiame tiame.

Waikao Eowa Riosia no'o chaanekapua:

—Ka'karuma eechi chuuna taakaraa, no'o ti'tijoekaitepua Wawironia uhjuraria, ooweru tiame; pu'kao inateka yasitomerinia, eenechi upamiapa ahpo mochirachi, yooma pu'kao tatanarama ojochira ahjama tiame. Pu'kao weemera iika kiamania, pu'kao no'okamera machika mochitomichiopua iikachio, ahpo iikachio no'okamera nakika mochitomichio. Puuu eechichuna taakara pikakamea, uura yawichi puuuu, yooma ahpo yawichituwachi ku'iwa ahjama, puuu yawichia Serekia tewaniame. Yooma puuuu, Eerusareni toitiamepua, wahjachio Wawironia weeechi i'tonioiopua Wawironi so'sontaroe. Nape neea neipami taawechiopua, pu'ka Eerusareni itipikameo, eenechi e'enatemania Wawironia mochikame so'sontaropua, kiisi kaawe nokaka mochikamekopa pu'kao, seesenu ri'riosi paparaka. Pu'ka yawichio ku'iwara ahjama yooma ko'itemania. Wa'a ikitioi ahjakame itipikameo toore wahjipatemania pu'kao, ko'koame tiame. Puuu weee ehkoriai no'o ki'yariaa, tísia uupaka itipimeripua ko'itiame pikakameeo.

Wa'asa tiame no'o tetewitekapu Eowa Riosia, no'o Eremia tewaniameo.

(Eremia Iyoteria 29:1-14)

Nape ke'chu ikiyoi i'ka Eowa Riosie no'o tetewiteretiao, nee Eremiaa, pu'ka Wawironia i'toretiampe'peresoo, iyoteri iyotesa uhjurekania. Pukachi iyoterichio neea, eee chaanekamepua:

“Eeme Wawironia so'sontaroe i'totiameo, Eowa Riosia aamo karitanurenepua wa'a mochikao, nenewinurenepua tiame, ki ookapi enepamichiopua aamo tatanao, tehtemari ooweru tiame, ahkasi aamo ojochisiwachisi. Wa'a tekipanaka mochitomeri eemea, paika weerewa aampa oosa mariki paamupari; wa'a mochikao eemea, ka'karuma ahpo mochijera itajerani Eowa Riosia, apochio, aamo ta'iria mochipuaichiopua wa'ao. Wa'a te'tereka mochitomeri

eemea wa'ao, ki nonowamerikapa eemea aamo weewachio pehjioo, ahkasi ki ookapi paaumparisi. Nape kaawe aamo neesetoka mochtoupuapua, ki aamo toipuapua aamo wiiskuamichioo, wihkuweka nayewameopua ma'masitari. Puuu aamo wiskuweka mochtouamepua ma'masitari, ahpo ri'riosirewachi paparame puuu, ki ka'karuma ri'riosirewachi, Eowa Riosichiopua ka'i.”

(Eremla Iyoteria 30:1-3; 31:31-34)

Eenechi simiyamechi neipamio, eenechi Eowa Riosia no'o nayewekapua, eee cheeka:

—Wahka ihtoriachiamio, enamitepua piie taawe no'oo, aamo ojochituwasichi ahjamao, weemera te'teretowa kateweri katewema neea, noochi te'teretowao. Eeme i'isaeri ti'tijoeri ooka aamo poanaturioioopua neea, piiripichitia tetewima neea. Ihji weemera kateweria no'o iintomia ahjamachio, ki ki'yami mochiriamechitia teeretopuame puuu. No'o pukeri simiyame kateweri i'isaerichi yahchariaa, ehkoriaami Eejitochi no'o puuyanariao, aapoe wa'api sa'runakamepua pu'kao, no'o nuurari ki ahsieme e'waka mochitoriamekopapua pu'kao. Wa'a tiichipa puuu pukeri kateweria, kihtachitia itipikamepua, noochi kaawe te'tereka mochtoupuamewichioo. Nape ihji weemera kateweria sewina te'terepua teeremeripua noochio, ki techtechi to'wame. Ihji weemera kateweri iintotamania aata ahjamao, noochi paparameopua, pukachi iikachikamera iyotemania ohso kaawe no'o nuurario, ki ihta tehte rahpenamechi iyotetiame. Waikao pu'ka noochi paparamechio, neekamera enemapua Riosiwarao, aapoeo ti'tijoea oowerua tiameo, no'o ijinuwa enemeripua. Pukaepa pu'ka waika taawechiamio, yooma noochi paparakame mochitoriamea no'o ahjamakamera mochtoumeripua ohjoekao, no'o ye'karichikamerao.

'Waikamio no'o ijinuwachio ki aata e'enamapua pukachio, chaachapakao: “Nahpe Eowa Riosichi simiyame taamo masitetaria”, yoomahka puuu no'o machiyamekapapua wa'asio, weewerumaopua, ahkasi tisia nu'nuntiraioopua tiamé. Wa'a te'tereka pu'kao wa'ao,

aaataoi tatakoririami no'o cheriwieriao, pu'ka tatakoririao, kiisi inatepaka yasitomania wa'asi.

(Eremia Iyoteria 32:1-5; 38:1-6)

Nape wa'a cheerioi Eowa Riosio, ki yoomahkae e'weretupua. Pukaepa Wawironi so'sontarowaraa eenechi e'ensaoepua Oakimi yawichio naao paamupari yawichituoioepua, epeche muuwaeme pe'pereso i'tomia e'enariamepua. Waikao Napukotonosóri soontarowaraa, Oakimi yawichi u'yesaopua taanaraoioepua yawichituriameopua tiameo, Oakini tewaniameo, Serekia tewaniame yahchariamepua yawichitumichoopua Uura weeéchio.

Waikao Wawironia so'sontarowara e'enarioioepua, pu'kao norikame Eerusareni mochiwachi ajaparioioepua inatekao, ki newika puuyamichioopua kooame i'yamiao, aaata i'isaeria noriwi machenakao, Eejito soontarowa itaneriapua ahpo i'isaeri ku'ipuawichioopua, Napukotonosóri soontarowara newitopuawichioopua. Waikao neee Eremiaa, Wawironia soontarowaa Eerusareni norikame ajakameapua, waapi nokisiame tetewikapaopua Eejito soontaroopua apochi nasiwasimerio, toisaopua ahpo norikame inatiao, Eejito soontarowarachi nasiwasiriamepua. Pu'kao nasiwasirioio, no'o weewa ne'nemia machenamia ihtoioepuaa, Serekia yawichi inatewarae chapisaonia, pe'peresokarichi yeetepatiana.

Wa'a ikisao ookapi taaweche simiyoio no'o ma'chipanuresa ahpo inatewaeo, apochi no'o uparureriapua, no'o ahjama nayewanariapaopua. Waikao Serekiaa, no'o iinatukekapua ihtana chiiamekopua Eowa Riosio apochio. Waikaopua kiisi pu'serepakaopua yooma Eowa Riosi chii no'o tuuyeriaopua ahjachi simiyameo, pe'peresokarichi tekorihi no'o pachanurakapua waikao. Puuu tekoria, ki to'wamekapua neeroio, nape pu'kachepa wehsarachekapua wa'ao. Pukaepa wa'a pachatiaapa neea, chopokochisi oropakania wehsarachioo. Pukaepa tísia aiwaka werikania wa'ao, ka'chi iika noonome tiapa.

(Eremia Iyoteria 38:7-13)

Wa'ao neeea, mukimichio wa'a weratiamekai neeea, nape wa'a no'o weratiooopua, aaata Eewemere Etiopía ohjoemea, no'o mukimichio weratiame nane'rekapaopua, Serekia yawichichi eenariamekapua puuua, utewaeme chaanekaopua pu'káo, no'oo tekoricchio ma'chipapua itanemiao, wa'ao no'o toore mukimerikoopua, ki'tiopapua wa'asi no'o ko'kotepuao. Waikao Serekia yawichia, no'o tekoricchi ma'chipasopua, eenechi peeresochitia yahchaka iinueniania waikao, wa'api wa'a yawichikarichi.

(Eremia Iyoteria 39:1-14)

Wa'a iintosaapa Napusaráni Wawironia soontaro te'ta nuuraria, yooma ahpo chapiria Eerusarenio, Riwira tewaniachi pu'ka ahjama i'toaioopua, Raama resipunioiopua, apoe te'ta Wawironia soontaro kapitairaa, no'oopua poana i'tokao, no'o chaanekapua:

—Nee, nane'riame neeea, aamo Riosi iintoriamekoopua i'wa taamo e'énatekao, yomatiamé Uura weechi pihtunapuaichioopua, wa'a ikisaopua Wawironia i'topuawichioopua i'wa ohjoeme ti'tijoerio. Pukaepa neeea aamo Riosiwa cheeriao, iintoriamekopapua puuua pu'kao, aamo puhjemia aamo kaarena o'yarao. Muuua taamo ahjama siminarioo Wawironiao, aamo inateka yasitomania. Nape i'wa aamo itipinarioo, kaawepua tiamé.

Wa'a chaanetiapa neeea te'ta soontaro nuurarioe, Mispa tewaniachi no'ramo tuukania ohjoeremia, Keraria tewaniame yawichituriachioopua, Serekia yawichituka yasipariachi.

(Eremia Iyoteria 40:1-6)

Wawironia soontarowara e'narioio Eerusareni mochiwario noorepaka inatemiao ki puuyamichioo, ookapi Serekia soonatowaraa ka'kapitaio kuhsitere ujumarioiopua ki ahpo chapipuawichio Wawironia soontaroeopua ujumakao, neeea Mispa ohjoemekainia Napusaráni kapitaie toitiaio. Puuu Wawironia soontaro e'narioi ujumariamea, puuua ahpo

yawichi Serekia i'totiame nane'rekapaopua, Kerariakamera yachatiamekoopua, Serekia yawichituriachio Mispa tewaniachio, Keraria yawichi e'enariame machinariamechitiao, nape merimia te'teretoriamepua. Puuu Serekia ka'kapitairaa, Keraria me'yakamekapaopua, tísia majayamekapapua Wawironia soontarowarao. Eejito ujumakapua no'o i'tokao.

(Eremla Iyoteria 44:1-30)

Wa'a Eejito no'o kahtioioo Eowa Riosi no'o chaanekapua:
—Muuua yomatiane i'isaeri Uura weechi o'inia i'wa Eejito ujumakameoo, kiisi no'o yoorekamekoopua pu'ka i'wa e'enakao, yomatiane wahjipatemania pu'kao kokosakao. Aaataai ka'chi iika e'ename teeremeripua ahpo Uura weewáchio, naatiche paikapi e'enameripua ahpo weewachio, no'oche yoorekame mochitonariamekoi utewachi i'totiame Eejito.

Wa'a iika yomatiane Eowa Riosi no'o chaaneriameo, ikikache itipikamepua, Napukotonosóri soontarowara Eejito uhjureretioio. Teemea ookapiche Eowa Riosie newipatetiameapua, taamo weewachi Uura e'enatiapua pe'kuo.

(Eremla Iyoteria 46—51)

Waikao Uura weechi eenechi wa'a e'enatioi wa'a ohjoeka no'o kahtioio, Eowa Riosi eenechi no'o chaanesikapua weesao, yomatiane ti'tijoeturichiami kokosamio tuukao, i'kachitia: Piriteo ti'tijoeturichi, Moawita, Eromita, Eramita, okana Aaraki ti'tijoeturichiopua tiame. Yomatiane i'ka ti'tijoeturichio ki nu'uti kokosari iintomeriko tuukame Eowa Riosia, pu'ka ti'tijoerio tisiwá iinya tiame ki ka'karuma yooraka mochitoriamekoopua. Wa'a ikisaopua Eowa Riosia no'o chaanekapua tiameo, kokosamio tuukao Wawironia te'ta werumara ti'tijoeturichiopua tiamée, pukachi uhjurewekaopua kuuwepaka pihunamichioopua, aata epeche te'ta utewarieme ti'tijoerieme, kapoyenakia e'enameripua. Wa'asa iintomo tuuka Eowa Riosia, waika paamuparichiamio.

Esekieri Eowa Riosi nayewatura

(Esekieri Iyoteria 1:1-3)

99 Neeea Esekieri tewaniamenia. Neeea Uura weechi ohjoekaio, Eowa Riosio, neeseriosikai neeea, wa'a Eerusareni Eowa tioparachio. Neeea wa'a o'inia upatiamenia i'wao, Wawironia weechio, Napukotonosóri soontaroe pe'pereso upatioopua, ki ookapi i'isaeri ti'tijoeriopua ahjama. Neeea taamoo, mariki paaumpari i'toiopua taamo i'wa upatiachio, Eowa Riosia, itapiti no'o naane e'retekapua, ihtana ikimerikoopua Uura weechio, no'oo te'ta ohjoeriachio.

(Esekieri Iyoteria 2:6-7)

Pu'ka ikimeri noochi eenakapua, eee no'o chaanemia:

—Ka'te majamitiamua wa'a ti'tijoeri nekaka teriwaiopua, pu'ka no'o aamo tuuyenuria chaanioioo, muuua pu'ka no'o chaanenuriao, tuuyekache itipipuapua pu'kao; pe'yachi ki aamo keepunariamekoiopua, wa'a te'teriamekapa puuua, wa'a te'teremapua.

Waikao wa'a simika tuuyekania Eowa Riosia no'o chaanenuriao. Pu'kaonia chaanekao chaanekania, Eowa Riosio yooma pihunamo tuuyamekopua wa'a Eerusareni mochikameo, tísia na'ara nokayamekopua wa'ao, ri'riosichikamera paparamekoopua wa'ao, kiisi ahpokamera.

(Esekieri Iyoteria 7:23-27)

Wa'ao iintosaapua wa'a Eerusarenio, neipamiopua, no'o chaanekapua tiameo, wahjachi ahpo nayewatura chaaneriachitiaopua, i'isaeri seepurawaopua, kokosamio tuukapua tiaméo, kiisi kaawe noonowiriopua pu'kao. Eowa Riosia i'isaeri seepurawa kokosasaopua, yomatiamie weechi mochikamea, nane'remichiopua ahpoo, tísia nakiyamekopua i'isaeri ti'tijoerio wa'a iintomo tiapua, apoekamerakopua te'ta i'isaeri Eowa Riosiwarao, aaataoi ki'tiamekoopua ahka wehjoarichio, ahpoka tiameopua te'ta weruma Riosichitiaio.

(Esekieri Iyoteria 33:7-11)

Pu'ka meeriamiopua Eowa Riosia, piirechi itapiti tuuyepuame no'o chaanekapua:

—Nee Esekieri, no'oo itapiti aamo chaanenuresoopua ti'tijoerio, yorakache itipipuapua. Pu'kao muuuu eee chaanepuapua: “Aamoo ki toisoopua aamo tisiwa ki ka'karuma yooraka mochitoaopua, ki pichiwarikamera ri'riosirewa paparawekaopu tiameo, tísia aamo kokosamo tuuyame Eowa Riosia, puuua cheerio tuukamekoopua: ‘Muuu tatakoriameraa, mukimachepua.’ Nape muuuu ki tuuyesaapua aamo no'o tuuyenureriao, puuu kokosariraa, amochi tiame wichimeripua. Nape aamoo tuuyekache itipisoopua pu'kao, no'o kokosamo tuuyaopua pu'kao, aapoche aiwameripua pu'kao, muuuu ka'i.”

Piirechi itapiti tiame no'o chaaneka Eowa Riosia, i'isaeri ti'tijoeriwichioo. Aamo Eowa Riosiwao eee chiiame: “Neeea aamo Eowa Riosiwaa ahjamekapao neeea, wa'achitia ahjame enejerani neeeao aamooio, nape te'ta pichiwa ahjaniamerae, ki aamo wahjipakame mochitoachitia, tatakorichi mochitoamekapa. Pukaepa ohso kaawe neeea, aamo toijerania tatakorio, te'ta kaawerumara ahjarichikamera e'enakao, te'ta ta'iriakamera aamo mochitomichioopua.”

(Esekieri Iyoteria 36:16-36)

Pu'ka taawechiami neipaopua tiameo, Eowa Riosia eee no'o chaanekapua waikao, ti'tijoerio no'o chaanenuurakaopua:

—Eeme i'isaeri ti'tijoeria, aamo weewachi ohjoekaioo, ki nu'uti kiisi kaawe nokaka mochitokamepua. Pukaepa neeea amochi nekakao, seesenu weeechi aamo i'toteka neeea, kokosakao. Nape wa'a aamo i'totiachio mochikoio, tísia suuwe e'raka inamukamekai neeea, pu'ka seesenu ti'tijoerio tísia suuwe erapori chaachapopa amochio, eee chaachapakao: “¿Ki ihjipu Riosi ti'tijoerakai, kiisi kaawe nokayopao, ahpo Riosie ahpo weewachi puuyanatiame?” Pu'ka no'o amochi

wa'a iintoriao, tísia kokorekameainia noochio. Nape piie taawechemi ahkaopua, ki teesa kaawe iintomiitenia aamo i'isaerichiopua, nape no'ochiche paparameopua. Wa'a ikisoopua aamo puuyanamania wa'a aamo mochikachio mehka ihtorichio, eenechi aamo weewachi u'pakaopua. Wa'a aamo weewarachi mochipasoopua wa'asio, eenechi tísia aamo muuwepatemanía. Wa'a no'o iintoriamekopua no'oo, aamo mehka ihtoriwachi mochimeriaa, wahka ihtoriachiopua iintoriopua aamoo, yomatíame pu'ka norikame mo'mochikame mo'mochiwaria, ki teesa no'o iintoriame tetewimapua waikamio; yooma pihtunatiame toitiameoi mochiwarikoo, eenechi werisiputiamekoopua tísia muuwepatekaopua, wa'ao ki echiwachioipua wa'asio, eenechi siioname poipatiopa echitiameoo, tísia taaketeniame tetewimapua.

(Esekieri Iyoteria 37:15-23)

Eowa Riosia piie taawechemi tiameo, no'o nane'retekapua eee cheekao:

—Piirechi taawechemi wahka ihtoriachio, i'isaeri ti'tijoerio eenechi upasaopua ahpo weewarachio, piiripi mochiwari wa'api enepatemanía, yooma pirenatapakaopua. Pu'ka waika taawechemio neea, noochi paparaka mochitoameo, pu'ka iikachio no'o Riosiwari yahchemania. Wa'a no'o iintosoopa aataai, kihta seenu ri'riosiwachi paparanaremapua waikao. Nape ehpeo eemea pehjio, wa'api te'tereka mochitoamepua, aamo seesenu ri'riosiwachi paparakaopua, tísia peewaeme iikaekapa pehjio. Pu'ka waika taawechemio, no'o Riosiwari amochi yahchemia ku'iwaeo, kakupachi mochitoma eemea waikao, i'isaeri ti'tijoeria, no'o nuurariwachiche kaawe te'teretoamekapapua, no'okamerache e'wetokaopua.

(Esekieri Iyoteria 37:24-28)

'Waikami taawechemi wa'a te'teretokamea, piiripi wa'api weemera yawichituwachiche mochimeripua, piiripi wa'api yawichituame iinueka. Puuu piiripi wa'api yawichituwaa,

ehkoriaami aamo noonori no'o iintukemo tuuriamepua, wa'ao ki wahjiamesi ahjaka, no'oche ahjama mochimero tuuria.

'Wa'a tiame iintomeri neea iintoao, nape noekamera ki ehpesi o'inia wa'a iintomo tuukapa, wa'a iintoma neea, ki aamokamera ka'karuma enepakamekopua. Neea aamoo, naayachi o'inia aamoche iinuwa Riosi enenarekamenia, aamoo, no'o ijinuwakamera mochiwari teerénareka.

(Esekieri Iyoteria 38:1—39:20)

Eowa Riosia piie taawechiopua tiameo, ki ku'itapi wahka ihtorichiami taawechio itapiti teeremer, no'o nane'retekapua eee cheekao:

—Ne'nepamitia muuu i'ka wehjoari kawiyanchio, aata enemerikopua wa'ao, Kooko teewaemer. Puuu ki nu'uti kapitai enemerikopua pu'kao soontaro nuurame. Puuu ki ookapi ti'tijoeri na'poameripua apochio, no'o ijinuwa i'isaerichi nasiwasimeriopua, tisiwa mehka ihtorichiopua. Pu'ka Kookoo muuu eee chaanepuapua: “Aamopua Kookoo, te'ta aamo seepurawako tuuyamenia. Muuu ki tehki teeka newitomo erapamamua no'o ijinuwa i'isaerichi nasiwasikao, nape no'o nekarewa amochi Kookoo, ki nu'uti tajenamania, no'o ijinuwa i'isaerio, nehúpaka.”

(Esekieri Iyoteria 40—44)

Piie taawechi neipamiopua tiameo, Eowa Riosia noochi seekarepakaopua puuu, apoe no'o tetewatewachio, Isaeri weechi no'o i'tokapua apechunakao, wa'aopua tísia te'pa weeriame kaawichi no'o weripatekapua. Wa'a o'inia puuu, tiopa no'o tetewitekapua, apoe wa'ao, taamo ahjama yasitomerichikopua ahkasi ki wahjiam taawechisi.

Pu'kacheoi cheemania ehpeopua wa'asio. Cheriwema.

Raanieria Napukotonosóri teemuria ihtanakotawa

(Raanieri Iyoteria 1:1-17)

100 Nee Raanieri tewaniamea, itapiti Eowa Riosie no'o ikitia nayewamane, Oakimi tewaniame yawichikoipua Eerusarenio, Uura weechio. Oakimi

yawichio, paika paaumpari i'toiopua yawichitukao, Wawironia o'inia e'enariapu soontaroa Eerusareni mochikame nasiwamia. Eerusareni newitotioopua Wawironia soontaroeo, ki ookapi i'isaeri i'totia teemea Wawironia weechio, Napukotonosóri yawichikoiopua wa'ao. Ehpeo Eowa Riosi noochi iintoria nayewamane.

Piie taaweo i'wa taamo upatioiopua, Napukotonosória chaaneriamekapua ahpo yawichi karichio aaata ahpo te'ta nuurewao:

—Muuua pu'ka upatiame i'isaerichio, i'yamitiapua tehtemarichio, epeche ijinatameraopua, epeche ka'karuma nanarieme, pu'ka tehtemario Kaareo nayewa masitepuawichioopua, yooma taamo yooraka mochitooa penitépuawichioopua, pu'ka tehtemario, i'wa yawichikarichi no'o yorakeka mochtomichio nakiyamenia.

Pukaepa Napukotonosóri nuurewaa wa'a iintoriapua. Puuu uutiaamea neekapua piiripia, wahjachi no'o ahjama ohjoame uutiaamea, Anania tewaniamekapua, Misaeri, Asaria tewaniame tiamé. Wa'a taamo uutiooopua Wawironia nayewa penitetia teemea, yooma Wawironia nokaka mochiwa tiame. Puuu yawichia, paika paamupari masitenureriapua taamoo, kooameoi wa'api yawichi koaya ko'kotenurakao. Nape teemea ki ko'konarekapua pu'ka yawichi koayao, ki taamo Eowa Riosie reesiseniamekopua ihta kooame te'ta ya'yawichi koayao.

Wa'a tiichipao, kiisioi yenaka teemea pu'ka kooameo, taamo Eowa Riosie tiiao, iyoriapa. Waikao Napukotonosóri te'ta nuurewaraa, taamo chaanekapua:

—Ki pu'ka kooame ko'kosaa eemea, tísia wa'watepamapua. Aamo tísia wa'watepasoo, Napukotonosória tisiwa no'o terimapua.

Waikao teemea te'ta yawichi nuurewarao, chaanekapua:

—Muuua itapiti rahtatiameche keeripaka tiame taamo ko'kotepuapua, neeroiche taamo nerojitekaopua tiame. Pu'ka kooame taamo koi'tekaopua oosa mariki taawesio, taamo ne'nemitiapua waikao, aatia teetonare teeme taamo wiipátoao.

Waikaopua te'ta nuurariwaa kaawe iintaka taamowichio no'o chaaneriaopua. Oosa mariki taawe u'matosoopua, eenechi eenakapua taamo ne'nemiao. Puuuu yooma taamo

ne'nesaapua, taamo epeche ka'karuma tetewikapaopua, ki wahja yawichi koaya ko'kakamechitiao, kihta wakitepakame tetewitia teemea, kihta utewa yoratia teemea yawichi kooame koaya ko'komichioo. Waikao Eowa Riosia tiameo, ahpoo taamo iyorikamekopao taamo ku'ipariapua tiameo, te'ta kaawe taamo pepenipatekaoopao, yooma itapiti taamo masitenuretiao. No'oopua Eowa Riosia, no'o ku'ikapua tiame kochirewachio, itapiti teemutiameopua no'o ma'chitamichopua ye'kari.

(Raanieri Iyoteria 2)

Pu'ka neipami piie tukawario Napukotonosóri yawichia, tísia majariamekapua, itapiti tísia iinyatiame teemuriamekapua. Waikao yawichia pu'ka wa'apichi meereo, aaata teemuwari machiyame i'yanureriapua ahpo chaanemichioo, ihtanakoopua ahpo teemuriao. Waikao yawichia, pu'ka teemuwari machiyame e'enasoopua, chaaneria pu'kao:

—Itapiti teemukapa, kiisi taisa e'raka kahtiamenia; wa'a e'rapa neea, aamo paaenurekapua, no'o teemuria tuuyemichio, no'o chaanemichioopua ihtanakoopua pu'kao. Aaata eeme no'o tuuyesoopua no'o teemuriao, ihtanakoopua pu'káo, ki ookapi itapiti aamo kiamania natetewa, aamooio neea, tísia weruma te'teriamiachitia tetewitemapua; nape ki aaata eeme kajusoopua no'o teemuria tuuwikao, ihtanakoopua pu'kao, yomatiam e aamoo, ki nu'nunti kokosamania, yomatiam e nu'nunti chi'wanaka pihtúnaka, aamo kariwaoi yooma ru'minari ihpapatiam e toimania.

Waikaopu te'ta ma'machira ti'tijoea, wa'a tiame inamukapaopua chaachapariamepua te'ta yawichio:

—Ái muuu Te'ta Yawichiii, taamo tuuyepakosaopua aamo teemuriao, aamo tuuyema teemea waikao, ihtanakoopua pu'kao. Ki'te aaataai wehjoarichio, aaata machiyamea ke'chu ahpo tuuyenioi teemutiameoo, ihtanakoopua, teemúriao.

Nape Te'ta Yawichia, aaataoi pu'kao kiisi nane'riamekopua pu'kao ahpo teemuriao, tísia nekamupakaopua pukachio, yomatiam e ihtaoi ma'machiyamerao ko'inurerepua. Waikao yawichikarichi

inatiamē kapitairaa, Arioki tewaniamea, yomatiamē Wawironia i'yanurarepua ko'isipuawichiopua, te'ta pepeniwari machiyameraopua, no'oopua tiame, no'o paika tetejima i'isaeriopua tiaméoi. Waikao neea wa'a tiame nane'rekapao, yawichichi eenakania chaanemia, nee tuuyemerikapapua pu'ka teemuriao, nape pu'ka wa'a no'o iintomio, no'o puuyenurekania, ku'itapioi. Wa'a no'o chaanekopao yawichio:

—E'esa naajuu —cheeka no'o nehjiakapua.

Wa'a cheesoopua, no'rakania waikao no'o wahjachi paika kaawe e'ria mochikachio. Wa'a enasaonia, yooma tuuyekania yawichi ahjama no'o nayewariao, no'o puuyenureriaopua ku'itapio ahpo teemuria ma'chitepuameo, pu'ka yawichio no'o kaawe iintewa e'rariao. Waikao teemea pirea Eowa Riosi itaneka teemea, no'o ku'imichioopua nane'retekao, ihtanakoopua yawichi teemuriao. Waikao Eowa Riosia, pu'ka tukawarichi wa'api, no'o tetewitekapua ihtanakoopua yawichi teemuriao. Waikao Eowa Riosio neea, pu'ka no'o tetewiteriamekopao ihtanakoopua tiame pu'kao, tísia kaawe e'raka cheriwema ki'yakania waikao.

Pu'ka meere piario, pu'ka yawichi kapitai Aarioki tewaniamechi eenakao, chaanekania:

—Ka'te ko'imitiamua pehjo, te'ta pepeniwari machiyameo, ohso kaawe no'o i'tomitiapua aamo yawichiwachio, pu'ka teemuria ma'chitamō tuuyemichioo.

Waikao Aariokia yawichichi no'o i'tokapua. Wa'a yawichichi no'o i'totioopua yawichia, no'o iinatukekapua, cheeka:

—¿Aamo kajumio e'ramemua no'o teemuria tuuka, ihtanakoo?

Pu'kao nehjiakania:

—Nee, aawataai ki ahsepame tiame ihjia tuukao, ki nu'uti machiyameaipua; neeai ki kajumiipua ki aatae tuuyetiaa. Nape iintuamepua aata tewekachi kahtiamē te'ta Eowa Riosi, puu ihsiamepua taamo ihta tetewitekao, kiisi nane'repori tiameoipua. Ehpeoi aamooi, puu Apoe iintokamepua aamo kochirewachi tetewitekao, ihta teerepuameopua wahka ihtoriachio, waika ihtoriachiami ya'yawichituwao, aachin tiame

ya'yawichituwa e'eneri. Aamo teemuriwachio muuu, i'ka eee tiame tetewariamemua: Weruma tijoeka tiame netetiame tetewiriamemua. Puuu tijoeruma netetiame, aamo tetewachi weeriapua; puuu mo'oraa apoche o'rokapua, puuu muriparaa ramakachi seekaraapua tiameo, apoche tataparasi netetiamekapua, puuu tohparaa muuyaraa tiame, apoche kouree netetiamekapua, puuu kaichiraa sisiyokikapua, puuu taararaa ku'ichi sisiyokie netetiamekapua, ku'ichi wehchorie netetiame tiamé. Aamo kochirewachio tetewiriamemua tiameo, kaawichi o'inia eename memesika tehte, kaawichi ko'rikame. Puuu tehte memesikao, pu'ka tijoeruma netetiamechi motochikao, yomatiam pihtunakapua pu'kao, totomati iintapaka. Waikaopua eekapechi, tísia utewaeme eenakaopua, kasarachitia apechunaka i'tokapua pu'kao, eejepukao. Waikao puuu tehte motopaka pihtunaka totomati iintapakamea, ki nu'uti enepakaopua, ahkasi yomatiam wehjoarichisi pochipáka. Wa'a tiame tetewikamemua, aamo teemurichio. Ehpeo aamo tuuyemania, ihtana ikipuamekoopua aamo teemuriao.

Aa muu yawichia, ki ookapi ya'yawichi aampa teerekamemua, apoe Eowa Riosi ihsikamepua aamo wa'a teeretekao. Wa'a tiachiopua, puuu tijoeruma netetiame mo'oraa, muukaitepua, aamo, yomatiam wehjoarichi ya'yawichio, aampa teerimekapa. Aamo yawichituwa kajusooa neipamio, aamo tetejimari simitemeripua yawichitukao, yomatiam wehjoarichio tiame, ahkasi seesenu ya'yawichituame e'enasichio yomatiam wehjoarichi ya'yawichitumeri, nape puuu ya'yawichituamea, ki aamochitia te'ta utewarieme enemeripua, ihtaoi ki te'ta peenewari iinueme ki aamochitia te'ta peenewari iinueme. Puuu seesenu ya'yawichitumeria, pu'ka tijoeruma tetewitiamepua, ramasekara tiame. Puuu tohpara tetewitiam, piirechi aata yawichi enemeripua, puuu eenakao, yomatiam i'ka wehjoarichi, yawichitumeri. Puuu kaichira tetewitiam, naaochi simiyame yomatiam wehjoarichi yawichitumeri puuu, tísia utewarieme. Puuu taarara aamo tetewariaa, ooka itapitie netetiame, wehchori ku'wichi sisioki ku'wichia, piirechi yomatiam

wehjoarichi ya'yawichituwa puuua, pirenapi ki utewaeme, pirenapi tísia utewaeme. Puuu tehte memekamea pu'ka tijoe netetiame pihtunakamea, piirechi yomatiamé wehjoarichi yawichitumeri puuua, apoe Eowa Riosi ahpo Yawichiwa yachameri, puuu te'ta Yawichia ki wahjiamesi yawichitumeripua. Pu'ka te'ta Yawichi yasipasoopa, ki aata piirechi yawichitumeripua wa'asio, apoeche. Puuuchepua aamo teemuriaa, Napukotonosóri yawichi.

Waikao Napukotonosóri yawichia, tísia peenia erapakao, “jinaakona Eowa Riosi iintokamepua yooma pu'ka no'o tetewitekao!”, chaachakaopua, ahkasi no'o chokichi chopokorieka weripekapua, no'oo chaanekao:

—jAa aamo Eowa Riosiwaa, pichiwa te'ta Riosi puuua! Puuua te'ta Eowa Riosikamerapua, ki ihtaoi ri'riosirewachitia; puuua tiameo, te'ta werumarapua aataaoi wehjoarichi ya'yawichioo.

Waikao Napukotonosóri yawichia no'oo, ki nu'uti yawichituame no'o weerakapua. Nape ki natakepakamenia no'o paika kaawe e'riaopua, pu'kaonia pipiripio, te'ta pa'pamuratuame ajawakania, te'ta Napukotonosóri yawichituwachiamipua.

Paika ti'tijoe ki tajario tuuniamé

(*Raanieri Iyoteria 3*)

101 Nape neipamio Napukotonosória, ahpo Eowa Riosi paparawa cheeria natakepasaapa, tísia weruma ahpo tiia erapakaopua ahpokamera te'ta nakipuawichioopua, ahpoka tiame nanarieme netenurarepua, yooma ti'tijoerio pu'ka ahpoka tiame netetiameo, pu'kakamera paparawemichioopua pukachi enapakao. Puuu ahpoka tiame netetiamea, apoche o'ro tapetetiamekapua yomatiamé. Ihjia te'pasi weeriamé, piie weerewa aampa oosa mariki kenumetoka ahka, kehchuma weerewaraa, paika kenumetokahkaapua. Puuu Napukotonosória ahpoka tiame netetioopa, waapi Wawironia yeepo weraretiapua. Puuua pu'ka werasaopua, yomatiamé ahpo yawichituachi mochikameo, pu'ka ahpoka tiame weraretiachi paajutenureriapua naatikameraopua: ti'tijoeri ahpo ijinuwa tu'tuyewari, ahpo soontarowara ka'kapitaira, yomatiamé

ahpo ya'yawichituwachi ya'yawichi iinuekaopua tiame, wa'a e'enaka paparawemichiopua ahpoka tiame netetiameo.

Yooma wa'a e'enasoopua, wa'a ajakoopa ahpoka tiame netetiame ne'nekao, Napukotonosóri te'ta seekarewaraa eee cheekapua:

—Yomatiamé ti'tijoeri i'wa e'enakamea, no'o keepumitiapua ku'witapio. Eemea yoomahkao, turupuchera chaachatetioopua, yooma ihtaoi cheetetioopua tiameo, yoomahka eemea chopokorieka ajapamitiapua, pu'ka yawichika tiame netetiameo, paparáweka. Aawataai ki chopokorieka weripakame enesoo, ikanati oorona tekorichi na'i tajenarichi ipapuamepua, wa'a saipamichiopua pu'kao.

Wa'achi ajariame eneriapua no'o paika kaawe e'rewaaio Saaraki tewaniame, Meesaki, wa'a ikisa Aaweneko tewaniame tiamé. Pu'ka cheeteniamé inamutioopa yooma ti'tijoeria, yomatiamé weechi e'enakame te'ta weruma te'terewaemea, chopokorieka ajapariame puuuu, pu'ka yawichi Napukotonosórika tiame netetiamechi, paparáweka. Nape puuu paika no'o kaawe e'rewariaa, ki chopokorieka ajapariame puuuu.

Waikao ookapi ti'tijoeria, ki chopokorieka ajapakame tetewikapao, yawichichi e'enariamekapua tuumiao. Waikao Napukotonosória tísia nekakao, apochi upanurekapua no'o paika kaawe e'riao, Saarakio, Meesakio, Aaweneko tewaniameopua tiameo. Pu'kao apochi upatioopua, yawichiaa chaanekapua pu'kao:

—¿Pichiwapua ki yoorekame eemea, no'oka tiame netenuraria paparawepuawichioo? Ehpeche aamo cheriwemania ki aamo pu'ka paparaweriawichioo. Nape eenechi wa'a te'teresoo aamoo, ikanati oorona tajenariwachi aamo ihpapanuremania waikao, kiteremeri wa'asi aaataeoi aamo nehpuapua, ihtaoi riosirewaopua.

Waikao puuu no'o paika kaawe e'rewiaa, nehjiakao, chaachapakapua:

—Teemea ka'chi erakoame teemea amoe taamo yorapua, ooronachi ihpapapuaioopua, taamo Eowa Riosia, wa'a taamo ihpapatioopua, taamo nehpuamiipua newipatekao, apoekamerakapua taamo newipateme tiiaa. Wa'a tiiachipa teemea, kiisi chopokorieka ajapama teemea pu'ka

aamoka tiame netetiame paparawemiao, pe'yachi ki taamo nehputioi taamo Eowa Riosiwaeo.

Wa'a chaachapame inamukapa Napukotonosória, ki nu'uti nekakaopua, oowisanisa epeche tahtame taipachenurakapua ooronao, ka'chitia taaweche wa'a tiame taipatewachitia. Waikao yawichia, epeche u'wamera ahpo soontaro uusaopua, purinurakapua pu'kao, na'ichi ihpapapuawichioopua.

Waikaopua puuu soontarowaraa, purisaopua pu'ka paikao, na'ichi ihpapakapua pu'kao. Puuuu wa'a ihpapaiopua pu'káo, pu'ka wa'a na'ie tajaka, wahjipakapua.

Napukotonosória pu'ka na'ichi ihpapanioio, ne'neka kahtiamekapua pu'kao. Nape ihpapatioche tetewakaopua, yawichia tisia seewepakame werisikao, chaanekapua ahpo tu'tuyameroa:

—¡Ki paikakosapu purisa na'ichi ihpapatiaamea? Nape neea, naao tetewamenia na'ichi ohjoame, ki puritiame kihta tajiwa ijikikame; puuu piirechi wa'a oiyamea, aaata riosika tiamepua.

Waikao Napukotonosória, pu'ka paika no'o kaawe e'ria sisinamukao, chaanekapua pu'kao:

—¡Saarakii, Mesakii, Aawenekoo tiamee, Riosi te'pa kahtieme yorakiameraa, puuyasa wa'a ooronachio, noochi e'enamitiapuáaa!

Waikaopu puuyasaopua na'ichi ooronachio yawichichi e'enakapua kahtiachi. Waikao yawichi kahtiachi ajapasoopua, yooma pa'pamuratuamea, yoomahka ya'yawichituamea, ka'kapitaia, tuuyewari ti'tijoea tiame, wa'a naaepakapua ne'nemia. Yooma ne'newesaapua i'yekaopua tajariachio, kiisi tajariopa weerewao, kuuparaoi, wisasoriwaoi, kiisi morisojuyopaoiopua, tahpitika erapaka puuuu waikao, —¿aatia ki tajariamare ihjia? —erapakao.

Waikao Napukotonosória chaacha nayewekapua yooma wa'a e'enakame tetewiriameo:

—¡Née, ehpe o'inia waanamio teemea, yooma no'o yawichituwachio, i'ka tehtemari Riosiwarakamera, iyorika mochtitopuapua! Puuuu kiisi no'o yooreme chaachapakamekaiopua, ahpo Eowa Riosikamera te'ta iyoriapa wa'a chaachapakamepua, pu'ka ahpo chaachaparioa, kiisi ki'tio tuuka piirechi Riosioo, te'ta

ahpo newipatemberi tiamerao. Pichiwa machenarepua chaachapariaa, ihji Riosiwara iintoriamepua newipatekao, ahpo ku'iwari uhjurakaopua neesetomichioo, ki tajimichioopua. Ehpeo neeeai i'ka weeechi yawichituame pukachikamera paparamekapao, ehpe waanami yomatiameno'o yawichituwachio, pu'kakamerachi paparaka mochitopuame, yahchamenia. Ehpe waanamio aataaioio puua, ki i'ka Riosiwara iyorika paparakamea, pe'yachi ahkai eenakame enekai, pe'yachi ihta seenu nayewame enekioopua, yooma chi'wanaka pihtunaka ihpapapuamepua, me'yakao, aataai ri'riosirewao, ki iintoamekopaopua i'ka tehtemari Riosiwara te'ta iintoriaoo.

Waikao Napukotonosória wa'a cheesaapa, Saarakioopua, Meesakioopua, Aawenekoopua tiameo, epeche tísia te'pa tiame teerewa ki'yakapua, ki noochi weruma tiari iintoriachitia, ahpo Wawironia yomatiameweerachi yawichituwachio.

Raanieri piirechi Napukotonosóri teemuriatia ihtanata
(*Raanieri Iyoteria 4:4-18*)

102 Neipa taawechiami ahkaopua eenechio, piie tukawarichio Napukotonosória itapiti teemuriapua. Waikao, pu'ka teemukapaopua, yooma paaeriapua te'ta pepenewari machiyamepua, ahpo ma'chitekemichioopua pu'kao, ahpo teemuriao. Pu'ka e'enaka ahpo kahtiachi napawisooopua, yooma tuuyeriaipua ahpo teemuriao ahpo ma'chitekepuawichioo, nape puua aawataai kiiisí machika inamuriamekopaopua pu'kao, ka'chi iika ma'chitariamepua pu'ka teemuriao. Wa'a te'tererioopua pu'kao, neeepchi paaeria Napukotonosória, pu'ka ahpo teemuria ma'chitakemichioopua. Puuu yawichia waikao no'oo asisoo, yooma no'o tuuyekapua achini tiamekopua ahpo teemuriao, eee cheekáo:

—Neeea eee tiame teemukapua: kai waapisi weeriamekapua kuuu, i'ka wehjoarichi naasipao. Ihji kuuua wa'a werikao, epeche utewarieme enepakapua, epeche epechesi te'pasi weripaka ahkasi tewekachisi, yomatiamewehjoarichio o'inia, tetewipua tiame. Puuu saawaraa rahtatiame siioname saawemekapua, ki teesa

taakaemekapua tiame; puuua ahpo taakeria iwapasaapua, yomatiamе wehjoarichi mochikamewichioo, kooamekapua. Pu'ka ekatarichio wa'a petiamekapua wakasi, po'waapua tiame; pu'ka atowarachio ki ookapi tuchiki ta'sotachikapua. Wa'a ikisaoopua, aaata Riosi ku'iwari tekiyame tetewikania waikao, tewekachi o'inia. Puuu tekikao, ki ku'ita siinasiamekapua cheekáa: “Ru'minamitia pu'ka kuuu, tehpunemitiapua atowarao, chi'rika ihpapamitiapua pu'ka taakeriaoi; ujumapupuapua animarioi pu'ka ekataritere pe'tiameopua ekapúka, pu'ka tuchikioi pu'ka atowarachi ta'sotakameoiopua, ujumapupuapua tiameo. Nape pu'ka kuuu kutemorirao, ka'te po'tanamitiapua pu'kao, naawaramao. Ihji kuuu na'ara yoratiamea, oowisani paamupari wa'a teeremeripua. Ihji kuuua aaatakaitepua, ihji inatariraa, wekameripua, animarichitia inatame enepaka. Ihjia wa'a ikimeripua, yooma ti'tijoeri wehjoarichi mochikameo nane'remichioopua, te'pa tewekachio kahtiamerakopaopua, te'ta nuuramera Riosio, yomatiamе wehjoarichi ya'yawichichioopua, yomatiamе ihtaoi itapitichioopua, te'ta aampa tiame utewariemekoopua.”

'Puuuchepua no'o tetewariaapua no'o teemurichio, inamuriaapua tiamé. Ehpeo Muuu Wetasari, no'o tuuyepuapua ihtanakoopua no'o teemuriao, muuuchekoopua pu'kao no'o tuuyeme tiiao, no'oo nane'riamekoopua amochi tiamekoopua aamo Riosiwao, aamo ma'chitekaopua no'o teemuriao, aamoo no'o tuuyemichioopua, ihtanakoo.

(Raaniery Iyoteria 4:19-27)

Wa'a tiame tuuyetiaapua nee Raanieria, yuuweeme yasipakania tehpe, tísia iinya tiamekopua pu'ka teemuriao, tísia maapori tiamé, inatapamekapa neea achini teeka no'o tuuyemiao, seewiamekapaonia no'o tuuyemiao. Wa'a teeresaapa neea ku'itapi ihchio, yawichio eee chaachakania:

—Ai muuua, puuu kuuu kai waapisi weririamea, muuu wa'apikaitepua. Riosia aamo wekatetemeripua aamo inatario, oowisani paamupari yasitomerimua animarichitia inatakao. To'iwe koi'merimua kuhsitere oikao, oisichitia; animari puhku ahjama tepupuame muuua. Aamo

o'paomua pa'wichurie saampamerimua wichiyamee. Wa'a teeremerimua ahkasi oowisani paamuparisio, ahkasi aamoo Eowa Riosikamera te'ta yawichikoopua pu'kao, yomatiamewe hjoarichi ya'yawichioopua, aampa teeka yasitoamerakoopua pu'kao. Puuu kutemoria ki nawama tehpunatiame eenechi uuyamerikai tiamea, muukaitepua eenechi aamo yawichitumeri, Eowa Riosio eenechi aamo inatapatekopaopua. Wa'a tiichipao muuuu yawichii, no'o aamo tuuyakamera uusaa kaawe enemiimua, ki oosa tatakorika yasitosaamua wa'asio; ohso kaawe muuuu, ku'ika yasitomitiamua kihta iinuemeopua tesiwa te'terekao, ki aamocheuwichio inataka. Toipuapua wa'asi pu'ka aamo na'arari yooraka yasitoriameo, wa'a teeka yasitosaamua, kaawe tetewika yositopuamemua Eowa Riosieo, eenechi aamo tísia paarasatiame aamo enepatekao.

(Raaniéri Iyoteria 4:28-33)

Nape no'o tuuyeriaio ki yoorariopao, piie paamuparichi neipao Napukotonosóri yawichia, yawichikarichi karijampa oiriaipua Wawironiao, wa'a we'weritoaiopua erapariamepua apochio: “Aa neeea, achipu tiame ki nu'unti iintoriame neeea i'wa Wawironiao, no'oo ki nu'unti utewarieo. Neeea wa'a iintokamekapania, tísia no'o weruma tiarieo, tísia kaawe nayewaniamenia ti'tijoeo.”

Nape Napukotonosóri ke'chu kajuyoi wa'a tiame inatoio, senawato wahka nayewachianiame inamuriamepua, tewekachi o'iniaopua cheechianiame:

—Muuu Napukotonosóri yawichi, aamokamera chaaniamenia: Ehpe o'inia ihji aamo yawichituwaa, ki aamo yawichituwa enemeripua wa'asio.

Waikao yawichia pu'ka wa'api wa'a chaanetiache, roorowiriame yawichia. I'kao rooroikopaopua, poanatiamepua ti'tjoerichio; waikaopua waika o'inia wa'anaopua to'iweche koaka oiriamepua oisichitia. Ihjia wa'a oiyaiio, pa'wichurie saampaka oiriamepua o'pao. Puuu kuuparaai wa'we masapoaka tiame enepariamepua, puuu suhturaai wa'a taararaka tiame enepariamepua tiameo.

(Raanieri Iyoteria 4:34-37)

Wa'a ikisoopua ahkasi oowisani paamuparichio Eowa Riosia, eenechi tijoe enepatekaopua sauteriapua, tijoechitia inatapateka, Napukotonosóri yawichioo. Waikao Napukotonosóri yawichia, eenechi tijoechitia inatapatetiaoopua Eowa Riosieo, eee cheeka nayewakapua:

—Oowisani paaumparichi kajusoo no'oo animarichitia inataka oirioio, eenechi tijoechitia Eowa Riosie inatapatetiaoopuana, tísia kaaweruma nayewamenia Eowa Riosichio, tísia oisa e'repakaopua neeea pukachio. Puuu Eowa Riosia ti'tjoerichioo, tisiwa kaawe ihsiame puuuu. Puuuu ki nu'uti utewarieka yasitoamepua, yooma ihtaot itapitichiooiopua, te'ta aampa tiamera puuuu, ahkasioi aaata ahpo te'ta werumako erakoameo, tesiwa erapatiamepua, no'ooi tesiwa erapateriamechitiao.

Raanieria sa'michi iyotetiame ihtanakotani

(Raanieri Iyoteria 5)

103 Neipami paamuparichio, piiripi Napukotonosóri taanara yawichitusirepua, ahpo noono yawichituriaopua, Wesasari tewaniame.

Puuu Wesasari yawichituaioopua piie taawechio, weruma kooametariapua ahkasi piie miiri ti'tjoewichio, ahpo yawichiwachi pa'pamuratuamewichio, pu'ka ahjamao weeru wiino ijiriapua. Puuuu pu'ka wiinoe tísia teekupakapao, aaata uhjurariapua i'noramichioo, ahpo iinueka o'ro paaso, tatapara paaso tiamé, ahjachi wiino ijipuawichioopua. Puuu paasoa, Eerusareni tiopachi uusa upatiamekapua, pu'ka noonora Napukotonosóri u'pária, Eerusareni newitosaopua. Puuuu pu'ka paaso upatioopa, pukachi o'ro paasochi simitekapua, ehpeche wiino ijijikaopua pehjio. Wa'a pukachi paasochi nawajikaopua, ahpo ri'riosiwachi paparariamekapua, yooma ihta meetarie netetiame ri'riosi, tehtee neteteriame, kuuue netetiame tiame.

Naasipa simioiopua pu'ka weruma koi'oi pahkotao, wa'a koi'wachi sa'michiopua, aaata seekara iyotiame tetewiriamepua. Waikao yooma pu'ka tetewakamea, tísia

majariamepua. Waikao yawichia tísia majakaoopua pu'kao, aaata ahpo nuurewa weeru sisinamukao, itapiti uurapari tu'tuwichari upanureriamepua. Nape puua e'enakaio ki kajuriapua tuuwichakáo, ihtakooopua pu'ka sa'michi iyotetiame uurapario.

Waikao yawichia no'o Raanieripechi i'noranureriapua. Ehjepao neea, wa'a yawichichi enasaapa, iyonasaapa sa'michi iyotetiameo, chaanekania yawichio:

—Aa yawichi, ihji iyotetiamea, aamo nayewamepua. Muuua Napukotonosóri taanaraa, kaawe nane'riamemua, ihtana ikirio aamo noonoo, tísia weruma ahpo erakoparioioopua, aachin teeka ki nu'uti kokosatiamekooopua Riosieo. Muuua te'ta nane'riamekai aamo noonoo te'ta ikiriameoo, kiisi kaawe iintokame muuuao. Muuua kiisi kaawe iintokamemua Eowa Riosichio, pu'ka Eowa Riosi iyoriwa paasochi iijikamekapapua, wiinóo. Pukachi Eowa Riosi iyoriwa paaso iijikaopua tiaméoo, puuu aamo paajuteriaa ahpo ri'riosiwachi paparariamepua tiaméo, yooma ihtae netetiame ri'riosichi, pu'ka ri'riosio kiisikoio inamume, kiisikoio tetewameoio. Pukaepa Eowa Riosia aamoo, tísia kokosameripua, pu'ka iyoteri chiia iintokao, Meeria yawichi soontarowarae, Peresia yawichi soontarowaraeopua tiamé. Puua aamoo, ehpe tukawarichi wa'api, aamo u'yemeripua yawichituwao.

Pu'ka wa'apichi tukaoo, wa'a e'nariame Raario so'sontarowaraa, puua wa'a e'enakao Wesasari yawichi me'yariamepua, wa'a noonowisaapua, Wesasari yawichituwa ye'karipariamepua.

Eowa Riosia Raanieri newitena oori ohjoachi ipatiaio

(Raanieri Iyoteria 6:1-3)

104 Waikao, Meeria weechi yawichia, Raario tewaniamea, Wawironia yomatiamé weeeopua, piire sientoo aampa piie weerewa ya'yawichituwa iintapariamepua naachutakao, yoomachi wa'ao nu'nunti ya'yawichi ajawaka. Waikaopua pu'ka piie sientoo piie weerewa ya'yawichituwao, paika epeche weeweruma yawichi ajawariamepua aampa pukachio, puuu paikaa, neekapua piiripio. Nape Raarioa, ku'we nane'rekapaopua

no'oo, epeche te'ta ye'kamekopua yawichituniameo ki wahjachtiaopua ooka ya'yawichio, neeche weratiapua waikao te'ta werumachitiao, yomatiame pu'ka piire sientio piire weerewa nu'nunti ya'yawichituwáchio.

(Raaniéri Iyoteria 6:4-27)

Wa'a ikitiapa puuu ooka ahpo yawichitumiao u'yetiameaa, paikapi puuu nu'nunti ya'yawichitumea tiamé, no'o ki nu'uti nekamucheka itipiriamekapua. Waikaopua ki nu'uti no'o nekamuchiamekapaopua, no'o ki kaaweruma teerewachi wichteputa, i'yariamekapua. No'o se'wi itapiti iintosoopua no'oo, te'ta yawichichi wenejínariapa.

Puuua ahpo chaachapariamekapua:

—Ichipuka inatetaria pu'káo, ki kaawe iintosoopua pu'káo, te'ta yawichichi wenejipuawichio.

Nape puuu tísia no'o inatekaipua ki kaawe no'o iintomioa, kiisi ihatoi ki kaaweruma no'o iintokame tewakapua, no'oo kiisi se'wi no'o teetokamekopapua kaawerumachecheo, no'o Eowa Riosichio, tísia iyoriamekapao. Neeea ki wichinariapa ki kaawerumachio, paisa itayamekania Eowa Riosichio, no'o kaaweruma neesetowao, senepi taawéchio.

Waikao puuu ooka no'o wenejinariamea, paikapi nu'nunti ya'yawichi ahjamaopua, no'oo nane'rekapa paisa nayewamekoopua no'o Eowa Riosiwachi senepi taawechi, chaachapariamekapua ahpo:

—Pu'ka ahpo Riosi iyoriwachi chapitariapua naaju ehpeo.

Wa'a chaachapasaapa, no'o te'ta yawichichi e'enariamekapua, eee chaanémia:

—Aa te'ta yawichii, aamo itanemia e'enakame teemea, itapiti taamo inataria aamo yorajeramia. Piirechi nuurari aamo netejerame teemea, eee chiame:

Aaata tijoe i'ka piie meechea simiyachi, ihta ahpo Riosiwachi paparaka itakameopua, aaatchioipua ki amochikamerao, mawiya mochikachi tekoriichi, ipapuameko tuupuapua.

Puuu Raario te'ta yawichia waikao, weruma apochi paparapuamekoopua, kaawe iintariamepua pu'kao, kaawe wichiriamekopua apochio. Waikaopua pu'ka itayachtia

nuurari netetesaopua, ahpo pichiwatari iyopusaopua, yomatiame ahpo yawichituwachi i'tonureriamekapua waikao, yomachi nane'repuawichiopua pichiwakopua pu'kao, pu'ka weemera ahpo nuurao, me'mero ti'tijoe nuurari teerewachitia, Pe'peresia ti'tijoe nuurarira teerewachitia tiame, ka'chitia sewinatapua tiame, ka'chitia choapua tiamekoioopua.

Nape neeea, pu'ka nuurari chiia nane'riamekainia, wa'api teetoamekania Eowa Riosichi paparawa nayewakaopua, paisa simiyame senepi taawechio. Waikao puuu ooka no'o wenejinariamea, paikapi nu'nunti ya'yawichi ahjama, no'o ohjirachi e'enariamekapua waikao, ichipuka ne'nenariapapua no'oo, yooreka yasitoamekoopua, pu'ka weemera nuurariopua.

Waikaopua no'o Eowa Riosywa ahjama nayewame tetewisaopua, ikanati no'o te'ta yawichichi siimpariamekapua, pu'ka no'o ihsia tetewiria wenejimia. Wa'a yawichichi e'enakao, chaachapariamekapua:

—Aa weruma yawichiii, kaawe naane e'riame muuuu, aamo weemera nuurari neteriamekoo. Aa, wa'a tiichipa i'wa e'enakame teemea, aamo tuuyemia aaata isaeri tijoeo, ki yooreka yasitoamekopua aamo weemera nuurari yahchariaopua, ahpo Riosiwakamera paparamekopua pu'kao.

Waikao yawichia iinatukeriamekapua cheekao:

—Wee, ¿aatanaju puuuu wa'a ihsiaamea? Waikao aapoeo chaachapariapua:

—Nee, apoe yawichi puuuu, amoe piie siento piire weerewa nu'nunti ya'yawichichio, ye'kamichio yahcharia.

Waikaopu yawichia wa'a tiame no'o wenejiniamie inamukapaopua, tísia yuuwesipariamekapua, no'oo, tísia kaawe e'reka tetewamekapapua. Wa'a tiipa puuuu noochio, i'yariamekaaipua aachin teeka no'o nehupamiao.

Nape ka'chi ikime e'rapaopua sewinatanariaiopua pu'ka ahpo weemera nuurario, no'o i'nonureriapua waikao, tekorihi ipapuaichiopua no'oo, mawiya mochiteniachi.

Wa'a mawiya no'o ipasetiopua, yawichia ahpo yawichikarichi no'ráriapua, nape tukaoo kochimiaopua, wa'atia ki ko'kosa poipariapua. Nape kochimia poipakaiopua,

kiisi kochime e'rariapua, kiisi no'o kaawe ikiya inatamekapapua. Pu'ka meereo pa'a piari yasisikao, no'o ne'nemia u'masiriapua tekoricchio, oori mochikachio. Wa'a asisaapua, no'o sisinamuriamekapua:

—¡Raanieriii, Riosi ahjamerachi paparamee, ahjame muuua pehjiii? ¿Aamo newipateriamepu aamo Riosiwaraa? Neeea cheeka nehjiakania waikao:

—¡Aa muuujupua apoe yawichí!, eje'ee, no'o Riosiwaa ahpo ku'iwari uhjureriapua no'oo, i'ka oorio chaarora chapimichioo, ki no'o ko'komichiopua oori i'wa mochikameooo, Apoe Eowa Riosio noochio, kihta ki kaaweruma tiame iintokame tetewakamekapa; amochioi no'oo, kihta ki yoorewa iintóriamekopa.

Waikao Raario yawichia, no'o nayewachaniame inamukapao, tísia kaawe erapakaopapua, no'o ma'chipanurekapua waikao, wa'a tekoricchi mawiya mochikachio. Wa'ao no'o ma'chipatiopao, kaawe no'o ne'nesaopua kihta susukiratiamekopa no'o weerewachioo, pichiwa no'o Eowa Riosi ihsirio erapakapua waikao no'oo, Eowa Riosi ihsiriamekopapua no'o newipatekao.

Waikao yawichia, tahpitika erapakaopua nekakao no'o wenejiriamechio, kiisi cheriweme erapakapua pu'kao, tísia na'ara noonowiriamekopua noochio; waikaopua pu'kapechi chapisaopua, tekoricchi ihpapanurakapua mawiya mochikachi ko'komichio, yooma na'pa pu'ka ti'tijoe, ujupiraopua tiame, tatanarama tiame. Pu'kao mawiyaa, ke'chu teeresi ruhjiioipua, kachuchuka ko'itiapua pu'kao, yooma weerewara chi'wapame tehpunaka.

Neipaopu yawichi ahpo ta'pechi no'rasaapua, iyojura iyoteriapua, yomatiamé ahpo yawichiwachiami i'yetopuaichio, no'o Eowa Riosiwa nayewakaopua, achipu iintoriamekoopua, no'o newipatekao. Wa'a iyojurachio chiiamekapua tiameo, yomatiamé ahpo ya'yawichituamechiamipua ohjoemeo, no'okamera Eowa Riosiwarachi paparapuamekopua, no'o Riosiwa te'ta ahjámerachi.

(Raanieri Iyoteria 9:2-17)

Nee Raanieria, i'wa Wawironia kahtiamekainia wa'asio, Eremiao ahpo iyojura taamo uhjureriamepua.

Pu'ka iyojura iyonasaania, waika nane'rekame neeea, i'wa seenu weeechi taamo mochikao, ahkasi paika weerewa aampa oosa mariki paaumparisi enemerikopua. Yooma pu'ka paaumparichio Eerusarenia, ooruchi teeremeripua, ahkasi pu'ka paaumparichi waanamio, Eowa Riosia eenechi taamo e'enapumeripua, Eerusareni taamo weewarachio. Waikami pu'ka Eremia iyojura no'o iyonarioiopua, amori ahsepamekapua pu'ka paika weerewa aampa oosa mariki paaumpario i'wa pe'pereso mochiniamio, waikamio neeeapa, oochetiamekapapua. Pukaepa neeea, senepi taawechi no'o Eowa Riosiwachi, paparaka yasitokania kiisi wahjikaopua eee cheekao:

—Aa muuu Te'ta Paamiraa, taamo inamumitiapua aamo ijinuwao, i'ka tesiwa chaachapaka taamo aamo itaniao. Nane'reka mochitoame teemea i'wa taamo pe'pereso mochikao, tisiwa tatakoriapa wa'a te'teriamekaapa teemea, kiisi e'waka mochiriamekapa aamoo. Nape taamoo wa'a te'tereriooopua tísia tatakorkao, taamo tesiweka cheriwejeriamepua. Aamoo neeea, taamo ehkoriaami aamo newipateriachitia, Eejito o'inia puuyanakao, wa'achi taamo iintojerani neeea, i'wa Wawironia taamo mochikameopua pe'péreso. Wa'achitia neeea aamoo, eenechi taamo Eerusarenia e'enatejeramepua, taamo te'ta weewáachi. Wa'a tiame taamo aamo iintosoopao, yomatiamie norikame weeechi mochikamea, teewemapua taamo na'areka mochikao, aamooopua tiameo, kaawe aamo nayewamapua.

Ehpeo neeea, no'o inamujeranipua, no'o aamo tísia tesiwa cheeka aamo itaniao. Yooma i'ka tesiwa cheeka itayame neeea, wa'a Eerusareni tiopachio, aamo te'ta iyoriwachi tísia na'atatiame itipiriachioopua, ki wa'a teeremichioopua ooruchi teerekao. Pu'ka tísia na'atatiameo, kaaweruma iintapanariapa katewekao, wa'a taamo e'enatesoo eechio. Wa'asi chanima neeea, no'o Noono Eowa Riosii.

I'isaeria eenechi ahpo weewachi e'enapasia

(Ehra Iyoteria 1:1—2:2)

105 Nee Ehra tewaniamea, i'wa o'iniamenia iyotekao, itapiti Eowa Riosie no'o tuuyeretiamie

iyotemichioo, Peresia mochikaio eenechi taamo weewachi e'enamerichi simiyameo, eee tiame iyotiamenia no'o iyoterichio. Puuu ooka ya'yawichi Wawironia yawichi newitokamea, Raario tewaniamekapua, Meeria weechi yawichituame; piire yawichia, Siiro tewaniamekapua, Peresia weechio, yawichituame. Siiroa Eowa Riosichi paparamekapaopua, Eowa Riosie noonoteretiamekapua iikachio, ahpo weewachi no'norapumichioopua i'isaeri ti'tijoerio, ahpo Eowa Riosi tiopara eenechi werisipumichioopua. Wa'a iikapa Siiro yawichia, yomatiamae ahpo yawichituwachi mochikameopua, i'isaerio, eee tiame tuuyenureriapua:

—Nee, Eowa Riosi tewekachi kahtiamae no'oo, yomatiamae no'o yawichiwa ki'yakamea, eee no'o chaanekapua: “Muuu Siiroa no'o tiopao, eenechi nonorapunurania i'isaerio Eerusareni, pu'kao eenechi no'o tiopawao, werisipumichio.” Wa'a no'o chaaneriopa Eowa Riosio, yooma Eerusareni nonowanariamea, Eowa Riosi tiopara katewemiao, Eerusareni siimpapuapua. Yooma aaata ki nonowanariameapua pehjiio, i'wa o'inia ku'imitiapua yooma ihtaoi nakiyaeo, wa'a Eerusareni nokimeriopua tekipanakáo, kooamee, toomie, itapiti ahjae yorapuameoiopua wa'ao.

(Ehra Iyoteria 2:64-65)

Waikami Eerusareniami nonorakamea, naatikapua: Uura tetejimari, Chaamini tetejimari tiame, wa'a ikisaopua tiameo, Reewi ti'tiopachi pa'pamiratuame, yooma aaataoiopua tiame, wa'a Eerusareni ku'imia nonoranariamea. Waikao yooma puuu Peresia itipikamea, naapi simitiamekapua ku'ikao ahkasi kajuyachisi Eerusareni tiopa weraniameo. Wahjachi ahpo kaawe erakoachi ku'yamea tiameo, simitetiapua tiame ihtaeoi ku'ikao.

Waikao Siiro yawichiai tiameo, yooma o'ro paaso Napukotonosóri ichikoriamaeopua ki'yamio, eenechi no'rapukapua Eerusarenio tiameo. Wa'a iintosoopua pu'kao, muuwaeme i'isaeria, ahpo weewachi e'enariapua eenechio pu'ka Napukotonorória no'rapuriaopua i'toka.

I'ka nonoraniame pa'pamuratosiamea, Soorowaweri tewaniamekapua piiripi, pu'kao Eerusareni ajasisoopua, yawichi weraretiamé wa'ao; piirechia tiame wa'ami uumpakamea, Oosue tewaniamekapua, neeserosi tijoe. Yooma wa'ami nonorakamea, ooka weerewa aampa oosa mariki miiri kehkipua ti'tijoea, ki ihtetaka ooweru kukuchioio.

(Ehra Iyoteria 3:1-3)

Puuua Eerusareni ajasisaapa ajasisacheopua, oorona tepawe weerariamepua pahchao, Eowa Riosiwichio itapiti meriwa wahseka oowewepuawichio. Waikao pu'ka tepawe neteka kajusaopua, wa'a oowewariamepua waikao Eowa Riosichi paparakao, senepi piari, senepi aariopua tiame. Wa'a nokiwamekapua waikao, ahpo neesetopuaichio Eowa Riosieo, tísia majawiapa ti'tijoeo, ahpo norikame mochikao. Waikao yoomahka Eerusareni e'enakamea, o'ineriamepua waikao tiameo, Eowa Riosi tiopara chokitera o'ineka netekáo.

(Ehra Iyoteria 3:10-12)

Pu'ka tiopa chokitera yachanioio ne'neserosia, turupuchari makoka ajapariamepua wa'ao, Reewita ti'tijoea takira makoka ajakameo chaajatesoopua, yoomahka i'isaeri ti'tijoeia wikatariamepua kaaweruma nayewari chaachapakaopua Eowa Riosiwichioo, cheriwema ki'yakaopua tiame pu'kao, ahpowichioo, tísia kaawe iintoriamekopua Eowa Riosio. Pu'ka wikekao eee chaachapariamepua:

—Eowa Riosia tísia kaawerumapua, ki wahjiamesi tesiwamepua taamoo, tísia kaawe taamo yoorakao i'isaeri ti'tijoeio.

Wa'a chaachapaka o'inetiapua Eowa Riosi tiopa chokitera tekiniamea.

(Ehra Iyoteria 4:1-6, 21, 24)

Pu'ka waikami wa'api, Eowa tiopara weranioioopua, itapiti wihkueka wa'inewa teererepua wa'ao, ookapi

Saamaria ohjoeme ti'tijoe wa'a ajasikopao wa'ao, oowera chaachapakaka eee chaachapariameo:

—Aamo ku'inariame teemeai pu'ka tiopa werisipukao, pu'kachi Eowa Riosichi pichikiamekapaa teemeai —chaachapakao.

Nape taamo yawichi Soorowaweri tewaniamea, nane'riamekapaa Soorowaweria pu'kao, oowera wa'a chaachapamekoopua ki pichiwa, ki ahpo ku'ijerariamepua pukaeo, Eowa Riosi tiopara weraniachioo, Saamaria ohjoemeo ki Eowa Riosikamerachi paparamekai chaachapamekoopua, seesenu ri'riosiwachi paparamekai chaachapamekoopua pu'kao, itapitie netetiame ri'riosirewa ti'tijoée. Pu'ka wa'ineretioopao Saamaria ohjoeme ti'tijoea, tísia nenekariame puuua i'isaeri ti'tijoerichio. Puuua wa'a iika nenekasaapua, tuuyépori uhjurerepua Peresia kahtiamé yawichio, pahcha simiyame Atajejé tewaniame yawichioopua. Waikao puuu Atajejé yawichia, iyonawetiaapua ahpo iyojura iyojureretiao, ikanati teewenurarepua pu'ka Eerusareni Eowa Riosi tiopara weraniameo. Wa'a ikitiapa Eowa Riosi tiopara weraniamea, oosa mariki aampa puhsani paaumpari wa'a teereriamepua, ahkasi ookasi simiyame Raario, yawichitumia yasipachisi.

(Ehra Iyoteria 6—7)

Waikami pu'ka oosa mariki aampa puhsani paaumpari u'matosoopua, ooka simiyame Atajejé tewaniame yawichi yasipakamea Peresia weechio, puuu yawichia yooma sa'runakapua pahcha simiyame Atajejé nuurariwa teereriaopua. Ihji weemera Atajejéa no'oo, kaawe e'reka no'o tetewamekapao, tísia no'o ku'ikamekapua, muuwaeme i'isaeri ti'tijoeri no'o ahjama uhjurakapua Eerusarenio no'o ku'imichiopua pu'kao, simitepuawichioopua Eowa Riosi tiopara werisipukao. Wa'a tekipanapuawichioopua, Atajejé yawichia iyosi iyoteriamekapua yomatiamé ahpo yawichituwachio te'ta weeweruma te'teriaméoo, yomatiamé puuua yooma ihta nakipuame Eowa Riosi tiopara weraniachio i'kachitia: ahkasi paika miiri paika siento kiiri tataparasi, piire weerewa ooka miirisi ritiro tiiriko, ooka miiri ooka

siento ritiro panijuwari wiino, ooka miiri ooka siento ritiro ooriwo nerosowira, wa'a ikisaopua yomatiamé oona no'o itaria tiamé. Wa'a ikisaopua apoe Atajejé yawichia ahpo oowisani tuuyewariopua ahjámao, ahpo kaawe erakoachi puuua, o'ro tataparasi tiame no'o ki'yakapua, Eerusareni i'yetomichioopua, wa'a tiopachi Eowa Riosio, pukae oowewapuawichioopua, yooma ihta itapiti ahjaewa netepuawichióopua tiamé. Wa'a iintosaapa Atajejé yawichia, no'o reesiseri ki'yakapua tiameo, yomatiamé Wawironia weeechio yomatiamé oika itamichioopua toomiopua o'rooiopua tataparasiopua tiamé. waikao yomatiamé ahpo kaawe e'rachi no'o kiatiaméopua wa'ami ti'tijoerieo, ne'neseriosie no'o kiatiaméopua tiameo ahpo kaawe erakoachio, Eerusareni upamichio kiatiania pu'kao, Eowa Riosi tioparachiwichió, ihtoí wa'a nakiwa ahjae netepuawichioo. Pu'ka toomieopua neeea, itapiti tarimerikania pukaeo, ihjichitia: oisi, po'wa, chiiwa tiamee, wa'a ikisa naati tiame tiiriko, panijuwari wiino tiamé Eerusareni Eowa Riosi tioparachi oowewapuawichioo.

Aakeo Eowa Riosi naewaturae iyoteretia

(Aakeo Iyoteria 1:1-15)

106 Pahcha simiyame Raario yawichituwao, neee Aakeoa pu'kao, ooka paamupari i'toiopua yawichitukao, Wawironia o'iniao Eerusareni eenakania Uura weeechi. Pu'ka taawechiami Eowa Riosie no'o nayewetiania, eee no'o chaanekapua:

—Née Aakeo, no'o ijínuwa i'isaeri ti'tjoeria, ki werisipupua tuuwamepua pehji no'o tiopawao. ¿Nape naakonakosa ahpo kariwa tísia nateyameopua karitapuamekosa puuúa, wa'a nokioiopua no'o tiopawaa wehchi itipimerikosapua pihunatiameó? Nape neee te'ta utewaemeraa Paamira, kaawe ahpo inatajerekotiamera, pu'ka ahpo nokayao.

'Puuua ki ookapi paamupari tísia nateyame kariwaeka mochiriamekaiopua, yomatiamé ihtaóí tooremuri aiwaka mochitoriaméopua, no'oe tísia kokosariwaopua. Neeea pu'kao ki noochi oowe e'rekamekopaopua no'o tiopawa werapuamekoiopua, pu'ka ahpo seepurawao tísia

wa'ineoiopua no'o tiopa werapua, neea iintokamepua waikamio teewetekaopua yukitewao, kihta taakemichiopua pu'kao yooma ihtaoi echayao. Nape ehpe o'inia wa'api ma're upamia siimpasoopua pu'kao, no'o tiopawawichio o'inepuawichioo, ehpe wa'api o'inemania waikao tísia yukitekao, tísia taaketemichiopua pu'kao, yooma ihtaoi ahpo echayao.

'Neea aamo ahjama inisimeripua, pukaepa simitepuapua no'o tehkiwao. Neea aamo ku'isimapua ahkasi kajuyachisi, pukaepa kihta seeweka nokisimitia eemea. Nee apoe aamo Riosi Eowaa, pichiwa chiiame neea aamoo, wa'a teeretomeriko.

Wa'a chaanetiapa Eowa Riosieo, yomatiamie i'isaeria oisa erapakapua, ahpo simitemiaopua Eerusarenio, Eowa Riosi tehkiwarao.

(Aakeo Iyoteria 2:20-23)

Neea Eowa Riosie nayewanuratiamepua Sorowawéri yawichio, eee cheeka:

—Muuu Aakeoa Sorowawéri yawichioopua, chaanemitiapua pu'kao, nee ihsimerikoopua pu'ka neesetokao, pu'ka Sorowawério no'okamera yorakeka yasitoamekoopao, pu'ka seepurawarao neea, yomatiamie kajuka soopakemania ko'ikekao, yomatiamie pihtunatiame itipitekao.

Sakaria Eowa Riosi naewaturae iyoteretia

(Sakaria Iyoteria 1:1-6)

107 Pu'ka wa'api ooka paaumpari simitioi pahcha simiyame Raario yawichitukao Peresia weechio, pu'ka wa'api taawechiami Aakeo nayeweria i'isaerio Eowa Riosiwichioo, neeai Sakaria tewaniamea, waika taawechiamio Eowa Riosie nayewetiamie neea ahpo nayewatura enemichioo.

Eowa Rosia no'o chaanekapua taamo ehkoriami mochiriame isaeri tetejimarichi simiyame naewakao, eee cheeka:

—Uura weeechi mochiriame i'isaeria, no'o na'nayewatura chiiio e'weka mochitokopaopua —no'o chaaneka Eowa Riosio—, eenechi kaawe erapakaonia i'isaeri ti'tijoerichio, cheriwepakania pu'kao —cheeka—. Wa'a iikapa neeea, Peresia ahpo perekarichi mochikao toijetekania, ahpo Uura weeechi e'enatekaopua eenechio —wa'asa no'o chaanekapu Eowa Riosia.

(Sakaria Iyoteria 1:7-17)

Waika taawechio Eowa Riosia no'oo, pahtekaopua itapiti no'o tetewiteriaeopua, i'isaerio eenechi e'enapamekopua ahpo weewachioopua, paika weerewa aampa oosa mariki paaumpari i'toniaoioopua Wawironia peereso mochiniameopua, puuu wa'a kehki paaumpari Wawironia pe'pereso mochitiamea, pu'ka ki'yamira Eowa Riosi na'nayewaturae chaachapatiamie eneriamepua.

(Sakaria Iyoteria 1:18—6:8)

Waikami i'isaeri pe'pereso ahjama no'o kahtioopua Peresia weeechio pehji, wa'api Peresia Siiro yawichia Wawironia kahtiamie yawichio u'yerioioopua weewarao, Eowa Riosia no'o pechi weesa no'o nayewekamekapua, ahpoo no'o tetewatewachioopua. Puuu Eowa Riosia yooma no'o tuuyekamekapua aachin teerekamekoopua no'o ki'yami mochiriameo, aachin teeremerikooioopua tiameo, neipami ihtoriwachioi. Puuu Eowa Riosia pu'ka waikami ki'yamioopua tiameo, tísia nekariameko no'o tuuyekamepua i'isaerichio, pu'ka i'isaerio ki nu'uti tatakorika mochitoriamekopua. Pukaepa Eowa Riosia i'toteriameko tuuyamepua i'isaerio seenu weeechio, Eerusarenio ooruchi itipitakaopua, pihtunatiameo.

(Sakaria Iyoteria 4:6-9)

Piiripi taawechi Eowa Riosia no'oo, i'ka eee chiiame chaanenuraka no'o uhjurakapua, i'isaeri ti'tijoeri yawichiwachioopua, Soorowaweri tewaniameo:

—No'o tiopawa kajumeri tehkiwaa, ki aamo utewariwae kajumeripua, ki aamo soontarowaraeoi, ki neesetopuamekoiopua, no'o Riosiwariée amochi yasitomerie iintomeripua, aamo tekipanatiamechieoio no'o Riosiwari ahjachi yasitoamee nokimeripua, no'o Eerusareni tiopawa weeraka kajutekaopua tehkiio.

Wa'a tiiachipa nee Sakariaa, pu'ka Eowa Riosi tiopara tehkiwa kajutioopa, neekapua ti'tijoeri oowewari Eowa Riosiwichio ki'yamea, i'isaerio, ki ookapi animari oowewariopua, Eowa Eowa Riosiwichioo. Puuu wa'a nokitiamea wa'ao, Eowa Riosi, cheriwema ki'yaka nokiwamekapua, Eowa Riosi taamo ku'irioopua ahpo tiopawa tehkiwa kajuyachisiopua.

(Sakaria Iyoteria 9:9-10)

Piirechi taawechi waikamioi, Eowa Riosia eenechi no'o nayewekapua, itapiti wahka ihtoriachi teeremeri. Pu'ka teeremeri naewakao, eee cheeka no'o nayewanurekapua ti'tijoerio:

—I'isaeri ti'tijoerio, tísia kaawe erakomitia eemea, aamo mochikachio, aaata enamerikopua te'ta yawichio. Puuuu, ki weruma tiamechitia eenamekaipua uuruchi yasitoka Eerusarenio; yomatiamé wehjoarichi ki ka'karumachio, newitoka kajumerikai tiamekopua pu'kao, yomatiamé kuuwepaka. Ihjia ahpo newitoria kokosakao, aaata kehchumasi ki kaawe iintoria, kokosaka katewemeripua pu'kao.

(Sakaria Iyoteria 12:10-14)

Piirechi taawechi simiyachioopua Eowa Riosia eee tiame no'o nayeweka pahtetekapua, wahka ihtoriwachi achini teeremerikoopua:

Nee, no'o eenechi taawechi wahka ihtoriachío, no'o i'isaeri ku'imia eenariamekoopua ahpo seepurawa newitopakaopua wa'asio, ki nu'uti yuuwesiwa teeretemeri neea no'o i'isaerichío, no'o ijinuwa i'isaerio, no'o wa'a i'isaeri ku'imia eenakameo, neekopua puuuu no'o

meritiamekoo, ahpo tatakoriria cheriwepuawichioo
 ahpo ehkoriaimiwachio, no'oopua merijicherae
 no'o checheka ne'netiamekoopua mukuriarekoo.
 noochikamerachi papameriai ohso kaaweo, ki pichiwari
 riosirewaniachikamerachi paparariamekoopua, ahpo
 ehkoriaimiwachio, Aara tewaniamechi riosirewachi
 ahpo papararioiopua. Puuu wahka ihtoriachi seepurawa
 kajuteniachi wa'asiopua, tísia yuuwesika naarakomeripua
 oowerua ti'tijoeapua tiameo, puuuahpo tatanao Aara
 riosirewa ki'yaka mochitoriamekapaopua, ko'yaka
 oowewepuawichioopua, ahpo echayao yu'kepapuawichioo.

(Sakaria Iyoteria 13:7)

Piirechi itapiti Eowa Riosie chaanewa pahetetiania, ahpo
 wahka ihtoriachi weechi tekisooopua Eowa Riosio, eee
 ikiniame teeremerikoopua:

—No'o weechi tekika Tijoetukame Tepuyamera
 meritioopua, no'o tepuka yasitaa, yooma chi'ripameripua
 ujumaka, no'oo piineri toaká.

(Sakaria Iyoteria 14:1-15)

Eowa Riosia yooma no'o tuuyekapua achini ikisia wa'a
 teeremerikoopua apoe wahka ihtoriachi yomatiamae ahpo
 seepurawa newitosaopua enasaopa, yomatiamae ahpo
 ijinuwa ahpo ahjama mochiwaka yasitomiaapapua wa'asi.
 Waikami taawechio apoeche yawichituame enemeripua,
 apoechekoopua tiameo ti'tijoeri Riosiwaraopua, ki aata
 wa'asi piirechi Riosio. Pu'ka waikami taawechiamioopua,
 tísia ta'iria mochitopuamepua Eowa Riosi ahjama, ahkasi ki
 seena aampasi ki wahjiamesi wa'asi.

Eowa Riosi i'isaeri neesetoria Ehteri oowitiamee

(Ehteri Iyotaperi 1:1-2)

108 Eowa Riosi tiopawa tehkiwachi ki kajuyoioopua
 pehji Eerusarenio, pahcha simiyame Raario
 yawichi mukurioio, Aasuero yawichi yasipariamepua
 yomatiamae Peresia weechi yawichitukao. Ihji Raario

yawichitukamepua piire siento piire weerewa aampa oowisani nu'nunti ya'yawichituwa, yomachi aampa teerekaopua, iintia weeechi o'iniaopua ahkasi Etiopía weeechisi asiyame. Nee Marokeo ihsiamepua iyotekao Aasuero yawichituoiki iriameo^t. Aasuero Peresia te'ta yawichikoio, muuwaeme i'isaeria wa'a ohjoeriaipua pehjo, ki Uura ahpo weewachi nonorakamepua pehjo.

(Ehteri Iyotaperi 1:3-4)

Pu'ka taawechiamio Aasuero yawichia, Erejé teewataniameopua tiameo, paika paaumpari i'toi yawichitukao, Suusa te'ta weruma muuwarichi pahkotariaipua, yooma ahpo ya'yawichitutewawichio, yomatiamie ahpo ya'yawichitewa paajutesaopua. Puuua ahpo paajuteria ya'yawichio, puhsani meeche pahkotieriamepua, ahpoo tetewipuawichio, ki nu'uti paarasatiamekoopua ahpo tomiwao.

(Ehteri Iyotaperi 1:5—2:4)

Pu'ka pahkotiai kajusaapa, piirechi pahkotakapua pehjo oowisani taawesi enekame, ahpo yawichi karichi ta'pewarachi. Nape ehpeo Suusa muuwarichiche ohjoeme paajutekapua, yooma aaataoio, wa'ao weeweruma teerewiemeo, ki weeweruma teerewaemeopua tiameo. Pu'ka wa'apichio, Wahti tewaniameai yawichi uupiraa, pahkotariaipua tiameo, ahpoo ooweruo paajuteriao, Aasuero te'ta yawichi paajuteria uupira.

Pu'ka pahkochio kajupuachio, wa'asi pahkotakao, puu te'ta yawichi Aasuero, tisia teekupakamekapua wa'asio, ahpo yawichi uupi paaenureriapua ahpo kahtiachi enamichio, pu'ka ahpo uupio yooma ahpo ya'yawichiteka iinuekao, tetewipuawichio, pukaeo, tisiwa peeniatiamkoopua.

Nape ihji yawichi uupiraa, ki enanariamekapua ahpo kuuna te'ta yawichi pahkotachio, ahpo suuwe yorapua

---

^t108:1 Marokeo iyotekamekoipu, i'ka Ehteri Iyotaperichio.

seewiapaopua wa'a nawajiameeopua, ahpo kuuna ahjamao. Nape wa'a iintokaopua Aasuero te'ta yawichi Wahti tewaniamea, kiisi iyoritiamepua Peresia nuurari chiiachitiaopua, aaataoi te'ta yawichi uupirirao, te'ta yoorewa e'weka yasitopua. Wa'a ikitiapa Aasuero te'ta yawichia tísia nekakao, kiisi kaawe erapariapua ahpo uupichio. Pu'ka meerekachio, ahpo tu'tuyewari machiyame paesaopua, iinatukeriapua ihtana iintonia kaawejoarekopua ahpo uupichioyua yawichio. Waikao tu'tuyewaria, chaachapariapua Aasuero te'ta yawichio:

—Nee, aamo uupi Wahtio ohso kaawe aamo u'yejeriame teemea ki aamo uupi enemichioyua wa'asio. Ohso kaawe teemea piirechi uupi aamo i'yajeriamepua, Wahti yawichituwaka yasitoriachio piirechikamera aamo uupi yawichi enemichioyua. Aamoe erasoo, ohso kaawe enemiiyua itapiti aamo nuurari iyotesa uhjurasoo, Wahti yawichi aamo uupio ki aamo uupikopa wa'asi cheekao, pu'kao, aamo pichiware iyosichi iyoteriao, yomatiamae aamo yawichituachikamera uhjurapuapua.

Pu'ka wa'a chaachapario ahpo tu'tuyewario, tísia kaawe teereme tiio iintakapua. Wa'a erapakaopua Aasuero te'ta werumara yawichia, yomatiamae ahpo yawichiturachi i'yanureriamekapua, piirechi oowitiame ahpo uupi yawichi enemeriopua, nape aaata tísia epeche peeniatiameraopua. Waikao yomachi Aasuero yawichiwarchio epeche peenia te'tiamera ooweru i'yasapao, Aasuero te'ta yawichi u'yeparetiapua, apoekamera kaawe ne'newaka uumichioyua pu'kao, te'ta epeche peenia tiiámera, te'ta epeche ahpo pu'seriao. Waikao yooma ne'nesaapua, Eheteri tewaniamekamera te'ta pu'sererepua, isaeri oowitiame.

(Eheteri Iyotaperi 2:5-18)

Pu'ka taawechimioi tiameo, Aasuero yawichia ahpo te'ta yawichikarichi muirachi inatemichio no'o Marokeo tewaniame weerakaipua. Neeea pukeri o'iniao, Uura weeechi o'inia upatiamekainia peereso chapisa, Napukotonosóri soontarowaraeo, pu'kao Eerusareni i'isaeri ti'tijoeri newitorioipua. Neeea no'o tetejima

kutewe piiniwari weripatekamekainia, pu'ka yayawa wahjipariopao, piineri itipiriamekopao. Puuu kutewea, Ehteri tewaniameka no'o piisitana, puuu tísia peenia tiiáme, aaatachioiopua tísia pu'serewa tiia wichiame. Neeea pu'ka kuteweo, no'o taanachitia uukámekapao, nooe weripatekapua pu'kao. Waikao Aasuero yawichia, yomachi Peresia weeechi ahpo mochiteriachiamio, wa'ami pa'pamiratuameopua ahpo nuuria iyotesa uhjurekapua, ku'kutewe ki nenewiame pehji ahpo i'yanemichioopua, te'ta peenia te'teriameraopua, Suusa ahpo muuwari mochiwarichi ahpo u'yepapuawichioopua pu'kao, pu'kao ahpo yawichituwachi ujupitari neesetora kahtiachio. Wa'a mochikoi ku'kutewea, yawichichi u'yepapuamekapua piie paamupari peeniataka mochitewasaapa, apoe wa'api ne'neka uumichioopua ahpo weemera uupi enemerioopua, yawichi. Nape Peresia mochiwachiami pa'pamiratuameo, muuwaeme ku'kutewe uhjurariamekoipua Suusa Aasuero ujupitawa kaarirachi mochikachio, te'ta peenia tiameraa, no'o weripateriakamera eneriapua, Ehteri teewaemera.

Nape Ehteri no'o weripateriaa, aaataoi ki tuuyeriamekapua ahpoo ihtana ahpo tetejimarichi eenamekoopua, no'oeo ki aaata tuuyenuretiapa. Waikao piie paaumparichioopua neipao, yooma kajusaapa Ehteri peeniatewewa ahpo yorapuameo, piie taawechioopua Aasuero te'ta yawichi kahtiachi i'totiapua tetewitemiao, Aasuero yawichioopua, machimichioopua Ehterio. Waikao Aasueroa tisiwa peenia tiame tetewikapao, tisiwa pu'sereriapua Ehterio. Wa'a iikapa Aasuero yawichía, ahpo uupi iintapariapua wa'asio, kiisi tetewinarekapua wa'asi wahjachi ahpo tetewitepuáo. Wa'a ikisaopua Aasuero te'ta yawichia, yawichi mo'kori yahcheriapua Ehteri moochío, ahpo yawichi oowitiamera iintapakao. Waikao Ehteri tewaniamea, yawichi te'ta uupira Wahti tewaniame yawichituwarachi, yawichi enepakamepua, te'ta yawichi uupirachitia yawichi yasipakao. Aasueroa wa'a iintokapua kihta nane'rekapa ihta ti'tijoerichi eenamekoo, Ehterio kihta tuuyekamekopua aaataoio, Marokeoo ki aaata tuuyenureriamekopua Ehterio, isaeri tetejimarichi eenamekoopua pu'kao. Aasueroa waikao wa'a iintosapao,

ahpo yawichituka ohjoewachi i'toriamepua pu'kao, ahpokamera ohjoeka yawichitiachi, waikaoipua ki nu'uti nakika yasariamepua Ehterikamerao, ki wahjachitia ahpo ooweruwao. Waikaoipua neipatakirio Aasuroa, Ehteriwichio weruma kooametawa yoorakapua, yooma wa'a ahpo paajuteriaopua ahpo ya'yawichitewao, yomatiamе ahpo te'ta ku'yameraopua tiameo, weruma iyorіwa teerepamichіopua ahpo weemera oowitiame Ehteri tewaniame yawichіopua. Pu'ka Ehteri pahkotewewa yooraiopua Aasuro te'ta yawichia, ki ookapi kaawe yoorari iintokapu, ki ookapi ihkorewa ki'yakaopua tiame, yomatiamе wa'a pahkochi e'enariameopua, te'ta kaaweruma yawichio, ijiintoamechitia.

(Ehteri Iyotaperi 2:19-23)

Nee Marokeoa piie taawechio, aaata ooka te'ta yawichi inatiameraapua, te'ta nekakokameka chaachapame inamukania, tisia merinarewa chaachapaniame te'ta yawichіopua. Wa'a chaachapakame inamukapaonia, ikanati Ehteri no'o nayewemia reesiseri itakania, wa'a ikisaonia yooma tuuyekania te'ta yawichіoopua merinarewa. Waikao Ehteria tiameo, te'ta yawichi ikanati simika tuuyeriamekapu te'ta yawichio. Waikao Aasuro te'ta yawichia, ahpo meripuame uupie tuuyetiapao, topenaka ko'inureriapua ahpo merinariameo, kuuchi panisuka wiitarieo. Puuu yooma ikitiamea Aasuro ikisiwa iyotaperichi toasika katewesiniamekapua.

(Ehteri Iyotaperi 3:1-15)

Pu'ka taawechiamioio tiameo te'ta Aasuro yawichia, aaata yomatiamе ahpo yawichituwachi yorakiame, weerakame enereriamekaipua, Aamani tewaniame. Waikao Aasuro yawichia yooma ahpo yawichikarichi yorakiameo, chopokorieka ajapanureriamekapua Aamani yoorewakao, ahkaoi natepai u'matoio. Nape neeea, no'o Eowa Riosiwache te'ta iyorika yasitoamepakaonia, kiisi chopokorieka weeweripiamekania Aamanio. Pukaepa Aamania ki ahpo chopokorieka weeweripepaopua no'oopua

yoorekao, ki nu'uti no'o nekamuchiamekapua. Wa'a tiapa Aamania noochio, no'oo isaeri tijoekameko naane e'resaapa, ahkasi yomatiamē i'isaerichi nekariamekapua, Aasuero yawichituwachi i'isaeri ohjoemechiopua. Waikao Aamania ahpo e'raria katewemiapa, te'ta Aasuero yawichichi eenariapua, eee chaanemia:

—Nee, no'o te'ta werumara yawichii. Aamo yawichiwachio, mochikamekapu ti'tijoeri, ki aamo nuurari yooreka mochikame, tísia poanachi tiamepua ki aamokamera yoorewachio, ahpoche Riosiwakamera te'ta iyorika mochitoamekapua. Pukaepa aamo itanemia eenakamenia, ki kaawekosa ohjoarepua yomatiamē ko'itiaa, wa'a tiame aamo erasoopua tiameo, yomatiamē i'isaeri ko'itiaa kaawe enemiihua, kihta i'isaeri iintumichiopua wa'asi aamo te'ta yawichituwachiopua.

Waikao Aasuero yawichia eee chaaneriapua Aamanio:

—Wee, ki aamo toomi nahkinia.

Wa'a cheesaopua pehjo, eee chaanekapua tiame Aamanio:

—A'chitiaoi aamo e'ra iintopuapua pu'kao.

Waikao Aasuero yawichia wa'a iintonuresaapapua Aamanio, eee chaaneriapu:

—Íia i'ka no'o sutuchíchari, pukae aamo pichiwatatai aamo iintomia nuurao, aamo iyosichi iyotesa, pukachi iyopukao.

Waikao Aamania ahpo e'raria nuurari netesaopua, yomatiamē yawichituwachi uhjurieriapua, yomachiami nane'rewichiopua ti'tijoerio Aasuero te'ta yawichi yawichituwachiopua. Pu'ka nuurarichio tiameo Aamania, yachatiamekapua yomatiamē i'isaeri kajuka ko'ipuame chiiame, te'ta taawechi yachatiamē ko'iwa noonowipuachiopua, ahkasi yooma nu'nuntima tatanaraopua ooweruopua ti'tijoe tiame.

(Ehteri Iyotaperi 4:1-17)

Waikao nee Marokeoa, Aamanio wa'a tiame nuurario nane'rekapao, tahpitika tiame tisiwa yuuwesipaka neea. Wa'a iikapao neea, no'o tísia yuuwesiwa kahtiamē tetewipuawichioopua, yuute wisasori chuhchakania waikao

yooma no'o wisasori chuhchariopua, moochiopua no'oo napiso ipasesa. Wa'a iintosaapania no'o te'ta Aasuero yawichikarichi muirachi inateka yahchaka no'o teeweniachi yasipakania.

Wa'a no'o kahtioi tuuyeretiame Ehteria aachin teeka no'o wakiraeka kahtiaameo. Waikao Ehteria ahpo nuurewara no'o iinatukemichio uhjureriapua, ihtana tiiachipa wa'a tiame no'o wakiraeka kahtiao. Waikao Ehteria nane'resaapua, ihtana iintomerikoopua Aamanio, tísia yuuwesipariapua tiameo. Wa'a ijikitioopa teemea tísia yuuwesikao, Aasuero te'ta yawichi itanejerakania taamo nehpuamichiopua taamo ku'ipua tuuwamechio. Nape Ehteria no'o chaanepuawa no'o uhjureriapua eee chiiame: “Neeei aamoka tiamepua, neeei ka'chi iika pakimetenia ikanatio, no'o te'ta yawichi ne'nemiao, ki apoe no'o paaetiame enesoo.” Waikaonia chaachewa uhjurakania eee chiiame:

—Muuua muukamera iintomeripua te'ta yawichichi taamowichio kateweka newipapuawichioo. I'ka taamo ikiya i'isaeri ti'tjoeria, apoe Eowa Riosi e'rarichi wa'a teetoame teemea, pukaepa muu Ehteria pukae te'ta yawichi enepatetiamua, amoe wa'api taamo nehpuanariaopua ahpo ijinuwa i'isaeri ti'tjoeriopua. Nape ki amoe nehpuatiapua teeme i'isaeria, yomatiame ko'ipuamepua, muuuaio te'ta yawichi uupirakaio, kiisi newika itipimeri muuuai, amoe wa'apiai isaeri tijoeturikapaopua.

Nape Ehteriai ki newimio tuutiapaopua, a'chitiao nayewemo tuuriapua ahpo kuuna yawichio, no'o chaanenuraka uhjureriapua, nape pu'kachepa puuua no'o itanureriapua, yomatiame taamo tetejimari i'isaerio Suusa te'ta weruma muuwarichi waapiami mochikameo, Eowa Riosichi itanuremichiopua ahpo kuuna yawichie ku'ipua itayoio no'o inatemichiopua, no'o ki meripuawichioopua, wa'a no'o eenoio ki paaetiaiopua. Wa'achi iintoma neeei i'wao, Eowa Riosichi itaka ku'i'wao, kiisi koaka ihsimania. Nape neea a'chikoi teeremioi siimache neea te'ta yawichichi nayewamiao, pe'yachi a'chikoi ikimiaio, meritariaoionia. Waikao nee Marokeoa, yooma iintokania Ehteri no'oo, iintonurewa itaneriachitia.

(Eheteri Iyotaperi 5:1-14)

Paika taawechio neipao Eheteria, yawichi sipicha chuchasaapa, te'ta yawichi kahtiachi eenariapua. Apoe Aasuero yawichia ahpo yawichituwa yasirachi, ahpo kahtiachi ma'chiami ne'nekaopua muirachi. Waikaopu ahpo uupi yawichio ahpo yawichituwa kahtiachi ma'chiamina weeriame tetewakapaopua, paaeriapua ahpo kahtiachi pakimichioopua, eee chaaneka:

—Kaawechupena eenakamemua senawato.

Wa'a cheekaopua Eheterio ahpo o'ro teesorawao, oowepariapua Eheterio pukachi ihchepamichioopua ahpo suhtuwaopua teesa, ahpo teesorawa kuwachi. Eheteria waikao wa'ao iintokamepua, ahpo sutue ihchepariamepua te'ta yawichi o'ro teesorarachi kuwachi. Waikao te'ta yawichia, chaaneriamepua:

—¿Ihtana eratoka eenakamemua, no'o Eheteri yawichi? No'o tuuyepuapua. Ihtaoi aamo no'o itanesoo, aamo kiamerinia, ahkasi no'o yawichitua naasipasi.

Wa'a chaanetiapa Eheteria yawichieo, eee cheeka nehjiakapua:

Neeea no'o cheriwejeraka eenakamenia, no'o yawichikari ta'perachio kooametamiapa, wa'a aamo paajutemia eenakamenia, aamo yeetomichioopua tiame Aamano. Waikao Aasuero yawichia, ahpo nuurewa nuurerepua Aamani paaemichio, Eheteri ahpo paajuteriachi siimpapuawichio, Eheteri ahjama ko'kopuachi. Wa'a tiiachipao Aasuero yawichia pu'ka taawechi wa'api simiriamepua, Eheteri ahjama ko'kopuachio, Aamani yeetoka. Waikao yawichia Eheteri ahjama ko'kopuachio asisaopua, koaka mochinioio iinatukeriamepua Eheterio eee chaaneka:

—¿Ihtanakosapu aamoo, no'o chaanenariaa? No'o chaanepuapua muuuu, aamo no'o itaniao, kiapuamemua, pe'yachi no'o yawichituwa naasipasikooi enema, aamo kiamachenia. Waikao Eheteria tisia yooreweka nehjiariamekapua:

—Nee no'o Paamira yawichii, tísia yuuwesika kahtiamenia noochio, tísia maapori tiame teetoamekopua noochio, pukaepa ki ikanati aamo chaaneme e'rame neeea. Ohso kaawe aamo enajeraninia eenechio meereo, Aamani yeekao, eenechi pirena ko'kopuawichiopua. Eenechi meere pirena ko'kotioio, aamo chaanenariamienia ohso kaawe.

Waikao kajutiapa koakao, Aamania no'raka ihtoaipua Aasuero te'ta yawichikari muirachiami eenakapua, no'o weeriáchimi. Waikaopua no'o chokichi u'matoaiopua, ki no'o chopokorieka weripekopao, tísia nekakapua. Nape wa'a iikaipua, kihta no'o chaanesa u'matosaopua ahpo petechi akipariapua. Aamania ahpo petechi asisaapa yooma tuuyeriapua ahpo uupio, ahpokamera kaawe erakorewaopua tiamé, ahpoo Aasuero te'ta yawichia, ahpo yawichitumerira iintapariameopua. Aamania tiameo, yooma nayeweriapua eee cheeka:

—Eheteri yawichia no'o tiame paajutepakua, ahpo yawichikarichi ko'komichioo, te'ta Aasuero yawichikamera paajutetiachiopua; Eheteria te'ta yawichiche paajutepakua wa'ao no'o ahjama, ki aaata piirechi. Meereopua Eheteria tiameo, piirechi ko'kopuachi paajutetiame Aasuero yawichia eenechi, no'oopua tiameo yawichi ahjama siinuratiamenia. Nape wa'a tiame yoorewaniainia no'o tiame paajutekao, kihta kaawe erapama neeea Marokeochio, pu'ka chokichiami no'o u'matoiopua, kiisi chopokorieka weripaka, no'o yoorewewa ihsiamekopapua.

Waikao Aamani uupiraa, Aamani ahpokamera kaawe e'rewaraa tiame, eee chaachapariamepua:

—Wee wa'a teeresoomua, ehpe wa'api katewepuapua Marokeo topenapaka meripuachio. Wa'a iintosaamua meereo, ke'chu simiyaiopua ko'kopuatutiachio, kaawe eratoka simipuapua Aasuero te'ta yawichichio, Marokeo aamo meripuame reesiseri itamiaopua, kiisi aamo yooreweka yasitonariamekopua pu'káo, Aasuero te'ta yawichi te'ta nuurariachitiaoo. Pu'ka merisapaomua, ta'iria siimpuapua te'ta Eheteri yawichi ahjama ko'kopuachio.

Aamania wa'a chaanetiapua ahpo uupieo ahpo kaawe erakoameeopua tiameo, kaawe teeremio erapakaopua, wa'a iintonarepakapua.

(Ehteri Iyotaperi 6:1-12)

Pahcha paajutewachio Aasuero yawichia, koi'oi ki tuuyetiapua pehjo Ehteri chaanenariao, ki kochime e'raka che'repariamepua yooma pu'ka tukawario. Wa'a tiiapa puuua, ahpo yawichiwachi ikisiwa iyotetiame, iyonurarepua ahpo nuurewao. Pu'ka iyotaperi iyonanioiopua, no'o tísia kaawe iintoria machenariamepua wa'ao, no'oo te'ta yawichi newipateria meripueamekoiopua te'ta yawichio.

Waikao Aasueroa pu'ka wa'a tiiame no'o tísia kaawe iintoria inamukapao, cheeka iinatukeriamepua ahpo yorakiameo:

¿Ihtana kiatiame Marokeoo ahpo tísia kaawe iintoriaopua no'o meripoi newipatekao?

Waikao Aasuero yorakiameraa eee chaachapariapua:

—Kihta, kihta kiatiamepua waikamio, pu'ka tísia kaawe iintoriawichioo.

Wa'a cheesaapa yawichíapua iinatukeriamepua tiameo:

—¿Aatanapu ma'chi weeriamea, no'o ahpo ne'nemia puuyekao?

Pu'ka wa'apichioi wa'a asiriai Aamaniai te'ta yawichi ne'nemio. Puuu Aamania no'o topenaka meripua reesiseri itamia eenariame eneriaipua. Waikao te'ta yawichi yorakiameraa, chaachapaka nehjiariamepua:

—Aa puuua Aamanipua, aamo ne'nemia eenariame.

—¿Aa Aamanipua? Enanure no'o kahtiachi.

Waikao Aasuero yorakiameraa Aamanio paenio tuuyeriapua Aasuero te'ta yawichio ahpo kahtiachio. Waikao Aasueroa ahpo kahtiachi pakisooopua Aamanio, ahpo o'ro teesora kuachi teesa ihchepasooopua, iinatukeriamekapua cheekao:

—¿Ihtatia iintotarenia aaata no'oeo tísia kaawe yoranariao?

Waikao Aamania ahpokamerawichio erapakaopua Aasuero te'ta yawichi cheeriaopua, eee cheeka nehjiarepua:

—Nee, te'ta yawichii, neea aamo te'ta wisasoriwa te'ta yawichichitia chuhchakamera, aamo upajeraninia, wa'a ikisaopua tiameo aamo wa'api ahjachi yasaka oiya kaawái,

wa'a ikisaopua tiameo, aamo wa'api yawichituka mo'korita tiamé. Waikaomua pu'ka wisasori chuhchesaopua, yawichi mo'korira mo'koritesaopua tiameo, aaata epeche te'ta tiamera aamo iinuwaopua, Suusa weruma mochiwachi te'ta weruma pooerachiami i'tojerania, eee cheesikao:

“iNee, kaawe ne'neka i'wa ihtoameooo, eee yooraka te'ta kaawe yoorame te'ta weruma yawichiaaaa, te'ta yawichia ahpo tísia kaawe e'riaóoopuaa!”

Wa'a cheekopa Aamanio, te'ta apoe yawichia chaaneriapua wa'api Aamanio:

—Weh, tísia kaawe tiamepua aamo chiiaa. Wa'a teesomua, ikanati uusa i'tokaomua pu'ka yawichi wisasoriwao yawichi mo'koriwaopua tiameo, yomatiamé aamo wa'api cheeriaa iintopuachepua kiisi se'wi iintokaoopua piiripioi aamo cheeriao, aaata tijoe Marokeo tewaniameopua, isaeri tijoé.

Waikao Aamania ka'chi ikime e'rapapua te'ta yawichieo, apoe wa'api wa'a cheekamekoiopua ahpokamera yoramerikoioo, yoorakache itipikapua no'oo. Waikao apoe wa'api no'o kawachi yahchaka siinasikapua, wa'a Suusa weruma muuwarichi pooerachiamiopua, eee chanisika: “iNee, kaawe ne'neka i'wa ihtoameooo, eee yooraka te'ta kaawe yoorame te'ta weruma yawichiaaaa, te'ta yawichia ahpo tísia kaawe e'riaóoopuaa!”

Wa'a iintosaapa noochio Aamania, tísia suuwe erapakame no'rakapua ahpo petechio koomoratokaopua ahpo to'petoka nanarichiopua, neeeai wa'a ikitiapao simitekupua no'oo te'ta yawichikarichi muirachi inatewao.

(Ehteri Iyotaperi 7:1-10)

Pu'ka wa'apichi neipatakiri Aasuero te'ta yawichi yorakiameraa, Aasuero te'ta yawichi i'tomia eenariapua, oosa simiyachi paajutewachi ko'kopuachi, Aamani tiame yeetopua paajutetiachi. Wa'a koi'nioio te'ta Aasuero yawichia eenechi iinatukeriamepua Ehteri yawichioopua, eee cheeka:

—¿Ihtana no'o itanenariaimua Ehteri yawichi? Naane e'riamemua no'o, ahkasi naasipasi no'o yawichiwachioi no'o itanekoio, aamo kiamerikoopua.

Waikao Ehteri yawichia, nehjiarepua:

—¡Aa no'o te'ta yawichiwaaa! Pichiwa aamo te'ta no'o nakiyame enesoomua, itapiti te'ta ki nu'uti tiame no'o cheriwejeraninia no'o aamo tuuyemiao. Itapiti ki teesa tiame katewetiamé, tísia yuuwesika yasitoamenia noochio, yooma no'o tetejimarichi ki nu'uti ikipuameopua tiamé. Aaata no'o merinariamekapua, yomatiamé no'o tetejimari i'isaeri ahjama.

Nape ke'chu kajuyoi ahpo meriniame tuukao, Aasuero te'ta yawichia, tahpitika erapakaopua, tísia nekakame werisikaopua ahpo yasirachio, ki ku'wita sisinariamepua cheeka:

—¡Ihtána, ihtana chiiame muuuu? ¡Aatanakamerapu ahkasioi wa'a iintonariame amochíko?

Waikao Ehteria tísia seewekaopua tuuyekao, muuenati tuuyerepua eee chaanéka:

—Puuu aaata te'ta no'o merinariameaa, no'o tetejimari ti'tijoeriopua tiaméoo, ihji wa'api Aamani puuuu, ihji tijoe taamo ahjama koayame —cheeka ma'majoeriamepua pu'kao. Waikao te'ta yawichia, kiisi kaawe erapakaopua te'ta nekakao, machenarepua wa'a, ahpo te'ta iintomia inatanariapaopua.

Aamania Aasuero ma'chi akiparioio, tisiwa majapakaopua te'ta yawichio apochi iintomio, tísia naaracheriapua Ehteri te'ta yawichio, ahpo cheriwetemichiopua te'ta Aasuero yawichio ki ahpo meripuawichioo. Wa'a cheeka naarachiaiopua Ehteri te'ta yawichio Aamania, Ehteri te'ta yawichichi wichiparepua, kaichí. Aamanio kaichi wichipakame tiioiopua pehjó, te'ta Aasuero yawichi pu'ka wa'api eenechi pakiaiopua, wa'a tiame tetewikaopua, epeche tísia nekariamepua, ahpo uupi koorepanariame erapariamepua. Waikao Aasuero te'ta yawichia pu'ka wa'apichi, ahpo soontarowaeo werisipunureriamepua Aamánio, topenaka merinurarepua kuuchi panisuka, pu'ka wa'api kuuu apoe Aamani wa'api Marokeo meripuachi kateweriachi.

Waikao Aamani werisipunioiopua, aaata te'ta yawichi soontarowaraa chaaneriamepua te'ta yawichio:

—Ihji Aamania Marokeo topenaka meripuachi netenurakamepua ahpo petechio.

Waikao te'ta yawichia cheeriamekapua:

—Ikanati wa'a i'toka pukachi panisupaka topenapaka, meripuapua pu'kao.

Wa'asa iikapua, yawichi soontarowaraa, apoe wa'api no'o meripuachi topenapawa netenurariachi, meritiameka Aamania.

Ehteri te'ta yawichia, ke'chu puuyanioio wa'a koi'wachiopua pehjiio, tuuyeriame eneriapua Aasuero te'ta yawichio no'o Marokeoopua tiameo isaeri tijoerikoopua ahpoopua tiamechitiaopua.

(Ehteri Iyotaperi 8:1-14)

Waikao Aasuero te'ta yawichia pu'ka wa'api taawechiopua tiameo, taamo e'enanurakapua ahpo yawichikarichiopua no'oopua Ehteriopua tiameo, taamo ahjama nayewanariapaopua. Wa'a taamo ajasisoopua ahpo kahtiachio, taamo chaanekapua:

—Nee Ehteri no'o te'ta yawichi, neeea me'yakamekapaopua Aamania, pu'ka yawichikariraonia, aamokamera ki'yamenia ehpeo. Aamoopua Marokeo, Aamani weruma teereriachitia noochi, aamokamera weeramenia ehpeo. Íya muuuu, i'ka yawichi sutuchuchari Aamani u'yeriao, pukae aamo pichiwatamichiopua ihtaoi aamo iintonario, no'o yawichituwachio no'o te'ta seekarewachitiao. Wa'a no'o iintosoopua te'ta Aasuero yawichio, Ehteri te'ta yawichia tiameopua no'oo, yomatiam noochi iintapakapua Aamani te'ta ye'kaka yasitoriamoopua.

Waikao wa'a no'o iintosaapua Ehteria te'ta yawichia, Aasuero te'ta yawichi chopokorieka weripekaopua taweminao, tísia yoorewekaopua, ki nu'uti ahpo reesiseri itanekapua. Waikao te'ta Aasuero yawichia, ahpo o'ro teesorawa oowepakapua, Ehterio ahjachi ahpo sutue ihchepamichiopua kuwachio, teesa. Waikao apoe te'ta yawichi Aasueroa, chaanekapua Ehterio:

Werisisa no'o te'te tísia nakiya uupi te'ta yawichii. No'o itanemitiaomua no'o itanenariao, waikaonia ahkasioi no'o yawichituwa naasipasioi, aamo kiamania.

Waikao Eheria werisikao, o'kewatakaopua puichio, eee chaaneka nayewekapua Aasuero yawichio:

—No'o te'ta kuuna yawichi, ehpeo aamo i'ka no'o aamo itaniao kaawe iintame enesaamua, muuuao tísia no'o nakiyame enesaamua tiameo, aamo sa'runajeraninia, Aamani nuurari neteriaopua taamo i'isaeri ko'inurawao. Tísia tesiwe e'riamenia no'o tetejima i'isaerio, pukachipa neea amochi ki nu'uti oowe e'rekao, taamo newipatejeraninia, pu'ka Aamani taamo ko'inareriachiopua.

Waikao Aasuero te'ta yawichia, eee chaanekapua ahpo uupi te'ta yawichiopua, no'o Marokeoioopua tiameo:

—Neeea me'yakameníapa Aamano, aamo seepurawaopa. Ehpeo muuu Marokeoa amoe wa'api ihsimamua, aamo isaeri tetejimachi tiameopua ko'ipuameo, pu'ka newipatewa katewekaopua, ki ko'ipuawichiopua pu'káo. Aamani nuurari iintoriaopua no'o sutuchucharie pichiwatakao, ka'chi iika sa'runame tiopa tiamekopuakao. Nape muuu Marokeoa, piirechi nuurari weemera netesapaomua no'o sutuchucharie pichiwatasa no'o aamo ki'yariaeo, Aamani nuurari iintoriao aampamapua, puuu aamo weemera nuurari iintoriai, aaataeoi kiisi sa'runame tiame yasipameripua.

Waikao te'ta Aasuero yawichi i'iyotewara paaesaopua, no'o chiia Eheri tiame iyotetiapua. Puuu weemera nuurari netetetiamea, nasiwaka ahpo nehpuapanuramekapua yomatiame i'isaeri ti'tijoerichio, te'ta taawechi ahpo ko'imia e'enatioopa, ahpo seepurawaeo. Waikao wa'atiame iyotesaapua, yomatiame Aasuero yawichituwachi uhjuratiapua, yomatiame yawichituwachi nane'repuawichiopua i'isaerieo, pu'ka nuurari chiiao. Puuu weemera nuurari uhjuratiamea, yooma ihta naewarichi nayewame iyotetiamekapua, yooma i'isaeri seepurawao naane e'remichiopua tiaméo.

(Eheri Iyotaperi 9:1-32)

Neipatakiri taawechiopua, asisooa i'isaeri ko'ipuame taawechiopua, ki nu'uti nasiwasiriame i'isaeri ti'tjoeria,

ahpo seepurawachiohua ti'tijoerio, ahkasi yomatiaame newitokaopua taamo seepurawao. I'isaeria yomatiaame ahpo ohjoekachiamiohua, pipiripi Aasuerdo piie sientu piire weerewa oowisani yawichitewachiamiohua, ahpo pirenaturiamepua, ahpo seepurawaohua kajuka ko'imiaopua. I'wa wa'api Suusa weruma mochiwarichiohua, paika sientu taamo seepurawa ko'itiahua, oosa mariki Aamani tatanaraa tiameo, topenaka ko'itiahua wiitarie panisukao. Wa'a noonoisaapa teemea, resipukao weruma pahkotaka teeme, tísia kaawe erakokaopua waikao.

Waikaonia Marokeoa yomatiaame i'isaerio, ahpo ko'ipuhame nasiwaka newitotiameo, senepi paamuparichi yooraka mochitonurekania, pu'kao senepi paamupari inatepari pahkotakaopua, ki wahjiamesi yooraka pu'kao ahkasi i'isaeri tetejimari ahjatoachisiohua.

(Ehteri Iyotaperi 10:3)

Waikao nee Marokeoa te'ta yawichi Aasuerdoo, ahpo te'ta yawichitere enepatetiamehia. Waikaonia yomatiaame no'o isaeri tetejimarie, tísia kaawe e'reka tetewiniamekania, no'oo yomatiaame isaeri tetejimario Aamani Aasuerdo seekarewae ko'ipuhamekoio, newipateriohua.

Ehpeche i'isaeri ahpo weewachi e'enawa, Ehra ahjama

(Ehra Iyoteria 7:1, 6-28)

109 Pu'ka i'isaeri newipatetioopua Aamanie ko'ipoio, Peresia weeechi nee Ehra tewaniamea, ohjoemekainia. No'o wa'a ohjoekoio pehjoio, neipamio, Aasuerdo te'ta yawichi taanara yasipakapua, te'ta yawichichitiao, puuhua Atajejé tewaniamekapua. Ihji Atajejé te'ta yawichia, tísia kaawe taamo tetewame eneriahua i'isaeri ti'tijoerio, ahpo noono Aasuerochitia. Wa'a tiachipa neea piie taawechio, Atajejé yawichikari eenakania nayewemia. Wa'a reesisetiaapua pakimichioo kahtiachisi, reesiseri itanekania waikao, Eerusareni nonorapuhame, Uura weeechio eenechi simitepuawichiohua, Eowa Riosi tehkirao. Wa'a itanekainia Eowa Riosi tiopachi neeserosikapa neea, taamo ehkoriaami Moise nuurari simiyame nokiwameo, tísia penikamekapa tiame, taamo

Eowa Riosi ki'yame yorasimichio. Puuu te'ta yawichia waikao no'o reesisekapua no'ramichioo, yooma i'isaeri ti'tijoeriopua tiame nonowanariameo. Wa'a ikisaopua, yomachi ahpo yawichituawachi mochikaopua ti'tijoeopua, yoomahka ku'inurakapua, itapiti o'roe ahpo iinuekaopua, tatapari meetarie ahpo iinuekaopua tiame, pu'ka o'roeo tataparasielopua tiame, ahjae peeniatapuaichiopua Eerusarenio, Eowa Riosi tioparachio. Apoeai tiame te'ta yawichi Atajejéa, yomachi ahpo yawichituwachi ariyachimina mochikameo, nuuremio tuukapua tiameo ahpo tomikatewiao, yoomahka taamo ku'imichiopua, kehkisae itapiti taamo nakisiaelopua, koameelopua, toomieopua tiame.

Waikao neea, yooma napawinurekania nonowanariameo, puuu, piie miiri aampa osanao siento napawiriapua. Puuu taamo no'rapuniamea, ookachi simiyamekapua, waika taawechiami. Waika taawechiami poorosimikao, naao meeche nokisika teemea, Eerusarenisio. Wa'a ajasisaapa, eenechi simiteka teemea Eowa Riosichi tehkiwarao. Waikao neea, ki ookapi tiopachi ne'neseriosi paaekania, pahcha te'tereniachitia neesetosimichiopua. Puuu nokisiapua waikao tiameo, Eowa Riosi iyoriwa ti'tijoeri iyonesikaopua Eowa Riosi nuurari e'weka nokisimichiopua pu'kao.

Nejemia Eowa Riosi nayewaturae iyoteretia

(Nejemia Iyoteria 1:1—2:8, 17-20)

110 Paikapi paaumparichi neipamio, Ehra neeseriosi Eerusareni no'rarioio, neea Nejemiaa, Suusa muuwarichi ohjoemekainia pehjo, Atajejé te'ta yawichikoio. Neea pu'ka te'ta Atajejé yawichio, pu'ka iijimia itapiti, yenaka kaawetaka neesetosiamelai neea, ki itapiti yerowaeme iijitapuaichiopua. Piie taaweo neea Eerusarenio, wa'a muuwari mochiwachio, ki kajuyame inamukapaopua tetekoreo, tísia yuuwesipakania. Waikaonia utewaeme itakania Eowa Riosichio, te'ta yawichio noonotemichiopua iikachio, no'o reesisekichiopua, no'o weewachi no'ramichioo. Pukaepa piie taawechio, Atajejé yawichichi simikania nayewemiao, no'o weewachi no'ramichio reesisekichio Eerusarenio, wa'a Eerusareni tetekorerao,

simitemichiopua kajuyachisi. Waikao Atajejé te'ta yawichia, eenechi nuurakapua waikao, eenechi pu'ka sa'mi ko'reo, utewaeme simitepuawichiopua ahkasi kuuwepaniachisi. Waikao no'o yawichi weerakapua, yomatiamé Uura weeechio, pu'ka Eerusareni tetekorerao, utewaeme teetomichiopua pu'kao, ahkasi kuuwepaniachisi.

(Nejemia Iyoteria 4:10-23)

Waikaonia, Eerusareni asisacheopua, muuwaeme na'poanurakania no'o ti'tijoerio, utewaeme tekipanapuaichiopua, Eerusareni tetekoreopua. Wa'a nokioiopua tekipanakao, wa'a e'enakapua paika ti'tijoe, tísia taamo na'areka nayewame, ahkasioi taamo ahjama nasiwanariame. Ihji ti'tijoea, seesenukapua ki tamochitia i'isaeri. Waikao wa'a nokayamea tekipanakao, tísia seewekaopua pu'ka ti'tijoeo, ahpo piiripi sekae nasijichera makokao, piiripi sekaeopua tekipanapua. Wa'a te'tiopa pu'kao seepuraraa, seewerepua naaepamiao, neeeai taamo tekipanameo waikao, te'ta inisikapua oisa erapatesikaopua, tekipanamichioo.

Eowa Riosi Marakiachi nayewaria

(Marakia Iyoteria 1:1)

111 Neeea Marakia tewaniamepua, neipami Eerusareni ko're tehte-waatákore kajukoioipua, Eowa Riosie nayewatura yasipatetiame. Pu'ka taawechemio neeea, Eowae nayewetiamentia ahpo chiia i'yetomichiopua, Uura weeechi ti'tijoeri. Eowa Riosia eee chaanipua:

—Neeea aamo i'isaeri nakika yasitoamepua. Nape eemea chaachapamepua:

—¿Aachin teeka nane'reta teemea, aamoo taamo nakika yasitoamekoo?

Waikao Eowa Riosia eee chaaneka nehjiakapua:

—¿Kikosa nane'rekame eemeapa, no'oo aamokamera uuriamekoopua wa'asio, no'o chiiao ahkai i'tomichiopua nayewasikao? Neeea aamokamera uukamekapua no'o te'ta seekarewakachitia te'teretomichiopua, no'o aamo ehkoriaami Aakowokamera uukamekoopua, pu'ka pa'chirao ki no'o

seekarewachitia nahkiekao. Pukaepa aamo i'isaerikamera tísia nakika yasitoamenia.

(Marakia Iyoteria 1:6-8; 2:8-9)

Piie taawechio Eowa Riosia, eee ahpo chiia, no'o i'tonurekapua i'isaeri ne'neserosi mochikameo:

—Noonora taanaraa, ahpo yooreka e'wiamepua; ahpo teekowichio tekipanamea, ahpo teeko e'weka ihsiamepua. Wa'a tiachikoiopua eeme, ¿achinikai ki e'weka yooreka mochitoame eemea no'oo, te'ta aamo Noonorakoioopua no'oo, no'oopua tiameo, aamo te'ta teekorakoioopuá? Wa'a tiiapua eemea no'oo, no'o natakepamepua, aamo te'ta Noonorachitiakoopua, aamo te'ta Teekochitiakoopua no'oo. Wa'a te'teriapa eemea no'o ijinuwa ne'nesetora, ihtaohi ki ka'karuma no'o u'yepamepua no'oo oowewamiao, itapiti animari ki mamachiriame, animari chookoame, kokoriameoi no'owichio ko'itiameo. ¿Kaawerumanapu wa'a aamo nokayaa? Puuu wa'a nokiwamea kiisi kaawerumapua noochio. Pu'ka kiisi kaaweruma aamo nokayaeo, aamo wahjachioi wa'achi nokisitiamepua, ki kaaweruma poochikamera, se'witeka. Nape neeea, aamo wa'a nokayopao, kiisi aamo yooretomania pu'ka ti'tijoerio, pu'kaopua amochio, tísia tesiwa yoorame inatepawa amochi tetewitemania, pu'ka aamo nokayao kiisi no'o nuurari, iyoriamekopua.

(Marakia Iyoteria 2:10-16)

Nee Marakiaa yooma no'o i'isaeri tetejimario, eee chaanipua:

—¿Naakona, ki piiripichekamera Eowa Riosi Noonoeme teemea, Apoekamera tijoe taamo enepatekamera, i'ka taamo weerewa weeechi taamo ki'yakao? ¿Ki nane'riamekosa eemea, taamo i'isaeri ti'tijoerionpua, piiripi weerewaka taamo te'terimekopua Eowa Riosichio? ¿Achini iikai na'atame eemea Eowa Riosi taamo ehkoriaMichi mochiriamechi ahjama kateweri

yahchariaopua? ¿Kikosa aamo wa'api wiskuamemua pu'ka kateweri na'atakaopua, Eowa Riosi tioparachio kiisi kaaweruma nokakaopua, taamo Eowa Riosi oowewari ki'yaio, seenu riosirewa oowewari ki'yakaopua? Puuu Uura weeechi mochikamea wa'a tiame nokayapao, Eowa Riosichio tísia suwepori nokiwamechitia tiamepua, wa'a nokiwaa ki Eowa Riosiche iyoriwa nokiwamepua. Puuu kawiyana Isaeri weeechi mochikameapua tiame, wa'achi nokayapao wa'achi te'teriamepua, kiisi Eowa Riosiche iyoriwakao.

Eeme yomatiamé i'isaeri ti'tijoeria, ki ookapi isaeri ti'tijoea, suwepori nakayamepua ahpo uupichio. Wa'a nokayamekaipua ahpo uupichio, oowewari i'yetosaapua Eowa Riosio o'kewaka naarakiamepua Eowa Riosio, nane'riamekaipua ki uunariamekooipua ahpo oowewario. Eowa Riosia ki nahkiamepua pu'ka oowewarirao, kiisi kaawe nokayamekopapua, ahpo uupichio, piirechi oowitiame ahjama ahpo uupitamekopapua pu'kao. Wa'a teeso, aamo iyorika mochtipuapua, aamo uupitawa kiatiamepua Eowa Riosieo, aamoo neewitekaopua aamo temarikooipua pehjo. Puuu oowitiame Eowa Riosi aamo ki'yariaa aamo ahjama neewitekao, aamo ahjama yasitomeri kiatiamepua, pu'kao muuua amoche ahjama yasitomeriko cheeka te'ta aamo iyoriko tuuriapua. ¿Kikosa piiripi weerewachitia iintapatiamé eemea, Eowae aamo neewitérioio? Wa'a iintokao, Eowa Riosia ki aamo weerewache pirenatupai iintokamepua, aamo nenekuti erakowa pirenatukamepua tiamé. ¿Aatia tiichipa wa'a iintokamekosapuá? Eowa Riosia aamoo, apochikamera te'ta te'teretopuawichio aamo tatanarejeriamepua, ahpokamerachi iyorika mochtomichio, aamo noochikamera te'ta iyorika mochtome tetewitoka mochtipuawichio, aamo tatanaopua, wa'a amochitia nokisika. Eowa Riosia eee chiamepua: “Neeea nekamuchepua, neewitiame na'sonaniame; neee tísia eiwiamepua, tísia suwepori nokiwameopua ahpo uupichio, kiisi iyoriwao. Ohso kaawe kaawe aamo neesetoka mochtipuapua aamo iikachio, kiisi kaaweruma iintonarewa inatariopua aamo

inatarichio, kiisi kaaweruma mehtachameo, pukachi aamo wichiteme tiiao.

(*Marakia Iyoteria 3:7-12; 3:13—4:4*)

'Eemea se'wikamepua no'o te'ta kaaweruma nuurarichio, no'oo aamo ehkoriaami noonorichi ki'yariamechiopua. Eemea ohso kaaweo, noochi e'enapuapua; aamoo wa'a noonowisoo, neeea waikao amochi aamo ahjama teeretomapua. Nape eemea chaachapamepua noochio:

—¿Ihtana kaawewichio enetapu amochi e'enaniamea eenechi, ki amochi paparakamera, tísia paarasatiamekoopua?

—¿Naakona, ¿ki inatepame eemea, no'o aata ichikueka yasitoameo, kiisi no'o kaaweruma tiame no'o iintoamekopua pu'kawichioo? —chaaneriamepua Eowa Riosia—. Nape eemea, no'o nehjiamepua: “¿Ihtana aamo ichikoeka mochitoame teemea?” ¿Ki nane'rekosa mochitoame eemea, ki ahsieme no'o u'yepamekopua no'o tiopachi ku'ipuameopua toomi, ihtaoipua no'o itapiti ooweniameo? Ahsieme no'o u'yepapapua no'o tiopachi ku'iwao, wa'a iintoka ne'nepuapua no'oo, kehkisa weruma amochi kaawe iintotane. Te'ta pichiwa no'o nakika mochitoame enesoo, te'ta tísia nakika tetewima neeeai waikao pu'kao, itapiti ki teesa nateyame o'rochitia. Aaataoi noochi kaawe e'raka e'enakameonia, yooma cheriwema neeea pu'kao, yooma ki kaawe noonowiriao, yooma kaawe piipateka ki kaawe teeriaio; no'o ijinuwa enepatemanía pu'kao, tísia nateyame o'rochitia.

'Nape ki no'oe cheriwejeramea tatakorio, kiisi kihta yooraka mochitonariameo no'o nuuriao, poanatanania noochio. No'o poanataria ti'tijoeri, tísia aiwameri puuu, apoche ki ka'karumache ohjoekapa. Puuu aiwaka ohjoeniamea ki ka'karumachio, na'i tajenarichi ihpapatiameka ikimapua, paa tajenakamechitia. Wa'a teeremeripua, enamerikopua piie taaweo, yooma ti'tijoeri no'o weruma katewemiachio.

'Ka'te natakepa eemea, aamo e'waka mochitopuaopua, no'o nuurari Moise no'o seekaerewa ki'yariaopua.

(Marakia Iyoteria 4:5-6)

'Nape ke'chu asioiopua pu'ka te'ta weruma kateweri taaweo, ki nu'uti maapori tiame ikinioiopua taawechio, i'ka wehjoarichio Eeria no'o nayewatura uhjuramania. Puuu Eeria iintomeripua ahpo kaawe te'terepuame tuuyewarieopua, yayawarao ahpo tatanao ki kaaweruma noonowiriame enesoopua, ki kaawe erapateniameopua kaawe erapateniameopua. Ki aamo i'isaeri petechiami o'iniame enesoopua, aamo ki kaawe erakoao aamo kaawe erapario, yaayawao ahpo tatanarachio, tatanarachioi ahpo yayawachio, ki nu'uti kokosari iintomachenia, aamo weewachi mochiwachiamio.

Oou tewaniame tijoe nayewaniame

(Oou Iyotaperi 1:1—2:10)

112 Uusu tewaniachi weechio, wa'a yasariaipua aaata tijoe Oou tewaniame. Nee Erijaa^u Oou taawechiami ahjaka yasitoriamekapao, Oou ikiria iyotiame neea. Puuu Ooua ahsieme kaaweruma eneriaipua kaawerumache ihsiniameo, tísia te'ta iyorika yasitoriamepua Eowa Riosio, te'ta tísia paparaka yasitoamekapapua taamo Eowa Riosiwachio. Puuu tiameo, ki teesa paarasatiame eneriaipua yooma ihta itapitiopua, i'ka itapitichitiao: oowisani miiri po'wa, paika miiri tu'tumusari, mariki siento maankuwera oisi, mariki siento uuru, wa'a ikisa ki ookapi tekipaname tiame. Puuu tiameo, oowisani tatanaeme eneriaipua tiame, tehtemari, wa'a ikisa paika ooweru tiame. Puuu senepi taawechi Riosichio, itayame eneriaipua ahpo tatanawichioo, cheriwepuawichioopua, itapiti tatakorikame enesoo.

Piie taawechio Eowa Riosia no'oo, i'ka eee tiame no'o tetewitekaopua, eee tiame no'o inamutekapua tiame: Piie taawechio Eowa Riosia Satanasio, apochi eenaka tetewiterioio, chaanekapua pu'kao:

—¿Akana o'inia eename muuu?

---

^u 112:1 Erijakoi iyoteria i'ka Oou Iyotaperi.

Waikao Satanasia cheeka nehjiakapua Eowa Riosio:

—¿Neeea? Wa'ami oiyai eenamenia, yomachi weeechi oiyaió.

Waikao Eowa Riosia chaanekapua Satanasio:

—¿Ki tetewame muuuu pehjo no'o yooreka kahtiame Oouo, ki'tiamekopua piirechio, aaata epeche no'o iyorika kahtiameopua i'ka weeechió, epeche te'ta kaawerumarakooopua pu'káo? Puuuu te'ta pichiwa tísia paparamepua noochío, kiisi kihta na'ararieme.

Satanasia Eowa Riosi wa'a chiioopao, nehjiakapua:

—Aa puuu Ooua, amoe tísia kaawe yoraniapa, wa'a tiamepua. Puuuu aamoo tísia iyoriamepua, amoeo kaawe inateniamekapa, amoeo tiameo, tísia kaawe neasetoniapa, yooma ahpo petechi mochikame ahjamao, yooma ahpo iinuekaopua, amoe kiatiamekapapua tiaméo. Pukaepa puuuu tisiwa te'ta aamo iyoriamepua, amochi te'ta tísia paparamepua, ki teesa kaawe ahpo yoratiamekoopua amoéo. Nape yooma pu'ka aamo paarasatia u'yesoopua, kiisi aamo nakimiite puuuu.

Eowa Riosia waikao, chaanekapua Satanasio:

—Aatiataka ne'nepuapua pu'kao, yooma pu'ka paarasatia aamo ki'yariao u'yekao. Wee, amochi iinuetiamenia ihtoi aamo iintonariaopua pukachio, nape pu'kachepao muuuu pu'kao, ki meripuapua.

Waikao Satanasia u'matokapua Eowa Riosi ahjama ahpo tetewitiachio.

Wa'a tiame no'o tetewiterioiopua ku'we neipatakirio, Oou kahtiachi eenariamepua aaataa Oou tekipanatiaa, puuuu eee chaaneriamepua Oouo:

—Oisioe yoomoka nokioiopua, uuruo koaka nokayoipua pu'kao, senawato wa'a e'enakapua aaata nanaarame, puuuu yooma ko'isapaopua no'o ahjama tekipanameo, yooma ichikoka i'tokapua oisío, uuruopua tiameo. Neeche newipakapua wa'ao, aamo tuuyemia eenakamenia, i'ka wa'a tiame ikitiameo.

Iiweta wa'a tiame tuuyoiopua pu'kao Oouo, piirechi wa'a eenariamepua tiame u'masikao, Oou tekipanakiamea, puuuu eee chaaneriamepua Oouo:

—Tewekachi o'inia eenaka toomari tatamuwarao, yooma kosokapua po'wao, pu'ka po'wa tepuyameoopua tiaméo,

ahkasi yooma saipatekaopua pu'kao; neeche itipikapa ahjakameo, aamo tuuyemia u'masikamenia.

I'ka wa'a tiame ikitiameo, Ooue tuuyetiamenia.

Pu'ka wa'apichi nayeoiopua pehjo, piirechi Oou tekipanatiame u'masi eenariamepua. Puuua Oouchi eenakao chaaneriamepua:

—No'oo aamo tumusari inateka oioio wahjachi aamo tekipanatia ahjamao, aaata wa'a e'enaka nanaaramea, yooma ko'isapa no'o ahjama tekipanameo, ichikoka i'tokapua aamo puhku tumusario. Neeche newikapao, aamo tuuyemia u'masikamenia.

Pu'ka tumusari inatiameo wa'a tiame tuuyoiopua Ouopua pehjo, piirechi asiriamepua eee cheesikaopua Oouo:

—Aamo tatana tehtemariopua, aamo mamaraopua tiameo, ahpo pa'chi ohjoerachi mochikaopua koakao, senawato wa'a eenaka weruma eekaa, yooma ru'minakapua kaario. Wa'a iikopa kaario, aamo tatanaa yooma mesuka wahjipakapua; neeche newikamekapao, aamo tuuyemia u'masikamenia.

Wa'a tiame inamukapa Oou kukuchi noonoraa, tísia yuuwesipariatapua. Wa'a iikapaopua, chopokorieka weripakao, chaanekotiapua Eowa Riosio:

—Neeea kihta iinueka naawakamenia, mukisaainia kihta i'toka siimerinia. Muuukamera ihsikamepua yooma ihta no'o iinueka ki'yakao; ehpeo muuuu, muuu wa'api ihsiamepua yooma no'o u'yekao. Nape wa'a tiioi aamoo, tísia amochiche paparaka yasitoamenia, muuuu no'o Riosiwapua, kiisi se'wiamenia pehjo no'oo, amochi tísia paparao.

Wa'asa teereria Ooua, tísia aiwatetiaopua ahpo Eowa Riosieo, kiisi se'wi ikiriamepua Eowa Riosichi ahpo paparao.

Piiechi taawechi eenechio Eowa Riosia no'oo, i'ka eee tiame no'o tetewitekápua, eee tiame no'o inamutekapua tiameo: Eowa Riosia Satanasio, apochi eenaka tetewiterioioo, iinatukekapua pu'kao:

—¿Akana o'inia eenamemua ehpeoo?

Waikao Satanasia cheeka nehjiakapua:

—Wa'ami yomachi weechi oiai, eenechi amochi eenakamenia.

Waikao Eowa Riosia chaanekapua Satanasio:

—¿Ki tetewamemua no'o yorakiamé Oouo, achini teetoamekoopua pu'kao? Puuua aataoi ki'tiame wa'achi tiameapua i'ka weechio, apoechoitiao epeche tísia te'ta kaawerumao, no'oo te'ta tísia iyorika ohjoemerao, puuua noochio Ki teesa noochi paparaka yasitoamekapao; puuua, yooma ki ka'karumachio, poanatumekapua. Puuua no'oo, aamo reesisekoioepua yooma u'yemichioo, wa'api teetoamepua noochi paparakao, kiisi sewina erapakao.

Nape Satanasia wa'a chiioepua Eowa Riosio, cheeka nehjiakapua:

—Aa, nape neea ka'chi yorakamepua weerewachio. Weerewachi a'chi yoratiapua, aamo toimiitepua amochi te'ta paparaopua.

—Wee —chaaneka Eowa Riosia waikao—, wa'akosa yorapuapua, ne'netai aatia ikitarepua. Nape pu'kao ka'te merimitia naaju.

Wa'a chaanetiache Satanasia, u'matokapua Eowa Riosi tetewachio, Oou na'ara yoramia. Waikao Satanasia repera kokorewa yekiteriamepua Oouo, tarachi o'inia ahkasi moochisi, nape ki teesa tiíame. Wa'a iikapa Ooua, napiso ipatiachi chuurachi yasipakaopua, saikasurie ahpo sukuriamepua tísia chihkokoriapapua ahpo weerewachio. Waikaopu uupiraa, wa'ache yayasame tetewapaopua, chaaneriamepua Oouo:

—Nee muuu no'o kuunaa, Eowa Riosio tísia aamo aiwatioioepua, ¿achini iikai iiweta ahjachi paparanimua? Wa'a tiiaimua aiwakao, ¿iiweta kaawe nayewanimua pu'kao? ¿Achini iikai ki na'arenamua Eowa Riosio, ikanati aamo mukitemichioopua ohso kaawe? Wa'a ikisaomua, kihta tísia aiwaka yasimiimua wa'asio.

Nape Ooua nehjiakaopua ahpo uupio, chaaneriamepua:

—Nape muuu no'o uupia, kiisi Riosichi paparamechitia nayewamemua. Teemea te'ta Eowa Riosichi paparamea, te'ta pichiwa paparanimechio, wa'achitia kaawe uuka yasitomeripua kaaweruma mochitoniaméoo, tísia aiwaka mochitoniaméoiopua tiameo. Pukaepa neea, ka'chitia toaka yasitomania no'o Eowa Riosichi paparao.

Wa'a ikikamekapua Ooua, tisiwa aiwakamekaiopua Eowa Riosichi paparapao, ka'chitia taawechi sewina iikamepua, ahpo Eowa Riosichi paparáo.

Oouo ki ka'itaria Eowa Riosio, tísia aiwaio

(Oou Iyotaperi 2:11-13)

113 Oou kaawe e'reka tetewamea, ki ookapi itapiti ikiyame naane e'resaapua, paika puuua wa'a e'enarepua ne'nemia. Nape ihjia kiisi machipori tiame tetewikapaopua, ki ku'itapisi naarakeriamepua. Puuua wa'a kahtiachiopua, oowisani taawe oowisani tukawari tiame mochirepua ahjama inatekao, wehchi Oou kahtiachiopua chokichi mochikapua, nape ihchí, kiisi nayewekaopua pu'kao tisiwa kokoriopa. Wa'a tiame tuuyetiame nee Erijaa, Ooué wa'apio.

(Oou Iyotaperi 3:1-3, 26)

Wa'a tiame po'yaioopua Ooua, o'inekapua nayewakao nape tísia wichipa iiyenaka, eee chiipua nayewakao:

—Epeche kaawe eneriainia ki naawasaa; ki eee teeka tísia aiwaka poimiinia waikao. Mukisaania epeche kaawe enemiipua, ki teesa aiwame neeea ahjaka poikao, kiisi naane e'riamenia Eowa Riosio aatia tiichipa eee no'o teewiao. Neeea noochio, kihta naane e'riamenia, ihtana kiisi kaawe no'o iintoriaáo; neeea, kiisi nahsinaka yorasiamekainia Eowa Riosi no'o yooreweriaáo.

(Oou Iyotaperi 4:1; 5:6-8)

Waikao nee Erijaa wa'a Oou ahjama kahtiamea, chaanekania:

—Nee Oouí, wa'a tiame aiwanimua ki tuuyamekapa te'ta aamo tatakoriia. ¿Achinikai ki tuuyamemua Eowa Riosio ohso kaaweo, aamo te'ta tatakoriiaopua aamo inasowaopua? Pichiwaka tuusaamua aamo te'ta tatakoriiaa, saumamua waikao pu'ka aamo tísia aiwaka po'yao.

(Oou Iyotaperi 6:24, 30)

Ooua waikao cheeka no'o nehjiakapua:

—No'o tuuyesao naaju, ¿ihtanapu ki kaawe no'o iintoriaa naaju? Kihta naane e'riame neeea itapiti no'o ki kaawe

iintoriaoo, yooma tuuyekame neeea Eowa Riosioapa, no'o cheriwewa itanekaoo. Pukaepa, kihta iintokameka e'ramekoinia.

(Oou Iyotaperi 8:1-22)

Waikao Wirirari piirechi Oou kaawe e'reka tetewamea, eee chaaneriapua tiame:

—Nape ki wa'a tiamekatepua. ¿Ahkasi achinitio wa'a cheeka nayewamamua? Pichiwa cheriwetiame enesaamua itapiti kiisi kaawe iintoriao, ki wahjipatepuai muua Eowa Riosie aamo tatanao, aamo ku'imiipua ohso kaawe. Naane e'riame teemea Eowa Riosio, aaata kiisi kaawe iintokameo, kokosakache itipiamekopua, ahpo Riosiwachi paparamo, toariopa wa'asi.

Ooua wa'a chiiopa Wirirario, eee cheeka nehjiarepua pu'kao:

—No'oo neeea ki no'o tatakoriio tuuyamenia ihta taawechioio, nape neeea noochio, kihta naane e'riame neeea, Eowa Riosio no'oo, ihta no'o tatakoriio tuuriao. Nape Eowa Riosio no'o chaanesoopua itapiti no'o tatakoriio tuuyesoopua ki no'o naane e'ria natakepariamekoioo, pichiwako tuumiinia pu'kao no'o Eowa Riosio, no'o cheriwemichiohua no'o tatakoriario.

(Oou Iyotaperi 10:2; 11:1-6)

Waikao Soojaria piirechi paikachi simiyamea Oou kaawe e'riamea tiame, eee chaaneriamepua pu'kao:

—Aa Oouo, naane e'riamenia aatia tiachipa aamo wa'a tiiaoo. Eowa Riosia tísia aamo tesiwiapao, oowera tísia aamo aiwatenapua, ki ahkasi aamo mukitekaopua. Ki yooma aamo tatakoriaria kokosamepua. Puuua, aamoo yomatiamie kiisi kaawe iintoria kokosame enesaa, ki aamo ahjatemiipua wa'asio.

(Oou Iyotaperi 13:4; 16:1; 19:25; 23:12)

Wa'a chaachapaka tehpesi mochikameka teemea Oou nayewekao, pu'ka Oouo ki nu'uti tatakoriaria wa'a teereniamekopaopua Eowa Riosieo, tísia kokosakao.

Waikao Ooua paisa simiyachi taamo paika wa'a chaachapakameo, eee cheeka taamo nehjiakapua wa'asio:

—Ohso kaawe kihta chaachapamete eemea, kihta naane e'riamekai chaachapame eemea no'o tiiáo. I'ka no'o ikiyao, apoe Eowa Riosikamerache te'ta naane e'riamepua no'oo. Eemea aaata rootoreka nokayamepua, kiisi ahpo machiyai aaata te'ta itapiti kokoriao, oowera i'yowieche yachapatenariamepua. Epeche kaawe te'terema eemea, kihta chaachapasaapua wa'asio. Eowa Riosi no'o chaanemiakamera keepunariamenia ohso kaawe, aamoopua ka'i. Neeea, kiisi naane e'riaipua aatia tiiachipa no'o tísia aiwao, ki no'o tuuyetiainia Riosieo. Nape mukukaio, naane e'riamenia no'oo, eenechi ahjamerikopua; eenechi ahjasaapaonia, eenechi tetewika yasitomerikoopuania no'o Newipateriao. No'owichioo, epeche weruma tiamepua, Eowa Riosi chiiaeche no'o koi'tenia, ki ihta koamekamera.

(Oou Iyotaperi 31:1-35)

Neeea Riosio, naane e'riamepua, yomatiamé ki kaawe nokiwameo, kokosamekopua, nape neeea ihtaoi i'kao, kiisi iintokamenia: neeea aaata ooweruoi, ki ikotuka tetewikamenia ki no'o uupio; neeea ki cheekamenia ihta wihtukioi, ki wisikuekamenia aaataoi, aaata iinuekaoi ki wisikueka u'yekamenia; ki e'raka cheeka nuurakamenia no'o nuurewaoi; kihta wihkuari ihsikamenia to'toremuameoi, ohso kaawe kaawe uuka tetewikamenia pu'kao, to'toremuameoi itapitichio ku'ikamenia pu'kao ihtaeoi nakiyao; ki te'ta paparakamenia toomichio, Riosikamera paparakamenia ohso kaawe; seenepioi ki Riosiekamenia taaaoio meeचाओपुआ, ri'riosichitiao; no'o seepurawaoio neeea, cheriwekamenia, kiisioi nekumeka tetewikamenia pu'kaoio; kaawe e'reka tetewikame neeea no'o wahjachioio. Wa'a tiiachipa noochio, pichiwa enesoo aamo chaachapao, apoe no'o Noono te'pa kahtiamé no'o chaanemapua pichiwa enesoo.

(Oou Iyotaperi 32—37)

Neipa paisa simiyachi Oou taamo ahjama nayewarioi taamo nehjiarioipua, aaata temari Eeriu tewaniame taamo

ahjama eenepakai, taamoo epeche pa'pamurakoio taamo terimo e'raka taamo nayewekaipua, Oouopua tiameo. Puuua taamo ki oowe erapaterio taamo chaanekapua Oouo, ki nu'uti tatakoriria aiwaka yasitoaopa Eowa Riosieo. Puuua Oouo te'yakapua ki ahpo tuuriameko te'ta ahpo tatakoririaopua Oouo, Eowa Riosio ahpo cheriwemichioopua, ahpo te'ta tatakoririao. Nape i'ka temario tísia oisa e'raka tísia weesa nayewekoioopua Oouo, taamooopua tiameo, Ooua kiisi nehjiakamepua pu'kao, piiripioi naawesario.

(Oou Iyotaperi 38:1—39:30)

Neipa pu'ka Eeriu taamo cheesooioopua, Eowa Riosia senawato tepeperichi Oouchi eenakaoopua, eee tiame chaaneriamepua Oouo:

—¿Aatana muuua naane e'reme tiiio yooma ihtaio no'o yooroopua amochio? Neeea yooma no'o yoorao, kaawerumache ihsiamenia. Neeea, yomachi itapitichi aampa tiamepua, ti'tijoerichi, a'animarichi, tu'tuchikichi, yooma tewekachi iintuamechi tiame. Muuua, kiisi naane e'riameoipua, achini teeka no'o enepateriaopua tewekao, we'ei, yooma ihta tewekachi iintuameopua tiameo, ki tetewikapa no'o enepatioio. Muuua, ki naane e'riameoipua achini teeka no'o pohjachutia i'ka wehjoarioio weeeoi, ki wichimichioopua, ki ahka akipamichioopua pu'kao. Ki naane e'renamua achini teeka no'o iinuekoopua pa'weoi ki wi'sutekao, ki yomachi akipamichioopua weechio. Muuua, kiisioi peeniamemua, piari ma'chirepatekaoi. Ki peeniamemua muuua, taawei enepatekao, tukaóoi enepatekao. Muuua, ki naane e'riamepua tehjeoi achini tiiachipa ikiyoo. Ki naane e'riame muuua eekao, yu'kio, pa'wichurioioopua, achini iika ikiyamekoo. Yu'kiai, “yukisá”, aamoo cheesokoio, kiisi yukipamapua. So'porioi kiisi machiyamemua achini teeka ikikameo. Ki pahtiamemua tuchikioi, aatia tiiachipa inatamekopua pu'kao, ahpo tatana i'yakokemiaopua kooameo. Kaawaioi ki naane e'riame muuua, aatia tiiachipa tísia anachamekopua, ahpo resipamiao. Ki pahtiamemua muuua, aatia tiiachipa tajiweoi te'pa o'inia eenaka chapiyamekopua ahpo ko'komiao. Ki naane e'riamemua kuusaoi kai waapi

te'pa kaawichi tasotakaipua, ahpo tasotariachi yasaka o'inia tetewamekopua, ahpo ko'komia chapimia. Muuua kiisi naane e'riamepua ipopotamoo, achini tiame no'o enepateriao tísia utewaemeopua ki nu'uti animari. Muuua tiameo ki naane e'riamekoipua rewiatáni animario, achini tiame no'o enepateriaopua, tisiwa maapori tiameopua. Pu'kao aataaai ki newitome tiamepua, ki nu'utikopa pu'kao, tisiwa utewaeme, ahpo chu'wachioiopua na'i machejename nekasao. Wa'a tiipa muuua, ¿No'o iinatukenariame muuua, aatia tiachipa no'o aamo ihtaoi aiwatiao, yooma pu'kao kiisi machiyapao?

(Oou Iyotaperi 42:1-6)

Waikao Ooua Eowa Riosio wa'a ahpo chaanesoopua, eee cheeka nehjiakotipua:

—Ki ku'itapi taawesi aamo keepuka yasitoamekai neeea, nape ki te'ta aamo naane e'reka yasitoamekainia aamoo, ki nu'uti te'ta weruma tiamekoopua, aamo te'ta weruma machiwari iinuemekoipua. Nape ehpeonia aamoo, i'ka teteperichi o'inia aamo no'o nayewekopao, epeche ma'chiametewamenia aamo te'ta pichiwari tiariraopua, no'o inatarichio. Neeea naane e'riamenia ehpeo, aamoka teerewachioo, kihtakai tiopua no'oo; te'ta aamo inatao, kiisi kihta naane e'riai tiameka neeea. Pukaepa neeea no'o cheriwejeranipua, yooma amochi no'o cheeriao, tísia aiwai no'o nayewaka cheeriameo, kihta naane e'riamekapa neeea, aatia tiachipa tísia no'o aiwariameopua.

(Oou Iyotaperi 42:7-11)

Waikaopua Eowa Riosia, kajusaapa Oou ahjama nayewakao, taamo paika Oou kaawe erapatemia e'enakameoo, eee chaanekapua taamoo, pu'ka wa'api teteperichi o'iniaio:

—Nekakame neeea yooma paika ahjama, eemeo no'o ihsirio tuuriopa Oou kokoretakao, tísia aiwatekaopua pu'kao, oowera aamo maewachi chaachapakao, Oouo tisiwa tatakoriropa tisiwa aiwameko tuuriopa, oowera wa'a chaachapakaopua pu'kao, kiisi pichiwakoiopua. Ehpeo eemea no'oo, oowisani

wakajowira, oowisani po'wa tiaméo, no'o u'yepameri eemea no'o oowewapuawichioo; pu'ka oowewario no'o oowewaio, Oou itanepuapua aamowichio no'o nayewemichiopua, aamo noonowiria cheriwepuao. Wa'ache aamo noonowisoo, aamo cheriwema neea aamo noonowiriao.

(Oou Iyotaperi 42:12-17)

Waikaopu teeme paikaa, wa'a noonowikapua. Ehjepao Eowa Riosia Oouo, yooma sautekapua pu'ka repera kokoriao, pukaeo tísia aiwaka yasariao. Waikao Eowa Riosi Oou yachapatesoopua, yooma Oou tetejimaria, Oou te'ta kaawe e'riameraa tiameo, Oou pehterachi e'enaka napawiriame puuua, Oou yachaparia kaawe e'rewa pahkotemiaopua. Pu'ka pahkotoiopua wa'anao Ooua, tísia paarasatiamekapua Eowa Riosieo. Wa'asa teerekapua waikamio, pu'kache i'wasi iyotekame nee Erija tewaniamea.

Neipami Oou kitereparioopua wa'asio, nee aaataa, i'ka eee tiame iyotekamenia, aaatae no'o tuuyetiameopua, achini teereriamekoopua Oouo. Ku'we neipami Oou tetejimara Oou te'ta kaawe e'riameraa tiameo pahkotarioiopua Oouwichioo, waika o'inia Eowa Riosia o'inekameko tuuwamepua ki nu'uti paarasari iinuetesikao. Wa'a inisiriame Eowa Riosia ku'isikao, piie sientoo ooka weerewa paamuparisiopua, ahkasi Oouo kiterepachisi. Eowa Riosia wa'a inisika ku'isikaopua Oouo, ki teesa paarasatiame enepateriamepua, ahjaka yasitoamekoiopua pehjio, nape ki nu'unti paarasari, oosa tuumiame epeche paarasari, ki pahcha Oouo iinueriachitia. Wa'a iika Ooua Eowa Riosie ku'itapio, ki ookapi po'wa iinuwarepakameko tuukamepua eenechio, ahkasi oosa mariki aampa naao miirisi po'wa, puhsani miiri tu'tumusari animari tiamé, piie miiri maankuera oisi, piie miiri puhku uuru tiamé. Puuu Ooua tatanatariamekatapua pehjioo, ehpeche oosa mariki naao tehtemari, wa'a ikisa paika ooweru ahpo mamara. Puuu Oou mamararaa, tisiwa peenia te'teriami eneriamekatapua. Puuu Oou tewaniamea, piie sientoo ooka weerewa paamukamea ahjaka yasitokao, ahpo eenechi weemera tatanaopua, ahpo ojochiwaopua tiame,

ahpo ojochiwa tatanaraopua tiame, ahpo ojochiwa tatanara tatanarasiwa tiameo, tetewiriameko tuuwamepua tiameo.

(Wiikewari 1)

114 Ki nanaarame e'waka mochitoamea, ta'iria mochitoamepua, ki nanaarame pooerachi ohjoame, ki Riosi na'ariamera ahjama pirenatuame.

Puuua tísia ta'iria mochitoamepua, Riosi nakiya yooramekapa, yooma taaweopua tukaoopua tiame, Riosi nuurari iyoriwachiche inatamea.

Puuu wa'a te'tereka mochikamea, kuuu akisuepa echitiameka te'teriamepua senepi paamuparichi taakiamé, puuu saawaraa ki wichiyamepua waropakao.

¡Yooma ihta te'ta Riosichiwichio yooramea, kaawerumache machenatiamepua!

Nape ki te'ta Riosichi paparawa te'ta ahjachi yooraka yooramea, ki wa'achi ikiwa te'teriamepua. Puuua tiiriko kasararaka te'teriamepua, teesa eejekoio eejépuu. Kiisi newimeri puuua Riosieo, ka'chi iika mochimeripua tiameo, Riosichi paparaka mochikame ahjamaopua, Riosikamera te'ta kaaweruma naewame ahjamaopua.

Riosi nakika mochikamea, Riosie neesetoniamepua, pukaepa kaawe simika machinasiamepua. Nape puuu ki taamo Riosichi paparaméa, ahpo wa'inamea pukae ahpo neesetopuawichioo, ki Riosi ahjama mochimeripua, ki seenámpa.

(Wiikewari 23)

115 No'o neesetoka yasitoamea, Te'ta Apoe Paamirakamerapua, pukaepa kihta tooremuamenia. Puuua po'wachitia weeru to'iekachi no'o i'toamepua, kohjochiamioipua no'oo, kaaweruma neeroi nerojitesiamepua, ki pe'koka maaniachi. Pukaepa kihta tesiwa e'ramenia itapitichio. Apoe'pua no'o oisa erapatesiamea, kaaweruma pooechikamera no'o eenepatesika, ahpoopua ahpo ti'tijoyeriraeo, kaaweruma ahpo nayewapuawichio.

No'o mukimiachi taawe asikoio, ka'chi eramerinia mukuyaio, apoe Paamira Riosi no'o chokichi

yasimerikopapua. Apoe no'o Te'ta Paamiraa, ahpo kusiwae no'o terisiamepua, ki kakupachi no'o akipanaresoo.

Apoe no'o Paamiraa, Apoe weerakamepua meesao, no'o seepurawao no'o tetewimichiopua, neekamerache wa'a meesachi ta'iria koayame, aapoea ka'í. Neeea te'ta aaata weruma teerewachi yasimichio paajutetiameka tiiamenia, puuu Apoe Paamiraa no'o moochioi, soowi no'o to'wekameka iikamepua, te'ta yawichi no'o enemiachitiawichioo, no'o iijimiao no'o iijipasochio, wi'suamesi no'o pochiwesa weeriamepua. Puuu Apoe no'o Noonoa, ahpo tísia no'o nakiyamekapaopua no'oo, tísia kaawe no'o yooramepua, wa'api teetomeripua ahkasi no'o ahjachisio. Ki i'wa wehjoarichi ahjaka yasitoaionia, no'o Noono ta'perachio simitemerinia ahjakao, ahkasi ki wahjiamesi ohjoekao, te'pa tewekachi kahtieme no'o Noono ahjamera ahjamao.

(Wiikewari 51)

116 Aa muuu no'o Noono Riosi, no'o tesiwa e'remitiapua muuua, kaawerumaka muuua noochio, taamoo tísia nakika yasitoamekapapua.

Aamoo, no'o Noono, no'o tesiweka cheriwejeraninia, yooma pu'ka ki ka'karuma no'o yoorariaopua, neea nane'riamekapa no'oo, tatakoriamekopapua.

Neeea, kiisi kaawe iintokamepua amochio, amoe naane e'renapua akanasi no'o kokosamiao.

Neeea ki ehpesi o'inia tatakoriakamenia, tatakoriniachi naawakamekapania i'ka wehjoarichio, no'oo ke'chu naaoiopua no'o yeeyechi o'iniaopua, wehjoarichi ohjoemeopua tatakorika mochitoriamekopua wa'asi.

Wa'a tiame inatapakapa neea amoeo, no'o cheriwejeraninia no'o tatakoriao.

Aamoo ki pu'seriamekopua tatakorio, no'o piipatejeriamenia.

Ihtaoi tatakorichi wichisoo, ki no'o toijeraninia aamoo, aamo Riosiwari noochi yasitao, ki u'yeka.

Neeea amoe no'o cheriwejeriame neea no'o tatakorichi wichiriao, kaawe teerenariapa amochio. Neeea amochio kaawe teeriamekapa wa'asio, eenéchi tísia kaawe e'raka yasitomania.

Wa'a iintosoopua aamo noochio, noochi yasitetesoopua aamo Riosiwario, wa'achi iintoma neeeai wahjachi tatakoriichi ruhjikameo, aamo Riosiwarie ku'ipakaopua pu'kao, eenechi amochi oowe e'repatekaopua amochi paparamichioopua.

Aamo no'o newipateriopa tatakoriame kokosapuachio, aamo kaawe e'rewa wiikemia.

Muuua amochi kaawe teerepuamewichioo, ki nakiyamemua aamoo, ihta animarioi aamo wahsekeka oowewewao, naatikamera nakiyamemua no'o iikachikamera machename, tísia amochi tesiwa cheeka paparaniamera, aamoo no'o tatakoriia cheriwewichioo.

(Wiikewari 115:1-13)

117 Teeme amoe piipatiamea, itapiti taamo kaaweruma iintorioa, ki taamokamera kaawe e'rejeriame teemea, aamokamera kaawe tetewijeriame teemea aamo Te'ta Noonoo, aamo iintoriopa taamo ka'karuma iintapakao, taamoo ka'karumache yooraka mochtomichioo. Wa'a iintokamemua tamochio, muuuu Te'ta Kaawerumakapa, te'ta taamo nakiyamerakapa tiameo, muukamerapua tiameo taamowichioo, te'ta werumaraapua Eowa Riosio.

Teeme amoe piipatiamea, aamo na'ariameo tísia kichiwa e'riame teemea, aaata taamo iinatukiamepua aamoo, eee cheeka: “¿Akanana i'wa kahtipu aamo Riosia?”

Taamo Riosiwaa tewekachi kahtiamepua, apoeo, ahpo yooranaria ihsiamepua, ihtaohi ahpo yoranariaopua.

Taamo Riosiwaa, ki tijoe seekarae netetiamepua, ti'tijoe ri'riosi neteyachitiaopua, itapiti wehchorie neteniameopua, tehtee, o'roe, tatapari meetarieoi neteniameoi.

Puuu ri'riosi ihtaohi itapitie netetiamea, chu'wamepua chu'waekao nape ki nayewamepua, ihtaohi ki iiyenamepua; puusiepua puusiekao, nape ki tetewame;

yahkaepua yahkaekao, nape kiisi saaeamepua;

seekaepua seekaekao, nape ka'chi iika chapiyamepua;

taaraepua taaraekao, nape ki oiamepua.

Yooma pu'ka ri'riosi neteyamea, ahjachi paparamea tiame, pu'ka ahpo neteyachitia te'teriame puuuu.

Pukaepa eeme no'o i'isaeri tetejimaria, ka'te wa'achi te'terame enemitiapua, Taamo Noonochi te'pa kahtiamerachiche paparakache mochtitopuapua, ohso kaaweopua, te'ta Apoe taamo Paamirachicheopua. Puuupua apoe te'ta taamo ku'yamea, Apoepua tiameo, te'ta taamo nehpuapaka yasitoamea.

Eeme ne'neseriosi, taamo Noonokamera te'pa kahtiamerachiche paparakache mochtitopuapua, apoekamera taamo ku'ika yasitoamechi, apoekamera taamo nehpuapaka yasitoamechi.

Yooma taamo Paamira kaawe nayewamea, ahjachi paparapa wa'a chaachapamepua, ahjachi tísia ahjachi erakoapa.

Wa'a te'tiame puuua taamo Paamirachio, apoe te'pa kahtiamerachicheo ihsiamekopua taamo ku'ikao, taamo nehpuapakaopua tiame. Ki ehpesi taamo ku'ipame puuua, taamo tatanaoi wa'achitia ku'ipasika, te'ta kaawerumachiche teetotekaopua.

Apoe taamo Paamiraa ahpo kaawe nayewameo, ahpo kaaweruwari yahchiamepua pukachio, yooma taamo nu'nuntichiopua, taamo weewerumachiopua tiamé.

Saromoni tuuyewari tatanaraopua yayawaraopua tiame

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 1:7)

118 Te'ta peenewari penipaniamea, Riosi te'ta iyoriwae o'ineniamepua. Ki ijinatamea, kiisi Riosi iyoriamepua, ahpo wa'inamepua ahpo Riosie masitepuao.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 1:8)

Eeme no'o kukuchiwa, keepumitiapua aamo noonoe aamo tuuyesiwao, aamo yeeyee tuuyeka masitesiwaoopua tiame.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 3:11-12)

No'o taana kuitaa, ka'te wehchi ipaka tetewamua Eowa Riosi aamo itapitichi inatepaka yasitopua tuuyiao, ka'te

wa'inemua aamo Eowa Riosiwae tísia aamo teriwaiyo, aaata noonoraa ahpo taanao tísia nakiyapao, wepaka tuuyaka yasitoamepua, wa'achitia Riosiai tísia ahpo nakiyao, weweka tuuyamepua tiameo.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 6:20, 23)

Muuu aaata kukuchiwaraa, yooreka yasitopuapua aamo noonoo, ka'te natakepamitia muuuu aamo yeeye tuuyeniameoi, puuu aamo yayawae tísia kaawerumara tuuyewaa, tahjeraka tiamepua aamo inatarichio, aamo kaaweruma ahjarie aamo tísia ta'iria yasitomichio.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 10:1)

Aaata kukuchiwaraa peenewariemeaa, ahpo noonoo kaawe eratiamepua; nape aaata kukuchiwara kiisi kaawerumache ihsirewaemea, tísia yuuwesitiamepua ahpo yeeyeo.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 10:19)

Ki inataka tísia naawesariemea, ki tehki tiamepua ahpo tatakorichi wichimiao, nape aaata ahpo yeeniwao inataka te'ta ye'kaemea, ki ikanati tatakorichi wichiyamepua, te'ta peenewarikamera inatamekapa.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 13:1)

Aaata kukuchiwara pepenewariemea, ki na'areka keepuamepua ahpo noonoe tuuyewao; nape aaata kukuchiwara ahpo noonoe tuuyewa na'ariamea, kiisi uunariamepua ahpo yayawae kaaweruma tuuyeniameo.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 13:3)

Ahpo kaawe inateka naewamea, te'ta peenewaripua, ki aaata nekamupatiamepua; nape ki ahpo neesetoka naewamea, nasiwaniame mehtachamepua.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 13:24)

Ki kusiweka tuuyiamea ahpo kukuchiwao na'ara iintorioiopua, ki nakiyamepua ahpo kukuchiwao; nape aaata te'ta nakiyamea ahpo kukuchiwao, ikanati terika kaaweruma tuuyiamepua, itapiti ki kaaweruma iintosoo.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 15:5)

Ki inatamea, ahpo yayawa tuuyewaeo, ipaka tetewamepua ahpo kaaweruma tuuyewao; nape ewakoamea ahpo yayawae kaaweruma tuuyewao, kaawerumara peenewari iinuemeppua.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 15:20)

Aaata temari aaata kuteweaiio peenewari ijinuemea, kaawe erapatiamepua ahpo yayawao; nape aaata temaria kuteweaiio tiame ki ijinatamea, ki nakika tetewamepua ahpo yayawao. suuwe erapatiamepua ahpo noonoo yeeyeopua tiaméo.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 17:25)

Aaata temaria kuteweaiio tiameo, kiisi kaawe ihsikache yasitonariamea, yuuwesipatiamepua ahpo noonoo ahpo yeeyeopua tiamé: “oowera kihta kaawewichio tatanaekame teemea, i'ka kukuchio”, chachapama puuua.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 17:27-28)

Peenewari kaawe machiyamea, kiisi weeka nayewamepua; ahkasi aaata ki inatameai, ki weeka nayewame enesoo, peenewari iinuemechitia tetewiniameppua.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 19:18)

Aamo kukuchiwao te'ta penipame tiioiopua pehjiio, kusie weweka tuuyepuapua pu'kao, ki kihta kaawewichio weripamichiopua, nape ki nekaka siinto iintokao.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 20:7)

Aaata kukuchi ka'karumache peenewari
pepenipakamea ahpo yayawaeo, kihta wihtuki te'teretoka
ahpo ahjatowachio, puuu kukuchiwaio, tísia ta'iria
mochitomeripua ahpo kaaweruma teetowa ahjatowachio.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 20:11)

Tehtemaria kutewea tiamea, ahpo ihsiwae naane
e'reniame puuuu achini tiamekoo, kaawerumara
ihsiamekoo ki kaawerumaraoi ihsiamekooi.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 22:6)

Aamo kukuchiwa temari kuteweopua tiameo,
kaaweruma ihsiwa masitepuapua, weripasaapa puuuu,
wa'api ihsiwa teetomapua.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 22:15)

Kukuchi temari kutewea tiamea, ahpo ki inata nokiwao,
ahpo iikachi tiamepua pu'kao, nape utewaeme terika
tuuyetiaapua kusie wepikao, poanatumapua pu'kao, ki
ka'karuma nokiwao.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 23:13-14)

Ka'te seewe utewaeme kusiwaeka tuuyeka aamo
kukuchiwao, ookapisaoi kuhsie utewaeme tuuyeka
wewetiaiopua, ki mukiwamepua. Nape aaata kukuchi
utewaeme terika weweka aamo tuuyesoopua pu'kao,
meripuame tiamechioi newipatemamua.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 23:24-25)

Aaata yayawaraa, tísia kaawe erakoamepua, ahpo
kukuchiwa tehtemariopua ku'kuteweopua tiameo,

ka'karumache yooraka mochitoame enesoo. Wa'a tiiachiopua eeme tehtemaria, ku'kutewaio tiamea, kaawe yooraka ka'karuma eneka, tísia kaawe erakotepuapua aamo yayawao.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 25:28)

Aaata ki peeniamea ahpo ye'kakao, ihta mochiwari kihta tehte-waatakoreemechitia, nehpuariemeka tiamepua.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 29:15)

Wewekusie tuuyewaa kakupachi iintapamapua aamo kukuchiwao; nape temaria kusiwae tuuyewaa ki e'wakamea kakupachi enepakao, ahpo yeeye suuwe erapatiamapua.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 29:17)

Utewaeme tuuyeka weripatepuapua aamo kukuchiwao, ta'iria ohjoremamua waikao kihta suuwe erapaka, apoeai aamoo puuua, aamo kaawe erapatemapua iikachio.

(Saromoni Chaniwa Te'ta Peenewari 29:20)

¿Tetewame muuua aaatao, tísia nayewame ki inatakao? Epeche kaaweruma machename ki inatamechio, ki aaatachitia ki pahcha inatasa naewamechi.

(Peenewari Tuuyewari^v 4:13)

Kihta paarasatiameai, te'ta peenewari peeniamea, epeche kaawepua, ki aaata te'ta paarasatiamechitiao, ki inatame enesoo, kaaweruma tuuyewaopua ahpo wa'iname.

---

^v 118:24 Ihji Peenewari Tuuyewaria, Saromonie iyotetiame maeniam.

NA'ROWETI

Paikapi naawesarichi chaniwame naao siento
paaumparichi teerekame, neipa Eerusareni eenechi
werisipunioio, ahkasi Eowa Riosia eenariachisi
i'ka wehjoarichi Eesusi tewaniamechi oinia

119 Neipa taawechemi Riosi nayewatura Marakia
tewaniamea, Peresia mochikame i'isaeri
ti'tijoerio tuuyeka yasitoriamepua Riosi chiia, ahpo Uura
weechi nonrapuame peresia weechiopua, piirechi
Raario tewaniame yawichi yasiparioiopua wa'ao, Paika
Raario tewaniame eneriame puuu. Ihji Paika Raario
tewaniame yawichia, Riehko weewachi yawichituniam
yawichi newitonareriamepua, riehko ti'tijoeri weewachi
u'yepuamichioopua. Piie taaweo ihji Raario pu'ka Riehko
weewachio, ahpo ki ookapi soontaro i'toriaipua nasiwamichio
riehko ti'tijoerichio, pu'ka weewarao u'yemichioopua. Nape
puuu riehko kapitai Weruma Arejanto tewaniamea, tísia
peeniam machiwamekapapua, nasiwarichi nasiwario,
ahpo soontaro tísia utewaemekopapua nasiwakao, tísia
che'mameopua tiameo, yooma Peresia soontarowara
newitotiamepua, na'narika nonrapuretiapua ahpo
weewachio. Piirechi taaweche neipamio ihji kapitai
Arejantoa, Peresia weewachi i'torepua ahpo soontaro
wa'ao nasiwamichio ahjamao. Waikao wa'a nasiwasaa
peresia ti'tijoeri ahjamao, yomatiam newitorepua pu'kao.
Wa'a tiachipa yooma peresia weechia, i'ka Arejanto
yawichituwachitere yachatiamepua. Neipa taawechemio i'ka
ikitioopa, piirechi riehko yawichia ki reesiseriapua i'isaeri
ti'tijoerio, ahpo Riosiwachi paparamichioo. Ki reesisiapapua
ahpo Riosiwa paparamichioo, itapiti riosiepuame
netenurarepua waikao, Eerusareni tiopachi werapuaichioopua
pu'kao, wa'a e'enaka ahjachi paparamichio i'isaerio, itapiti
oowewari i'yepakaopua. Wa'a yooratiapao i'isaeria, tísia
nenekakaopua ahjachi nasiwasirepua, wa'a noonoisapua,
reesisetiapua aapoekamera ahpo yawichitumichio, ahkasi
piie siento paaumparichisi wa'a te'tereka mochiriamepua.

Waika paaumparichiami enere i'isaeri ti'tijoeria,
ahpo napawikari ajawariachio, wa'a nanapawiam

enerepua waikamio, Riosi iyoterichi chiia iyonamia, senepi Sawarachi taawechi. Ihji i'isaeri napawikarichio tiameo, iyotewa masiteniachi eneriaipua tiameo, iyonaka pepenipapuaichiopua. Yooma pipiripi napawikarichio, neesetori aajawariaipua, aaata Riosi naawesari iyonameri uumichiopua, Riosichi nayewameri ajawapuameopua tiame ti'tijoeriwichio. Puuuu tiameo, Riosi nuurari iyoriame eneriaipua tiame, ki ejewame wewepinurarepua.

Pu'ka taawechiami tiameo, wa'a o'inia enepakame parisero pirenaturia. Parisero chaniwamea, “poanatukame” chaniwamepua. Puuu pariseroa Riosi iyoteri neesetoame eneriaipua, waminaka iyotesiame wa'api chiame pu'kao, ki wa'atia wekamichiopua pu'kao, ahkasi ihtoriachisi. Ihji ti'tijoea sekaeche iyoteka mochitoriaipua, ki'tiopa makijiyotio. Ihji pa'pariseroa, kaawe teetoamekaipua ti'tijoe iyoterichitia, nape ikanati neipamio ki ka'karuma eneparepua, itapiti ahpo aapoe e'ra na'roesikapa, ihji ti'tijoea ahpokamera weruma e'rewa inatarepua. Wa'a te'terepaka puuuu, weemera nuurari aampawarepua Riosi nuurario, pu'kao epeche iyoriwachitia masitesirepua ti'tijoerio.

Waika taawechiami tiameo, piirechi pirenaturi mehtarepua, saruseo tewaniame. Ihji saruseo ti'tijoea, ki muuwaame enerepua pariserochitia, nape yoomahka tísia iyoriame enerepua, Riosichi te'terewao, ookapiopua tiameo, tísia paarasatiame itapiti. Ihji ti'tijoe ookapia, Saaroki tewaniame te'ta Riosi neesetora tetejimarisiwa enerepua, ihji Saaroki Raawi yawichituwa taawechiamio, te'ta neesetori yasitoame enerepua. Ihji Saruseo pirenaturia, ki te'ta erakoame enerepua Riosichio, ahpoche pa'pamuratuwa inatame enerepua, ti'tijoechio. Ihji saruseoa tiameo, ki pichikiamie enerepua mukukai eenechi ahjateniameo, Riosi ku'iwarioi ki'tiame erakoarepua, iikaoi; naatiche pichikiamie eneriaipua Moise iyoteri chiia. Ki nakiyame eneriaipua ehkoriaimisi o'inia nokisiniameopua, Riosichio; aapoechio, aaatae a'chi teeka yorapuame, erakoame eneriaipua Riosi nuurario, ahpo nakiyachitia.

Waika taawechiamio, Rieko ti'tijoerio kai ku'ichisi i'ka wehjoarichi ye'koioipua, yomatiamie kai ku'wichisi rieko

naewa pepenapakame eneparepua. Waika taawechemio,
 eureo nayewachi iyotetiame Riosi chiiao, Moise iyoteria,
 Riosi nayewatura iyoteriaopua tiame, rieko nayewachi
 iintaparetupua.

Neipa paaumparichiopua, ro'roma ti'tijoeria, rieko
 ti'tijoerio, newitorepua, wa'a ikisaopua, yomachiami
 mehtarepua ohjoremia. Wa'a noonoisaapua, ro'roma ti'tijoeri
 ya'yawichia, tísia kokosa yooraka tetewarepua yomatiamie
 ti'tijoerio, ki ookapi koparoaka te'ta yawichiwichioo. Ihji
 ro'roma ti'tijoeria, u'matoame paika weerewa paaumpari
 mochitoiopua yawichitukao, waikami tekire Riosia i'ka
 wehjoarichio tijoe naawaka, puuuu taamo Paamira enerepua,
 Eesusi Riosie Weratiame.